

МВС України
Харківський національний університет внутрішніх справ

Харківський національний університет внутрішніх справ в системі підготовки кадрів України

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції

26 вересня 2014 р.

Харків 2014

УДК [351.743:378] (477.54)(063)
ББК 67.9(4УКР-4ХАР)301.163р3я431
Х21

Оргкомітет конференції

Голова – ректор *Гусаров Сергій Миколайович*.

Заступники голови: радник ректора *Бандурка Олександр Маркович*; перший проректор з навчально-методичної та наукової роботи *Головко Олександр Миколайович*.

Секретар – провідний науковий співробітник відділу організації наукової роботи *Чумак Володимир Валентинович*.

Члени оргкомітету:

начальник відділу організації наукової роботи Мірошніченко Оксана Станіславівна; начальник навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної міліції Корнієнко Дмитро Миколайович; начальник навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання Синявська Олена Юхимівна; начальник факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства Музичук Олександр Миколайович; т.в.о. начальника факультету з підготовки фахівців для підрозділів міліції громадської безпеки та кримінальної міліції у справах дітей Винник Олег Володимирович; начальник факультету підготовки фахівців для підрозділів боротьби з кіберзлочинністю та торгівлею людьми Марков В'ячеслав Валерійович; декан факультету права та масових комунікацій Московець Валерій Іванович; начальник навчально-методичного центру Магдаліна Ігор Валерійович; начальник відділу міжнародних зв'язків Осятинський Станіслав Олександрович; начальник відділу організації служби Тарасенко Віталій Миколайович; начальник інформаційно-технічного відділу Полховський Олександр Миколайович; начальник відділу зв'язків з громадськістю Щербакова Ірина Василівна; начальник відділу матеріального забезпечення Копаниця Олексій Вікторович; директор загальної бібліотеки Процких Тамара Олексіївна.

Наукові праці друкуються в авторській редакції з незначними коректорськими правками. Відповідальність за точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори.

ЗМІСТ

ГУСАРОВ С. М.

Завдання Харківського національного університету
внутрішніх справ та відомчої вищої школи
із впровадження нового законодавства про вищу освіту 14

БАНДУРКА О. М.

Як це було: екскурс в історію університету 17

ЧЕРНІЙ В. В.

Національна академія внутрішніх справ у контексті реалізації
положень нового Закону України «Про вищу освіту» 22

АЛФЬОРОВ С. М.

Перспективи розвитку відомчих ВНЗ МВС України у контексті
впровадження нового Закону України «Про вищу освіту» 27

КОРИСТІН О. Є.

Питання реформування системи підготовки кадрів
для МВС України в контексті чинного
Закону України «Про вищу освіту» 30

СИНЧУК В. Л.

Кадрове забезпечення контролю за діяльністю органів прокуратури. 33

ГОЛОВКО О. М.

Організація освітнього процесу у вищих навчальних закладах МВС
України з урахуванням вимог Закону України «Про вищу освіту» 37

ОРЛОВ Ю. Ю., ЧЕРНЯВСЬКИЙ С. С.

Інноваційний розвиток органів внутрішніх справ
(проблеми й шляхи вирішення) 39

КУЗНІЧЕНКО С. О.

Роль та місце Національного агентства із забезпеченням якості
вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення
якості освіти в системі підготовки кадрів в Вищій школі 46

СИНЯВСЬКА О. Ю.

Дистанційна форма навчання як важлива складова
сучасного навчально-виховного процесу підготовки кадрів
для системи МВС України в контексті впровадження
нового Закону України «Про вищу освіту» 50

МУЗИЧУК О. М.

Практична спрямованість навчального процесу та наукових досліджень на факультеті підготовки фахівців для підрозділів слідства Харківського національного університету внутрішніх справ 53

ВИННИК О. В.

Особливості стимулювання службової діяльності працівників ОВС України 58

ЛУКАШ С. С.

Практична спрямованість навчального процесу як запорука якісної підготовки кадрів для органів внутрішніх справ 60

ЯРМИШ Н. М.

Кримінальне право у системі підготовки та підвищення кваліфікації працівників правоохоронних органів та суду 63

ЛИТВИНОВ О. М.

Сучасна корпоративна культура академічного навчального закладу: проблеми формування 73

ПЕТРОВА І. А.

Деякі аспекти підготовки фахівців по боротьбі з економічними злочинами для системи МВС України 76

ФЕДОРЕНКО О. І.

Складові підготовки майбутніх працівників органів внутрішніх справ до професійної діяльності 79

КИРИЧЕНКО В. Є.

Болонський процес. У фарватері європейської освіти 82

ПРОНЕВИЧ О. С.

Організаційно-дидактичні компоненти системи підвищення кваліфікації прокурорсько-слідчих працівників 85

ПЧОЛКІН В. Д.

Сучасні інтерактивні форми підготовки спеціалістів для органів внутрішніх справ України 88

ШАПОВАЛ Р. В.

Закон заради майбутнього 92

БЕЗПАЛОВА О. І.

Поширення передового досвіду як крок у напрямку до підвищення ефективності реалізації правоохоронної функції держави 98

БУГАЙЧУК К. Л.

Застосування технологій дистанційного навчання в системі підготовки кадрів у Харківському національному університеті внутрішніх справ 101

ЛУК'ЯНИХІНА О. А.

Компетентнісний підхід у вищій освіті 104

ЗАЙЦЕВ О. Л.

Курс «Право інтелектуальної власності» в системі навчання майбутніх працівників ОВС 107

ХОЛОД Ю. А.

Підготовка поліцейських кадрів у Російській імперії..... 109

АБЛАМСЬКИЙ С. Є.

Організаційні проблеми діяльності керівника органу досудового розслідування..... 112

АВДЄЄВ О. О.

Організація діяльності вищих навчальних закладів 115

АНДРЕНКО С. О.

Види оцінювання службової діяльності працівників органів внутрішніх справ України..... 118

АРТЕМЕНКО Т. М., ЛИПКО І. П.

До проблеми пошуку шляхів навчання ефективного мовленнєвого спілкування іноземною мовою..... 121

БЕЗКРОВНИЙ Є. А.

Внутрішній контроль в органах прокуратури України стосовно забезпечення права громадян на звернення 123

БЕЗСМЕРТНИЙ Є. О.

Дистанційне навчання у вищій школі: моделі і технології..... 126

БІЛОУС П. О., КОСТИНА І. В.

Історія та перспективи розвитку періодичних друкованих наукових фахових видань Харківського національного університету внутрішніх справ 129

БОЙКО С. М., ГОРБАЧОВА О. В.

Критерії вихованості особистості.....136

БОНДАРЕНКО О. О.

Переваги підготовки фахівців для підрозділів слідства
у відомчих навчальних закладах системи МВС України.....139

БОНДАРЕНКО Я. Г., СЕРГІЄНКО Д. В.

Проблеми формування позитивного іміджу правоохоронця
як об'єкт наукового дослідження на сучасному етапі
розвитку держави.....141

БОРИСЕНКО В. П., БОРИСЕНКО Т. І.

Актуальні питання викладання курсу
з проектування програмних систем.....144

БУБИР Ю. В.

Охорона прав, свобод та законних інтересів учасників
кримінального провадження як основний принцип
під час професійної підготовки слідчих.....146

ВАЙДА Т. С., СИМОНЕНКО Г. В.

Роль та значення автомобільної підготовки
у вихованні транспортної дисципліни курсантів ВНЗ МВС України ...149

ВАСИЛЬЄВА Н. С.

Методичне забезпечення профілактики адміністративних
правопорушень у сільському господарстві.....153

ВОЛОШЕНЮК О. В.

Напрями формування професійної правосвідомості
майбутніх працівників органів внутрішніх справ.....155

ГАЛКІН Д. В.

Правове регулювання створення центральних кадрових
апаратів радянської міліції у другій половині 1930-х років159

ГАРНА-ІВАНОВА І. О.

Харківський національний університет внутрішніх справ
як суб'єкт надання освітніх послуг для кадрів
Державної міграційної служби України161

ГІРЕНКО С. П.

Особливості значущості різних сфер життя
та самооцінки працівників ОВС з різним професійним стажем.....163

ГЛАДКОВА Є. О.

Забезпечення прав і свобод особи
при здійсненні запобіжного впливу.....166

ГЛОБЕНКО Г. І.

Окремі питання щодо підвищення кваліфікації слідчих
у вищих навчальних закладах МВС України.....169

ДАНИЛЕНКО А. В., КОЧУРА О. О.

Моральна підготовка як одне із завдань
психолого-педагогічного супроводження навчального процесу.....172

ДЖАГУПОВ Г. В.

Професійна підготовка дільничного інспектора міліції
щодо попередження насильства в сім'ї174

ДЖАФАРОВА О. В.

Формування кадрового резерву як чинник ефективності
функціонування органів внутрішніх справ.....176

ДЖАФАРОВА М. В.

Структура адміністративно-правового статусу суб'єктів
кадрового забезпечення органів внутрішніх справ України.....178

ЗАВАЛЬНИЙ М. В.

Залучення курсантів (студентів) ХНУВС до наукової діяльності.....181

ЗАЙЦЕВА М. О.

Актуальні проблеми перекладу військових термінів183

КАЗАНЧУК І. Д.

Перспективи покращення освітньої діяльності
в Україні за допомогою впровадження нових
інформаційно-комунікаційних технологій.....186

КАЗНАЧЕЄВА Д. В.

Запровадження вимог нового Закону України «Про вищу освіту»
при підготовці фахівців в системі ВНЗ МВС України.....190

КАЛІНІЧЕНКО А. П.

Проведення наукових досліджень в ОВС193

КАЦАЛАП Л. С.

Патріотичне виховання як важлива складова підготовки
кадрів органів внутрішніх справ України196

КОБЗЕВ І. В., МИНКО П. Є.

Застосування Open Source рішень в процесі навчання
та перевірки знань слухачів вищих навчальних закладів199

КОЛІСНИК Т. П., СЕЗОНОВА І. К.

Формування професійної стійкості правоохоронців
як парадигма навчального процесу.....202

КОЛОМОЄЦЬ Н. В.

Провідні напрямки кадрового та соціально-виховного
супроводження навчального процесу205

КОРЖ Є. М.

Практична підготовка фахівців у вищих навчальних закладах
Міністерства внутрішніх справ України209

КОСИК Д. С.

Аналіз «британського типу» навчання європейських
поліцейських в аспекті впровадження зарубіжного досвіду
в Україні211

КОСТЮК В. Л.

Розвиток професійно важливих якостей правоохоронця
як необхідний елемент підвищення його кваліфікації.....214

КРИЦАК І. В.

Щодо впровадження Положення про органи курсантського,
студентського та слухачького самоврядування в ХНУВС
у зв'язку з прийняттям Закону України «Про вищу освіту»
від 1 липня 2014 року217

КУБАРЄВ І. В.

Використання елементів тренінгу на заняттях з криміналістики220

КУБРАК В. П., СОКОЛОВСЬКА О. Г.

Підготовка фахівців з інформаційно-аналітичної роботи в ОВС222

КУШНАРЬОВ С. В., КИРІЄНКО Л. А.

Духовно-моральний розвиток особистості
як пріоритетний напрям реформування
освітнього процесу ВНЗ системи МВС України225

ЛЄШУКОВА І. В.

Міжнародне співробітництво щодо підготовки фахівців
у протидії транснаціональній організованій злочинності228

МАЛИНОВСЬКА Т. М.

Профілактика вчинення службових злочинів працівниками органів
внутрішніх справ через призму міжнародного досвіду інших країн....230

МАНЖАЙ І. А.

Деякі проблемні питання організації навчального процесу
у вищих навчальних закладах України та шляхи їх вирішення233

МАТЮШКОВА Т. П.

Деякі проблемні питання підвищення кваліфікації
слідчих органів внутрішніх справ235

МИХАЙЛОВА Ю. О.

Використання інтерактивних технологій навчання
у системі підготовки кадрів для ОВС України238

МІЛораДОВА Н. Е., ДОЦЕНКО В. В.

Особливості соціально-психологічного супроводження
професійного становлення правоохоронців
у процесі фахової підготовки242

МІРОШКО О. П., СУБОТІН А. О.

Соціально-виховний аспект роботи кураторів навчальних груп
у вищих навчальних закладах МВС України.....246

МІЩЕНКО В. Я.

Іноземна мова в юридичній освіті: європейський досвід
міжнародного співробітництва248

НЕВЯДОВСЬКИЙ В. О.

Нове в органах управління у сфері вищої освіти251

ОЗАР В. Г.

Особливості криміналістичної характеристики катувань
як складової частини методики розслідування злочину254

ОЛІШЕВСЬКИЙ О. В.

Інформаційна основа виховного процесу
в системі підготовки кадрів України.....256

ОРИЩЕНКО М. М.

Методичне забезпечення аудиторської діяльності в Україні.....258

ОСАДЧА О. В.

Деякі аспекти удосконалення норм законодавства України
про вищу освіту262

ОСАДЧА О. С.

Методичне забезпечення застосування прокурорами
запобіжних заходів у кримінальному провадженні264

ОСТАПЕНКО Т. А.

Підготовка представників самоврядних професій
як суб'єктів правозахисної діяльності267

ПАНКРАТОВА В. О.

Методика викладання теорії держави і права270

ПАНОВА О. О.

Щодо принципів формування і реалізації наукового світогляду
курсантів у навчально-виховному процесі ВНЗ МВС України272

ПАРШАК С. А.

Забезпечення прав учасників кримінального провадження
у контексті викладання кримінально-правових дисциплін275

ПАМПУРА І. І.

Професійна компетентність як складова діяльності
працівників органів внутрішніх справ278

ПАНТЕЛЄЄВА О. Я.

Сумісна праця у дистанційному вивченні іноземної мови
для спеціальних цілей280

ПАШКОВСЬКА М. В.

Практична складова навчального процесу:
досвід юридичної клініки Національної академії внутрішніх справ282

ПАШНЄВ Д. В.

Забезпечення необхідного рівня підготовки фахівців
для підрозділів боротьби з кіберзлочинністю284

ПЕТЛЕНКО О. В.

Зміни когнітивних професійних установок
курсантів ВНЗ МВС України під час навчання287

ПЕТРЕНКО Ю. І.

Тенденції, особливості та удосконалення нормативно-правового
забезпечення навчального процесу у ВНЗ системи МВС України.....290

ПОГРІБНИЙ І. М.

Методологічний підхід як основа підготовки фахівця для ОВС.....293

ПОДОЙНИК О. С.

Професійна підготовка поліцейських із захисту прав дітей:
досвід правоохоронних систем світу295

ПОДОРОЖНИЙ Є. Ю.

Окремі проблеми вдосконалення підготовки професіоналів
у системі МВС299

ПЧЕЛІНА О. В.

Вплив викладання дисципліни «Криміналістика»
на якість підготовки фахівців у правоохоронній сфері301

РОМАНЮК В. В.

Кадрове забезпечення ОВС потребує адекватного
правового регулювання304

РОМАНЮК С. М.

Формування полікультурної професійної компетентності
за допомогою використання технологій дистанційної освіти306

САДИКОВА Я. М.

До питання про форми самостійної роботи студентів309

СВЄЖЕНЦЕВ О. О.

Проблеми дистанційного навчання: можливі шляхи вирішення310

СВЯТОКУМ І. О.

Превентивні ради як перспективний напрям взаємодії
правоохоронних органів з громадськістю
у сфері попередження правопорушень314

СЕЛЮКОВ В. С.

Деякі питання післядипломного навчання працівників органів
внутрішніх справ України316

СЕРГІЄНКО А. В.

Деякі аспекти організації міжнародного співробітництва
у Сумській філії Харківського національного
університету внутрішніх справ319

СЕРДЮК О. О.

Міжнародний досвід оцінки роботи поліції на основі
опитування громадської думки як основа втілення
стратегії community policing в Україні321

СИЧОВ С. О.

Окремі питання щодо проходження стажування на посаді
у вищих навчальних закладах МВС України.....325

СУПРУН Д. М.

Інноваційний аспект у реалізації інформаційно-комунікативних
технологій у практиці навчання працівників ОВС іноземних мов.....327

ТИХОНОВА М. А.

Види гарантій трудових прав у системі якості підготовки фахівців.....330

ТЯПКІН А. С.

Видавнича діяльність Харківського
національного університету внутрішніх справ
як чинник якісної підготовки кадрів.....332

ФЕДОРОВСЬКА Н. В.

Особливості розвитку науково-дослідної діяльності
наукової лабораторії з проблем громадської безпеки
Національної академії внутрішніх справ.....335

ФЕДОСОВА О. В.

Практична спрямованість навчального процесу
як запорука становлення майбутнього правоохоронця.....337

ХАРЧЕНКО С. В.

Основні напрямки розвитку здібностей соціального інтелекту
у майбутніх правоохоронців.....340

ЦВІРКУН Н. Ю.

Особливості основних положень нового Закону України
«Про вищу освіту».....342

ЧАПАЛА О. Ю.

До питання забезпечення дисципліни та законності під час
проходження служби в органах внутрішніх справ України.....344

ЧЕКОТИЛО В. І.

Особливості методики залучення експерта
до кримінального провадження.....347

ЧЕРХАВСЬКИЙ М. В., КРИЦАК І. В.

Перспективи розвитку студентського самоврядування в Україні.....350

ЧУМАК В. В.

Організація науково-дослідної діяльності курсантів
та студентів у вищих навчальних закладах системи МВС
України.....353

ШЕВЧЕНКО В. В.

Міжнародне співробітництво у сфері підготовки кадрів
та наукової діяльності.....355

ШИЛОВ В. В.

Кадрове забезпечення профілактики правопорушень.....358

ШОРОХОВА Г. М.

Кадрове та інформаційне забезпечення
як чинники удосконалення процесу управління
в органах внутрішніх справ України.....361

ШПЕНОВ Д. Ю.

Принципи проходження служби суддями в Україні363

ШУЛЬГА А. М.

Форми захисту прав, свобод, законних інтересів людини
і громадянина366

ЮРТАЄВА К. В.

Ефективність підготовки кадрів для ОВС України
в умовах реформування Міністерства внутрішніх справ368

ЮШКЕВИЧ О. Г.

Щодо практичної спрямованості навчального процесу
у вищих навчальних закладах370

ЯЦЕНКО В. П.

Контроль як запорука функціонування кадрової системи ОВС.....373

УДК [351.743:378](477.54)

Сергій Миколайович ГУСАРОВ,

*ректор Харківського національного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, член-кореспондент Національної академії
правових наук України, заслужений юрист України*

**Завдання Харківського національного
університету внутрішніх справ та відомчої вищої
школи із впровадження нового законодавства
про вищу освіту**

Шановні учасники конференції!

Вітаю всіх із проведенням **Всеукраїнської науково-практичної конференції «Харківський національний університет внутрішніх справ в системі підготовки кадрів України»**.

Створення у 1994 році на базі Харківського інституту внутрішніх справ Університету внутрішніх справ стало початком нового етапу у розвитку системи вищої відомчої освіти. Адже наш університет став першим у світі поліцейським вищим навчальним закладом університетського типу. Організація освітньо-наукової діяльності у вищих навчальних закладах системи МВС за університетським типом позитивно зарекомендувала себе як в Україні, так і за її межами.

За 20 років Харківський національний університет внутрішніх справ пройшов тривалий шлях розвитку і став одним із провідних вищих навчальних закладів системи МВС та країни в цілому. У нас навчалися та здобували наукові ступені державні діячі, міністри, керівники апаратів МВС України, органів виконавчої влади, видатні науковці тощо.

Наш ювілей співпав із початком нового етапу реформування вищої освіти України. Президентом України П. О. Порошенком підписано підтриманий практично всіма фракціями парламенту новий Закон України «Про вищу освіту». Він є результатом тривалої роботи експертів у галузі освіти, представників багатьох університетів, у тому числі і системи МВС України.

Основна мета Закону – повноправне входження України до європейського освітнього простору. На її досягнення спрямовано більшість новел, які він містить. Їх дуже багато, тому зупинюся на кількох. Передусім закон розширює автономію вищих навчальних закладів у фінансовій, економічній та організаційній сферах діяльності. Зокрема, державні вищі навчальні заклади матимуть право відкривати депозитні рахунки в державних банках і розміщувати там свої спецфонди, які зараз

обслуговуються у державному казначействі. Це дуже важливий інструмент розвитку для українських університетів.

Вищі навчальні заклади отримали право остаточного присудження наукових ступенів. Державна атестаційна комісія ліквідовується. Скорочено кількість годин аудиторного навантаження науково-педагогічних працівників на одну ставку з 900 до 600 годин на рік. Тепер вони зможуть більше уваги приділяти науковим дослідженням. Підвищилась роль позааудиторної роботи студентів і курсантів, обсяг навчального кредиту зменшений з 36 до 30 годин. Із 2016 року вводиться новий механізм електронного вступу до вищих навчальних закладів і автоматичного розподілу місць державного замовлення.

Особливе місце в законі займає питання про контроль якості вищої освіти. З цією метою створюється принципово новий контролюючий колегіальний орган – Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Агентство формуватиме вимоги до системи забезпечення якості вищої освіти, проводитиме ліцензійну експертизу, готуватиме експертний висновок щодо можливості видачі ліцензії на провадження освітньої діяльності, проводитиме акредитацію освітніх програм, акредитовуватиме спеціалізовані вчені ради та буде здійснювати контроль за їхньою діяльністю тощо.

Змінюється система рівнів та ступенів вищої освіти. Започаткування третього циклу вищої освіти (введення нового ступеня – доктор філософії) виводить українську вищу освіту на якісно новий міжнародний рівень, адже саме на третьому циклі здійснюється інтеграція науки й освіти.

Перед нами постає **масштабне завдання перебудови діяльності вищого навчального закладу на підставі вимог нового Закону.** Система освіти Міністерства внутрішніх справ входить до загальнонаціональної та у своїй діяльності керується законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про професійно-технічну освіту». Водночас наші навчальні заклади є інституціями Міністерства внутрішніх справ: на них розповсюджується дія Закону України «Про міліцію» і нормативно-правових актів МВС України. Отже, реформування відомчої освітнянської галузі МВС має свою специфіку, що необхідно враховувати під час упровадження положень нового закону про вищу освіту до системи підготовки кадрів для органів внутрішніх справ.

Насамперед необхідно готувати підзаконні акти, нормативні документи, без яких не можна рухатися далі. Новим законом вищі міліцейські навчальні заклади віднесені до специфічної категорії, а це

вимагає розробки, із урахуванням особливостей системи підготовки фахівців для ОВС, нормативної бази, що притаманна лише навчальним закладам МВС, передусім нового Положення про організацію навчального процесу в системі освіти Міністерства внутрішніх справ.

У кожній країні існують **категорії професій, які жорстко регулюються державою. Професія правоохоронця віднесена саме до цієї категорії.** В усіх національних моделях організації і форм підготовки поліцейських або міліцейських кадрів правоохоронні відомства країн самостійно формують комплекс вимог до знань, умінь та навичок, які повинен надати навчальний заклад майбутньому правоохоронцю. Інша річ, що в умовах євроінтеграції змістовний комплекс навчання правоохоронців все більш уніфікується. Це вже інша проблема, але вона теж пов'язана з реформуванням галузі освіти.

Таким чином, **соціальна мобільність, домінування самостійної роботи доцільні для професій вільного ринку праці. У той же час для професій із жорсткими вимогами до знань та вмінь фахівця ці інструменти не є пріоритетними.** Упевнений, що плідна робота учасників конференції дозволить:

- обговорити проблеми реформування системи освіти МВС України;
- створити ефективний механізм упровадження нового Закону України «Про вищу освіту» у систему підготовки кадрів для органів і підрозділів Міністерства внутрішніх справ;
- виробити пропозиції щодо розробки освітніх стандартів для вищих навчальних закладів МВС України;
- винайти шляхи підвищення якості освітньо-наукової діяльності вищих навчальних закладів МВС, рівня професійної підготовленості їх випускників.

Система освіти МВС України не є сьогодні ідеальною. Однак упродовж її існування накопичено значний позитивний досвід. Тож давайте «працювати над помилками», розвиватися далі, досягати нових результатів, залишаючи у минулому недоліки.

Одержано 22.09.2014

УДК [351.743:378](091)(477.54)

Олександр Маркович БАНДУРКА,

доктор юридичних наук, професор, академік Національної академії правових наук України, заслужений юрист України, радник ректора Харківського національного університету внутрішніх справ

Як це було: екскурс в історію університету

Харківський національний університет внутрішніх справ уже два десятиліття поспіль виховує еліту правоохоронної системи України. Незважаючи на порівняно молодий вік, університет впевнено подолав складний шлях становлення, здобувши собі славу провідного вищого навчального закладу не тільки МВС України, але й у системі вищої освіти України.

Історія розвитку юридичної освіти в Харкові налічує майже два століття. Саме в нашому місті вперше в Україні з відкриттям у 1805 р. Харківського імператорського університету і створенням у ньому відділення моральних та політичних наук було розпочато підготовку майбутніх правників. Уже в другій половині XIX ст. у Харкові постійно діяли різні курси з підготовки приставів, урядників, працівників залізничної жандармерії. Бурхливі історичні події вносили свої корективи у суспільне життя, проте підготовка кадрів для правоохоронної системи на Харківщині не припинялась, і наш університет є гідним продовжувачем цих традицій.

З набуттям Україною в 1991 році самостійності виникла необхідність створення власної школи підготовки міліцейських кадрів. Будучи на той час народним депутатом України, начальником Управління внутрішніх справ Харківської області, я брав участь у підготовці Постанови Верховної Ради України «Про невідкладні заходи з посилення охорони громадського порядку і боротьби зі злочинністю в Україні». В проекті Постанови, яка вже була прийнята в першому читанні власноруч, дописав ще один пункт, а саме: «Створити в Харкові Вищу школу міліції в 1992 році». Постанова була прийнята Верховною Радою України 29 листопада 1991 року.

Необхідність у створенні вищого навчального закладу була викликана тим, що в радянські часи кадри для органів внутрішніх справ УРСР готували за її межами – у Москві, Горькому, Волгограді, Омську, Ленінграді. У Києві була Вища школа міліції з трирічним терміном навчання, яка не могла задовольнити потреби в кадрах не тільки за кількістю випускників, але й за якістю.

З проголошенням незалежності України перед Міністерством внутрішніх справ республіки виникла проблема, яка полягала в тому, що тисячі українських громадян, які були курсантами та слухачами вищих навчальних закладів колишнього МВС СРСР, опинилися за межами

України і їх необхідно було забирати в Україну, інакше вони ставали громадянами Російської Федерації, продовжували там навчання і залишались на службі в органах внутрішніх справ Росії. Для продовження навчання за кордоном в інтересах України нашої державі необхідно було або платити за кожного курсанта або вартість навчання компенсувати матеріальними цінностями (автотранспортом, мотоциклами, навчальним обладнанням, продуктами, іншими матеріальними ресурсами). Для України пріоритетним було тільки одне рішення – забрати курсантів і слухачів із вищих навчальних закладів Росії та організувати їх до навчання за українським законодавством на власній території.

Були й інші причини для того, щоб в Україні створити вищий навчальний заклад для підготовки працівників органів внутрішніх справ. Після проголошення незалежності значна частина працівників ОВС звільнилась на пенсію, побоюючись зміни пенсійного законодавства, частина прийняла російське громадянство і переїхала на подальшу службу в Росію, зокрема із Харківської, Донецької, Луганської областей та Автономної Республіки Крим. Досить згадати, що черги на службу в органи внутрішніх справ ніколи не було, некомплект особового складу завжди був значний, а в буремні роки проголошення незалежності і становлення української державності він тільки посилювався.

На основі Постанови Верховної Ради України від 29 листопада 1991 року МВС України і Міністерство вищої освіти України видали наказ про створення спеціального факультету при Юридичній академії ім. Ф. Дзержинського (нині Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого). Однак це був тільки перший крок, який не задовольняв потреби МВС України і не відповідав вимогам Постанови Верховної Ради України. Досить швидко факультет перетворився в інститут внутрішніх справ, начальником якого міністр внутрішніх справ В. І. Радченко призначив мене за сумісництвом.

Інститут активно розвивався як за чисельністю тих, хто в ньому навчався, так і за кількістю спеціальностей та спеціалізацій, за якими готувались фахівці.

У 1994 році мною було прийнято рішення на базі Інституту внутрішніх справ створити університет, назви якого ще не було придумано. Цією думкою я поділився з Володимиром Івановичем Радченком – міністром внутрішніх справ, обґрунтував її письмово, виходячи зі стану кадрового забезпечення органів МВС України. Міністр дав згоду, але висловив сумнів, чи погодиться Кабінет Міністрів, адже процедура відкриття ВНЗ в ті часи була набагато складнішою, ніж вона є нині. Міністр пообіцяв свою підтримку, оскільки сподівався, що я, як народний

депутат України і заступник голови парламентської комісії з питань законності і правопорядку, зумію «пробити» це питання в Кабінеті Міністрів України.

Готуючи документи про створення в Харкові нового університету, я виходив з того, що Постанову Верховної Ради України від 29.11.1991 необхідно виконувати в повному обсязі, а саме в цій Постанові містилось доручення Уряду про створення в Харкові Вищої школи міліції.

Для розгляду питання про створення університету в Харкові необхідно було проект Постанови Уряду попередньо погодити, крім МВС України, з Міністерством освіти, Міністерством фінансів, Міністерством економіки та рядом структурних підрозділів Кабінету Міністрів України. «Ходіння по кабінетах» забирало багато часу, однак мені сприяло те, що я заручився листом підтримки від депутатів Верховної Ради України (загалом його підписали 55 депутатів), листами від О. С. Масельського, тоді представника Президента в Харківській області, та від Харківської міської ради про те, що в Харкові будуть створені всі умови для нового навчального закладу.

Проект Постанови Уряду необхідно було також завізувати в усіх віце-прем'єр-міністрів та Голови Кабінету Міністрів, а їх було тоді вісім. Прем'єр-міністр Віталій Андрійович Масол, в якого я був на прийомі, попередньо дав згоду на підготовку документів.

За всіма візами погодження проекту Постанови Уряду мені довелося ходити особисто, тому що це була перша спроба створити новий Університет не тільки в системі МВС України, а й в Україні взагалі. Використовував усе, що можна було використати: і тиск комісії, яку я очолював разом із Я. Ю. Кондратьєвим – народним депутатом України, а до обрання – начальником Управління карного розшуку МВС України, і особисті зв'язки та підтримку юристів-практиків, щиро зацікавлених в удосконаленні підготовки кадрів правоохоронців.

Знаючи, що Володимир Анатолійович Греченко, доктор юридичних наук, професор, навчався разом із дружиною віце-прем'єр-міністра Івана Григоровича Кураса на історичному факультеті Київського університету ім. Т. Г. Шевченка, де І. Г. Курас був викладачем, 19 листопада 1994 року я запросив В. А. Греченка поїхати до І. Г. Кураса за погодженням Постанови. Курас тепло прийняв нас, згадав Греченка як студента дуже старанного й активного і дав мені кілька рекомендацій щодо подальшої підготовки питання. Погодження І. Г. Кураса було дуже важливим, оскільки в Уряді він відповідав за гуманітарну політику, в т. ч. і за вищу освіту. Найбільше запитань мені задав В. М. Пензенник, доктор економічних наук, віце-прем'єр-міністр з економічної політики. Професор

В. М. Пензенник прийшов у Кабінет Міністрів із депутатів Верховної Ради України, а до того він працював завідуючим кафедрою економічної теорії у Львівському університеті ім. І. Я. Франка. Його запитання стосувалися всього комплексу діяльності майбутнього університету, зокрема, і про кількість докторів і кандидатів наук, про їх навантаження, навчальну, методичну та наукову літературу, про кількість навчальних аудиторій та їх місткість, про забезпечення гуртожитками і побутовим обслуговуванням. Мені легко було відповідати, оскільки все це створювалось за моєї безпосередньої участі, а особливо віце-прем'єр міністр здивувався, коли я сказав, що викладачам протягом року було виділено 45 квартир із числа того житла, що будувалося Управлінням внутрішніх справ. Я пояснив йому, що одночасно будучи начальником УВС, начальником Інституту і народним депутатом України, мої можливості вирішувати поточні проблеми є більшими, ніж у звичайного керівника.

Ще коли тільки обговорювалась пропозиція про створення університету у відділі вищої освіти Кабінету Міністрів України, виникло питання про його назву. Були різні думки з цього приводу, наприклад «Східно-український», «Слобожанський», «Харківський правовий» та інші, а Володимир Володимирович Голуб – заступник завідуючого відділом підсумував обговорення коротко: «В проекті записати так, як пропонує Олександр Бандурка, – «Університет внутрішніх справ». Коротко і ясно». Словом, підготовча робота була складною і напруженою.

На 22 листопада 1994 року до порядку денного засідання Кабінету Міністрів було включено під № 12 питання «Про створення Університету внутрішніх справ. Доповідач О. М. Бандурка». Мене було запрошено на 18 годину, під кінець засідання. Головував В. А. Масол – прем'єр-міністр. Мені надали слово. Я вийшов до трибуни, коротко доповів про необхідність організації спеціального вищого навчального закладу в м. Харкові, де є необхідна матеріальна база і можливість готувати кадри для всіх органів внутрішніх справ України.

Урядовий секретар М. Г. Хоменко проінформував, що всі необхідні документи зібрано, погоджено, фінансові, кадрові та матеріальні розрахунки аргументовано. Мені поставили кілька запитань, скоріше як народному депутату України, досить активному в питаннях співпраці з Урядом. У міністра внутрішніх справ В. І. Радченка прем'єр-міністр В. А. Масол запитав, чи є у нього бажання висловитись або доповнити доповідача. В. І. Радченко на це подякував і сказав, що все висловлено в документах.

Мені дозволили зайняти своє місце. В. І. Масол запитав у членів Уряду, які є пропозиції. І. Г. Курас та В. М. Пензенник коротко висловились,

що вони зі мною обговорили питання організації діяльності університету і запропонували Постанову про його створення прийняти. Члени Уряду проголосували «за» одноголосно. В. А. Масол відразу підписав постанову.

Після засідання Уряду я зайшов у Секретаріат, отримав копію Постанови і вийшов до автомобіля, щоб повертатись до Харкова.

До речі, виїжджаючи до Києва із Харкова, я запросив із собою О. Н. Ярмиша, доктора юридичних наук, мого заступника з наукової роботи, для вирішення поточних справ в МВС України. По дорозі до Києва ми зупинились на обід в селі Великі Кручі в ресторані «Пивоварня». О. Н. Ярмиш висловив бажання випити по кухлю пива, але я, глянувши на годинник, сказав, що пиво будемо пити, коли в Києві вирішимо всі справи. Олександр Назарович погодився, тільки зауважив, що тоді питиме пиво за мій рахунок.

Коли вийшов із будинку Уряду, що на вулиці Грушевського, 12 у м. Києві, була же 19 година, мрячив дощ, а на душі було і задоволення і натхнення. Перший етап пройдено, попереду – велика робота щодо розвитку університету. О. Н. Ярмиш чекав мене вже в автомобілі. Я мовчки сів, сказавши водію: «Додому, в Харків». Олександр Назарович не витерпів і запитав: «Ну, як?». Я показав йому Постанову Уряду, мовляв, темно, не можна прочитати. Проректор, тільки глянувши на документ, майже закричав: «Та це ж історичний момент! Мало хто в це вірив, а Ви зробили!» Пиво у Великих Кручах пили за мій рахунок.

25 листопада 1994 року мене було призначено ректором Університету внутрішніх справ. Посаду начальника УВС я звільнив у зв'язку з постійною роботою в парламенті.

Звичайно, тоді, осіннім дощовим вечором, я не думав, що Університет внутрішніх справ колись відзначатиме своє двадцятиріччя, що впродовж багатьох років я буду очолювати цей вищий навчальний заклад освіти, що з часом мені вдасться перетворити його у своєрідну «освітнянську імперію», яка включатиме цілу низку структурних підрозділів не тільки в Харкові, але й у Сумах, Полтаві, Кіровограді, Херсоні, Сімферополі, Євпаторії, Смілі, Керчі, Мелітополі, Маріуполі та в інших містах України, що за нашим зразком і прикладом буде створено цілу мережу навчальних закладів України.

Одержано 18.09.2014

УДК [340.132.6:378](477)

Володимир Васильович ЧЕРНІЙ,

кандидат юридичних наук, доцент,

ректор Національної академії внутрішніх справ

Національна академія внутрішніх справ у контексті реалізації положень нового Закону України «Про вищу освіту»

Юридична освіта – це ключова галузь вищої освіти. З нею пов'язана розбудова правової держави, здійснення визначених Конституцією і Президентом України реформ у правоохоронній сфері. Розвиток мережі вищих навчальних закладів МВС України як складової системи національної освіти зумовлений інтегруванням країни в європейський освітній і науковий простір.

Готовність і здатність працівників ОВС вирішувати в складних соціально-політичних та економічних умовах завдання по охороні громадського порядку, боротьби зі злочинністю, зміцненню суверенітету і територіальної недоторканості держави, вимагають постійного зростання професіоналізму кадрів, їх глибоких знань, аналітичного складу мислення, вміння прогнозувати події та адекватно реагувати на них. Це, в свою чергу, потребує належного рівня підготовки правоохоронців у відомчих вишах та відповідної кваліфікації науково-педагогічного складу.

Серед проблем галузевої освіти, які потребують пильної уваги, можна виокремити такі: недостатньо якісну систему відбору кандидатів для навчання; відсутність належної взаємодії між освітніми установами та комплектуючими підрозділами; неготовність випускників до самостійного вирішення оперативно-службових завдань; методична одноманітність у проведенні навчальних занять тощо. На розв'язання багатьох з них спрямовані положення новоприйнятого Закону України «Про вищу освіту», який закріплює особливий статус вищого військового навчального закладу зі специфічними умовами навчання.

З урахуванням законодавчих новацій, відповідно до статутних положень, завдань і доручень МВС України, у 2013–2014 роках колективом Національної академії внутрішніх справ здійснюється комплекс важливих заходів за основними напрямками освітньої і наукової діяльності, в роботі з персоналом, спрямованих на формування нової генерації української міліції. Зокрема, виокремлюється наступне.

Реалізуються оновлена Концепція розвитку НАВС та «Комплексна цільова програма національно-патріотичного, морально-етичного та культурно-естетичного виховання особового складу», переформатовано і

удосконалено управлінський вплив ректорату, оптимізуються структура і штатна чисельність підрозділів, запроваджено системний ректорський контроль за основними напрямками діяльності.

Завершено процедуру погодження в інстанціях стандартів вищої освіти (за напрямками «Правознавство», «Правоохоронна діяльність», «Психологія», «Судова експертиза») і підвищення кваліфікації (галузі знань «Право» і «Соціально-політичні науки»). У комплексі це забезпечило здійснення експертного оцінювання освітньої діяльності академії з підтвердженням вищого рівня її акредитації. У структурі закладу нині шість навчально-наукових інститутів, чотири факультети, два центри, юридичний ліцей, 14 регіональних відділень і пунктів, всього стаціонарно та заочно навчаються понад 15 тис. осіб.

Відновлено підготовку фахівців за напрямом «Правознавство» для служб кримінальної міліції і спеціальних підрозділів, запроваджені актуальні міліцейські спеціалізації (для підрозділів по боротьбі з торгівлею людьми і кіберзлочинністю), забезпечується виконання завдань Уряду щодо підготовки фахівців для Державної пенітенціарної служби України, спільно з якою проводяться заняття з керівниками її територіальних органів. У зв'язку з процесами реформування системи МВС України, розглядаються можливості започаткування підготовки фахівців у галузі міграційної діяльності, працівників міліції (поліції) у сфері цивільного захисту населення, поліграфологів тощо.

Помітно вдосконалюються організація та форми навчання, системно практикуються тестові зрізи знань, визначені критерії оцінювання. Скореговані навчальні плани і програми (у тому числі практик і стажування), усунено дублювання у викладанні дисциплін, збільшено бюджет навчального часу, введено нові спецкурси і факультативи (з проблем демократії і прав людини, порівняльного правознавства, антинаркотичної профілактики, протидії тероризму тощо). Практичні заняття з дисциплін спеціалізації найчастіше проводяться з використанням наявних полігонних комплексів, спеціалізованих класів, за участю досвідчених практиків (посилено роль кафедр на громадських засадах), учасників бойових дій та міжнародних експертів. Активніше застосовуються локальні комп'ютерні мережі, навчальні сервери, програмні продукти, у тому числі з дистанційного навчання, а також короткометражні та профорієнтаційні відеофільми, аудіо-мультимедійні матеріали за основними міліцейськими професіями.

Посилено практичну складову занять, оновлено навчально-методичну і дидактичну бази. Позитивно зарекомендували тренінги і тактико-спеціальні навчання, зокрема в червні цього року проведено комплексне вчення за участю понад тисячі осіб постійного і перемінного складу, а

також представників всіх силових структур, з відпрацюванням навичок реагування на ускладнення ситуацій (ОГП, масові заворушення, напади на ОВС, захист блокрестів, допомога прикордонникам тощо).

Особливий внесок академії в забезпечення спільно з ГУМВС України в Київській області формування, комплектування, тактико-спеціальну підготовку, озброєння, спорядження, патріотичне виховання і відрядження спеціального батальйону міліції «Миротворець» до зони проведення АТО.

Суттєво оновлено і розширено зміст академічного веб-сайту з широким доступом користувачів, посилено співпрацю з неурядовими і громадськими організаціями, фондами, спілками та засобами масової інформації. Через п'ять юридичних клінік безоплатно надаються юридичні консультації населенню (а це і авторитет закладу та системи МВС в цілому, і школа набуття юридичної практики, і ефективний засіб профорієнтації).

Академія – учасник 30 протоколів про міжнародну співпрацю. Підтримано її розширення ще з п'ятьма країнами, неурядовими організаціями Великої Британії, Франції, Німеччини, Молдови, країн Балтії, також США. У широкому форматі відбулись тематичні семінари з експертами впливових міжнародних організацій за участю 120 іноземних представників. Серед специфічних завдань – виконання міжнародних зобов'язань держави щодо підготовки миротворчих сил цивільної поліції ООН, ОСБЄ і ЄС, які нині представляють МВС України в інших країнах.

Невід'ємна складова вузівської освіти – наукова діяльність. Академія хоч і є відомчим вишем, але широко znana як потужний науковий центр. Тільки цього року досліджені за понад двісті прикладних тем (146 – за замовленням МВС України). З урахуванням ситуації в державі скорегована тематика досліджень. Намагаємось відчувати попит практики, бачити прогалини і йти на випередження. Високу оцінку отримали виконані за дорученням керівництва МВС окремі цільові розробки та рекомендації, які вже знайшли безпосереднє втілення, зокрема: електронний збірник нормативно-правових актів «Кадрова робота в ОВС», пам'ятка працівника міліції за оновленим законодавством і сучасною практикою, серія тематичних методичних рекомендацій. Лише цього року наші науковці отримали сім авторських свідоцтв і ряд патентів на винаходи, три з яких чекає серійний випуск для забезпечення правоохоронців.

Як відомо, новий Закон України «Про вищу освіту» спирається на ідею системного забезпечення якості освітнього процесу, що передбачає здійснення таких процедур і заходів: щорічного оцінювання здобувачів вищої освіти шляхом проведення зрізів знань; перевірки рівня викладання дисциплін, особливо молодими викладачами (проведення відкритих лекцій і занять); оцінювання рейтингу викладачів (шляхом

моніторингу думки курсантів, слухачів і студентів); посилення вимог до якості підготовки робіт усіх рівнів (курскових, дипломних, магістерських і дисертацій) та запобігання академічному плагіату; проведення обов'язкового стажування науково-педагогічних працівників як у практичних підрозділах МВС, так і в інших ВНЗ (у тому числі за квотою Університету менеджменту освіти АПН України).

Підготовка персоналу ОВС в контексті євроінтеграційних перспектив держави потребує комплексних змін в організації освітнього процесу та кадрової роботи.

Насамперед слід зосередити зусилля на доопрацюванні стандартів вищої освіти. Мають бути внесені зміни в розподіл часу на навчальні курси з наданням можливості здобувачам вищої освіти обирати певні дисципліни та науково-педагогічних працівників, які їх викладають. Стосовно змістовної частини навчальних програм і планів необхідно збільшити обсяг навчальних годин на вивчення проблем профілактики та розслідування злочинів, тактики дій в умовах надзвичайного стану, форм і методів управління, координації дій різних служб в ускладненій оперативній обстановці.

Для підвищення міжнародної академічної мобільності доцільно вивчити можливість викладання частини дисциплін англійською чи іншими іноземними мовами за допомогою інтерактивних методик. Пріоритетним вважається створення міжвузівської (міжнародної) бібліотечної системи з правом доступу до наявних методичних матеріалів кожного зацікавленого курсанта, слухача або науково-педагогічного працівника.

З урахуванням ідеї університетської автономії потрібно: вжити заходів щодо подальшого удосконалення управління системою галузевої освіти, зокрема забезпечити цільове й ефективне використання бюджетних коштів з огляду на об'єктивні потреби у кількісному та якісному складі фахівців для системи МВС України; уникати необґрунтованого створення нових навчальних закладів, позбавитись тиску регіональних факторів при доборі кандидатів на навчання, розподілі випускників, їх призначенні на посади; спрямувати зусилля та забезпечити координацію вишів щодо оновлення навчальних планів, освітньо-професійних програм і освітньо-кваліфікаційних характеристик, а також адаптації положень Закону України «Про вищу освіту», нормативних документів МОН України до специфіки діяльності галузевих вишів.

З метою посилення професійної компетентності викладацького складу на плановій основі слід залучати до навчального процесу керівників правоохоронних підрозділів, практичних працівників, які мають багатий досвід роботи в окремих службах (у форматі проведення

бінарних занять: викладач – практик з розбором «живих» прикладів за матеріалами кримінальних проваджень, ОРД, адміністративних справ та ін.). Науково-педагогічні працівники кафедр, які викладають профільні прикладні дисципліни (кримінальний процес, криміналістику, оперативно-розшукову діяльність) мають цільовим порядком проходити стажування в практичних підрозділах, як в управлінських апаратах, так і «на землі», беручи безпосередню участь у розкритті та розслідуванні злочинів.

Безумовно підтримуючи ініційовані керівництвом Міністерства внутрішніх справ вимоги щодо давно назрілого реформування галузевої вищої освіти, на додаток до вже розроблених концептуальних засад в цьому напрямі пропонуємо спільно з експертами відомчих ВНЗ розробити систему ступеневої підготовки кадрів, яка б враховувала вітчизняний і закордонний досвід профільної спеціалізованої підготовки правоохоронців. Її втілення забезпечуватиме досягнення не просто оновлених (косметичних), а дійсно нових стандартів освітньої і кадрової роботи в органах внутрішніх справ України з ефективною позитивною віддачею, в тому числі в набутті працівниками міліції професіоналізму і закріпленні їх на службі.

Викладене стосується далеко не всіх завдань щодо імплементації положень Закону України «Про вищу освіту», які безпосередньо належать до складових управління навчальним закладом, розширення його автономії, роботи за конкретними, чітко визначеними напрямками – освітня діяльність та її якість, наукова робота, фінансове та матеріально-технічне забезпечення. У НАВС вже забезпечується реалізація відповідного плану першочергових заходів.

По зазначених та інших концептуальних позиціях Національна академія готова спільно з МВС України та відомчими ВНЗ розробити проекти відповідних правових актів, організаційних рішень і програм, зокрема нові редакції Інструкції про організацію підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів у вищих навчальних закладах та науково-дослідних установах МВС України, а також низки положень: про вищі навчальні заклади МВС; про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах; про підготовку фахівців у вищих навчальних закладах МВС за заочною та дистанційною формами навчання; про організацію післядипломної освіти працівників ОВС; про порядок відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення курсантів (слухачів) вищих навчальних закладів; про організацію проведення НДР; про порядок підготовки експертизи підручників, навчальних та навчально-методичних посібників, які використовуються в системі МВС України; про практичну підготовку слухачів та курсантів вищих навчальних закладів тощо.

Одержано 20.09.2014

УДК 378.091

Сергій Миколайович АЛФЬОРОВ,

*доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України,
ректор Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

Перспективи розвитку відомчих ВНЗ МВС України у контексті впровадження нового Закону України «Про вищу освіту»

Концептуальним питанням, пов'язаним із перспективами діяльності ВНЗ системи МВС України, їх місцем та роллю у процесі реформування правоохоронної системи, виступає їх відомча належність. З цього приводу існує дві основні точки зору. Прибічники однієї виступають за залишення ВНЗ у підпорядкуванні МВС України, прибічники іншої – за передачу їх до сфери управління МОН України з відповідною зміною джерела фінансування, статусу учасників освітнього процесу.

Вважаємо, що здійснення будь-яких радикальних заходів із реорганізації освітніх закладів відомчого підпорядкування, особливо у контексті незавершеності роботи зі створення нової концепції підготовки правоохоронців, як невід'ємного елементу цілісної програми реформування правоохоронної системи, видається передчасним. Такі кроки створюють ризики розвитку непрогнозованих негативних наслідків, що можуть шкідливо позначитися, зокрема, на процесі оновлення правової системи Української держави у цілому.

Зауважимо при цьому, що новий Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII визначає поняття вищого військового навчального закладу (вищого навчального закладу зі специфічним умовами навчання) як вищого навчального закладу державної форми власності, який здійснює на певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів для подальшої служби на посадах офіцерського (сержантського, старшинського) або начальницького складу з метою задоволення потреб, зокрема, Міністерства внутрішніх справ України.

Також пунктом 3 частини 1 статті 12 зазначеного вище закону передбачено, що управління у сфері вищої освіти у межах своїх повноважень здійснюють, зокрема, галузеві державні органи, до сфери управління яких належать вищі навчальні заклади; а частиною 4 статті 13 означеного нормативно-правового акту визначено перелік особливих вимог, право встановлення яких мають державні органи, до сфери управління яких належать вищі військові навчальні заклади (вищі навчальні заклади із специфічними умовами навчання).

Таким чином, в основному нормативно-правовому акті Української держави, що встановлює правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти, з метою забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях, закладено розуміння законодавцем потреби у наявності відомчих осередків освіти, які мають забезпечувати відповідну фахову підготовку кадрів, зокрема, і для системи Міністерства внутрішніх справ України.

На користь позиції про необхідність належності ВНЗ, що готують фахівців для органів внутрішніх справ, до відомчого підпорядкування МВС України свідчать не тільки законодавчі, а й інші аргументи, зокрема, наступні.

Завдання та функції органів внутрішніх справ обумовлюють особливості не тільки відбору кандидатів на навчання, а і змісту освітньо-професійних програм підготовки, спрямованих на виховання в майбутніх правоохоронців особистісних, професійних і моральних якостей, необхідних для ефективного виконання покладених на міліцію завдань. Чинними типовими навчальними планами підготовки бакалаврів, за якими здійснюється підготовка фахівців у ВНЗ МВС України, окрім загальних навчальних дисциплін, визначених галузевими стандартами вищої освіти, також передбачено опанування низки спеціальних предметів, обсяг яких становить майже чверть загального часу, передбаченого на навчання (понад 50 кредитів ЄКТС). При цьому значна частина таких навчальних дисциплін, зокрема, «Оперативно-розшукова діяльність», «Спеціальна техніка ОВС», «Оперативно-розшукове документування», «Організація роботи з негласним апаратом», «Організація роботи підрозділів карного розшуку» тощо, передбачає необхідність надання курсантам, що опановують перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, допуску та доступу до державної таємниці. Викладання решти предметів, наприклад, «Тактико-спеціальної підготовки», «Спеціальної фізичної підготовки», «Особистої безпеки працівника ОВС», «Вогневої підготовки», «Професійно-психологічної підготовки», «Автомобільної підготовки», «Психології оперативно-розшукової діяльності», «Режиму секретності», також вимагає забезпечення особливих умов щодо забезпечення особистої безпеки учасників навчально-виховного процесу. Дотримання цієї вимоги є можливим за умови поєднання таких двох факторів: 1) режимність території ВНЗ; 2) відповідний ступінь фахової готовності науково-педагогічних працівників до постійної свідомої актуалізації розуміння підвищених вимог до офіцерів-наставників, яка обумовлюється, зокрема, наявним практичним досвідом правоохоронної діяльності.

Крім того, ВНЗ МВС України мають на балансі вогнепальну зброю, спеціальні засоби та засоби індивідуального захисту, які повинні зберігатися в спеціальних умовах. Забезпечити виконання таких режимних заходів можливо лише в умовах структурного підрозділу МВС.

Також слід зауважити, що зміна відомчого підпорядкування ВНЗ МВС України потягне за собою зміну статусу здобувачів вищої освіти з «курсантів» на «студентів», стосовно чого слід додатково зазначити наступне.

Курсанти залучаються до вирішення оперативних завдань (у разі необхідності, з використанням спецзасобів) як за місцем дислокації ВНЗ під час додаткової практичної підготовки, так і в інших регіонах України під час основної практики та стажування. Це обумовлює необхідність набуття ними статусу працівника ОВС, що вимагає складання Присяги, вступу на службу до органів внутрішніх справ з присвоєнням першого спеціального звання, покладенням на них усієї повноти відповідальності під час виконання функцій з охорони громадського порядку.

З урахуванням цієї специфіки Типовими навчальними планами підготовки фахівців для органів внутрішніх справ за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр передбачено, що після закінчення 1-го курсу курсанти складають комплексний екзамен за Програмою підготовки до служби з охорони громадського порядку та дій у складних (екстремальних) ситуаціях й отримують свідоцтво про допуск до служби з охорони громадського порядку.

Неодмінним етапом підготовки курсантів до складання зазначеного вище екзамену та подальшого проходження служби виступає табірний збір, який, згідно з підпунктом 1.2.1 Типового положення, затвердженого наказом МВС України від 15.05.2000 № 310, має на меті, зокрема, «...вивчення курсантів за умов підвищених фізичних та психологічних навантажень, здатності адаптуватись до них та своєчасне виявлення осіб, які не спроможні їх переносити...».

Спираючись на викладені вище аргументи, вважаємо більш обґрунтованою позицію про недоцільність передачі ВНЗ МВС України до сфери управління МОН України.

Одержано 23.09.2014

УДК [351.743:378](477)

Олександр Євгенович КОРИСТІН,

доктор юридичних наук, професор,

ректор Одеського державного університету внутрішніх справ

Питання реформування системи підготовки кадрів для МВС України в контексті чинного Закону України «Про вищу освіту»

Чинний Закон України «Про вищу освіту» було розроблено з урахуванням сучасних вимог економіки України, входженням національної вищої освіти до Європейського простору вищої освіти та переходу системи вищої освіти до демократизації управління вищими навчальними закладами. В основі закону лежить ідея університетської автономії в академічній, організаційній і фінансовій сферах. Зазначений закон містить багато нововведень, які мають значення для діяльності вищих навчальних закладів системи МВС, зокрема: створення незалежного громадського органу, який наглядатиме за якістю освіти; дозвіл університетам складати власні навчальні програми, а також мати власні рахунки в банках замість казначейства тощо.

Цікаво порівняти окремі положення чинного та попереднього законодавства. Положення глави Х Закону України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 року (далі – Закону) детально регламентують питання діяльності учасників освітнього процесу, якими згідно з Законом є: 1) наукові, науково-педагогічні та педагогічні працівники; 2) здобувачі вищої освіти та інші особи, які навчаються у вищих навчальних закладах; 3) фахівці-практики, які залучаються до освітнього процесу за освітньо-професійними програмами; 4) інші працівники вищих навчальних закладів. Позитивним моментом зазначених положень Закону є те, що в них чітко визначено поняття наукових, науково-педагогічних і педагогічних працівників. Стаття 54 Закону закріплює назву вчених звань у наступній інтерпретації: 1) старший дослідник; 2) доцент; 3) професор. Отже, єдиною відмінною рисою цих норм від положень попереднього Закону «Про вищу освіту» є те, що назву вченого звання «старший науковий співробітник» змінено на «старший дослідник». Не можна не звернути увагу на застосування незвичної термінології на кшталт категорії «доктор філософії», яка позначає кандидата наук.

Стаття 55 Закону визначає основні посади науково-педагогічних і педагогічних працівників вищих навчальних закладів і порядок їх заміщення. Проте в змісті цієї статті спостерігаються логічні помилки.

Наприклад, відсутні посади наукових працівників, які також є учасниками освітнього процесу відповідно до Закону.

Законом «Про вищу освіту» визначені особи, які навчаються у вищих навчальних закладах, їхні права та обов'язки, урегульовані питання працевлаштування випускників вищих навчальних закладів. На нашу думку, доцільно передбачити у ст. 64 можливість подальшого гарантованого працевлаштування (проходження служби) не тільки для осіб, які навчалися у вищих навчальних закладах зі специфічними умовами навчання, а й для випускників цивільних навчальних закладів, які навчалися за державні кошти.

Положення глави XI Закону «Про вищу освіту» регулюють загальні засади наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності у вищих навчальних закладах. Суб'єктами наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності є наукові, науково-педагогічні працівники, особи, які навчаються у вищих навчальних закладах, інші працівники вищих навчальних закладів, а також працівники підприємств, які спільно з вищими навчальними закладами провадять наукову, науково-технічну та інноваційну діяльність.

Проте Закон чомусь не визначає як суб'єктів наукової та науково-технічної діяльності практичних працівників державних установ. Наприклад, практичні працівники органів внутрішніх справ здійснюють і наукову, і науково-технічну діяльність, результатами якої найчастіше є:

- публікації у відомчих Бюлетенях з обміну досвідом роботи, збірниках наукових праць та ін.;
- впроваджені в діяльність оперативних підрозділів засоби оперативної техніки;
- захищені дисертації на здобуття наукових ступенів кандидата та доктора наук тощо.

Частина 4 статті 65 визначає основні завдання наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності вищих навчальних закладів. Проте серед цих завдань відсутнє застосування нових наукових, науково-технічних знань і результатів у практичній діяльності державних і недержавних підприємств, установ та організацій. У системі МВС результати перспективних досліджень активно використовуються як у практичній діяльності міліції, так і в навчальному процесі при підготовці кадрів для ОВС.

Законодавчою новелою є **право** науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників **на академічну мобільність для провадження професійної діяльності** (п. 2 ч. 1 ст. 55 Закону). На жаль, у Законі відсутнє роз'яснення цього права, але цілком вірогідно, що воно означає

можливість упродовж періоду роботи у вищому навчальному закладі працювати певний період часу в закордонному навчальному чи науковому закладі, де готують фахівців за цією ж спеціальністю, із зарахуванням загального стажу роботи.

Дуже корисно було б отримати роз'яснення права на академічну мобільність стосовно атестованих працівників вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання, наприклад ВНЗ системи МВС. У науково-практичній літературі останнім часом можна побачити велику кількість публікацій, присвячених співробітництву навчальних закладів МВС України з поліцією та навчальними закладами інших держав. Зазначені навчальні заклади з початку 90-х років минулого сторіччя співпрацюють з поліцією інших держав, зокрема за активної підтримки різних благодійних фондів і організацій, постійно здійснюється обмін делегаціями, проводяться науково-практичні конференції, присвячені спільним проблемам, працівниками ОВС відвідуються зарубіжні навчальні заклади, окремі підрозділи поліції тощо.

Зокрема, Одеський державний університет внутрішніх справ в активній формі співробітничав з Міністерством внутрішніх справ Федеративної Республіки Німеччини. Делегації в складі представників Одеського державного університету внутрішніх справ неодноразово здійснювали виїзд у службове відрядження до Федеративної Республіки Німеччини, відвідували навчальні заклади й підрозділи поліції, намічали перспективи подальшого співробітництва, ознайомлювалися із системою підготовки кадрів для поліції Баварії, а також з її структурою, організацією, напрямками діяльності та інше.

Зважаючи на інформацію, яка була отримана під час таких візитів, з урахуванням закордонного досвіду на розгляд МВС України свого часу були надані можливі напрямки та пропозиції щодо покращення навчання у ВНЗ системи МВС України, а саме:

1) з метою покращання підготовки працівників органів внутрішніх справ, впровадження в навчальний процес передових напрацювань системи підготовки поліції Баварії та обміну досвідом роботи необхідно продовжити співпрацю;

2) розглянути питання щодо можливості внесення змін і доповнень до робочих навчальних планів і програм підготовки працівників органів внутрішніх справ у частині збільшення кількості навчальних годин з дисциплін, якими передбачено психологічну та комунікативну підготовку;

3) під час проведення семінарських і практичних занять зі спеціальних дисциплін обов'язково використовувати такі форми, як інтерактивні роліви ігри, модулювання ситуацій тощо;

4) при підвищенні кваліфікації керівного складу органів внутрішніх справ, від заступника начальника міськрайліноргану й вище, до проведення навчальних занять залучати керівників практичних підрозділів і провідних фахівців відповідного напрямку.

На сьогодні доцільно також запропонувати Міністерству внутрішніх справ створити організаційно-правові умови для реалізації визначеного Законом «Про вищу освіту» права на академічну мобільність для провадження професійної діяльності саме для працівників вищих навчальних закладів системи МВС із зарахуванням їм загального стажу роботи під час діяльності за кордоном. Вважаємо, що тривале перебування в інших країнах науково-педагогічних працівників ОВС буде сприяти більш ефективному засвоєнню корисних напрацювань поліції та навчальних закладів інших держав, що готують працівників органів правопорядку за тією ж спеціальністю (кримінальна поліція, громадська безпека тощо).

На нашу думку, співробітництво між вищими навчальними закладами МВС України та поліцією інших держав не вичерпало своїх можливостей. Воно має далі розвиватися в межах, визначених законодавством, зокрема у сфері вищої освіти, передбачати сприйняття корисних для запозичення європейських традицій при підготовці висококваліфікованих кадрів для органів внутрішніх справ України.

Одержано 23.09.2014

УДК 342.5

Василь Людвигович СИНЧУК,

*кандидат юридичних наук, заслужений юрист України,
прокурор Автономної Республіки Крим*

Кадрове забезпечення контролю за діяльністю органів прокуратури

Визначення особливостей кадрового забезпечення контролю за діяльністю органів прокуратури, в першу чергу, передбачає уточнення кола суб'єктів, які є передумовою створення ефективної системи контролю за інститутом прокуратури. Контрольна функція в апараті держи реалізується різноманітними суб'єктами, обсяг повноважень, компетенція, форми та методи діяльності яких є різними відповідно до норм чинного законодавства.

В органах прокуратури, як і в переважній більшості державних органів, контроль, згідно з принципом централізму та ієрархії, здійснюється керівниками вищих і нижчих рівнів, які в цілому несуть відповідальність за

стан справ в конкретному органі влади чи організації. Проте, виходячи зі специфіки правового статусу конкретного органу прокуратури, певним контролюючим суб'єктам надаються не лише повноваження на реалізацію контрольних заходів, але й покладається обов'язок організовувати контроль, визначати його строки, мету та завдання, проводити кадрову політику в даній сфері, застосовувати заходи дисциплінарного та іншого впливу. Тому чітке визначення поняття та видів суб'єктів контролю за діяльністю органів прокуратури має як теоретичне, так і практичне значення для забезпечення якісного, комплексного і своєчасного контролю за дотриманням вимог чинного законодавства і повного й неупередженого виконання даним інститутом державної влади своїх завдань перед суспільством і державою.

Пропонуємо під суб'єктом контролю за діяльністю органів прокуратури розуміти уповноважений орган чи посадову особу, яка реалізує функцію контролю передбаченими законодавством методами та засобами з метою забезпечення законності та дисципліни в процесі функціонування інституту прокуратури.

Щодо органів прокуратури коло суб'єктів контролю визначається повноваженнями щодо здійснення управління ними, тобто певні контрольні повноваження мають лише ті суб'єкти, які мають право здійснювати організаційно-управлінську діяльність щодо них. Таких суб'єктів небагато, що обумовлено законодавчим закріпленням принципу незалежності цих органів від будь-яких органів державної влади, посадових осіб, а також рішень громадських об'єднань чи їх органів. Тенденція щодо «закритості» прокурорської системи стала особливо виявлятися в останні роки, що значною мірою сприяло поширенню фактів корупції, зловживання службовим становищем працівниками прокуратури тощо.

Зважаючи на дію цього принципу, можна стверджувати, що подібні повноваження мають Верховна Рада України; Президент України і самі органи прокуратури щодо підпорядкованих прокуратур. В умовах розвитку правової держави і громадянського суспільства певний вплив за допомогою специфічних засобів на органи прокуратури здійснюють інститути громадськості та міжнародні організації.

Все ж основний обсяг контрольних повноважень щодо діяльності органів прокуратури виконують самі ці органи в межах власної системи.

До суб'єктів контролю за діяльністю органів прокуратури належать:

- 1) Верховна Рада України;
- 2) Президент України;
- 3) Кабінет міністрів України;
- 4) міністерства та відомства за напрямками діяльності;
- 5) органи місцевого самоврядування;
- 6) відповідні внутрішні органи та посадові

особи самої прокуратури (внутрішньовідомчий контроль; 7) громадяни України та їх об'єднання (громадський контроль); 8) міжнародні організації.

Узагальнення вищенаведених повноважень різних суб'єктів контролю за діяльністю органів прокуратури дає змогу провести їх класифікацію. По-перше, за характером взаємозв'язків між контролюючим і підконтрольним суб'єктами в системі органів прокуратури варто розрізняти суб'єктів внутрішнього контролю (прокурори різних рівнів системи органів прокуратури) та суб'єктів зовнішнього контролю (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет міністрів України, міністерства та відомства за напрямками діяльності, міжнародні організації, громадські організації тощо).

По-друге, відповідно до виду здійснюваного контролю доцільно виокремити: 1) суб'єктів державного контролю за діяльністю органів прокуратури (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет міністрів України, міністерства та відомства за напрямками діяльності, органи прокуратури та прокурори різних рівнів системи органів прокуратури України); 2) суб'єктів недержавного контролю (громадяни та громадські організації України); 3) суб'єктів міжнародного контролю (міжнародні органи та організації у сфері дотримання прав людини та громадянина, боротьби зі злочинністю та корупцією та ін.).

По-третє, різні обсяг та характер наданих контрольних повноважень зумовлюють необхідність розмежування суб'єктів загального та спеціального контролю. До першої групи слід віднести ті органи прокуратури, їх підрозділи та посадових осіб, для яких контроль за діяльністю органів прокуратури не є основною функцією, закріпленою відповідним нормативно-правовим актом. Дані суб'єкти здійснюють загальний контроль виконання управлінських рішень, їх доцільності та законності в межах своєї основної діяльності, не акцентуючи увагу на конкретних її аспектах (органи прокуратури та прокурори різних рівнів системи органів прокуратури). Натомість до складу суб'єктів спеціального контролю відносяться ті органи прокуратури, структурні підрозділи чи посадові особи, які здійснюють контроль за конкретними сторонами прокурорської діяльності або функціями управління, застосовуючи у разі необхідності профілактичні, дисциплінарні та інші заходи попередження та припинення неправомірних дій чи бездіяльності (Верховна Рада України, Президент України, Генеральний прокурор України, спеціалізовані прокуратури, головні управління, управління, відділи, колегії та інші структури, які здійснюють внутрішній контроль над підпорядкованими підрозділами тощо).

По-четверте, за періодом повноважень слід розрізняти постійних і тимчасових суб'єктів контролю за діяльністю органів прокуратури.

Постійні суб'єкти контролю – це керівники усіх рівнів системи органів прокуратури по відношенню до лінійно підпорядкованих посадових осіб або підрозділів, а також установи чи посадові особи прокуратури, включені до структури та штатного розпису для здійснення безпосереднього внутрішнього контролю. Натомість до тимчасових суб'єктів контролю відносимо ті структури в органах прокуратури (групи, комісії), створені для виконання конкретних контрольних заходів (перевірки, ревізії) і повноваження яких закріплюються наказами про їх створення на певний строк (термін перевірки), тобто тимчасово.

По-п'яте, за організаційно-правовим рівнем або ієрархією побудови системи органів прокуратури традиційно виокремлюють центральні (підрозділи та посадові особи Генеральної прокуратури України), регіональні (підрозділи та посадові особи прокуратури Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва і Севастополя, прокуратур регіонів з нагляду за додержанням законів у воєнній сфері, Дніпровської екологічної прокуратури) та місцеві (підрозділи та посадові особи міських, районних, міжрайонних прокуратур та інших спеціалізованих прокуратур) суб'єкти контролю за діяльністю органів прокуратури.

По-шосте, залежно від організаційно-правової форми, варто розрізняти таких суб'єктів контролю за діяльністю органів прокуратури, як головне управління, управління, відділ, службу, раду, колегію, посадову особу та ін.

По-сьоме, слід звернути увагу, що залежно від кількості осіб, що виконують контрольні заходи, суб'єкти контролю можуть бути одноособові (прокурор) та колективні (колегія, наукова рада, комісія, група).

Як бачимо, коло суб'єктів контролю за діяльністю органів прокуратури України є досить широким, проте приведення роботи даного інституту у відповідність до міжнародних норм і стандартів, досягнення високого рівня ефективності реалізації покладених на нього функцій, забезпечення законності, незалежності, неупередженості й прозорості діяльності, задоволення первинних потреб суспільства в безпеці та захисті та багато інших факторів вимагають оптимізації структури контролюючих органів прокуратури з орієнтацією не на кількісний, а на якісний показник, підвищення кваліфікаційно-освітнього рівня та компетентності кадрів, техніко-технологічну модернізацію прокурорської діяльності, боротьбу з корупцією та хабарництвом в органах державної влади, використання сучасних стилів публічного менеджменту тощо.

Одержано 16.09.2014

УДК [378:351.743](477)

Олександр Миколайович ГОЛОВКО,

доктор юридичних наук, професор,

перший проректор з навчально-методичної та наукової роботи

Харківського національного університету внутрішніх справ

**Організація освітнього процесу
у вищих навчальних закладах МВС України
з урахуванням вимог Закону України
«Про вищу освіту»**

На сьогоднішній день Верховною радою України прийнятий новий Закон України про вищу освіту, який вступив в дію 6 вересня 2014 р. Його головна мета – інтеграція в європейський освітній простір. Новий закон значно розширює права вищих навчальних закладів (наприклад, вони можуть самостійно розпоряджатися своїми фінансами), але в той же час зобов'язує їх бути більш відкритими (публікувати на своїх сайтах всю фінансову звітність, дисертації вчених). Зміняться і процедура вступу до навчальних закладів і розподілу бюджетних місць – відтепер навчальний заклад буде отримувати державне фінансування залежно від того, чи підуть до нього абітурієнти.

Починаючи з 2015/2016 навчального року, всі вищі навчальні заклади України, у тому числі і вищі навчальні заклади, підпорядковані Міністерству внутрішніх справ України, повинні забезпечити провадження в освітній процес основних вимог цього закону.

Даний закон визначає ключові терміни, такі як: «автономія вищого навчального закладу»; «академічна мобільність»; «академічна свобода» тощо. Автономія вищого навчального закладу надасть змогу вищим навчальним закладам самостійно розробляти та впроваджувати освітні, наукові програми, спеціалізації, засновувати на своїй базі наукові парки, підприємства, які займаються науковою або інноваційною діяльністю (наприклад, стартапи, бізнес-інкубатори тощо).

Стосовно освітньої та наукової діяльності слід зазначити, що навчальні заклади будуть вільні і у фінансовій діяльності. Так, у навчального закладу з'являється право самостійно розпоряджатися своїми доходами (при цьому гроші, отримані від плати за навчання, не можуть бути вилучені в дохід державного та місцевих бюджетів), відкривати поточні та депозитні рахунки в банку, брати кредити. Варто зазначити, що закон передбачає додаткові привілеї для університетів зі статусом національних і дослідницьких. Наприклад, право на пріоритетне

фінансування з держбюджету, можливість перерозподілу місць держбюджету в рамках однієї галузі знань.

Закон спрощує і академічну мобільність. Так, в ньому сказано, що університети приймають остаточне рішення про визнання іноземних дипломів і ступенів під час прийому на навчання або роботу (раніше потрібно було проходити процедуру нострифікації, яка могла затягнутися на роки, а іноді випускнику або професору із закордонного навчального закладу взагалі пропонували пройти повторний захист).

Реформа вищої освіти передбачає громадський контроль над якістю освіти. Так, у системі освіти з'являється Національне агентство по забезпеченню якості освіти, до якого переходить значна частина прав і повноважень. Згідно із законом, агентство аналізує і стежить за якістю вищої освіти, формує критерії його оцінки (з них можуть формуватися рейтинги навчальних закладів), акредитує спеціальності, навчальні програми, проводить експертизу, на підставі якої готує висновок для Міністерства освіти і науки України, має можливість видачі ліцензії на відкриття нової спеціальності тощо. Також при погодженні з агентством затверджуються стандарти вищої освіти.

Одними із ключових змін, що внесені цим законом, є зменшення одиниці вимірювання обсягу навчального навантаження (кредиту ECTS) з 36 до 30 годин, а також зменшення максимального навчального навантаження на одну ставку науково-педагогічного працівника до 600 годин на навчальний рік, замість 900 годин, як це було раніше.

Зменшення навчального навантаження дозволить педагогам мати більше часу на наукову діяльність, власний розвиток і поліпшення своїх навчальних курсів. При цьому, як сказано в законі, скорочення навантаження викладачів не є підставою для збільшення кількості штатних одиниць.

Зменшення кредиту ECTS до 30 годин зумовлює вищі навчальні заклади МВС України провести ряд заходів щодо внесення змін до основних нормативних документів закладу освіти, які регламентують організацію освітнього процесу, таких як: освітні та наукові програми; навчальні плани; навчальні програми та інше.

Необхідно зазначити, що при розробці освітніх та наукових програм, а також навчальних планів необхідно буде зменшувати кількість лекційних, семінарських та практичних занять та збільшувати час, що відводиться на самостійну роботу. Збільшення часу на самостійну роботу вимагатиме від науково-педагогічного складу більше уваги приділяти самостійному вивченню навчальних дисциплін. А це потребує від кафедр нових підходів до оцінювання рівня знань, що самостійно отримують

здобувачі вищої освіти та розробку більш якісних методичних матеріалів для самостійної роботи.

Слід відмітити і те, що зменшення аудиторних занять не повинно позначитись на якості підготовки фахівців, а тому впровадження в освітній процес інноваційних методів навчання є головною запорукою та вимогою сучасності.

Необхідною вимогою в покращенні освітнього процесу є поєднання теоретичного та практичного навчання. А тому велика увага вищими начальними закладами повинна приділятися практичній спрямованості навчального процесу. З цією метою нагальним буде питання розробки уніфікованих навчальних програм та програм практичної підготовки.

Поряд зі змінами, що відбуваються в галузі освіти, проходить і реформування системи Міністерства внутрішніх справ України.

Реформування МВС передбачає зміни у змісті підготовки майбутнього правоохоронця та покращенню рівня та змісту викладання деяких спеціальних дисциплін. Аналіз підготовки працівників поліції зарубіжних країн дозволяє зробити висновок, що на вивчення спеціальних дисциплін вогнева та фізична підготовка, тактико-спеціальні підготовка відводиться майже 30 % всього навчального плану. А тому в подальшому вищі навчальні заклади МВС України повинні зосередити зусилля саме на якості викладанні вищезазначених дисциплін.

Одержано 23.09.2014

УДК 351.743.001.76(477.54)

Юрій Юрійович ОРЛОВ,

*доктор юридичних наук, головний науковий співробітник
відділу організації науково-дослідної роботи*

Національної академії внутрішніх справ;

Сергій Сергійович ЧЕРНЯВСЬКИЙ,

*доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,
проректор Національної академії внутрішніх справ*

Інноваційний розвиток органів внутрішніх справ (проблеми й шляхи вирішення)

Правоохоронна система будь-якої держави за специфікою свого призначення (підтримання правопорядку, тобто збереження існуючого у суспільстві status quo) є консервативною. До того ж вона працює поза межами ринкових відносин. Тому механізми інноваційного розвитку, напрацьовані світовою економікою, не можна безпосередньо застосувати в системі МВС України.

Водночас необхідність створення постійно діючого механізму розроблення новацій у сфері правоохоронної діяльності, їх наукової апробації та впровадження в роботу органів внутрішніх справ сьогодні є очевидною. Від того, наскільки чітко буде працювати цей механізм, в кінцевому рахунку залежатиме:

1) ефективність виконання ОВС покладених на них завдань (завдяки озброєності правоохоронної практики новітніми досягненнями науки і техніки);

2) здатність правоохоронної системи до швидких і своєчасних трансформацій відповідно до суспільних вимог, що змінюються (що дозволить гармонізувати розвиток ОВС з прогресом громадянського суспільства в Україні).

Запровадження інноваційних механізмів розвитку органів внутрішніх справ має органічно вписуватися в концепцію прийдешнього реформування правоохоронної системи, оскільки будь-яка реформація вимагає інноваційної підтримки. Отже, інноваційні механізми розвитку ОВС можна вважати як одним із очікуваних результатів реформування, так і важливим інструментом його проведення.

Метою цієї статті є висвітлення існуючих проблем, що породжені відсутністю ефективного інноваційного механізму в системі МВС України, а також визначення шляхів їх вирішення.

Інновація (від лат. *novatio* – оновлення, змінювання) – це нововведення, що забезпечує якісне зростання ефективності процесів або продукції, затребуваної ринком [1]. Інновація є результатом практичного впровадження **новації**, тобто результату творчої інтелектуальної діяльності людини, що відрізняється новизною, не впливає явно з існуючого технологічного рівня та придатний до практичного застосування.

З урахуванням специфіки функціонування органів внутрішніх справ **інновацію в системі МВС України** можна визначити як **нововведення у сфері діяльності, що належить до компетенції ОВС, яке забезпечує якісне зростання ефективності цієї діяльності відповідно до очікувань громадянського суспільства.**

До змісту цього визначення слід зробити кілька зауважень. По-перше, нововведення означає впроваджений у практику новий результат творчої діяльності. Не є нововведенням ідея, що системно не впроваджена (наприклад, така, що проходить практичну апробацію), або ж не містить новизни. По-друге, нововведення можуть стосуватися не лише безпосередньо правоохоронної, адміністративної та іншої діяльності ОВС, але й супутніх видів діяльності (внутрішнє управління, підготовка кадрів тощо). По-третє, ефект від впровадження новації має

бути якісним, не обмежуючись лише зростанням кількісних показників. Ефект має бути спрямований на виконання завдань міліції: охорона прав та свобод громадян, протидія правопорушенням, забезпечення громадської безпеки тощо. По-четверте, цей ефект не має обмежуватися рамками чинного законодавства; новація може включати, крім іншого, пропозиції щодо законодавчих змін. По-п'яте, на етапі глибоких соціальних трансформацій, стрімкого розвитку в Україні громадянського суспільства життєздатність правоохоронних новацій значною мірою буде визначатися прогресивними очікуваннями громадянських інститутів.

Слід визнати, що інноваційного механізму як усталеної організаційної системи сьогодні в ОВС не існує. Проблема поглиблюється тим, що певна частина практичних підрозділів несприятливі до новацій і не мають досвіду їх впровадження. Впровадження надбань відомчої науки, на наш погляд, ведеться без належної системності, комплексності, процес планування й контролю запровадження новацій формалізований. Відсутній нормативний настановний документ, що регламентує процедури впровадження новацій в діяльність практичних підрозділів. В результаті інноваційна робота в системі МВС України сьогодні значним чином залежить від суб'єктивних факторів.

Створення новацій покладається, насамперед, на навчальні заклади та науково-дослідні установи МВС України. Механізм організації науково-дослідної роботи є напрацьованим і дає свій позитивний ефект. Разом з тим, наукові відомчі дослідження не завжди спрямовані на вирішення практичних завдань. Наприклад, лише близько половини видань навчальних закладів МВС України безпосередньо присвячені питанням оперативно-службової діяльності. Серед запатентованих ідей майже 20 % не стосуються проблем ОВС [2]. А деякі наукові праці тяжіють до схоластики.

Це відбувається через нестачу тісного творчого співробітництва між практичними підрозділами (насамперед, оперативними та іншими службами МВС України) й відомчими навчальними закладами та науково-дослідними установами. На жаль, практичні підрозділи зазвичай не є сприйнятливими до нововведень. Подання ними заявок до НВЗ або НДУ на проведення науково-дослідних робіт іноді формалізовано й не передбачає намірів подальшого впровадження в правоохоронну практику.

Разом з тим, є й приклади позитивного досвіду. Так, в Національна академія внутрішніх справ налагодила творчу співпрацю з деякими службами МВС України, зокрема Головним слідчим управлінням, Департаментом оперативної служби, Департаментом оперативно-технічних заходів, Управлінням боротьби з незаконним обігом наркотиків

та ін., що дає певний результат. Співпраця показує, що інноваційний процес поживається там, де присутня зацікавленість керівників служб у модернізації діяльності підпорядкованих підрозділів.

Узагальнюючи набутий досвід, можна дійти низки висновків та напроцювати певні пропозиції.

Перше. *Відносини творчої співпраці між вищим навчальним закладом та зацікавленою службою МВС України (або територіальним практичним підрозділом) мають бути юридично врегульованими.* Задля ефективної співпраці з ВНЗ (НДУ) зацікавлена служба МВС України має виступати в якості замовника наукової продукції; відповідно кожний науковий продукт повинен мати свого «господаря» – службу або підрозділ, який супроводжує інноваційний процес від постановки наукового (або технічного) завдання і завершуючи апробацією (експлуатаційними випробуваннями) та безпосереднім впровадженням в діяльність підпорядкованих підрозділів. Це має стати гарантією забезпечення належного наукового рівня розробок та їх результативного застосування в правоохоронну практику.

Водночас, вищий навчальний заклад (науково-дослідна установа) повинен мати статус *виконавця* робіт з відповідними обов'язками перед замовником. Відносини між замовником і виконавцем, їх права, обов'язки та відповідальність мають регламентуватися відомчим нормативним документом і відповідати вимогам чинних державних стандартів, що регламентують техніко-юридичні відносини (ДСТУ 3973-2000. Система розроблення та поставлення продукції на виробництво. Правила виконання науково-дослідних робіт. Загальні положення; ГОСТ 15.001-88. Система разработки и постановки продукции на производство. Продукция производственно-технического назначения тощо).

Творчий контакт між службою МВС України та вищим навчальним закладом (науково-дослідною установою) дасть найбільший позитивний результат, коли його здійснюватимуть *спеціально уповноважені особи* (представник замовника і представник виконавця). Ці особи спільно мають розробляти пропозиції щодо перспективних напрямів інноваційної роботи, планів науково-дослідних робіт прикладного характеру (хід яких замовник має курирувати), готувати наукові та технічні завдання, проводити апробацію новацій. В якості представника замовника має бути особа з компетенцією та повноваженнями, що уможливають виконання нею покладених обов'язків (не нижче заступника начальника служби). Виконання функцій представника виконавця доцільно доручати начальнику профільної кафедри або ж провідному вченому-фахівцю в галузі діяльності відповідної служби МВС України, зазвичай доктору наук.

Національна академія внутрішніх справ має позитивні приклади такої усталеної співпраці (ГСУ – д.ю.н., професор Удалова Л. Д., ДСБЕЗ – д.ю.н., професор Василичук В. І., ДОТЗ – д.ю.н., с.н.с. Орлов Ю. Ю., УБНОН – к.ю.н., с.н.с. Стрільців О. М. тощо).

Друге. Будь-яка новація, будучи предметом правовідносин між замовником і виконавцем, має набути правового статусу як об'єкт інтелектуальної власності й здобути правову охорону відповідно до чинного законодавства.

Зауважимо, що в Національній академії внутрішніх справ накопичений певний досвід створення та правової охорони об'єктів інтелектуальної власності. Цими питаннями займається група з питань інтелектуальної власності, яка утворена в академії у 2009 році. За цей період в навчальному закладі розроблено понад 150 об'єктів інтелектуальної власності практичного та навчального призначення, серед яких:

- методики правоохоронної діяльності;
- способи (технології) вирішення оперативно-службових завдань;
- пристрої спеціального призначення у галузі оперативної, криміналістичної, спеціальної техніки, інформатики, судової експертизи, вогнепальної зброї, спецзасобів, вибухотехніки, безпеки дорожнього руху, технічного захисту інформації тощо;
- автоматизовані робочі місця фахівців ОВС;
- експертно-аналітичні комп'ютерні програми;
- спеціалізовані комп'ютерні бази даних;
- навчальні комп'ютерні програми (електронні дидактичні засоби);
- навчальні відеофільми тощо.

Право власності на зазначені об'єкти захищено свідоцтвами МОН України про реєстрацію авторського права на службові твори, а також патентами України на винаходи і корисні моделі.

Науковий рівень та практична спрямованість інтелектуальних здобутків Національної академії знайшли своє визнання і позитивну оцінку Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти і науки України, Академії педагогічних наук України.

Так, патенти на новації, розроблені в академії, дев'ять разів отримували призові місця на конкурсах МВС України, зокрема винаходи вчених НАВС останні три роки незмінно посідають перші місця. У 2009 році сайт академії посів перше місце серед сайтів вищих навчальних закладів МВС України. Електронні дидактичні засоби, створені в академії, сім разів посідали призові місця на відомчому конкурсі на краще наукове, навчальне та періодичне видання в системі МВС України, зокрема тричі визнавалися кращими. На конкурсі, що у листопаді 2013 року проводився у Львівському ДУВС, електронні видання академії посіли всі призові місця.

У 2011–2014 роках Національна академія шість разів отримувала вищі нагороди (гран-прі, золоті та срібні медалі) Міжнародної виставки «Освіта і кар'єра», що проходить під егідою Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України і є найбільш представницькою в нашій країні. Перемогу здобуто у номінаціях «Інформаційні технології у вищому навчальному закладі», «Інноваційний розвиток освіти та сучасні педагогічні технології», «Компетентнісний підхід в освітній діяльності вищої школи», «Кращий дизайн офіційного сайту вищого навчального закладу» тощо.

Разом з тим, темпи впровадження об'єктів інтелектуальної власності, розроблених в академії, у діяльність практичних підрозділів ОВС не можна вважати задовільними. Так, з 28 запатентованих методик правоохоронної діяльності, створених у навчальному закладі, на практиці застосовуються лише сім (25 %), із 52 винаходів в діяльність ОВС впроваджено 13 (25 %); із 19 комп'ютерних програм практичного призначення – 4 (21 %). При цьому новації впроваджуються зазвичай локально у периферійних підрозділах через відсутність відомчої нормативної регламентації. До небагатьох виключень, обумовлених небайдужістю керівників відповідних служб, можна віднести впровадження комп'ютерної програми «Автоматизоване робоче місце слідчого», якою в 2011 році були оснащені всі слідчі підрозділи системи МВС України, або ж низку винаходів у галузі судово-акустичної експертизи, яка протягом кількох років була впроваджена в усіх експертно-криміналістичних установах МВС України та Мінюсту України.

Третє. *Процес впровадження новацій у практичну діяльність ОВС має бути регламентований відомчим наказом.* Це дозволить упорядкувати інноваційну роботу за єдиним стандартом, що уможливить, з одного боку, подолати несприйнятливості практичних підрозділів до новацій, а з іншого – підвищити науковий рівень та практичну спрямованість наукових розробок.

Процес впровадження новацій має містити, принаймні, такі унормовані етапи: 1) розробка замовником та виконавцем спільного плану впровадження новацій із визначенням конкретних заходів, відповідальних і термінів виконання; 2) видання розпорядчого документу (наказу, розпорядження) МВС України, керівництва певної служби або територіального підрозділу щодо проведення апробації та подальшого впровадження конкретних новацій; 3) звітування щодо результатів апробації з визначенням доцільності подальшого використання наукових розробок; 4) підготовка та затвердження акта впровадження, в якому має бути зазначений не лише факт впровадження, але і його конкретні

результати (досягнутий позитивний ефект у кількісних та якісних показниках); а також факультативно – пропозиції щодо подальшого удосконалення діяльності.

Кожна новація (наукова робота, дисертація, запатентована методика, винахід тощо) має пройти етап апробації, яку здійснюють замовник разом з виконавцем, Апробацію проводять шляхом тимчасового локального експериментального впровадження (для методик та технологій), проведення експлуатаційних випробувань (для технічних рішень та комп'ютерних програм) або в інший спосіб. Для цього слід підготувати належний розпорядчий документ, де мають бути визначені відповідальні виконавці, терміни (графік) апробації, критерії позитивних результатів апробації та форми звітності.

Зауважимо, що сьогодні, за відсутності відомчої нормативної регламентації впровадження новацій у практичну діяльність ОВС:

- апробацію, яка має відповісти на питання про науковий рівень роботи, її практичну значущість та доцільність її впровадження, часто не проводять. В результаті впровадження наукової розробки проводиться «всліпу», часом не дає реального позитивного ефекту й веде до не виправданих витрат сил і засобів;

- акти впровадження часто складають формально, в них не відображають конкретні сфери та форми впровадження, досягнутий позитивний результат. Такий акт не має змістовного наповнення, не свідчить про реальне впровадження і використовується лише для формальної звітності.

У відомчому наказі, що регламентуватиме процес впровадження новацій у практичну діяльність ОВС, має бути прописаний *порядок заохочення* як авторів новацій, так і службових осіб практичних підрозділів, що беруть участь в інноваційній діяльності. Для цього можна застосовувати як ринкові механізми – інститут роялті (що має бути зазначено в угодах з підприємствами-виробниками засобів спецтехніки для потреб ОВС), так і кошти спеціально створеного інноваційного фонду МВС України.

Четверте. Керівництво інноваційною роботою в системі МВС України має бути зосереджене у *спеціально створеному підрозділі* (очевидно, у складі Департаменту освіти і науки). У відносинах МВС України з відомчими вищими начальними закладами та науково-дослідними установами акцент має бути перенесено з розвитку відомчої науки на становлення та розвиток відомчої інноваційної діяльності.

Підводячи підсумок сказаному, слід зауважити, що переведення системи МВС України на інноваційний шлях розвитку дозволить підвищити ефективність правоохоронної діяльності. Крім того, це дозволить очікувати на низку позитивних ефектів, зокрема:

- інноваційну підтримку процесу реформування ОВС;
- перетворення відомчої науки на ефективний чинник безпосереднього впливу на якість та креативність правоохоронної діяльності;
- підвищення наукового рівня та практичної спрямованості досліджень, що їх здійснюють відомчі ВНЗ та НДУ;
- підвищення наукового рівня відомчого управління;
- створення сприятливих умов для подальшого удосконалення системи МВС України.

Список використаних джерел:

1. Інновація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/Інновація>.

2. Джужа О. М. Про стан винахідницької діяльності у вищих навчальних закладах та науково-дослідних установах МВС України : доп. на засіданні Наук. Ради МВС України, жовт. 2009 р., м. Київ. – Київ : МВС України, 2009. – 2 с.

Одержано 19.09.2014

УДК [37.07+378](477)

Сергій Олександрович КУЗНІЧЕНКО,

доктор юридичних наук, професор,

проректор Одеського державного університету внутрішніх справ

**Роль та місце Національного агентства
із забезпеченням якості вищої освіти і незалежних
установ оцінювання та забезпечення якості освіти
в системі підготовки кадрів в Вищій школі**

Інтелектуальний потенціал будь-якої країни в умовах світового інформаційного суспільства стає еквівалентом сильної держави, її авторитету в світовому співтоваристві.

Саме з цих позицій, за нинішніх умов, на Вищу школу покладається основна відповідальність за формування інтелектуального кадрового ресурсу держави, необхідного для реалізації стратегії її розвитку.

Важливе місце на шляху забезпечення якості вищої освіти займає Національне агентство із забезпеченням якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості освіти (далі – Національне агентство), яке передбачає забезпечення наявності та ефективності процесів у сфері забезпечення якості вищої освіти.

Законодавець особливе значення відводить саме Національному агентству, надає йому статус постійно діючого колегіального органу, який уповноважений реалізовувати державну політику у відповідній сфері.

Можна казати що з прийняттям нового Закону Вища школа зробила той самий крок, до якого були покладені всі зусилля за роки незалежності.

На Національне агентство, як консолідуючу силу вищої освіти держави, покладаються повноваження щодо: формування вимог до системи забезпечення якості вищої освіти; розробки положення про акредитацію освітніх програм; аналізу якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів; проведення ліцензійних експертиз та підготовку експертних висновків щодо можливості видачі ліцензії на провадження освітньої діяльності; формування за поданням вищих навчальних закладів (наукових установ) пропозицій, у тому числі з метою запровадження міждисциплінарної підготовки, щодо переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти; формування єдиної бази даних запровадження вищими навчальними закладами спеціалізації, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти на кожному рівні вищої освіти; проведення акредитації освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти; формування критеріїв оцінки якості освітньої діяльності, у тому числі наукових здобутків, вищих навчальних закладів України, за якими можуть визначатися рейтинги вищих навчальних закладів України; розробки вимог до рівня наукової кваліфікації осіб, які здобувають наукові ступені та розробки порядку їх присудження спеціалізованими вченими радами вищих навчальних закладів (наукових установ); розробки положення про акредитації спеціалізованих вчених рад, акредитацій та контроль за їх діяльністю; акредитацій незалежних установ оцінювання та забезпечення якості освіти.

У складі Національного агентства утворюються Комітет з питань етики, Апеляційний комітет, а також інші комітети, що формуються з числа членів Національного агентства.

Комітет з питань етики розглядає питання академічного плагіату і вносить відповідні подання до Національного агентства.

Апеляційний комітет розглядає звернення, заяви і скарги щодо діяльності та рішень спеціалізованих вчених рад і вносить відповідні подання до Національного агентства.

Але, лише наявність повноважень недостатньо для вирішення питань і проблем, які стоять перед Національною агенцією щодо забезпечення якості вищої освіти. Потрібно ще розробити механізми взаємодії, прописати правила гри. Крім того визначити чітко коло учасників всього цього процесу.

Так, в Законі чітко означено, що для реалізації своїх повноважень Національна агенція запрошує до участі міжнародних експертів –

професорів провідних іноземних вищих навчальних закладів та експертів інституцій, які забезпечують якість вищої освіти в інших країнах. Однак не визначена процедура, повноваження цих осіб та ін. Тобто визначається цілий спектр питань, які необхідно вирішувати.

Питання акредитації та оцінювання діяльності вищих навчальних закладів, інструменти реалізації та огляд стандартів якості повинні будуватися на порівняннях програм і вищих навчальних закладів, які охоплює внутрішню і зовнішню оцінку, з урахуванням участі студентів і публікації результатів; вироблення та впровадження системи акредитацій, атестацій і суміжних процедур; здійснення міжнародного партнерства тощо. При цьому слід враховувати діалог, у процесі якого вироблюються загальні підходи.

Наприклад, Великобританія не схвалює ідею створення єдиної всеохоплюючої агенції контролю якості освіти, вважаючи, що ефективна система контролю і якості має бути чутливою до численних проблемок окремо взятого суспільства. Не практикується також взаємовизнання процедур акредитації – перевага надається визнанню конкретних результатів і кваліфікації. Функціонуючи там Агенція контролю якості виконує державного засвідчення того, що стандарти якості відповідають загальноприйнятим, видаючи звіти по закладах і предметах. Але навіть методи перевірки роботи вищих навчальних закладів, які розробляються Агенцією контролю якості, рівняються: в Англії введено систему ревізії, яка замінює програми перевірок усього закладу та з окремих предметів. Показовим, наприклад, для Шотландії є залучення студентів до процесу оцінювання. Методи перевірки Уельських вищих навчальних закладів використовують певні аспекти як шотландських, так і англійських підходів. У Німеччині функціонує міжінституційна система забезпечення якості, яка доповнює управління якістю окремими навчальними закладами. Система акредитації забезпечує мінімальні стандарти щодо змісту навчання, тобто акредитуються окремі навчальні курси, які рецензуються фахівцями рівного статусу. Сама ж процедура акредитації виконується різними агенціями – регіональними та такими, що зосереджуються на окремих галузях. У Польщі з 2002 року діє Національна акредитаційна комісія, яка контролює систему громадської освіти – державної і недержавної форми. Власне процес оцінки якості потрібний і включає такі стадії, як самооцінка, відвідування закладу групою експертів і остаточний звіт.

Таким чином, при використанні різних методологічних підходів оцінка якості загалом повинна враховувати мету та місію інститутів і програм, потребує повного балансу між нововведенням і традиціями,

академічними перевагами і соціально-економічною необхідністю, узгодженістю програм і свободу вибору студентів. Вона має охоплювати навчальний процес і наукові дослідження так само, як і адміністративне керівництво вищим навчальним закладом, враховувати студентські потреби і забезпечення поза навчальних послуг.

До того ж, на жаль, маємо констатувати факти низького стану якості навчання. Висока якість навчання залишається досягненням попередньої епохи, попереднього покоління, коли за сумою знань, якими володіли школярі, наша країна була однією з кращих у світі. Нині ж можна лише зазначити, що не зважаючи на досягнення, які забезпечує нова соціополітична система, у масовому вимірі рівень якості освіти знизився, а переважна більшість випускників вищих навчальних закладів неконкурентоспроможні на європейському ринку праці. Це пов'язано з низькою причин.

По-перше, в системі державних пріоритетів освіта і досі вважається провідною, превалюючою сферою суспільного буття, суттєвим фактором суспільного розвитку. Державна освіта залишається лише однією з галузей народного господарства. У такій ситуації не можна конкурувати з провідними країнами Європи, які вкладають в розвиток освіти не залишкові кошти, а понад двадцять відсотків валового внутрішнього продукту.

По-друге, вищим навчальним закладам відводиться другорядна роль у передових наукових дослідженнях, які є основою ґрунтовної університетської підготовки. Наука існує там, де готують фахівців – і це виправдано. В Україні наука відокремлена в національні академії наук, що дистанціює її від навчального процесу. Це автоматично визнає другорядність університетської науки як у системі державних пріоритетів, так і в принципах її фінансування, що суперечить світовій практиці.

По-третє, в Україні ще недостатньо розвинені інститути контролю і управління якості навчання. Можливо коли зафункціонує Національне агентство то ми побачимо тенденцію росту покращення стану у цьому напрямку.

Отже, як бачимо, проблема забезпечення якості освіти в системі підготовки кадрів в Вищій школі є комплексною, і говорити зараз про всі аспекти її подолання зарано. Зрозуміло одне – основна відповідальність за забезпечення якості покладена на кожний вищий навчальний заклад, і на шляху досягнення цієї мети є перешкоди, які неможливо подолати поодиночі.

Вважаю, що Національне агентство буде тим самим консолідуючим органом, який об'єднає коло себе питання, які ставляться перед Вищою

школою. Однак для вирішення всіх питань потрібна міцна підтримка, у тому числі фінансова та відповідні рішення Президента, Верховної ради, Уряду України.

Усе зазначене зобов'язує менше говорити про власні досягнення, а більше аналізувати світові та європейські тенденції реформування та впроваджувати їх у життя.

Одержано 23.09.2014

УДК 348.147

Олена Юхимівна СИНЯВСЬКА,

доктор юридичних наук, професор,

начальник навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання Харківського національного університету внутрішніх справ

**Дистанційна форма навчання
як важлива складова сучасного навчально-
виховного процесу підготовки кадрів для системи
МВС України в контексті впровадження
нового Закону України «Про вищу освіту»**

Проблема реформування та удосконалення діяльності органів внутрішніх справ не втрачає своєї актуальності з моменту становлення України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної, правової держави. Однак, на сучасному етапі **модернізації держави ця проблема набуває нового сенсу і потребує негайного впровадження системних і послідовних рішень.** Як відомо, процес побудови ефективно діючої системи органів внутрішніх справ нездійснений без змін та реформ відомчої системи освіти. І в першу чергу ці зміни та реформи повинні бути спрямовані на підготовку висококваліфікованих працівників для системи МВС України, адже для будь-якого підприємства, установи, організації якість кадрового потенціалу визнається одним із важливих критеріїв та показників ефективності роботи. Не є винятком і органи внутрішніх справ України.

Харківський національний університет внутрішніх справ має вагомий досвід реформування системи освіти і науки МВС України і посідає провідне місце у процесі підготовки кадрів нового сучасного формату з високим рівнем професійної майстерності, компетентності, підготовленості до професійної діяльності.

На сьогоднішній день, пріоритетного значення у процесі реформування системи освіти та підготовки кадрів набувають інноваційні

технології навчання, зокрема дистанційне навчання. Під **дистанційним навчанням** розуміється індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [1].

Така форма навчання передбачена статтею 49 розділу IX нового Закону України від 1 липня 2014 року № 1556-VII «Про вищу освіту» [2]. І хоча дистанційна форма навчання має низку суттєво подібних рис із заочною формою навчання, таких як: відсутність постійного контакту між викладачем та студентами, пріоритет самостійної роботи з навчальними матеріалами тощо, варто зауважити, що їй притаманна низка специфічних рис та переваг, на які слід звернути увагу і розглянути їх більш детально.

Однією із характерних рис дистанційного навчання є **доступність і відкритість навчання**. Курсанти, студенти, слухачі, що одержують дистанційну освіту, в основному не відвідують регулярних занять, а навчаються у зручний для себе час та у зручному місці. Навчання в будь-який час в будь-якому місці дозволяє не тільки залишатися в звичній обстановці і зберегти звичний ритм життя, але і виробити індивідуальний графік навчання. Таким чином, доступність і відкритість навчання є однією з головних переваг дистанційного навчання.

Така характерна риса дистанційного навчання, як **гнучкість**, полягає у тому, що курсант (студент, слухач) має доступ до якісної освіти, у нього є можливість самостійно обрати курс навчання та розподілити свій час на його засвоєння. Також, є можливість обрати одразу декілька курсів, причому у різних університетах і, навіть, у різних країнах. Це дає змогу не тільки курсантам (студентам, слухачам) Харківського національного університету внутрішніх справ обирати паралельно зарубіжний навчальний заклад для здобуття нових знань, але і привертає увагу іноземних студентів до ХНУВС, як провідного вищого навчального закладу.

Наступна риса дистанційного навчання – це **модульність**. Тобто, в основу програм дистанційної освіти покладений модульний принцип. Кожний окремих курс створює цілісне уявлення про певну предметну область. Це дозволяє з набору незалежних курсів – модулів, формувати навчальну програму, що відповідає індивідуальним або груповим потребам.

Паралельність – ще одна риса дистанційного навчання, яка проявляється у тому, що навчання здійснюється одночасно з професійною діяльністю (або з навчанням за іншим напрямком), тобто без відриву від

виробництва або іншого виду діяльності. Це має безперечно важливе значення у світлі того, що практичні працівники ОВС, які мають бажання отримати вищу освіту, можуть це зробити без відриву від місця роботи, без спеціальних відряджень, відпусток, поєднуючи навчання з основною діяльністю.

Така риса, як паралельність, дещо перетинається за своєю суттю із наступною рисою – **віддаленістю**. Відстань від місця знаходження студента (слухача) до навчального закладу не є перешкодою для ефективного освітнього процесу. І це також, є значною перевагою для обрання дистанційної форми навчання для здобуття освіти, особливо для практичного працівника ОВС України.

Економічність – наступна риса дистанційного навчання. Дистанційне навчання визнано одним з найбільш дешевих способів одержання освіти, в першу чергу, за рахунок зниження витрат на переїзди, службові відрядження, проживання в іншому місті, зниження витрат на організацію самих курсів, зниження витрат на відрядження викладачів тощо.

Важливого значення для підготовки кадрів для ОВС України за дистанційною формою навчання, є така його риса, як **практична спрямованість**. Нажаль, на сьогоднішній день, відмічається значна розбіжність між набутими випускником упродовж навчання знаннями, та уміннями і навичками швидко застосувати ці знання на практиці. Ця проблема торкнулася і випускників вищих навчальних закладів системи МВС. Практичні підрозділи ОВС відчувають гостру потребу у молодих, але професійно компетентних, комунікабельних спеціалістах, які спроможні застосувати набуті знання в умовах, що швидко змінюються, і чия основна професійна компетенція полягла б в умінні органічно включитися в практичну діяльність органів внутрішніх справ [3, с. 99]. Дистанційне навчання найбільш ефективне для формування навичок роботи, тобто воно має практичну спрямованість. Застосування дистанційної форми при навчанні навичкам нагадує тренінг в очному навчанні. Як відомо, тренінг здатний у багато разів підвищити ефективність навчального процесу, тому що він спрямований на вироблення практичних навичок. Дистанційні курси дозволяють на 60 % відсотків підвищити ефективність навчання завдяки можливості на практиці відпрацювати отримані знання.

Перелік характерних рис дистанційного навчання, наведений вище, не є вичерпним. Дистанційне навчання має низку інших рис, які є безперечною підставою для пильного інтересу до цієї форми навчання. Вони чітко і ясно позначають переваги цього виду освіти перед традиційною освітньою практикою, створюють передумови до поширення й широкого

використання можливостей дистанційного навчання. І той факт, що дистанційне навчання послідовно впроваджується у навчальний процес у Харківському національному університеті внутрішніх справ, свідчить про позитивні зрушення у системі підготовки кадрів для ОВС України.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : наказ МОН України від 25 квіт. 2013 р. № 466 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.

2. Про вищу освіту : закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

3. Монастирський В. М. Особливості професійного навчання та профорієнтаційної роботи в навчальних закладах МВС України / В. М. Монастирський // Наукова скарбниця освіти Донеччини. – 2010. – № 2 (7). – С. 99–101.

Одержано 19.09.2014

УДК 342.9(477)

Олександр Миколайович МУЗИЧУК,

доктор юридичних наук, професор,

начальник факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства Харківського національного університету внутрішніх справ

Практична спрямованість навчального процесу та наукових досліджень на факультеті підготовки фахівців для підрозділів слідства Харківського національного університету внутрішніх справ

Узагальнення практики застосування положень нового Кримінального процесуального кодексу України (надалі – КПК) свідчить про необхідність нових підходів до організації навчального процесу та наукової діяльності з метою виявлення проблемних питань кримінального провадження та пошуку шляхів їх вирішення. У цьому напрямі важливого значення набуває поєднання зусиль представників науково-педагогічного складу факультету та практичних підрозділів органів внутрішніх справ.

З метою надання методичної і практичної допомоги практичним підрозділам ОВС щодо вивчення положень нового КПК України науково-педагогічним складом кафедр ХНУВС у позаробочий час проведено 32 лекції для працівників слідчих, оперативних та інших служб райвідділів внутрішніх справ ГУМВС України в Харківській, а також 18 лекцій для працівників райвідділів внутрішніх справ м. Харкова. Крім цього, з метою підвищення кваліфікації керівного складу апарату Харківського міського

управління внутрішніх справ та управління МВС України на Південній залізниці проведено лекції щодо роз'яснення положень нового КПК України.

Науково-педагогічним складом кафедр факультету проводяться консультації працівників слідчих підрозділів органів внутрішніх справ із різних регіонів України щодо проблемних питань застосування положень КПК. На сайті факультету започатковано нову рубрику «Питання – відповідь», сутність якої полягає у тому, що науково-педагогічні працівники факультету відповідають на проблемні питання слідчої діяльності, які задають слідчі, адвокати, прокурори та інші учасники кримінального процесу.

Науково-педагогічні працівники факультету знайомляться з проблемними питаннями застосування положень кримінального процесуального законодавства під час стажування у слідчому управлінні ГУМВС України в Харківській області.

Згідно затвердженого графіку викладачами кафедр факультету разом із слідчими проводяться бінарні заняття як у територіальних підрозділах органів внутрішніх справ, так і безпосередньо в Університеті.

Активно використовується навчально-практичний комплекс «Навчальний райвідділ та спеціалізовані криміналістичні класи», який є навчальним приміщенням, призначеним для відпрацювання знань та умінь, одержаних курсантами та слухачами в ході вивчення теоретичних дисциплін, необхідних для виконання функціональних обов'язків за певними посадами, та освоєння форм та методів діяльності органів внутрішніх справ.

Одним із прикладів взаємодії науково-педагогічного складу кафедр факультету з практичними підрозділами ОВС є розробка методичних рекомендацій на замовлення ГСУ МВС України.

До участі у проведенні навчальних занять запрошуються працівники слідчого управління ГУМВС України в Харківській області, які знайомлять курсантів із актуальними питаннями діяльності слідчих підрозділів.

Кафедри факультету приймають активну участь у проведенні наукових досліджень з актуальних проблем практичної діяльності ОВС відповідно до Плану науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт ХНУВС. Приміром, у 2013 році було підготовлено проект Закону України «Про статус слідчих»; науково-практичний коментар до глав 22, 23 КПК; методичні рекомендації у вигляді алгоритму дій працівників органів внутрішніх справ та єдиних зразків процесуальних документів; пропозиції до Методики розрахунку норм навантаження на слідчих органів досудового розслідування МВС України та Переліку основних видів робіт, що виконують слідчі органів внутрішніх справ України, до Інструкції про

організацію проведення негласних розшукових дій. Вище наведені та інші наукові розробки науково-педагогічного складу факультету систематично, а саме за підсумком календарного року друкуються у систематизованому збірнику наукових праць факультету. У таких збірниках представлені методичні рекомендації, проекти нормативно-правових актів та наукові роз'яснення окремих положень чинного кримінального та кримінального процесуального законодавства, розроблені кафедрами факультету. Наукові праці, що включені до збірника, безпосередньо стосуються питань удосконалення форм та методів діяльності слідчих та інших підрозділів ОВС України під час розслідування кримінальних правопорушень.

Результати поєднання зусиль науково-педагогічного складу кафедр факультету та представників практичних підрозділів органів внутрішніх справ з метою вирішення актуальних проблем застосування кримінального процесуального законодавства були враховані під час оновлення навчально-методичного забезпечення відповідних професійно-орієнтованих дисциплін, визначення пріоритетних напрямів наукових досліджень, що характеризує їх практичну спрямованість.

Кафедрами факультету здійснюється розробка мультимедійних курсів для проведення лекційних занять за темами навчальних дисциплін. Суттєвим досягненням в організації навчального процесу є обладнання лекційних залів факультету мультимедійною технікою. Використання сучасних науково-технічних засобів у навчальному процесі сприятиме більш ефективному закріпленню курсантами теоретичних знань та практичних навичок складання процесуальних документів.

Ефективна організація навчального процесу та наукової діяльності в умовах нового КПК України неможлива без належним чином організованої взаємодії науково-педагогічного складу факультету із практичними підрозділами органами внутрішніх справ, основними формами якої є:

- спільна розробка стандартів навчально-методичного забезпечення підготовки фахівців для підрозділів слідства (навчальні програми, робочі навчальні програми, методичне забезпечення для проведення семінарських та практичних занять, програми практики та стажування на посаді слідчого). Зокрема, практичні працівники СУ та інших підрозділів ГУМВС у Харківській області надають рецензії на навчальні програми, робочі навчальні програми, програми практики та стажування;

- розробка законодавчих та інших нормативно-правових актів з питань діяльності ОВС України, удосконалення роботи слідчих підрозділів за дорученням МВС України;

- підготовка методичних рекомендацій на замовлення ГСУ МВС України, Управління боротьби із кіберзлочинністю тощо, зокрема

розроблені методичні рекомендації «Порядок та умови екстрадиції до України обвинувачених (підозрюваних) на стадії досудового слідства», «Особливості провадження у справах з застосування примусових заходів медичного характеру», «Методичні рекомендації з питань протидії кіберзлочинності» та ряд інших;

- проведення за участю представників практичних підрозділів ОВС наукових та науково-практичних заходів (конференцій, круглих столів, семінарів);

- залучення до складу комісій із захисту матеріалів стажування на посаді слідчого керівників слідчих підрозділів м. Харкова, а до складу комісій із захисту матеріалів навчальної практики – досвідчених слідчих (заступників начальника СУ, начальників відділів СУ ГУМВС України в Харківській області);

- залучення в якості голів Державних екзаменаційних комісій досвідчених керівників ОВС України, у тому числі і керівників слідчих підрозділів СУ ГУМВС України в Харківській області;

- залучення працівників практичних підрозділів для проведення практичних (семінарських) занять, у тому числі і тих, хто проходить курси підвищення кваліфікації у Центрі післядипломної освіти ХНУВС;

- створення кафедри на громадських засадах до складу якої увійшли як представники факультету, так і СУ ГУМВС у Харківській області, НДЕКЦ ГУМВС у Харківській області, УМВС України на Південній залізниці;

- надання роз'яснень щодо застосування норм чинного кримінального та кримінально-процесуального законодавства;

- участь представників практичних органів ГУМВС, УМВС України в областях у виховній роботі з питань посилення мотивації до служби в ОВС та оцінки загального рівня підготовки майбутніх правоохоронців, зокрема, у формі відвідування курсантських підрозділів представниками галузевих служб, проведення зустрічей та бесід з курсантами, участь у розподілі на службу тощо;

- залучення працівників кафедр факультету до проведення занять із службової підготовки за відповідною тематикою в практичних органах та підрозділах ГУМВС України в Харківській області («Забезпечення прав людини у правоохоронній діяльності», лекції з питань застосування положень нового КПК України тощо);

- створення Науково-дослідної лабораторії на громадських засадах з питань вивчення психологічних, соціологічних, педагогічних та кримінологічних аспектів злочинності та вдосконалення процесу відбування кримінальних покарань в роботі якої беруть участь кафедра кримінального права та кримінології та представники Управління Державної пенітенціарної служби України в Харківській області;

– використання в науково-дослідній діяльності та навчальному процесі практичних розробок та методичних рекомендацій, підготовлених галузевими службами МВС України. Зокрема, під час проведення практичних та семінарських занять з курсу «Досудове слідство», спецкурсів з криміналістики використовуються макети кримінальних справ про окремі види злочинів, підслідних ОВС, що надійшли з Головного слідчого управління МВС України та слідчих управлінь ГУМВС, УМВС України в областях, і у розробці яких брали участь представники факультету;

– надання СУ ГУМВС України в Харківській області та Науково-дослідним експертно-криміналістичним центром ГУМВС у Харківській області допомоги у створенні навчальних полігонів та спеціалізованих аудиторій (надання криміналістичних зразків та техніки, допомога у оформленні полігонів).

Науково-педагогічний склад факультету бере активну участь у законотворчій діяльності. Основним напрямом діяльності у даній сфері є взаємодія з Комітетом з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Верховної Ради України. Так, протягом 2013–2014 років працівниками факультету підготовлено та направлено на адресу Комітету питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності Верховної Ради України 24 пропозиції до чинного законодавства та проектів Законів України.

З метою підвищення ефективності взаємодії факультету з практичними підрозділами органів внутрішніх справ вважаємо за доцільне:

1) розробити перспективний план спільних заходів університету та практичних підрозділів щодо подальшого обладнання в Університеті навчальних полігонів, спеціалізованих аудиторій та утворення нових, які б використовувалися не тільки для проведення практичних занять із курсантами, а й практичними працівниками під час службової підготовки;

2) поширити досвід створення разом із практичними працівниками і використання в навчальному процесі та під час занять зі службової підготовки у практичних органах «бібліотек слідчого», відеотек, які містять відео фрагменти конкретних практичних ситуацій та ігрові навчальні відеофільми;

3) інтенсифікувати залучення практичних працівників до проведення навчальних занять;

4) забезпечити більш тісну взаємодію комплектуючих підрозділів структурних підрозділів ХНУВС у проведенні профорієнтаційної роботи з відбору на навчання кандидатів, які схильні до служби в конкретних підрозділах органів внутрішніх справ;

5) активізувати укладення договорів про співпрацю між кафедрами факультету та відповідними профільними службами та практичними підрозділами ГУМВС України в Харківській області;

З метою удосконалення організації навчального процесу та наукової діяльності у ХНУВС в умовах нового КПК пропонується покращити забезпечення відповідних кафедр аналітичними матеріалами ГСУ, статистичними даними, матеріалами узагальнення слідчої практики, зразками кримінальних проваджень.

Вважаю, що реалізація вищенаведених пропозиції дозволить підвищити рівень теоретичної та практичної підготовки курсантів і слухачів магістратури, а також поглибити рівень практичної спрямованості наукових досліджень.

Одержано 16.09.2014

УДК 342.9(477)

Олег Володимирович ВИННИК,

т.в.о. начальника факультету з підготовки фахівців для підрозділів міліції громадської безпеки та кримінальної міліції у справах дітей, здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

Особливості стимулювання службової діяльності працівників ОВС України

З переходом України до нового ринкового напрямку розвитку збільшуються й модифікуються і правопорушення, що значною мірою підвищило вимоги до державно-службової діяльності працівників органів внутрішніх справ з боку суспільства та держави. Однак, досягнення необхідного рівня професіоналізму персоналу органів внутрішніх справ у значній мірі гальмується недостатньою розробленістю процедур стимулювання праці працівників ОВС. Зокрема, не розвинуто понятійно-категорійний апарат проблематики матеріального та морального стимулювання персоналу, нечітко визначені умови, підстави та види стимулювання працівників органів внутрішніх справ, наявні чисельні прогалини та суперечності у нормативних актах, що регламентують відповідні державно-службові правовідносини, гостро постає проблема невідповідності відомчого нормативно-правового забезпечення загальним вимогам законодавства. Це призводить до зниження дієвості механізму стимулювання ефективної та якісної праці працівників, детермінує нестабільність кадрових процесів в органах внутрішніх справ, провокує звільнення кваліфікованих спеціалістів, недостатню службово-трудова активність певної частини персоналу.

Результативна діяльність державної служби в органах внутрішніх справ України передбачає широкомасштабне використання різних за характером, змістом та природою методів і заходів у межах певної процедури стимулювання до виконання службових обов'язків осіб рядового та начальницького складу щодо захисту й забезпечення прав, свобод і законних інтересів учасників суспільних відносин. Але грамотне, раціональне, цивілізоване використання процедур стимулювання до праці працівників ОВС здатне компенсувати працівнику певні негативні аспекти службової діяльності, як то: ненормований робочий день, значні фізичні, емоційні та інтелектуальні навантаження тощо. Про це свідчить і досвід роботи правоохоронних органів закордонних країн, і практика роботи вітчизняних комерційних структур. Розвиток цивілізованих ринкових відносин в Україні неможливий без функціонування системи правового захисту інтересів учасників державно-службових відносин, що включає і належним чином врегульовані правовідносини у сфері матеріального та морального заохочення.

Шляхом застосування процедур стимулювання працівників до високопродуктивної службової діяльності забезпечується ефективне виконання завдань та дотримання службової дисципліни. Основними засобами підтримання високої службової активності працівників є створення сприятливих умов праці, нормального психологічного клімату, переконання, сила прикладу, моральне і матеріальне стимулювання. Ініціативна, творча професійна діяльність базуються головним чином на внутрішньому переконанні особи. Суть його полягає у впливі на свідомість та поведінку людей з метою формування у них розуміння необхідності добровільно і сумлінно виконувати вимоги закону та інших правових норм, а зміст становить комплекс різноманітних конкретних заходів і засобів такого впливу.

Як свідчить практика правоохоронної діяльності міліції, все більшого поширення набувають правові форми переконання, особливо заходи заохочення, які передбачені за зразкове виконання професійних обов'язків. Їх зростаюче значення є важливим проявом посилення ролі цього важливого методу регулювання ефективної службової діяльності. Отже, ініціатива усе частіше стимулюється заходами морального і матеріального характеру шляхом публічного визнання, схвалення, позитивної оцінки успіхів працівника.

У процедурі стимулювання праці працівників органів внутрішніх справ моральні та матеріальні заохочення є ефективними засобами спонукання до високоякісного виконання державно-службових функцій. Юридична природа процедур стимулювання державно-службової діяльності працівників ОВС передбачає їх нормативне відображення.

Матеріальне та моральне стимулювання виконує дві важливі функції: з одного боку, воно є фактором підвищення професійної діяльності працівників, а з другого, – є важливим чинником зміцнення державно-службової дисципліни. Це положення поширюється й на організацію служби органів внутрішніх справ України, де стимулювання також виступає найважливішим фактором підвищення ефективності в професійній діяльності особового складу. Водночас, надзвичайно важливе значення для підвищення ефективної державно-службової діяльності особового складу органів внутрішніх справ України має оволодіння механізмом поєднання матеріальних і моральних стимулів до виконання працівниками своїх посадових функцій стосовно охорони й захисту прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, їх найрізноманітніших об'єднань. У цьому сенсі, єдність матеріального і морального стимулювання особового складу органів внутрішніх справ виявляється у взаємодії та співвідношенні процедур стимулювання до службово-трудової діяльності осіб рядового та начальницького складу.

Одержано 16.09.2014

УДК [351.783:378.14](477)

Сергій Станіславович ЛУКАШ,

доктор юридичних наук, доцент,

начальник Сумської філії

Харківського національного університету внутрішніх справ

Практична спрямованість навчального процесу як запорука якісної підготовки кадрів для органів внутрішніх справ

На сьогоднішній день, коли наша держава стоїть на порозі масштабного реформування системи правоохоронних органів, потребує переосмислення зміст їх діяльності, організаційно-правові засади функціонування та кадрове наповнення. У зв'язку з цим надзвичайно важливого значення набуває питання вдосконалення системи підготовки кадрів, яка повинна поєднувати елементи як теоретичного, так і практичного навчання.

Підготовка кадрів для органів внутрішніх справ регулюється Законом України «Про вищу освіту», іншими законодавчими та підзаконними нормативно-правовими актами Міністерства освіти і науки України та Міністерства внутрішніх справ України. Так, відповідно до статті 50 вищезазначеного закону освітній процес у вищих навчальних закладах здійснюється за такими формами:

- 1) навчальні заняття;
- 2) самостійна робота;
- 3) практична підготовка;
- 4) контрольні заходи [1].

У цьому ж нормативно-правовому акті зазначено, що практична підготовка осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах, здійснюється шляхом проходження ними практики на підприємствах, в установах та організаціях згідно з укладеними вищими навчальними закладами договорами або у його структурних підрозділах, що забезпечують практичну підготовку [1]. Тобто Закон країни «Про вищу освіту» на рівні з навчальними заняттями та самостійною роботою студентів закріпив практичне навчання як обов'язкову складову навчального процесу у вищих навчальних закладах.

Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах МВС України визначає, що основними формами організації навчального процесу є: лекційні, практичні, семінарські, лабораторні та індивідуальні заняття, усі види практик і консультацій, виконання самостійних завдань курсантами, студентами (слухачами) та інші форми й види навчальної та науково-дослідницької діяльності курсантів, студентів (слухачів) [2].

Як бачимо чинне законодавство визначає, що однією з основних форм організації навчального процесу у вищих навчальних закладах, у тому числі системи Міністерства внутрішніх справ України, є практичне навчання. Проте на сьогоднішній день чітко не регламентовано форми такого навчання, порядок та строки їх проведення. У той же час необхідно відзначити різноманітність форм організації практичного навчання у вітчизняних вищих навчальних закладах системи МВС України (практика в органах та підрозділах внутрішніх справ, робота в юридичних клініках, участь в проведенні оперативно-розшукових та слідчих дій тощо). Більшість з указаних форм були запроваджені лише нещодавно та потребують деякого вдосконалення.

Звертаючись до міжнародного досвіду підготовки кадрів для правоохоронних органів варто зазначити, що досить цікавою з точки зору практичного навчання є система підготовки поліцейських у Великобританії. Тут діє так звана система «одноразового вступу». Усі поліцейські розпочинають свою службу як констеблі, а потім проходять через кожен ярус рангової структури. При цьому призначення на вищу посаду завжди пов'язане з наявністю відповідного освітнього рівня.

Навчальний процес складається з двох частин: навчання в межах системи Національної підготовки поліції (однакове для всієї території

держави) та навчання безпосередньо в практичних підрозділах. З метою належної організації навчання на місцевому рівні в усіх поліцейських підрозділах діють навчальні центри.

У процесі підготовки поліцейських Великобританії прийнято виділяти три рівні (стадії): початковий (проводиться зазвичай протягом двох років для осіб, які щойно вступили на службу), спеціальний (проводиться для осіб, які за результатами початкового рівня виявили схильність до окремих видів поліцейської діяльності), підготовка поліцейських вищих рангів (для найбільш досвідчених фахівців, які претендують на заняття посад начальників підрозділів і вище).

Необхідно відмітити, що в усіх поліцейських навчальних закладах європейських держав велика увага приділяється розвитку комунікативних якостей, навичок і умінь, техніці спілкування; веденню розмови; мистецтву переконання; взаємодії з представниками національних і сексуальних меншин, а також із психічно невірніваженими людьми; розв'язанню сімейних суперечок; техніці переговорів, підготовці, організації та проведенню зборів (презентацій); зв'язкам із громадськістю; відносинам із представниками влади, преси, радіо і телебачення [3, с. 79].

Як бачимо в іноземних державах під час підготовки кадрів для органів внутрішніх справ велика увага приділяється практичному навчанню, тобто отриманню навичок поліцейської діяльності в реальних умовах. В українських міліцейських навчальних закладах також відбувається поєднання теоретичного навчання з практичним, але друге з них здійснюється в менших обсягах ніж, наприклад, у Великобританії. Крім того, навчальні дисципліни в поліцейських навчальних закладах інших держав спрямовані на набуття знань та навичок правоохоронців, а в Україні таке навчання направлене в основному на здобуття професійних навичок юриста і лише в деякій мірі – правоохоронця.

Враховуючи вищевикладене, з метою формування більш якісного кадрового ядра органів внутрішніх справ, доцільно більше уваги приділяти практичному навчанню, формам його організації та порядку проведення, а також вивченню дисциплін, необхідних правоохоронцю для надійного захисту прав і свобод громадян, охорони громадського порядку та громадської безпеки, попередження, припинення та розкриття протиправних діянь.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту : закон України від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах МВС України : наказ МВС України від 14.02.2008 № 69

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uazakon.com/documents/date_34/pg_gncwwn.htm.

3. Бесчастний В. М. Система підготовки працівників міліції (поліції) в зарубіжних країнах [Електронний ресурс] / В. М. Бесчастний // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2011. – № 1. – С. 73–80. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jm/Soc_Gum/pppd/2011_1/13Bescha.pdf.

Одержано 22.09.2014

УДК 343.2/.7:[377.44:351.74]

Наталія Миколаївна ЯРМИШ,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального права
Національної академії прокуратури України

Кримінальне право у системі підготовки та підвищення кваліфікації працівників правоохоронних органів та суду

Роль кримінального права у системі інших його галузей, на жаль, важко перебільшити. Адже злочини є поширеними та найбільш небезпечними проявами деліктної поведінки, саме вони спричиняють найбільшу шкоду суспільству, державі, людині. Тому напевно є необхідність доводити, яку роль відіграють фахова підготовка та підвищення кваліфікації осіб, що застосовують кримінальний закон. Особливого значення це набуває в умовах постійно зростаючої динаміки кримінального законодавства. Здавалось би, першорядним завданням фахівців з кримінального права і є роз'яснення практичним працівникам змісту нових чи суттєво корегованих кримінально-правових норм. Але мій викладацький досвід свідчить про інше.

Як це не дивно, але найбільш поширені помилки пов'язані із базовими поняттями кримінального права, точніше з їх недосконалим знанням. Чим саме у найбільшому ступеню це обумовлено – казати досить важко. Можна припустити, що тут спрацьовує комплекс факторів, включаючи і так звану професійну деформацію, відомим чинником якої є вадливе гасло «забудь усе, чому тобі навчали – роби, як я».

Серед причин помилок у застосуванні кримінально-правових норм може бути недостатня увага до навчання ще в студентські часи чи недоліки самого навчального процесу. До слову зазначу, що від колишніх студентів деяких юридичних навчальних закладів мені доводиться чути, що «лекції» з кримінального права відбувалися як голосне читання Кримінального кодексу без будь-яких пояснень. Відомі й випадки, коли

лектор, не піднімаючи голову від роздруківки тексту, зачитує з кафедри коментар до кримінального кодексу, а студенти при цьому з посмішкою «відстежують» текст з такого ж коментаря. Зрозуміло, який ефект мають такі способи «навчання».

Без сумніву, успіх в оволодінні будь-якою навчальною дисципліною визначається в першу чергу ступенем інтересу до матеріалу, який викладається. Збудити цей інтерес – це і є пріоритетне завдання викладача. Зацікавити іншого може лише той, хто сам зацікавлений. Тому для викладача є вкрай важливим не просто досконально знати предмет, а й любити його. Без душевного піднесення, творчого захоплення дослідника жодна наука йому не відкриється. Принципово важливим є й те, що викладати матеріал слід просто, дохідливо, зрозуміло. Саме у цьому і полягає викладацька майстерність. А приходить вона лише в результаті наполегливої роботи над собою. Власне розуміння предмету треба доводити до повної ясності, «прозорості», до такого проникнення в його суть, коли непереможно хочеться поділитися з ким-небудь здобутими знаннями. Багато пам'ятати й про те, що суха, безпристрасна мова сприймається погано, натомість образне порівняння або доречна іронія – «чіпляють» увагу, пожвавлюють лекцію, роблять її доступнішою та переконливішою. Не викликає сумніву, що повноцінне пізнання будь-якого матеріалу, поряд з напруженою самостійною роботою, потребує безпосереднього контакту з лектором. Емоційний зв'язок, взаємні питання, обмін думками, делікатні підказки, іронічні зауваження – всіх цих невід'ємних складових осягнення предмету вивчення не може забезпечити навіть найкращий підручник. Без живого людського спілкування пізнавальний процес не може бути ефективним.

Великі науковці за всіх часів радили пояснювати складні речі на простих прикладах. Так званий «принцип простоти» червоною стрічкою проходить крізь всю історію науки. Паростки його можна знайти у відомому вислові Аристотеля: «Ясність – головна чеснота мови, позаяк очевидно, що неясні слова не роблять своєї справи». Недарма кажуть: істинним вченим (причому, в будь-якій галузі знань) вважається лише той, хто в декількох фразах може роз'яснити суть наукової концепції навіть підлітку. На жаль, таке вміння нині є доволі рідкісним. Все частіше доводиться спостерігати, як «дослідники» нового стибу маскують порожнечу своїх витворів щедрою псевдонауковою термінологією та вдаваною «вченістю» викладу.

На сучасному етапі методологічне правило простоти передбачає забезпечення максимальної інформативності матеріалу при мінімальному використанні спеціальних термінів. Звісно, від цих термінів в кримінальному

праві нікуди не подінешся, але розкривати їх зміст потрібно з граничною простотою.

Розпочинаючи процес викладання кримінального права «з азів», бажано постійно мати на увазі, що для тих, з ким ти ділишся своїми знаннями, – все наново. Поняття, які для тебе вже давно є аксіомами, для студентів – «terra incognita». З самого початку студент має ясно усвідомлювати, що йому належить вивчати Кримінальний кодекс. Підручники, коментарі, дисертації, монографії, статті – все це матеріали, які допомагають з'ясувати положення Кримінального закону. А ретельно вивчати кодекс треба для того, щоб правильно його застосовувати. Слід постійно нагадувати студентам, що від того, наскільки вірно вони розуміють Закон, залежатимуть долі конкретних людей. Знання та розуміння Кримінального кодексу має прийти до того моменту, коли доведеться його застосовувати. Ціною запізненого пізнання можуть бути зламані людські долі. Або ж навпаки – «дарунки» злочинцям.

Мені довелося викладати кримінальне право у кількох навчальних закладах, контингенту з різним рівнем підготовки. Нині, працюючи в Національній академії прокуратури України, я маю справу не з новачками, а з бакалаврами, які претендують на те, щоб стати магістрами права. Поряд с цим, спілкуюсь з людьми, які не просто вивчали кримінальне право, але вже його застосовують. Йдеться про підвищення кваліфікації працівниками прокуратури. Крім того, мені регулярно запрошують з лекціями до Національної школи суддів. Зрозуміло, що спілкування з кожною з категорій слухачів має свою специфіку. Проте я давно переконалася, що принцип простоти спрацьовує в будь-якої аудиторії. Візьмемо, наприклад, питання про співвідношення понять «склад злочину» і «злочин». Студенти старанно запам'ятовують відповідні визначення, але далеко не завжди розуміють їхній сенс. Усе стає на свої місця, якщо казати, що склади злочинів містяться у Кримінальному кодексі, а злочини – в житті. Після цього можна сміливо поглиблюватися у деталі та подробиці. Тепер уже легко зрозуміти, що небезпеку для суспільства становлять саме злочини, як реальні події, що підпадають під ознаки, вказані у Кримінальному кодексі. А самі ці ознаки, тобто склади злочинів, навпаки, корисні: часто-густо знання про наявність кримінально-правових заборон (втілених у відповідних законодавчих конструкціях) утримує людину від вчинення злочину. В будь-якої аудиторії я наполегливо повторюю, що єдиною підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину (КК України). Тому особа, яка

застосовує закон, повинна найретельніше вивчати кожне його слово, кожному кому та інші розділові знаки.

Повернемося до того, що причиною найбільш поширених складнощів застосування кримінального закону є недостатнє володіння первинними положеннями Кримінального Кодексу. Подібних помилок безліч, проаналізувати їх всі аж ніяк не можливо, тому зосередимось на проблемах вибірково.

Зазначимо, що відповідні складнощі стосуються насамперед Загальної частини, причому кожного розділу, можливо кожній статті. У якості прикладу наведемо, що певна частина осіб, які застосовують кримінальний закон, недосить чітко орієнтуються у розмежуванні між собою стадій вчинення злочину, а саме готування та замаху. Наслідки плутанини в цьому питанні можуть бути плачливими. Згадаємо, що готування до вчинення злочину не завжди є кримінально караним. Відповідно до ч. 2 ст. 14 КК України «готування до злочину невеликої тяжкості не тягне за собою кримінальної відповідальності». Замах же на злочин є злочинним діянням завжди, без будь-яких виключень. Тому правильне визначення стадії в певній ситуації відповідає за вирішення питання про злочинність або не злочинність певної поведінки. По-різному викладені у кримінальному законі і правила призначення покарання за злочини, не доведені до кінця з причин, що не залежать від волі суб'єкта. Покарання за готування не може перевищувати половини максимального строку або розміру найбільш суворого виду покарання, передбаченого санкцією статті (частини статті) Особливої частини КК, а за замах – не більше двох третин (ч. 2, 3 ст. 68 КК України). Крім того, наявність в КК України «усічених» складів злочинів потребує чіткого розмежування готування до злочину та замаху на нього для того, щоб вирішувати питання про наявність закінченого злочину, якщо законодавець сконструював відповідний склад у якості «усіченого». Приклад цього – ст. 348 КК України «Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування, з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця». Відповідно до диспозиції статті об'єктивна сторона злочину цілком виконана не лише у разі вбивства працівника правоохоронного органу (або іншої вказаної особи), а й у випадку замаху на його життя. Від безпомилкового визначення стадії тут залежить, чи є злочин закінченим. Іноді я задаю в аудиторії питання про кваліфікацію події, коли затриманий снайпер, який перебуває у засідці, де зі зброєю очікує на майбутню жертву (передбачену ст. 348 КК України або аналогічними усіченими складами). Доволі часто я чую відповідь, що це закінчений злочин, передбачений

відповідною статтею. Тим самим в даному прикладі визнають замах на вбивство. Насправді у такому випадку можна констатувати лише готування (звичайно, за наявності решти ознак складу цього злочину, зокрема, мотиву). А щоб правильно зорієнтуватися у стадії, слід звернути увагу, що у ст. 14 КК України не лише наводяться конкретні приклади дій, що створюють готування, а й підводиться підсумок – в цілому готування визначається як «умисне створення умов для вчинення злочину». На відміну від цього замахом на злочин відповідно до ст. 15 КК України є дії, безпосереднє спрямовані на вчинення злочину (зрозуміло, в обох випадках дії не доведені до кінця з причин, що не залежать від волі винного). З цього випливає, що при готуванні відсутня безпосередня небезпека для відповідного об'єкту, а при замаху вона вже є. Тому, якщо майбутня жертва ще не була у полі зору снайпера, принаймні він ще не цілювся в неї, про замах не йдеться – це лише готування. А значить, нема й того закінченого злочину, склад якого цілком виконаний на етапі замаху.

На жаль, можна почути неправильну відповідь і на питання, чи підлягає кримінальній відповідальності особа, яка встигла лише висловити погрозу насильством з метою вчинення статевого акту, але тут же була затримана? Іноді правозастосовники відповідають, що ніякого злочину нема, оскільки особа «ще не зробила ніяких дій, безпосередньо спрямованих на вчинення статевого акту». Говорять й про готування до злочину, тобто в погрозі вбачають лише створення умов для зґвалтування. Доводиться нагадувати слухачам, що, по-перше, дії бувають не лише фізичними, а й словесними, по-друге, з'ясувати безпосередню спрямованість дій на вчинення злочину можна, заглянувши в Кримінальний кодекс. Належність дій до ознак об'єктивної сторони складу злочину свідчить про те, що вчення їх у відповідній ситуації є показником безпосередньої спрямованості на вчинення злочину, тобто створення реальної небезпеки для потерпілого. Погроза насильством як складова зґвалтування зазначена у ст. 152 КК України, з чого випливає, що в ситуації, яка наводиться, має місце замах на цей злочин.

Зустрічаються помилки й при кваліфікації дій, вчинених у співучасті. Тому я закликаю прокурорів та суддів і тут заглиблюватися в кожне слово закону. Звертаю, зокрема, увагу на те, що виконавцем злочину є особа, яка виконує хоча б частину його об'єктивної сторони. А це також можна визнати, уважно вивчивши ознаки статті Особливої частини КК. Саме вони демонструють, наприклад, до якого виду співучасників належить особа, яка власноруч не вилучає майно, а за змовою з тим, хто це робить, спостерігає, щоб вилучення ніхто не побачив. Більшість слухачів на питання про роль такого спостерігача відповідає, що він є пособником

крадія. Насправді ж він є співвиконавцем, оскільки за конструкцією ст. 185 КК України таємний спосіб є складовою об'єктивної сторони. Не зайвим буде нагадати про можливість суто технічного розподілу ролей між співучасниками злочину, коли кожен виконує лише частину об'єктивної сторони. Юридично співучасники при цьому залишаються саме співвиконавцями. Таке положення може мати місце, наприклад, й при зґвалтуванні, коли один злочинець застосовує до жертви насильство, а інший – здійснює з нею статевий акт. Обидва вони співвиконавці зґвалтування (групового). Саме тому співвиконавцем зґвалтування (ст. 152 КК України), а не насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом (ст. 153 КК України) може бути й особа однієї статі з потерпілою.

Деякі хибні уяви мають місце і стосовно суб'єкта злочину, причому не лише спеціального (зокрема, службової особи), а навіть загального. Можна довго говорити про складнощі розуміння неосудності та обмеженої осудності, проте серйозні помилки пов'язані й з такою ознакою суб'єкта, як вік кримінальної відповідальності. Особи, що застосовують кримінальний закон, іноді висловлюють обурення тим, яким чином визначив законодавець вік кримінальної відповідальності за ч. 1 ст. 289 КК України «Незаконне заволодіння транспортним засобом». Претензії достатньо обґрунтовані. Певний нонсенс вбачається в тому, що кримінальна відповідальність за ч. 1 ст. 289 може наставати лише з 16-ти років – саме про це йдеться у ст. 22 КК України «Вік, з якого може наставати кримінальна відповідальність». Частина перша, як і будь-який основний склад злочину, застосовується у випадках відсутності ознак кваліфікованого та особливо кваліфікованих складів, тобто ознак інших частин статті. Під ознаки ч. 1 ст. 289 підпадає, зокрема, крадіжка транспортного засобу (якщо його ціна менш, ніж та, що вказана в інших частинах). Практичні працівники задають таке питання: «Чи є справедливим, що за крадіжку, наприклад, гаманця дитина відповідає з 14-ти років, а за крадіжку транспортного засобу, хай и не дуже дорогого, – з 16-ти?». Насправді ж за крадіжку транспортного засобу особа також відповідає з 14-ти років, але за іншою статтею. Проте, забуваючи про співвідношення загальної та спеціальної норм, правоохоронці надають дитині, якої нема 16 років, «подарунок», якого вона не заслуговує – не визнають її злочинцем в зв'язку з недосягненням віку кримінальної відповідальності за ст. 289 КК України. Проте крадіжка транспортного засобу є різновидом крадіжки як такої. Особливістю є лише предмет злочину – транспортний засіб. Якщо б статті 289 не було в КК України, відповідний вчинок 14-річного підлітка без жодних сумнівів кваліфікувався би

за статтею «Крадіжка». Нині заволодіння транспортним засобом шляхом крадіжки (різновид ч. 1 ст. 289 КК України) містить спеціальну норму щодо крадіжки (ст. 185 КК України). Як відомо, загальна норма застосовується за «залишковим принципом», тобто за відсутності в події ознак норми спеціальної. Тому особа, яка не досягла віку кримінальної відповідальності за ч. 1 ст. 289 у випадку крадіжки транспортного засобу (за умови, коли шкода не є значною) відповідає за ст. 185. Якщо ж шкода є значною, застосовується вже ч. 2 ст. 289 КК України. Зазначимо, що під ознаки ч. 1 даної статті підпадає не лише крадіжка, а й подія, яка раніше називалася угоном транспортного засобу, тобто тимчасове заволодіння ним (без мети викрадення). Ось така поведінка 14-річного підлітка дійсно не підпадає під ознаки жодного злочину, тому, що ознакам крадіжки не відповідає. Мабуть, це й справедливо.

Неприпустимо поширеними є помилки у кваліфікації діянь, пов'язані з розумінням ознак суб'єктивної сторони злочину, зокрема вини. Не перестаю дивуватися, що практичні працівники майже викреслили з своєї діяльності при кваліфікації злочинів поняття непрямого умислу. Мені навіть незручно оприлюднювати наступну інформацію, але відчуваю необхідність, хоч і через силу, все ж таки це зробити. Декілька разів у своєму спілкуванні з практичними працівниками я чула такі слова: «Якщо злочинець позбавив іншу особу життя з непрямым умислом, його дії слід кваліфікувати як вбивство з необережності». Тут вже слів «нонсенс», «алогізм» замало. Доцільні «абсурд», «безглуздя» і навіть «нісенітниця».

Зворотною стороною тієї ж проблеми є і відповідь на питання, як кваліфікувати дії особи, що спричинила певну шкоду, не бажаючи її заподіяти. Майже завжди звучить відповідь, що в такому разі ставиться у провину необережний злочин. Тут про можливість непрямого умислу, а значить, вчинення і умисного злочину, просто забули. Які наслідки тягнуть за собою такі хибні погляди, зрозуміло. Достатньо порівняти між собою санкції однакових за об'єктивною стороною складів злочинів, що відрізняються формою вини, наприклад, умисного та необережного вбивств. Зрозуміло яка жахлива несправедливість є результатом помилкової кваліфікації. Тому я намагаюсь скористатися будь-якою можливістю, щоб обговорити цю проблему з практичними працівниками (звичайно, й зі студентами). На практиці за злочинну самовпевненість часто сприймають непрямий умисел, відповідно плутають умисне вбивство з необережним. Така помилка є справжнім «подарунком» злочинцю. При злочинній самовпевненості особа впевнена, переконана, що наслідки не настануть, вона їх виключає, оскільки мають місце конкретні обставини, що призводять до такого уявлення. Звернемо увагу,

що сама назва даного виду необережності (ч. 2 ст. 25 КК України) є «самовпевненість», тобто включає вказівку на те, що особа впевнена в ненастанні наслідків. При непрямому умислі особа, навпаки, не впевнена, що наслідки не настануть. Вона може на це сподіватися (на щасливий випадок, збіг обставин, «може-таки» тощо) – тобто наслідків не виключає, а отже, їх припускає. Наявність хоч і непрямого, проте умислу свідчить про вчинення саме умисного вбивства. Зазначимо, що при непрямому умислі злочинець не обов'язково «байдуже» ставиться до можливих наслідків своїх дій. Байдужість – це лише один із варіантів ставлення до наслідків, що притаманне непрямому умислу. Злочинець може бути аж ніяк не байдужим, а, навпаки, вкрай зацікавленим, щоб наслідки не настали, може «мріяти», щоб усе минулося. Проте за умови, що це саме «мрії» (сподівання на збіг обставин, везіння, щасливий випадок, Божу милість), – це все-таки непрямий умисел, а ніяк не злочинна самовпевненість.

Позбавлення життя з необережності фігурує як кваліфікуюча ознака у низці статей КК України, розміщених у різних його розділах. Прикладами можуть слугувати ч. 2 ст. 121 – умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого; ч. 2 ст. 134 КК України – незаконне проведення абортів, якщо воно спричинило смерть потерпілої; ч. 2 ст. 194 КК України – умисне знищення або пошкодження майна, що спричинило загибель людей та ін. Для кваліфікації за такими ознаками правозастосовники повинні точно знати, що ставлення до загибелі людей є проявом саме необережності. За наявності непрямого умислу щодо смерті має місце умисне вбивство. Однак помилки, пов'язані з ігноруванням непрямого умислу як такого або невмінням відрізнити його від злочинної самовпевненості, продовжують залишатися, мабуть найбільш поширеними. Особливо це стосується ч. 2 ст. 121 КК України, де йдеться про умисне тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого. Незважаючи на те, що в усіх підручниках, коментарях, постановках Пленуму Верховного Суду України, роз'яснюється, що даний злочин передбачає необережне ставлення до смерті, правозастосовники уперто кваліфікують події як тяжке тілесне ушкодження, що спричинило смерть потерпілого, у разі наявності у злочинця непрямого умислу до смерті. Причина усе та ж – вони не розрізняють непрямий умисел і злочинну самовпевненість. Насправді ж це – умисне вбивство, яке має значно суворішу санкцію. Більш того, певна частина практичних працівників дотримується хибної «традиції» (яка вже багато десятиріч наполегливо спростовується вченими), нібито ч. 2 ст. 121 слід застосовувати, «коли жертва посягання померла не одразу після спричинення їй тяжкого

тілесного ушкодження». Принаймні таку відповідь на питання про відмінність тяжкого тілесного ушкодження, що потягло смерть потерпілого, від умисного вбивства мені надає хтось із слухачів майже на кожній зустрічі. Це дуже прикро.

Типовою помилкою є і уявлення про казус (відсутність вини), як таке ставлення до свої дій, коли особа, яка не передбачала наслідки, «не повинна була та не могла їх передбачити». Насправді у формулі казусу замість «та» має бути «або». З визначення злочинної недбалості (а саме вона є відправним моментом для виявлення ознак казусу) чітко вбачається, що недбалість характеризується наявністю обох критеріїв. Отже, відсутність хоча б одного з них (або «не повинна», або «не могла») руйнує недбалість, тобто свідчить про відсутність вини. Зрозуміло, відсутня вина – нема й злочину. Якщо ж особа всупереч закону розглядає казус як випадок, коли відсутні обидва критерії недбалості, вона помилково визнає злочинцем (якій скоїв необережний злочин) того, хто не повинен був передбачати певні наслідки свого діяння, при тому, що він міг передбачити. Це ще раз демонструє, що лише єдине слово закону («та» – «або») може вирішувати долю людини (чи є він злочинцем).

На особливу увагу заслуговує проблема застосування на практиці положень закону про обставини, що виключають злочинність, зокрема, ст. 36 КК України «Необхідна оборона». Можу цілком впевнено та відповідально стверджувати, що серед практичних працівників панує помилковий принцип, якій я назвала б «презумпцією вбивства». Питання про те, чи не було позбавлення життя іншої людини вчинене у стані необхідної оборони, не є для правоохоронців типовим. І це при тому, що концепція можливості правомірного спричинення смерті закладена вже в самому законодавчому визначенні вбивства, де йдеться, що вбивство – це саме протиправне заподіяння смерті. З цього цілком логічно випливає, що смерть може бути спричинена і правомірно, і в такому разі її заподіяння вбивством не є. Незважаючи на фактичний заклик законодавця до того, щоб особа, яка застосовує закон, насамперед подумала про те, чи не було спричинення смерті правомірним, відповідні особи дуже часто ігнорують наявність самого стану необхідної оборони. Або навіть якщо такий стан і визнають, не приділяють уваги питанню про можливість того, що межі необхідної оборони не перевищені – без ретельного аналізу ситуації застосовують ст. 118 КК України «Вбивство при перевищенні меж необхідної оборони...». Для урозуміння, яке значення для людини, що опинилася у сфері кримінально-правових відносин, мають помилки в питаннях необхідної оборони, нагадаємо: спричинення смерті в такому стані без перевищення відповідних меж взагалі не є злочином, а при

перевищенні належить до злочинів невеликої тяжкості, оскільки максимальне покарання тут 2 (!) роки позбавлення волі.

Поділюся невтішним досвідом: протягом всього мого викладацького життя жодна людина, з якою я спілкувалася на лекціях під час підвищення кваліфікації, не надала мені правильної відповіді на питання, що слід розуміти під перевищенням меж необхідної оборони. І навіть після відтворення законодавчого формулювання перевищення слухачі, як правило, не пропонують правильного його тлумачення. Доволі часто непоміченим залишається те, що перевищення меж необхідної оборони визначено у двох незалежних один від одного варіантах (ч. 3 ст. 36 КК України). До того ж, всупереч змісту законодавчого визначення, окремі правоохоронці вважають, нібито необхідна оборона можлива лише від посягання на життя або здоров'я особи, ігноруючи можливість захисту інших благ, зокрема власності. Існує значна кількість і інших помилок, що стосуються інституту обставин, які виключають злочинність діяння. Ця проблема є вкрай насувною. Адже викривлення суті необхідної оборони, ігнорування її як однієї з обставин, що виключають злочинність діяння, паралізує активність людей, гальмує їх поривання до взаємодопомоги, заважає особистому протистоянню злочинності, грає на руку зловмисникам, і тим самим вивільняє негативні процеси в суспільстві, замість того, щоб їх стримувати.

Як вже йшлося, комплекс проблем, з якими стикаються практичні працівники, далеко не вичерпується наведеними, насправді їх безліч. Значна частина складнощів породжується й законодавчими недоліками, невизначеностями і навіть помилками. Проте це потребує окремого обговорення.

У підсумку вважаю за необхідне нагадати, що одним із завдань викладача, якій бере участь у навчанні та підвищенні кваліфікації правознавців, є пропаганда неподільності теорії та практики. Теорія обслуговує практику, нею породжується та до неї повертається. Ще стародавні люди знали: «Нічого нема більш практичного, ніж хороша теорія». У науці кримінального права неможливо знайти розробки, які були б відірвані від практики, задовольняли «чисто наукові» інтереси. Тому постійне контактування практичних працівників з теоретиками права безперечно сприяє ефективності застосування законодавства, зокрема й кримінального.

Одержано 23.09.2014

УДК 378(477)

Олексій Миколайович ЛИТВИНОВ,

доктор юридичних наук, професор,

начальник кафедри кримінального права та кримінології

факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства

Харківського національного університету внутрішніх справ

Сучасна корпоративна культура академічного навчального закладу: проблеми формування

На зламі тисячоліть проблеми розвитку вищої освіти мають особливе значення для нашої країни, де тривають масштабні докорінні процеси подолання управлінської та економічної кризи, остаточного переходу до ринкових відносин та формування громадянського суспільства. Багатий досвід, що його було набуто у попередні роки, свідчить про те, що в управлінні різними ресурсами навчального закладу (матеріальними, фінансовими, освітніми), найважливіше значення має саме організація підготовки майбутніх педагогічних кадрів як комплекс освітніх заходів на основі постановки перед викладачами новітніх цілей та задач, їх орієнтації у корпоративних цінностях, координації спільної праці, стимулювання їх активності та ініціативи, навчання з метою підвищення якісної ефективності праці кожного окремого співробітника.

Саме це, наш погляд, характеризує призначення нового управлінського стилю у вищому закладі освіти, його якість та ефективність, вплив на людей з різним фаховим рівнем, досвідом, кваліфікацією, спеціальними знаннями, вміннями та навичками. Тому великий практичний інтерес має окреслення основних тенденцій розвитку корпоративної культури академічного навчального закладу як основної організаційної підструктури формування новітньої системи вищої освіти в Україні на шляху її трансформації до вимог Болонського процесу.

Визнаючи роль та значущість змін в організації навчального процесу ВНЗ, дуже важливо виходити з реалій його розвитку в умовах реформування усіх сфер життєдіяльності. Головним фактором його сучасного стану є намагання створити принципово нові інституційні засади отримання вищої освіти і на цій базі побудувати нові моделі корпоративної культури. Досвід останніх років свідчить про те, що досягти реальних зрушень у цій сфері виявилось не так просто, як на це сподівалися. Структури і методи управління, які у західних країнах розроблялися на протязі десятиріч, не можуть бути перенесені в українські умови механічно, без урахування комплексного характеру дії

факторів стабілізації та дестабілізації. Слід зачекати певний час, протягом якого має бути накопичений власний досвід. В першу чергу, це стосується децентралізації корпоративних освітянських структур, більш широкого застосування контрактної системи та дистанційного навчання, створення широкої мережі філій, надання непрофільних послуг.

Не менш важливим фактором ефективного управління корпоративними ресурсами ВНЗ є побудова відносин з персоналом на якісно нових засадах, котрі головним чином базуються на відношенні до людей як до провідного ресурсу, своєрідного капіталу, а не як до фактора витрат. При цьому особливе значення має надання у розпорядження керівництва досконалих інформаційних систем, що відкриває дійсно великі можливості для отримання ними точних даних про стан роботи закладу освіти, дозволяє розробляти обґрунтовану корпоративну стратегію господарського розвитку та успішно вести конкурентну боротьбу як на «власному» ринку, так і на більш масштабних ринках.

Усе більш очевидним стає те, що головним принципом роботи сучасного розвинутого академічного закладу освіти є орієнтація корпоративної культури на довгострокову перспективу. Проведення самостійних або із залученням сторонніх фахівців фундаментальних прикладних досліджень цього стабілізаційного компоненту структури відносин управління ВНЗ, максимальне використання та всіляке стимулювання творчої активності науково-педагогічного складу, інноваційна діяльність – такі основні, на наш погляд, напрямки змін в управлінні навчальним та науковим процесом. Якщо узагальнити основні тенденції, що простежуються в управлінні вищим закладом освіти, то можна виокремити такі їх основні характеристики.

У майбутньому корпоративна культура ВНЗ має стати гнучкою, мобільною та набути можливості адаптації під кожного конкретного індивіда. При цьому, на наш погляд, адаптуватися мають не лише другорядні елементи корпоративної культури, а системоутворюючі компоненти, такі як організаційні структури, стилі і методи виховного впливу. Слід звернути увагу на необхідність роботи у напрямку прищеплювання кожному окремому працівнику тих цінностей, які пов'язані з корпоративною культурою, яка у свою чергу складається з культури кожного окремого індивіда, інтегрованої у сукупність та стимульованої цілеспрямованим впливом керівництва.

Принципового характеру у майбутньому можуть набути протиріччя, що спалахують на основі прагнень працівника з одного боку мати перспективи професійного росту, а з іншого зацікавленості ВНЗ у результатах, а не в процесі праці. Наші спостереження свідчать, що

замість гарантованої безпеки та спокійних умов праці співробітники все частіше обирають шлях до підвищення цінності власної праці, надбання необхідних для виконання більш складної роботи навичок, намагаються брати активну участь у прийнятті рішень, ризикуючи при цьому певними гарантованими цінностями. Вихід з цього для сучасного ВНЗ один – інвестувати кошти у навчання та підвищення професійної майстерності науково-педагогічного складу, підготовку співробітників до вирішення перспективних проблем.

Іншим виходом, на який ми пропонуємо звернути увагу, є налагодження групових взаємодій. Організація роботи сучасного академічного закладу освіти вимагає підвищеної уваги до створення та підтримки групового способу вирішення завдань або командного типу побудови спільної праці, котрий полягає в тому, що над конкретною проблемою, завданням або його сегментом працює кількісно обмежена група співробітників з одночасним створенням умов для взаємообміну інформацією між групами (командами), ротацією працівників, координацією керівником їх роботи тощо. Основу єдності групи складає звичайна конкуренція, яка базується на знаннях та досвіді співробітників та штучній стимуляції з боку керівництва.

Індивідуальні зусилля у майбутньому так само будуть необхідні та витребувані, але у той мірі, в якій вони не суперечать інтересам групи, не вносять в її роботу деструктивізму. Функціонування у різних ролях вимагає від працівника оволодіння повним арсеналом нових вмінь, котрі не характерні для «старої» корпоративної культури ВНЗ. Її нова модель вимагає від співробітника відповідати таким характеристикам як адаптивність, цілеспрямованість, вміння та бажання працювати у команді.

Специфічною рисою останніх років є тенденція переходу від вузької спеціалізації до інтеграції змісту і характеру освітнянської діяльності, а також різних стилів управління ВНЗ. Відомо, що в умовах спеціалізації зростання виробництва забезпечується головним чином за рахунок мінімізації робіт, функцій, завдань. Підвищення рівня спеціалізації вимагає і більших зусиль щодо координації, яка покладається в основному на керівників середньої ланки. Логічним результатом цього стає зростання кількості рівнів управління і появи у співробітників відчуття повного відчуження від керівництва.

Зрозуміло, що шлях до надмірної спеціалізації є помилковим. На наш погляд, у цьому треба орієнтуватись на розвиток інтеграційних процесів. Якщо для спеціалізації притаманний авторитарний стиль керівництва, то для інтеграції – координаційний, більш демократичний. Керівник має не наказувати підлеглим, а спрямовувати їх зусилля для

досягнення бажаного результату, він має сприяти розкриттю їх здібностей, формувати з колективу групи односторонніх. При такому підході організаційні структури з вертикальних мають перетворюватись на горизонтальні, з мінімальною кількістю рівнів між керівником та підлеглими – безпосередніми виконавцями.

Зазначені тенденції взаємообумовлені та взаємопов'язані, при відповідному творчому використанні можуть значною мірою підвищити ефективність роботи сучасного академічного закладу освіти. Вони виступають як своєрідні засоби та гарантії досягнення успіху, в тому числі й комерційного.

Однак переоцінювати, у той таки час як і недооцінювати їх вагу, не слід. Адже можливості досягнення високих результатів значною мірою залежать також і від зовнішніх умов, в яких функціонує ВНЗ. А це, в першу чергу, активізація та глобалізація конкуренції, інтенсивний технологічний розвиток освітніх технологій, інформатизація та швидкоплинність демографічних процесів. Для досягнення успіху ВНЗ має враховувати ці фактори у власних програмах розвитку з тим, щоб створити гнучку та мобільну організацію.

У свою чергу ця мета має бути відображена і в основах корпоративної політики вищого навчального закладу, основними орієнтирами якої стають підготовка та утримання висококваліфікованого персоналу, забезпечення швидкого реагування на зміни у наданні освітніх послуг.

Одержано 17.09.2014

УДК [351.743.001:343.37](477)

Ірина Анатоліївна ПЕТРОВА,

доктор юридичних наук, доцент,

начальник кафедри інформаційної та економічної безпеки

навчально-наукового інституту підготовки фахівців

для підрозділів кримінальної міліції

Харківського національного університету внутрішніх справ

Деякі аспекти підготовки фахівців по боротьбі з економічними злочинами для системи МВС України

Економічна злочинність за роки незалежності України зазнала істотних змін. Пов'язано це не тільки із реформуванням ринкових відносин у системі господарювання, але і з стрімким поширенням корисливих злочинів з використанням організаційно-правових форм

господарської діяльності та владних повноважень державних посадовців. На такому полі інструменти фінансового ринку, атрибути підприємництва, новітні технології стали в руках злочинних груп ефективними та дуже небезпечними для економіки країни засобами протиправного збагачення.

В умовах світової економічної кризи, яка посилюється в Україні ще і нестабільною політичною ситуацією, потреба у фахівцях по боротьбі з економічними злочинами постійно зростає. Криза вже призвела до відтоку внутрішнього та інвестиційного капіталу з України, основні економічні показники розвитку держави значно погіршилися. Державна служба боротьби з економічною злочинністю МВС України є однією із тих, що забезпечує економічну безпеку держави і реалізує такі функції, як:

- аналітичну, яка передбачає моніторинг розвитку загроз і небезпеки, оцінку їх можливих наслідків і експертизу рішень, що приймаються керівництвом з точки зору забезпечення економічної безпеки на всіх рівнях;

- контрольну, що полягає у постійній перевірці поточної діяльності підприємств, установ і організацій з метою протидії економічним втратам;

- правового забезпечення, яка спрямована на формування нормативної бази для запобігання небезпеці, а також правового супроводження суб'єктів господарської діяльності;

- оперативного супроводження, що направлено на вивчення зовнішнього та внутрішнього середовища господарюючих суб'єктів з метою протидії криміногенним діям.

Виявлення злочинів та притягнення винних до відповідальності, на жаль, ускладнюється недостатнім рівнем знань практичних працівників ОВС особливостей банківської діяльності та підприємницької сфери, документообігу та законодавчого регулювання. Тому сьогодні більшість зловживань у сфері економічної діяльності залишається неконтрольованою правоохоронцями, є труднощі у процесі документування злочинних дій та пошуку доказової інформації.

У зв'язку із наведеним вище, вимальовується нагальна потреба у вдосконаленні підготовки майбутніх фахівців для ОВС по боротьбі з економічними злочинами, які б відповідали вимогам сучасності. Це можливо за умови поглиблення теоретичної та практичної підготовки бакалаврів та магістрів, а саме:

- перш за все, кожний, хто навчається за профілем підготовки фахівців по боротьбі з економічними злочинами, має бути обізнаним не тільки у галузі юриспруденції, але й в економіці. Оскільки тільки поєднання юридичних та економічних галузей знань надає можливість чітко розбиратись в особливостях здійснення господарської діяльності та виявляти зловживання окремих осіб в цій сфері. Слід зазначити, що у ХНУВС є позитивний досвід підготовки фахівців цього напрямку.

Починаючи з 1994 року, коли був проведений перший набір курсантів на спеціальність «Правознавство» за спеціалізацією «Боротьба з економічними злочинами» на факультеті економічної безпеки, до сьогодні, коли курсанти проходять навчання у навчально-науковому інституті підготовки фахівців для підрозділів кримінальної міліції, вони опановують знання із юридичного та економічного профілю. За весь час підготовки університет отримував тільки позитивні відгуки з боку керівників підрозділів ДСБЕЗ різного рівня про випускників, які добре орієнтувались як у юриспруденції, так і в економіці. Причому до 2002 року випускники отримували відразу дві вищі освіти – юридичну та економічну;

– стосовно правової підготовки майбутніх працівників ДСБЕЗ необхідно більше уваги приділяти таким дисциплінам, як «Цивільне право», «Правові основи підприємницької діяльності», «Фінансове право», «Оперативно-розшукова діяльність», «Криміналістика», «Кримінальне право», «Кримінальний процес». Особливої уваги потребують вивчення нового КПК України та КК України щодо складу злочинів у сферах господарської та службової діяльності, використання електронно-обчислювальних машин, злочинів проти власності тощо.

– нагальною є потреба для працівників підрозділів ДСБЕЗ у поглиблених економічних знаннях. При викладанні економічних дисциплін необхідно приділяти увагу вивченню таких дисциплін як: «Економічна безпека держави та підприємства»; «Механізм протидії економічним злочинам»; «Банківська справа та порушення у банківських операціях»; «Економіко-правовий аналіз»; «Судова бухгалтерія» тощо, які, нажаль, практично не викладаються в університеті.

– не менш важливим при підготовці фахівців для підрозділів ДСБЕЗ є опанування ними особливостей технології виробництва товарів та дослідження їх якості. Справа у тому, що все частішими є випадки підробки продовольчих та непродовольчих товарів, а також товарів промислового призначення, поширюється їх фальсифікація та випуск недоброякісної продукції, що наносить шкоду здоров'ю людини, через порушення технології виробництва. Для припинення правопорушень у цій сфері доцільним вважається викладання таких дисциплін, як «Система технологій», «Товарознавство та технологія виробництва», «Порушення у технологічних процесах виробництва», «Судово-товарознавча експертиза» тощо.

– останнім часом спостерігається тенденція зростання кількості економічних злочинів, що вчиняються з використанням комп'ютерних технологій. Мова йде про злочинні втручання у діяльність комп'ютерних мереж комерційних установ, найчастіше банків, з метою отримання інформації або незаконного переводу грошей. У зв'язку із цим, потребує

відповідної уваги та поглиблення викладання дисциплін із захисту комп'ютерної інформації та техніки, особливостей документування злочинів цієї сфери та комп'ютерного діловодства в цілому.

Вищенаведена інформація стосувалась вдосконалення та поглиблення тих дисциплін, що викладались у ХНУВС. Однак поряд із цим нами вважається за доцільне введення додаткових дисциплін до навчальних програм підготовки фахівців по боротьбі з економічними злочинами, а саме: «Економічні злочини», «Виявлення та розслідування злочинів у сфері господарської діяльності», «Протидія економічній злочинності та корупції у сфері економіки та підприємництва» тощо.

Сьогодні підготовка фахівців рівня «бакалавр» не вирішує всіх питань підготовки працівників для системи ДСБЕЗ, оскільки це тільки перший крок до освоєння спеціальності. Потрібне формування магістратури для цільової підготовки працівників на конкретні посади у системі ДСБЕЗ, причому у ХНУВС це можливо через розширення магістратури за напрямками «Правознавство», «Фінанси», «Економічна безпека». Безумовно, нормативні дисципліни при підготовці магістрів будуть відображати базовий напрям підготовки, але вибіркові дисципліни дадуть можливість спеціалізувати магістрів за напрямом боротьби з економічними злочинами.

Таким чином, підготовка фахівців для системи ДСБЕЗ рівня «бакалавр» дає можливість отримати базові знання для роботи у практичних підрозділах ОВС по боротьбі з економічною злочинністю, а рівень «магістра» дозволить сформувати сучасного керівника, що має глибокі знання з протидії економічним злочинам.

Одержано 17.09.2014

УДК 371.132:371.125

Олена Іванівна ФЕДОРЕНКО,

доктор педагогічних наук, професор,

начальник кафедри психології та педагогіки

факультету з підготовки фахівців для підрозділів міліції

громадської безпеки та кримінальної міліції у справах дітей

Харківського національного університету внутрішніх справ

Складові підготовки майбутніх працівників органів внутрішніх справ до професійної діяльності

Підготовка майбутніх правоохоронців до професійної діяльності під час навчання у вищому навчальному закладі – цілеспрямований, організований, динамічний процес, інноваційний за своїм характером,

адаптований до умов майбутньої професійної діяльності. Результатом підготовки є готовність курсантів до її самостійного виконання (засвоєння ними відповідних знань; оволодіння вміннями та навичками, необхідними у професійній діяльності; набуття досвіду їх здійснення та творчого застосування; сформованість пізнавальної і професійної мотивації, усвідомлення соціальної необхідності і цінності професії).

Процес навчання у вищому навчальному закладі дозволяє сформуванню у майбутніх фахівців необхідні у професійній діяльності знання, уміння, навички (правові, юридичні, соціальні, педагогічні, психологічні та ін.), виховати та розвинути професійно важливі риси та якості особистості. Навчально-виховний процес має бути побудований таким чином, щоб забезпечити взаємодію викладача і курсанта, розвиток пізнавальної мотивації та інтересу майбутніх фахівців як до навчальної діяльності, так і до професійної; стимулювання курсантів до активного засвоєння і творчого застосування знань та вмінь; виховання професійно значущих рис та якостей особистості, що досягається шляхом відбору відповідного змісту та варіативного застосування викладачем різних методів, прийомів та організаційних форм навчання.

Підготовка майбутніх правоохоронців до професійної діяльності здійснюється через засвоєння курсантами таких елементів змісту підготовки: 1) знання, що складають основу професійної діяльності; 2) досвід здійснення способів діяльності, на основі якого формуються уміння і навички професійної діяльності; 3) досвід творчої діяльності; 4) досвід емоційно-ціннісного ставлення до об'єктів професійної діяльності.

На основі знань у курсантів формується система понять, уявлень, закономірностей з різних галузей наук, що складають наукову основу майбутньої професійної діяльності. Досвід здійснення способів діяльності забезпечує формування у курсантів умінь та навичок професійної діяльності через застосування набутих знань, сприяє формуванню готовності до виконання конкретних дій та оволодіння різними способами їх виконання. Досвід творчої діяльності забезпечує перетворення, зміну якості виконання умінь та навичок майбутньої професійної діяльності. Цей елемент змісту підготовки сприяє творчому ставленню, пошуку нестандартних підходів та рішень при виконанні навчальних та професійних завдань. Досвід емоційно-ціннісного ставлення виконує функцію оцінки людиною значення тих чи інших об'єктів професійної діяльності, формування і визначення ставлення до цих об'єктів, впливає на мотивацію, інтереси, потреби особистості, розуміння соціальної цінності професії.

Засвоєння курсантами зазначених елементів змісту підготовки здійснюється за допомогою комплексу методів та організаційних форм навчання: лекції; семінарські та практичні заняття; розв'язання навчальних ситуацій професійного змісту; ділові ігри, що моделюють умови професійної діяльності; соціально-психологічний тренінг; практика (ознайомча, навчальна, стажування на посаді). Вибір певної сукупності методів та організаційних форм підготовки до професійної діяльності здійснюється з урахуванням мети підготовки, змісту навчальної дисципліни, специфіки самої професійної діяльності та вимог до якості підготовки фахівців правоохоронних органів.

Підготовка курсантів до професійної діяльності передбачає варіативне застосування комплексу методів та форм і дозволяє організувати взаємодію викладача і курсанта так, щоб стимулювати і активізувати самостійну пізнавальну діяльність курсанта. Методи і форми організації навчально-виховного процесу підготовки майбутніх фахівців-правоохоронців (розв'язання професійних ситуацій, ділові ігри, тренінг), мають носити активізуючий, розвивальний характер, дозволяють відтворювати, моделювати умови майбутньої професійної діяльності; поєднувати теоретичні знання з їх практичним застосуванням вже під час навчання у вищому навчальному закладі.

Реалізація підготовки майбутніх правоохоронців до професійної діяльності охоплює аудиторну і позааудиторну фази. Аудиторна фаза підготовки включає в себе етапи, які забезпечують ознайомлення курсантів зі змістом майбутньої професійної діяльності, його засвоєння та застосування у навчальній практиці, тобто під час аудиторних занять (лекційних, семінарських та практичних). Позааудиторна фаза підготовки передбачає самостійне застосування майбутніми правоохоронцями засвоєного змісту підготовки у практичній діяльності під час проходження практики (навчальної, стажування на посаді), безпосередньо виконуючи професійні обов'язки в реальних умовах професійної діяльності.

Одержано 19.09.2014

УДК 372.001

Володимир Євгенійович КИРИЧЕНКО,

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри загальноправових дисциплін

факультету права та масових комунікацій

Харківського національного університету внутрішніх справ

Болонський процес. У фарватері європейської освіти

Одним з найвпливовіших факторів розвитку постіндустріального суспільства є освіта. Саме новітні технології – інформаційні, телекомунікаційні, кібернетичні, нанотехнологічні, а також наукові знання визначають життєздатність суспільних структур і насамкінець існування людства як такого. Сьогодні суспільство вже само по собі обумовлює наявність розгалуженої університетської системи та наукових інституцій, які власне і є гарантами його стабільного розвитку. Могутність і добробут будь-якої світсистеми напряду залежить від якості освіти та її ефективності.

За ініціативою міністрів освіти Франції, Німеччини, Італії та Великобританії, підтриманою іншими європейськими країнами, в червні 1999 р. було розпочато, так званий, Болонський процес, оформлений підписанням декларації «Європейський простір вищої освіти» - документа відкритого до приєднання. Єдиний простір був покликаний поєднати в собі все найкраще, що є в європейській освіті та забезпечити її пріоритет на світовому ринку. Задля досягнення поставленої мети треба було уніфікувати освітні цикли (бакалаврат – магістратура), запровадити єдину систему залікових одиниць, встановити однакові форми фіксації отриманих кваліфікацій, взаємно визнати академічні кваліфікації, et cetera.

За гамбурзьким рахунком, реформа європейської освіти покликана «наблизити університет до реального життя» та спрямована на досягнення двох складових: рентабельності, яка досягається за умов здійснення прискореної професіоналізації (застосування бакалаврату), та квантифікації учбових послуг, що забезпечує студентську та викладацьку мобільність. Що ж стосується якості освіти, то нажалі в програмних документах Болонського проекту, про це не йдеться. Зрозуміло, що в умовах боротьби за рентабельність треба чимось поступатися.

Запровадження реформи європейської освіти відбулось у дивний спосіб, ініціаторам вдалося не потурбувати чутливу європейську суспільну думку і запустити процес, саме процес – ***The Bologna Process***, ***без будь якого обговорення. Ані цілі, ані економічне підґрунтя,***

навіть можливі наслідки Болонських перетворень, не стали предметом колективного осмислення фахівців. Для прийняття рішення виявилось достатнім спільної волі міністрів. Проте відчувши наслідки запущеного процесу суспільна думка все ж таки відреагувала.

Наприкінці квітня 2009 р. чергова зустріч європейських міністрів освіти, яка відбулась в бельгійському місті Новий Левен задля обговорення подальшого розвитку Болонського процесу, була зустріта хвилею студентських протестів, які супроводжувались одним із незвичайних гасел: «Багатих батьків – всім!». Студенти в такий спосіб демонстрували свою незгоду з умовами навчання у вишах, які, на їх думку, погіршилися після запуску Болонського процесу. Акції пройшли всією Європою – Німеччина, Бельгія, Іспанія, Австрія, Франція. В. Грюндінгер, так званий представник юної еліти німецького суспільства, автор резонансної монографії «Повстання молодого покоління», називає покоління теперішніх студентів піддослідними кроликами та покладає вину за провал реформи як на її натхненників – політиків, так і на її виконавців – адміністрації вишів [1].

У той же час Україна, рухаючись по шляху розбудови незалежної державності й будучи обтяженою спадком радянської освіти (до речі, ця освітня система визнається фахівцями однією з кращих в світі) намагалася скоріше позбутися такого надбання. Головне завдання, що повстало перед реформаторами – це змінити систему, яка давала освіту, на систему, яка буде надавати освітні послуги¹. У травні 2005 року на конференції міністрів освіти у норвезькому місті Бергені Україна долучилась до розбудови європейського освітнього простору, яка, на думку ініціаторів Болонського процесу, повинна була завершитися до 2010 р.

Майже десять років, надихаючись устремліннями політичних керманичів країни, бюрократи від педагогіки докладають неймовірних зусиль спрямованих на приведення української освіти до європейських, і як це не дивно, до американських стандартів. Слід підкреслити, що європейське університетське середовище, хоча і перебуваючи під політичним тиском (бо Європейський союз докладає зусилля по розбудові загального економічного, політичного, правового та культурного простору) все ж таки задавалося питанням, а чи добре це для європейського університету, то українська бюрократія зайвими питаннями не

¹ У Європі ці нюанси були враховані ще на початку нового тисячоліття. Європейські політики, знову таки, не порадившись із зацікавленими особами, а саме: науковцями, викладачами, студентами, залучили вищу освіту до переліку послуг в межах Всесвітньої організації торгівлі GATS (General Agreement on Trade in Services).

переймалася і здається є остаточно переконаною, що треба не тільки наздогнати, а й перегнати Європу. Заради об'єктивності треба погодитися з вітчизняними євроінтеграторами, долучитися до системи освіти, де один кредит здобутий студентом в українському університеті дорівнюється одному кредиту здобутому в Оксфордському чи Сорбонському університеті, є благом для вітчизняної освіти. Проте залишається без відповіді питання, а чи буде коли-небудь проведений цей взаємозалік.

Підсумовуючи реформаторський досвід Болонського проекту фахівці зазначають, що за ці 15 років відбулась зміна власне університетського духу. Студент перетворився на покупця, а університет на супермаркет з відповідною логікою взаємовідносин, з'явився і відповідний термін – «макдональдизація вищої освіти». Більш того, професор філософії Віденського університету Конрад Пауль Лісман, в своїй монографії «Теорія неосвіченості» зазначає, що наслідками Болонського процесу стала уніфікація університетських програм і будь-яка потреба в мобільності відпаде сама собою [2].

Сьогодні ми можемо піддавати критиці і обурюватися, зауважувати, що Болонський процес необдуманий, безглуздий та шкідливий, бути щасливими від того, що реформа пробуксовує. Проте ми маємо констатувати і той факт, що процес став незворотнім. Але власне мене непокоїть той факт, що намагаючись утриматися в фарватері європейської освіти, вітчизняні реформатори вирішили не цуратися й американського досвіду і здобрити європейську уніфікацію американською тестовою оцінкою знань.

Здається немає потреби торкатися питання оцінки американської системи освіти взагалі і пресловутого тестування зокрема. Той факт, що тести не віддзеркалюють розумових здібностей студентів, не виявляють схильностей до логічного мислення, окремі відповіді можна просто вгадати, все це широко відомі речі. Незрозумілим залишається та наполегливість з якою цю методику впроваджують в освітній процес. При цьому головний аргумент прихильників тестування – у такий спосіб долається корупція, не витримує ніякої критики.

Комерціалізація освіти і, як зазначалося вище, залучення її до сфери послуг насамперед унеможлиблює адекватну оцінку знань. Про це свідчить все той же американський досвід. У той же час французька практика доводить, що тільки державне фінансування вищої освіти створює умови задля неупередженого оцінювання знань студентів.

Нажаль, французькі досягнення є недосяжним для України. Причини освітньої кризи в нас самих. Суспільство, яке ми розбудували, і надає нам ту освіту яку ми заслуговуємо.

Список використаних джерел:

1. Gründinger W. Aufstand der Jungen: Wie wir den Krieg der Generationen vermeiden können / Wolfgang Gründinger. – München, 2009. – 232 p.

2. Lisman K. P. Teorija neobrazovanosti. Zablude društva znanja / Konrad Paul Lisman. – Zagreb : Jasenski i Turk, 2008. – 151 s.

Одержано 22.09.2014

УДК 377.44:[343.163:343.102]

Олексій Станіславович ПРОНЕВИЧ,

доктор юридичних наук, професор,

головний науковий співробітник відділу наукового забезпечення

організації роботи та управління в органах прокуратури

Науково-дослідного інституту Національної академії прокуратури України

**Організаційно-дидактичні компоненти системи
підвищення кваліфікації прокурорсько-слідчих
працівників**

Органи прокуратури є стрижневим суб'єктом правоохоронної системи України, уповноваженим на захист прав і свобод людини, інтересів суспільства та держави. Специфіка соціально-правової природи прокуратури полягає в її наділеності універсальною компетенцією у сфері протидії злочинності та реалізацією функції координації діяльності правоохоронних органів у виявленні та усуненні існуючих і потенційних загроз для охоронюваного суспільного блага. Прокуратура здійснює правоохоронну і правозахисну діяльність. Особливе значення має правозахисна діяльність прокуратури, пов'язана з поновленням порушених прав громадян. Прокурорський нагляд за додержанням законів уповноваженими суб'єктами є дієвим інструментом гарантування прав та інтересів громадян, а також забезпечення реалізації принципу невідворотності покарання.

Ефективність діяльності органів прокуратури безпосереднім чином залежить від рівня професійної компетентності прокурорсько-слідчих працівників, формування якої відбувається у межах існуючої системи спеціалізованої освіти. Одним з невід'ємних елементів цієї системи є післядипломна освіта. Відповідно до ч. 1 ст. 60 Закону України «Про вищу освіту» післядипломна освіта є спеціалізованим вдосконаленням освіти та професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення та оновлення її професійних знань, умінь та навичок або отримання іншої професії, спеціальності на основі здобутого раніше освітнього рівня та

практичного досвіду. Одним з видів післядипломної освіти прокурорсько-слідчих працівників є підвищення кваліфікації.

Етимологічне значення поняття «кваліфікація» науковцями визначається як ступінь придатності, підготовленості до певного виду праці. Відповідно до п. 9 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про вищу освіту» категорія «кваліфікація» формально визначена як офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту. В сучасній науці існує досить широкий спектр думок щодо тлумачення сутності категорії «підвищення кваліфікації», найпоширенішими з яких є: поглиблення, розширення і доповнення здобутої раніше кваліфікації за допомогою освітніх заходів; вдосконалення наявних знань, вмінь і навичок; цілеспрямоване набуття нових знань і навичок, вивчення передового досвіду тощо. Легальне визначення дефініції «підвищення кваліфікації» сформульовано законодавцем у п. 3 ч. 2 ст. 47 Закону України «Про освіту» таким чином: «підвищення кваліфікації – підвищення рівня готовності особи до виконання її професійних завдань та обов'язків та набуття особою здатності виконувати додаткові завдання та обов'язки шляхом набуття нових знань і вмінь у межах професійної діяльності або галузі знань».

Підвищення кваліфікації як один пріоритетних напрямів роботи з кадрами в органах прокуратури спрямовано на досягнення двох цілей, а саме: адаптування працівника до нових тенденцій у професійному розвитку; підготовка працівника до ефективної діяльності на вищому щаблі кар'єрної драбини. Забезпечення високого професійного рівня прокурорсько-слідчих працівників здійснюється у контексті забезпечення функціонування відомчої Єдиної системи підвищення кваліфікації, що включає низку організаційно-дидактичних компонентів, а саме: самостійне навчання (самоосвіту); надання індивідуальних завдань; стажування у структурних підрозділах апаратів прокуратур і кабінетах криміналістики; навчально-методичні семінари; науково-практичні конференції; навчання за окремими планами працівників, які зараховані до резерву на заміщення керівних посад; навчання в профільному вищому навчальному закладі. Самостійне навчання (самоосвіта) є ефективною апробованою формою підвищення кваліфікації прокурорсько-слідчих працівників. Воно здійснюється на основі індивідуального плану розвитку працівника, що передбачає систематичне поглиблене вивчення в індивідуальному порядку нових законодавчих і підзаконних актів, новітньої спеціальної наукової і методичної літератури, правових та організаційних питань

прокурорської діяльності, ознайомлення з позитивним вітчизняним та зарубіжним досвідом тощо. Основними формами контролю за виконанням індивідуальних планів навчання є: співбесіди керівників з підлеглими щодо знання опрацьованих документів і матеріалів; ознайомлення з конспектами молодих спеціалістів; заслуховування звітів працівників про виконання індивідуальних планів. Індивідуальні завдання надаються відповідними керівниками працівникам, які допустили недоліки в роботі, не мають достатнього практичного досвіду, молодим спеціалістам, особам, які не володіють належною професійною майстерністю, з метою поглибленого вивчення законодавства, наказів Генерального прокурора України, методичних рекомендацій, позитивного досвіду роботи. Виконання індивідуального завдання контролюється у формі співбесід, письмових звітів чи обговорень на оперативних нарадах у відповідного керівника. Стажування у структурних підрозділах апаратів прокуратур і кабінетах криміналістики здійснюється з метою підвищення професійного рівня прокурорсько-слідчих працівників, усунення недоліків та помилок у їх практичній діяльності, вивчення нових методик і практики організації та здійснення прокурорського нагляду, позитивного досвіду інших органів прокуратури, а також поглибленого та всебічного вивчення ділових і особистих якостей, організаторських здібностей працівників. Навчально-методичні семінари (галузеві, міжгалузеві, міжвідомчі) є апробованою формою навчання прокурорсько-слідчих працівників, що оптимально поєднує теорію та практику прокурорсько-слідчої діяльності. Зазвичай семінари проводяться на базі Генеральної прокуратури України або обласних прокуратур з обов'язковим урахуванням спеціалізації і практичного досвіду учасників. Метою семінарів є засвоєння конкретних тем і питань методики й тактики прокурорського нагляду, розслідування окремих видів злочинів, обмін досвідом роботи тощо. Програма семінару складається з урахуванням актуальних питань, що потребують поглибленого колегіального обговорення, аналізу позитивної та негативної практики, оперативного поширення позитивного досвіду тощо. Науково-практичні конференції зазвичай присвячуються аналізу актуальних теоретичних і практичних проблем прокурорської діяльності з пошуку оптимальних шляхів їх вирішення. Навчання за окремими планами працівників, які зараховані до резерву на заміщення керівних посад, запроваджено з метою підвищення їх ділової та професійної кваліфікації, формування готовності до роботи на вищій посаді. Організація підготовки кадрового резерву регламентується чинним Положенням про роботу з кадровим резервом в органах прокуратури України. Прокурорсько-слідчі працівники, які мають стаж практичної роботи, проходять навчання в

Інституті підвищення кваліфікації кадрів Національної академії прокуратури України не рідше одного разу на п'ять років. Основна увага в інституті приділяється аналізу новел у вітчизняному законодавстві, поглибленню знань у сфері теорії та практики прокурорського нагляду, організації діяльності та управління в органах прокуратури тощо.

Резюмуючи вищевикладене, зазначимо, що в органах прокуратури України створено розгалужену систему підвищення кваліфікації прокурорсько-слідчих працівників, яка ґрунтується на нормах чинного законодавства, ураховує новітні тенденції навчально-методичного забезпечення підготовки персоналу та забезпечує необхідні умови для перманентного професійного розвитку працівників. Примітно, що в системі підвищення кваліфікації прокурорсько-слідчих працівників гармонізовано дві основоположні дидактичні тенденції, а саме: алгоритмізацію дій працівників при вирішенні найбільш поширених (типових) проблем; створення умов для розвитку творчого потенціалу працівників. Слід також визнати, що станом на теперішній час визначено та формально закріплено низку взаємопов'язаних і взаємодоповнюючих організаційно-дидактичних компонентів відомчої Єдиної системи підвищення кваліфікації, що у сукупності забезпечують безперервний професійний розвиток прокурорсько-слідчих працівників.

Одержано 23.09.2014

УДК [351.743:378](477)

Валерій Дмитрович ПЧОЛКІН,

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри кримінально-правових дисциплін

факультету права та масових комунікацій

Харківського національного університету внутрішніх справ

Сучасні інтерактивні форми підготовки спеціалістів для органів внутрішніх справ України

В органах внутрішніх справ України відбуваються серйозні зміни, удосконалюється їх структура і правова база, корегуються стратегія і тактика протидії злочинності, покращується система підготовки кадрів. Підготовка сучасного працівника ОВС нерозривно пов'язана зі становленням його як цілісної, всебічно розвинутої особистості, а також професійною підготовкою. Вона спрямована на отримання сукупності систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших

компетентностей, здобутих у вищому навчальному закладі у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти [1].

В сучасних умовах діяльність слідчого і оперативного працівника неможлива без оволодіння навичками протидії злочинності, застосування сучасних науково-технічних засобів, новітньої техніки і технологій. У зв'язку з цим головним завданням професорсько-викладацького складу університету є навчання курсантів мислити і діяти методами, категоріями юридичної науки, бачити свою галузь знань і професійну діяльність очима дослідника, тобто набуті знання повинні бути не тільки предметом навчальної діяльності, а засобом діяльності професійної.

У вищих навчальних закладах МВС України навчальний процес – це не лише отримання і засвоєння знань, прищеплення вмінь і навичок, це складна система організації, управління і розвитку пізнавальної діяльності курсантів і студентів, це процес різнобічного формування фахівця вищої кваліфікації. Така система вимагає чіткої організації, функціонування і методологічної аргументованості, що викликає необхідність засвоєння майбутніми працівниками ОВС новітніх знань науки і криміналістичної техніки, ознайомлення із сучасними інформаційними технологіями. Якість засвоєння такого матеріалу залежить від правильного і влучного вибору організаційної форми навчання у відповідності до вимог законодавства України про вищу освіту, що базується на Конституції України і складається із законів України «Про освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про вищу освіту» та інших нормативно-правових актів, міжнародних договорів України, укладених в установленому законом порядку.

На думку науковців, сьогодні навчальний процес із циклу наук кримінальної спрямованості повинен бути динамічним, гнучким, швидко реагувати на зміни, що відбуваються [2, с. 559; 3]. Класичне навчання повинно зазнавати відповідних змін. Необхідно більш інтенсивно застосовувати такі методичні розробки, як експрес-тести, ділові ігри, проблемні завдання, використовувати експеримент. Традиційне читання лекцій та проведення практичних і семінарських занять сьогодні неможливі без використання мультимедійних засобів, демонстрації фрагментів відеофільмів, застосування оригінальних комп'ютерних навчальних продуктів. Тому виникають потреби у створенні та впровадженні нових спецкурсів, нових тем, постановці актуальних проблем. Важливим є те, що змінюється не тільки зміст навчальних предметів, але й сутність викладання, започатковуються нові дидактичні підходи. Виникають спроби щодо створення дистанційного навчання, заснованого на ресурсах або програмованого навчання.

В університеті розширюється матеріальна база. Вже створені можливості проводити низку практичних занять з криміналістики в сучасно обладнаних комп'ютерних залах та на криміналістичному полігоні.

На нашу думку, позитивним є досвід кафедри кримінально-правових дисциплін факультету права та масових комунікацій ХНУВС щодо впровадження оригінальних навчальних продуктів. Під час проведення занять стали активно застосовуватися мультимедійні засоби. Було виконано значну роботу щодо переробки робочих та навчальних програм, створення та упорядкування науково-методичного ілюстративного (наочного) матеріалу, який використовується з різних тем курсу «Криміналістика» та «Кримінальний процес» [4–7].

Традиційно в університеті використовуються такі форми навчальної роботи як: лекції, семінари, практичні, лабораторні, індивідуальні, факультативні заняття, практикуми, самостійна робота студентів та курсантів, консультації, ділові ігри, тренінги, ознайомча та виробнича практика. Але їх вибір під час проведення навчальної роботи повинен залежати від мети, завдань, специфіки кожної окремо взятої навчальної дисципліни кримінального циклу

Однією з основних і провідних форм викладання юридичних дисциплін застосовується **лекція**, як найбільш ємне й оперативне подання науково-професійної інформації. Вона покликана формувати і розвивати методологічне, науково-професійне мислення курсантів і студентів їхню загальну юридичну культуру. Крім того вона повинна мати професійно орієнтований характер, що опосередковано впливає на формування ставлення курсантів та студентів до майбутньої практичної діяльності і прагнення до високого професіоналізму.

В організації навчального процесу для формування вмінь і навичок, крім лекції, широко використовується – **практичне заняття**. На ньому викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує уміння і навички їх практичного застосування через індивідуальне виконання завдань відповідно до сформульованої мети. Цінність практичних занять в тому, що під час їх проведення у курсантів юридичних вузів формуються вміння та навички проведення слідчих (розшукових) дій, використання криміналістичної техніки, висування слідчих версій, оформлення процесуальних документів, елементів планування та прогнозування в процесі виявлення та розслідування злочинів. Такі вміння і навички необхідні для майбутньої професійної діяльності. Проведення практичних та семінарських занять на кафедрі має деякі особливості. За окремими темами передбачено демонстрацію навчальних відеофільмів. Кафедра має власний відеофонд.

Демонстрація відеофільмів дозволяє дати інтегроване уявлення з тематики того чи іншого заняття [4].

Багато років йде дискусія про впровадження у навчальний процес університету **лабораторних занять**, що ефективно проводяться у наших колег на кафедрі криміналістики Національного університету «Юридична академія – ім. Ярослава Мудрого». Лабораторні заняття інтегрують теоретико-методологічні знання, практичні уміння і навички курсантів і студентів у єдиному процесі діяльності науково-дослідного характеру. Бажано їх проводити зі слухачами кількість яких не перевищує половини академічної групи. Це дозволить здійснювати дієву перевірку якості засвоєння ними навчального матеріалу. Проведення лабораторних робіт передбачає використання наочного приладдя та обладнання, індивідуальне виконання завдань із застосуванням криміналістичної техніки, комп'ютерних технологій, матеріалів, речовин і отримання відповідного матеріалізованого результату.

Але найпоширенішою формою навчального заняття є **семінар**, головною метою якого є надання можливості курсантам і студентам сформулювати вміння та навички використання теоретичних знань, з урахуванням особливостей галузі юридичної науки, що вивчається.

Після вивчення великих розділів з таких навчальних дисциплін як криміналістика і кримінальний процес бажано проводити **практикуми**. Їх проведенню передують вступні лекції. В основі практикуму повинна бути вправа, в межах якої виконуються пізнавальні завдання і значна увага приділяється навчанню спеціальних прийомів і способів професійної діяльності. Наприклад, під час проведення занять з криміналістики, практикум може включати відпрацювання питань пов'язаних з оглядом місця події, специфікою виявлення, фіксації та вилучення слідів, складання протоколів та постанов. В процесі проведення практикуму студенти та курсанти повинні керуватись розробленими на кафедрі методичними рекомендаціями, інструкціями, описами лабораторного обладнання та принципів його дії (засоби фото і відео зйомки; слідча валіза, мікроскоп та ін.). Проведення практикумів сприяє підготовці майбутніх спеціалістів для сфери правоохоронної діяльності й удосконаленню сформованих професійних умінь і навичок [5; 8].

Таким чином від правильного вибору інтерактивних та організаційних форм навчання залежить підвищення рівня знань і навичок майбутніх працівників органів внутрішніх справ України.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту : закон України від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

2. Шенітько В. Ю. Вибрані твори / Валерій Юрійович Шенітько. – Харків : Апостіл, 2010. – 576 с.

3. Пчолкін В. Д. Організаційні форми навчальної роботи з підготовки спеціалістів для правоохоронних органів України В. Д. Пчолкін // Навчальний процес, проблеми теорії та практики : тези доп. та повідомл. учасників III конф. школи пед. майстерності Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого / за заг. ред. В. В. Комарова. – Харків : Нац. юрид. акад. України, 2009. – С. 75–78.

4. Навчально-методичні матеріали до практичних занять для студентів денної форми навчання з дисципліни «Тактика проведення окремих слідчих дій» / розроб.: Пчолкін В. Д., Денісюк С. Ф., Заяць Д. Д. ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2012. – 32 с.

5. Програма навчальної практики для студентів третього курсу навчально-наукового інституту права та масових комунікацій / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Навч.-наук. ін-т права та мас. комунікацій, Каф. кримінал. процесу та криміналістики ; [розроб.: Пчолкін В. Д., Янович Ю. П.]. – Харків : ХНУВС, 2012. – 16 с.

6. Кримінальний процес : робоча навч. програма / розроб.: Пчолкін В. Д., Соловійова-Попудніцина О. Є. – Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2011. – 69 с.

7. Методичні рекомендації у вигляді алгоритму дій працівників органів внутрішніх справ та єдиних зразків процесуальних документів з урахуванням положень нового Кримінального процесуального кодексу України / Гусаров С. М., Юхно О. О., Пчолкін В. Д. та ін. // Актуальні питання діяльності слідчих підрозділів органів внутрішніх справ України : зб. наук. пр. ф-ту з підготовки слідчих ХНУВС за 2012 рік / за заг. ред. С. М. Гусарова, О. М. Бандурки. – Харків : Діса плюс, 2013. – С. 14–75.

8. Сакара Н. Ю. Інтерактивні методи у викладанні правових дисциплін / Н. Ю. Сакара // Навчальний процес, проблеми теорії та практики : тези доп. та повідомл. учасників III конф. школи пед. майстерності Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого / за заг. ред. В. В. Комарова. – Харків : Нац. юрид. акад. України, 2009. – С. 78–79.

Одержано 18.09.2014

УДК 37.014(477)

Роман Володимирович ШАПОВАЛ,

доктор юридичних наук, професор кафедри адміністративного права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Закон заради майбутнього

Структурно новоприйнятий Закон України «Про вищу освіту» складається з 15 розділів, 79 статей замість 13 та 69, відповідно, в порівнянні з попереднім. Змістовно стає більш насиченим (хоча й великі обсяги попереднього документа відсутні), з'являється багато нових термінів та понять. Наприклад, новими є поняття здобувача вищої освіти

та його атестації (необхідне уточнення вимог до присудження ступенів, змісту поняття «міжнародні рецензовані видання» тощо), академічна мобільність і свобода (в тому числі українські університети отримують право на остаточне визнання закордонних дипломів та наукових ступенів, зможуть запроваджувати повноцінні «гостьові» курси за участі провідних іноземних фахівців, вільно наймати випускників та професорів закордонних університетів), Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС) та її кредит (до речі обсяг одного кредиту ЄКТС становить 30 годин, а навантаження одного навчального року за денною формою навчання – 60 кредитів), сталий фонд (ендаумент) вищого навчального закладу, дослідницький університет тощо. Окрім цього, в розділі 3 разом із знайомими нам стандартами вищої освіти окреслені стандарти освітньої діяльності, значно розширена система вищої освіти (з'явилися рівні та ступені (кваліфікації) вищої освіти; галузі знань і спеціальності; освітні та наукові програми). Окремий розділ присвячений забезпеченню якості вищої освіти, система якої складається з систем внутрішнього і зовнішнього забезпечення якості та системи забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості (про нього поговоримо дещо пізніше). Розширено перелік органів управління у сфері вищої освіти, їх повноваження (але повноваження Національної академії наук України та національних галузевих академій наук у цій сфері не визначаються), ст. 41 задекларовано створення наукових товариств студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів і молодих вчених, за погодженням з якими керівництво вищого навчального закладу приймає рішення про відрухування осіб, які здобувають ступінь доктора філософії, з вищого навчального закладу та їх поновлення на навчання.

Але головним в законі є його принципово нові положення. Отже, встановлено рівні (початковий (короткий цикл); перший (бакалаврський); другий (магістерський); третій (освітньо-науковий); науковий) та ступені освіти (молодший бакалавр; бакалавр; магістр; доктор філософії; доктор наук). Слід зазначити, що протягом визначеного у законі перехідного періоду із системи вищої освіти буде вилучено рівень молодшого спеціаліста. Також фактично скасовується ступінь кандидата наук. На жаль, в повній мірі не розкривається зміст поняття «національна система вищої освіти України», хоча згідно з частиною 5 статті 7 відомості про таку систему є складовою інформації, що повинна міститись у додатку до диплома (чи можна користуватися «укладеною з метою використання в додатках до диплома про вищу освіту, що видаються вищими навчальними закладами України» інформацією, розміщеною на сайті Міністерства освіти і науки України?), та попереду узгодження питань щодо Національної рамки кваліфікації (зокрема критерії Національної рамки кваліфікації,

оскільки вони є необхідною складовою при визначенні рівнів освіти, а відтак – умовою для ліцензування та акредитації).

Закон розширює автономію університетів. Він гарантує фінансову автономію – знімає деякі мита та податки, легалізує фонди сталого розвитку та дозволяє відповідно до рішення вченої ради керувати власними надходженнями, що «зараховуються на спеціальні реєстраційні рахунки, відкриті в територіальному органі центрального органу виконавчої влади у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів, або на поточні та/або вкладні (депозитні) рахунки установ державних банків» (ст. 70). Однак фінансова автономія не означає відсутність контролю за витратами. Зокрема, закон вимагає від адміністрації публікувати на сайті закладу затверджені бюджети та їх проекти, інформацію про майно, дані про розподіл зарплат та інші документи. Окрім цього, лише загальні збори колективу ВНЗ уповноважені надавати дозвіл на передачу майна у власність іншій стороні.

Створюється окремий колегіальний орган – Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Раніше аналогом такого органу були Вища акредитаційна комісія (ВАК), а згодом Державна акредитаційна комісія (ДАК). Воно наділяється дуже широким колом повноважень, за успішне виконання яких окрім 25 членів агентства відповідає секретаріат (положення про нього та його штатний розпис затверджуються Національним агентством) та галузеві експертні ради у складі від 9 до 15 членів. Оскільки члени Національного агентства та галузевих експертних рад на час виконання обов'язків можуть бути звільнені від виконання професійних обов'язків за основним місцем роботи повністю або частково із збереженням заробітної плати, викликає певне занепокоєння можливість виконання зазначених обов'язків у 803 вищих навчальних закладах I–IV рівнів акредитації (мережа на 2014 рік відповідно до даних Міністерства освіти і науки України).

Створений новий механізм виборів (відкликання, звільнення) ректорів вищих навчальних закладів. Однак є ризик перетворення боротьби з «ректорським всевладдям в українських університетах» (як існуючий сьогодні стан справ називають керівники профільного міністерства) у псевдоуправлінське, популістське (яким можна вважати і положення про право органів студентського самоврядування оголошувати акції протесту) рішення із втратою таких важливих чинників, як знання та досвід. Ректорів будуть обирати (залишається сподіватися, що об'єктивно, неупереджено та свідомо) на загальних, таємних та прямих виборах усі працівники університету (при цьому загальна кількість (повний склад) наукових, науково-педагогічних і педагогічних працівників вищого навчального закладу повинна становити не менше 75 %), а кількість студентів, котрі

братимуть участь у голосуванні значно зростає (не менше 15 %). Одна і та сама особа не може бути керівником відповідного вищого навчального закладу більше ніж два строки по 5 років. Спрощено процедуру відкликання ректора з посади. Після виходу на пенсію з посади керівника вищого навчального закладу особа, яка працювала на цій посаді не менш як 10 років поспіль, може бути призначена радником керівника вищого навчального закладу (замість почесного ректора). У вимогах до керівника факультету (навчально-наукового інституту), кафедри, який повинен мати науковий ступінь та/або вчене (почесне) звання, з'явилося словосполучення «відповідно до профілю факультету (навчально-наукового інституту)».

Суттєво буде посилено антиплагіатні норми і відповідальність за них (обов'язкове оприлюднення наукових робіт). До речі, у складі Національного агентства з забезпечення якості вищої освіти утворюється Комітет з питань етики, який розглядає питання академічного плагіату і вносить відповідні подання до Національного агентства. Усі вищі навчальні заклади отримають право остаточного присудження наукових ступенів (у Нацагентстві залишається питання акредитації спецрад і розгляд апеляцій на їх рішення). Фактично, як і раніше, захист дисертацій відбуватиметься у спецрадах, контроль за формуванням складу яких здійснюватиме Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти, проте рішення про присудження наукових ступенів уже прийматиметься не міністерством (ДАК), а самим навчальним закладом. Аспірантура перетвориться у повноцінну структуровану PhD-програму західного зразка, а університети зможуть створювати разові спеціалізовані вчені ради для захисту дисертацій.

З 2016 року запроваджуватиметься новий механізм електронного вступу до ВНЗ і автоматичного розміщення місць державного замовлення. Змінюється й порядок обчислення конкурсного бала (як сума балів за кожен сертифікат, середнього бала документа про повну загальну середню освіту, бала за конкурс творчих або фізичних здібностей (у разі його проведення), помножена на вагові коефіцієнти, що встановлюються Правилами прийому до вищого навчального закладу. Сума коефіцієнтів дорівнює одиниці). Якщо припустити, що вищий навчальний заклад встановлює вагу середнього бала документа про повну середню освіту 0 %, то виходить, що успіхи в середній школі (окрім обраних для ЗНО предметів, яких теж може бути різна кількість), рівень освіченості та обов'язкова загальна середня освіта нікого не цікавлять. Можна додати й можливість становити 0 % ваги бала за особливі успіхи (призерам IV етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад з базових предметів; призерам III етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів – членів Малої академії наук України). Сумно... Також з 1 січня 2016 року

«особа, яка бажає здобувати вищу освіту... за державним замовленням, подає спеціально уповноваженій установі, що проводить зовнішнє незалежне оцінювання, заяву встановленого зразка із зазначенням спеціальностей, за якими вступник бажає здобувати вищу освіту, та переліком виставлених у пріоритетному для себе порядку вищих навчальних закладів... За результатами проходження зовнішнього незалежного оцінювання формується рейтинговий список вступників за кожною спеціальністю з повідомленням про отримання чи неотримання ними права здобувати вищу освіту за кошти державного бюджету». Тож необхідним є створення (непевне внесення змін буде нелогічним) цілої низки підзаконних, нормативних актів, що регулюють проходження зовнішнього незалежного оцінювання.

Положення, відповідно до яких прийом на основі ступеня молодшого спеціаліста під час вступу на споріднену спеціальність для здобуття ступеня бакалавра здійснюється за результатами вступних випробувань, теж викликають певні питання.

Законом зменшено кількість годин навчального навантаження викладачів на одну ставку з 900 год. до 600 год. (набирає чинності з 1 вересня 2015 року) та анульоване положення про максимальне навантаження.

Також зменшено навантаження на студентів – кількість годин в одному кредиті змінено з 36 до 30. Кількість навчальних дисциплін стане меншою, при цьому студенти будуть обирати не менш як 25 % курсів. При цьому здобувачі певного рівня вищої освіти мають право вибирати навчальні дисципліни, що пропонуються для інших рівнів вищої освіти. Нововведення торкнулися (будуть вводитися поетапно до 2018 року) й академічних стипендій, що виплачуються не менш як двом третинам студентів (курсантів) кожного курсу (крім першого семестру першого року навчання) за кожною спеціальністю, без урахування осіб, які отримують соціальні стипендії. Академічну стипендію отримують студенти (курсанти), які згідно з рейтингом, складеним у вищому навчальному закладі за результатами семестрового контролю, здобули найкращі результати навчання. Розмір мінімальної академічної та соціальної стипендій для здобувачів освітніх ступенів вищої освіти не може бути меншим, ніж розмір прожиткового мінімуму з розрахунку на одну особу на місяць. Розмір мінімальної академічної та соціальної стипендій для здобувачів ступеня молодшого бакалавра не може бути меншим, ніж дві третини розміру прожиткового мінімуму з розрахунку на одну особу на місяць.

Законом ліквідовано рівні акредитації вищих навчальних закладів, скорочено перелік типів вищих навчальних закладів (вилучено консерваторію, музичну академію, технікум (училище), встановлено новий

порядок набуття вищим навчальним закладом статусу національного (значно розширено їх права), унормовані питання діяльності дослідницького університету, вилучено зі структурних підрозділів вищого навчального закладу відділення, предметну (циклову) комісію (хоча передбачено існування «інших підрозділів, діяльність яких не заборонена законом»), натомість створено спеціальний навчально-реабілітаційний підрозділ, який утворюється з метою організації інклюзивного освітнього процесу та спеціального навчально-реабілітаційного супроводу здобувачів вищої освіти з особливими освітніми потребами. Утворюється Науково-методична рада, яка за участю Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти розробляє методологію, методичні рекомендації щодо розроблення стандартів освітньої діяльності та стандартів вищої освіти, а також науково-методичні комісії, що розробляють стандарти освітньої діяльності та стандарти вищої освіти.

Звичайно, новий документ повинен пройти випробовування на практиці, але вже зараз постають питання щодо документів про вищу освіту («власні документи про вищу освіту за неакредитованою освітньою програмою»; «подвійний диплом за двома спеціальностями»; можливість їх використання під час працевлаштування через негласну конкуренцію дипломів, зокрема, надання переваг документу про освіту державного зразка; відповідність цих положень іншим нормативним документам); щодо відносин вищої школи і церкви (особливості створення та діяльності богословських/теологічних вищих навчальних закладів у розрізі відокремлення освіти від церкви відповідно до ст. 35 Конституції України, ст. 6 Закону України «Про освіту», ст. 3 та 32 нового Закону України «Про вищу освіту»; можливість викладання релігійних дисциплін у вищих навчальних закладах; заснування релігійними організаціями вищих навчальних закладів); щодо працевлаштування випускників вищих навчальних закладів; передбачення квоти у вчених радах вищих навчальних закладів виборних представників лише з числа студентів (курсантів) і представництва цих осіб в органах громадського та студентського самоврядування (по суті, виключається можливість входження до їх складу аспірантів, ад'юнктів, докторантів, слухачів, асистентів-стажистів, інтернів, лікарів-резидентів, клінічних ординаторів, які відповідно до ст. 61 також є особами, які навчаються у вищих навчальних закладах); щодо незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти (якщо відповідно до ст. 23 «участь вищого навчального закладу у проведенні процедури оцінювання освітньої програми незалежною установою оцінювання та забезпечення якості вищої освіти є добровільною», то існування таких установ із високим ступенем вірогідності можна вбачати сумнівним; крім того, згідно зі ст. 18 правом

«акредитації освітніх програм» наділене Національне агентство, до того ж у ст. 25, якою встановлюється порядок акредитації, і про такі незалежні установи оцінювання не згадується, так само як і про «власні сертифікати про оцінку освітньої програми та/або систем забезпечення якості вищої освіти»); щодо діяльності атестаційної колегії (ст. 13, 54); щодо відповідності положень ст. 2 стосовно законодавства України про вищу освіту та ст. 36 стосовно прийняття вченою радою остаточного рішення про визнання іноземних документів про вищу освіту в разі відмови ВНЗ визнавати документ, що передбачено певною міжнародною угодою, та проходження нострифікації за «старим» законом, тощо.

Ще раз повторю, що ми розглянули далеко не всі положення справді революційного та, сподіваюсь, проривного закону, який дає підґрунтя для оптимістичного погляду в майбутнє. Безумовно підтвердити або спростувати його ефективність можна лише з часом на підставі практично отриманих результатів. Але, на жаль, на мій погляд, головна проблема багатьох управлінських рішень – у неможливості з різних причин довести справу (а вірніше, управлінський цикл, яким би за тривалістю він не був) до кінця. Закон України «Про вищу освіту» вступить у дію з 6 вересня цього року (загалом три етапи впровадження реформи: з вересня 2014 року, з вересня 2015 року, з 1 січня 2016 року), тож для отримання навіть перших результатів треба зачекати мінімум рік. Якщо ми будемо пам'ятати, що систему можна змінювати лише на третину, в іншому випадку вона загине, то в нас все попереду...

Одержано 23.09.2014

УДК 351.743.001.8(477)

Ольга Ігорівна БЕЗПАЛОВА,

кандидат юридичних наук, доцент,

начальник кафедри адміністративної діяльності ОВС

факультету з підготовки фахівців для підрозділів міліції

громадської безпеки та кримінальної міліції у справах дітей

Харківського національного університету внутрішніх справ

Поширення передового досвіду як крок у напрямку до підвищення ефективності реалізації правоохоронної функції держави

Вимоги до реформування системи правоохоронних органів України з метою вдосконалення якості та підвищення ефективності службової діяльності усіх підрозділів потребують постійного пошуку новітніх форм, методів, заходів і засобів її реалізації. Під час розробки і вдосконалення

форм та методів діяльності суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави, які б забезпечили підвищення ефективності їх діяльності, приведення її у відповідність до європейських стандартів та внутрішньодержавних потреб побудови публічно-сервісної моделі правоохоронної діяльності, надзвичайно важливо вчасно виявляти і поширювати те нове, прогресивне, практично корисне, яке дає змогу якісно та з мінімальними ресурсними затратами вирішити поставлені завдання. Найбільш досконалі та придатні до використання форми та методи діяльності, що відповідають критеріям нової якості й змісту правоохоронної діяльності та мають позитивний ефект, обумовлюють створення інноваційних технологій правоохоронної діяльності.

Під передовим досвідом у сфері реалізації правоохоронної функції держави слід розуміти позитивний результат професійної діяльності як окремих працівників, так і суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави в цілому, наукових розробок прикладного спрямування, який сприяє підвищенню ефективності виконання покладених на зазначені суб'єкти завдань.

Впровадження передового досвіду здійснюється у результаті дій організаційного та методичного характеру, спрямованих на забезпечення використання у повсякденній практиці передового досвіду, популяризацію інновацій, спрямованих на підвищення ефективності професійної діяльності суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави, забезпечення використання в повсякденній практиці рекомендованих або розроблених нових ефективних форм і методів діяльності зазначених суб'єктів.

Матеріали передового досвіду повинні мати належне викладення, містити достовірний фактичний матеріал, обґрунтування на конкретних випадках дій підрозділів та окремих працівників суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави, довідкові та інші дані. Зазначені матеріали, перш за все, мають бути орієнтовані на вирішення практичних правоохоронних завдань відповідних суб'єктів та викладені у зручній для використання формі.

Передовий досвід у сфері реалізації правоохоронної функції держави може міститися в таких матеріалах:

- методичних (наукових, практичних, науково-практичних, науково-методичних) рекомендаціях і практичних посібниках;

- аналітичних та звітних матеріалах, у яких узагальнюються й розкриваються нові форми і методи роботи відповідних суб'єктів, їх структурних підрозділів та окремих працівників, інновації в організаційно-управлінській діяльності, досудовому слідстві, оперативно-розшуковій діяльності, забезпеченні громадського порядку, інформаційно-технічному забезпеченні функціонування тощо;

- аналітичних звітах та довідках за результатами проведених наукових досліджень;

- схемах, діаграмах, ілюстрованих матеріалах, таблицях, кресленнях, фотографіях, відеофільмах, слайдах, діафільмах;

- пропозиціях і рекомендаціях з удосконалення діяльності окремих суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави;

- нормативних документах, виданих у структурних підрозділах окремих суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави, їх проектах;

- статистичних даних, що підтверджують ефективність позитивного досвіду тощо.

Основними критеріями оцінки доцільності використання конкретного передового досвіду у сфері реалізації правоохоронної функції держави є:

- актуальність – критерій, який означає, що досвід, спрямований на розв'язання найважливіших на сьогодні проблем правоохоронної діяльності;

- оригінальність – означає, що на практиці використовуються форми, методи, прийоми, засоби, які ще не застосовувалися в діяльності суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави;

- висока ефективність – досвід можна вважати передовим лише тоді, коли працівниками суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави досягнуто вищих порівняно з наявною практикою результатів правоохоронної діяльності;

- стабільність результатів – виявлений передовий досвід оперативно-службової діяльності характеризується стійкою ефективністю і стабільністю результатів протягом тривалого часу;

- оптимальність – означає, що оптимальними є витрати часу, зусиль працівників суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави на досягнення результатів; отже, оптимальними є ті інновації, що досягають високих результатів при найменших фізичних, розумових і часових витратах;

- можливість творчого застосування передового досвіду під час здійснення службової діяльності.

Процес освоєння передового досвіду у сфері реалізації правоохоронної функції держави складається з трьох, певною мірою, самостійних етапів, а саме:

- виявлення досвіду і оцінка його як передового;

- вивчення, поетапне узагальнення і опис;

- експертиза значущості для удосконалення функціонування системи суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави та окремих галузевих служб;

- поширення та впровадження.

Узагальнений передовий досвід є обов'язковим для вивчення у системі службової підготовки, необхідним для підвищення ефективності забезпечення законних прав, свобод та інтересів людини і громадянина, протидії злочинності, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, вибору ефективних форм і методів організації оперативно-службової діяльності. Передовий досвід повинен бути спрямований на вирішення правових, організаційних, інформаційних та інших проблемних питань діяльності відповідних суб'єктів реалізації правоохоронної функції держави.

Одержано 02.09.2014

УДК 378.147

Костянтин Леонідович БУГАЙЧУК,

кандидат юридичних наук, доцент,

начальник науково-дослідної лабораторії з

проблем протидії злочинності навчально-наукового

інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної міліції

Харківського національного університету внутрішніх справ

Застосування технологій дистанційного навчання в системі підготовки кадрів у Харківському національному університеті внутрішніх справ

Сучасний навчальний процес потребує з боку вищих навчальних закладів адекватної реакції на виклики, що стоять перед ними в умовах розвитку інформаційного суспільства. Все частіше викладачам вишів доводиться підвищувати власну кваліфікацію та майстерність щодо використання інформаційно-комунікаційних технологій у власній діяльності. Харківський національний університет внутрішніх справ завжди приділяв цьому питанню велику увагу. На даний час в університеті, відповідно до вимог наказів МОН України від 25 квітня 2013 року № 466 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» [1] а від 30 жовтня 2013 року № 1518 «Про затвердження Вимог до вищих навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, наукових, освітньо-наукових установ, що надають освітні послуги за дистанційною формою навчання з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за акредитованими напрямками і спеціальностями» [2], створюються умови до впровадження технологій дистанційного навчання у навчальний процес.

Наказами Харківського національного університету внутрішніх справ від 20.03.2014 № 105 та від 30.04.2014 № 175 оновлено нормативну базу з питань дистанційного навчання. Зокрема, затверджені Положення про

дистанційне навчання у Харківському національному університеті внутрішніх справ, Положення про порядок створення та експертизи дистанційних курсів у Харківському національному університеті внутрішніх справ, Положення про робочу групу Харківського національного університету внутрішніх справ з питань організації дистанційного навчання, Типові уніфіковані вимоги до дистанційних курсів Харківського національного університету внутрішніх справ.

З 2013 року у Харківському національному університеті внутрішніх справ діє система підвищення кваліфікації викладачів в галузі дистанційного навчання. Відповідні заходи проводяться, як в рамках діяльності Центру післядипломної освіти, так і «Школи молодого викладача» університету.

Для молодих викладачів університету викладається окремий модуль «Основи дистанційного навчання», який знайомить їх зі специфікою цієї форми навчання її перевагами та перспективами застосування у навчальному процесі університету.

Для слухачів курсів підвищення кваліфікації Центру післядипломної освіти розроблені 2 дистанційні курси: «Основи дистанційного навчання» та «Основи розробки дистанційного курсу засобами LMS Moodle». Курси спроектовані згідно з тижневим принципом планування та передбачають змішану модель організацію навчання протягом 14 тижнів: на одному тижні проводиться одне лекційне або практичне заняття, навчальні завдання виконуються дистанційно, спілкування та консультації також проводяться у дистанційному режимі. Перед початком курсів проводиться окреме настановне заняття із майбутніми слухачами, на якому оприлюднюються організаційні особливості та порядок проходження вищезазначених навчальних курсів, надається інформація щодо мети та завдань, які стоять перед учасниками. Всього на курсах пройшло навчання більше 70 викладачів університету та його відокремлених підрозділів.

Дистанційна робота проводиться у системі Moodle, засобами форумів та чатів, а також з використанням системи вебінарів WIZIQ, яка дозволяє організовувати віддалене спілкування із слухачами курсів, проводити навчальні заняття в більш інтерактивній формі.

Успішне завершення курсів підвищення кваліфікації визначається наступними показниками:

- виконання слухачами усіх практичних завдань передбачених в курсі «Основи дистанційного навчання»;
- виконання слухачами усіх практичних завдань в курсі «Основи розробки дистанційного курсу засобами LMS Moodle»;

- розроблений дистанційний курс із власної дисципліни (або його частина в об'ємі не менше 3–4 тем);

- розроблена та опублікована презентація створеного дистанційного курсу (частини курсу в об'ємі не менше 3–4 тем).

На сьогодні база навчальних матеріалів для викладачів університету щодо застосування інформаційних технологій у навчальному процесі розширюється. На порталі дистанційного навчання створено окремий курс «Сервіси web 2.0 у навчальному процесі», який у червні 2014 року затверджено науково-методичною радою університету та буде впроваджено в систему підвищення кваліфікації усіх викладачів, також в системі дистанційного навчання розміщено електронний курс «Робота в Microsoft Office 2007», який самостійно може пройти кожний викладач університету та підвищити власні вміння та навички роботи в цьому пакеті програм.

Запровадження такого механізму навчання науково-педагогічного складу дає значні переваги системі підготовки кадрів у Харківському національному університеті внутрішніх справ:

- підвищення педагогічної майстерності науково-педагогічного складу університету;

- застосування створених викладачами дистанційних курсів під час занять на різних формах навчання;

- використання у навчальному процесі сучасних інформаційних технологій та засобів навчання;

- розвиток інформаційно-комп'ютерної інфраструктури університету.

Список використаних джерел:

Про затвердження Положення про дистанційне навчання [Електронний ресурс] : наказ МОН України від 25.04.2013 № 466. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.

Про затвердження Вимог до вищих навчальних закладів та закладів післядипломної освіти, наукових, освітньо-наукових установ, що надають освітні послуги за дистанційною формою навчання з підготовки та підвищення кваліфікації фахівців за акредитованими напрямками і спеціальностями [Електронний ресурс] : наказ МОН України від 30.10.2013 № 1518. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1857-13>.

Одержано 03.09.2014

УДК 378.937+371.03

Олена Анатоліївна ЛУК'ЯНИХІНА,

кандидат економічних наук, доцент,

завідувач кафедри соціально-економічних дисциплін Сумської філії

Харківського національного університету внутрішніх справ

Компетентнісний підхід у вищій освіті

Згідно з Національною стратегією розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (указ Президента України від 25 червня 2013 р. № 344/2013) «стратегія розвитку національної системи освіти повинна формуватися адекватно сучасним інтеграційним і глобалізаційним процесам, вимогам переходу до постіндустріальної цивілізації, що забезпечить стійкий розвиток України в першій чверті ХХІ століття, інтеграцію національної системи освіти в європейський і світовий освітній простір».

Наразі особливістю підготовки фахівців в Україні є певні розбіжності між запитами ринку праці, у тому числі вимогами до найманих працівників з боку роботодавців та рівнем кваліфікації випускників вітчизняних ВНЗ, що обумовлено неузгодженістю професійних стандартів (а інколи взагалі їх відсутністю) і стандартів вищої освіти (державних і галузевих).

Прийняття нового Закону «Про вищу освіту» (від 1 липня 2014 р. № 1556-VII) і Національної рамки кваліфікацій (постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341) покликані знайти шляхи до розв'язання зазначених вище суперечностей і стати першими кроками в реформуванні системи освіти у напрямі впровадження стандартів ЄС, які базуються на принципі «learning outcomes» (результати навчання).

Реалізація положень Болонської конвенції, інтеграційні процеси в освітньому середовищі і трудових відносинах обумовили необхідність узгодження національного законодавства з Європейським, між якими є певні відмінності. У цьому напрямку мають місце напрацювання в частині узгодження рамок кваліфікацій.

Загалом рамка кваліфікацій – це структурована таблиця результатів навчання (знання, навички здібності) за кваліфікаційними рівнями.

За українським законодавством Національною рамкою кваліфікацій є системний і структурований по компетенціях опис кваліфікаційних рівнів, що впроваджується з метою:

- введення європейських стандартів і принципів забезпечення якості освіти з урахуванням вимог ринку праці і компетентностей фахівців;
- гармонізації норм законодавства у сфері освіти і соціально-трудових відносин;

- сприяння національному і міжнародному визнанню кваліфікацій, отриманих в Україні;
- налагодження ефективної взаємодії сфери освітніх послуг і ринку праці.

В Україні та більшості країн світу кваліфікації присвоюються виходячи з освіти, яку отримують на основі робочих програм та періоду часу, що відводиться на їх освоєння. На сьогоднішній день в більш ніж 100 країнах світу розробляються і впроваджуються професійні стандарти нового типу на основі компетентнісного підходу. Створення Національних рамок кваліфікацій змінює традиційну систему освіти шляхом запровадження принципу «результати навчання», який стає ключовим при визначенні рівня кваліфікації.

На сьогодні, крім Національної рамки кваліфікацій в Україні розроблений ряд проектів нормативно-правових документів, прийняття яких сприятиме введенню професійних стандартів нового типу, а саме:

- проект Стратегії розвитку національної системи кваліфікацій на період до 2020 року;
- проект Концепції національної системи кваліфікацій;
- проект Закону України «Про національну систему кваліфікацій»;
- проект Закону України «Про систему професійних кваліфікацій».

Актуальною є розробка галузевих рамок кваліфікацій, зокрема з напрямку підготовки 6.030401 «Правознавство».

Однією з передумов стійкого розвитку і нового якісного прориву в національній системі освіти, є розробка стандартів вищої освіти нового покоління, орієнтованих на компетентнісний підхід, узгоджених з новою структурою рівнів і ступенів вищої освіти із Національною рамкою кваліфікацій.

Конкурентноспроможність фахівця на ринку праці, зокрема юриста, визначається його кваліфікацією, яка передбачає наявність відповідних професійних компетентностей.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про вищу освіту» «кваліфікація – офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту.

Компетентність цим же Законом трактується як динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

Стандарт вищої освіти – це сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності вищих навчальних закладів і наукових установ за кожним рівнем вищої освіти в межах кожної спеціальності.

Характерною особливістю національних стандартів освіти за новим законом, є їх побудова саме на компетентнісному підході, що формалізовано дає підставу сподіватися на підготовку фахівців, наближених до вимог роботодавців і ринку праці.

При цьому для напряму підготовки 6.030401 «Правознавство» є актуальним оновлення освітніх стандартів (державних і галузевих) і розроблення професійних стандартів, що має сприяти гармонізації вищої освіти та ринку праці задля забезпечення не лише академічної, але й професійної мобільності правників.

Головним світовим стандартом в професійно-класифікаційній сфері виступає Міжнародна стандартна класифікація зайнятості (ISCO), розробку і супровід якої забезпечують Міжнародна організація праці, Міжнародні конференції із статистики праці і Міжнародне бюро праці. На сьогодні Європа переходить на нову версію Міжнародної стандартної класифікації зайнятості – ISCO-08.

У основі концепції ISCO-08 лежать два основні поняття: робота і кваліфікація. Робота визначається як набір завдань і обов'язків, які виконуються або необхідно виконати особі. Ряд робіт, завдання і обов'язки по яких характеризуються високою мірою схожості, складають професію. Особи класифікуються по професіях за їх належністю до колишньої, теперішньої або майбутньої роботи. Кваліфікація визначається як здатність виконувати завдання і обов'язки по окремій роботі і в ISCO-08 має два виміри: 1) кваліфікаційний рівень, який залежить від складності і об'єму виконуваних завдань і обов'язків; 2) кваліфікаційна спеціалізація, яка визначається залежно від необхідної сфери знань, інструментів, устаткування і використовуваних матеріалів, а також товарів, що випускаються, і послуг.

Одержано 19.09.2014

УДК 347(77+78)

Олексій Леонідович ЗАЙЦЕВ,

кандидат юридичних наук, доцент, начальник кафедри охорони інтелектуальної власності, цивільно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів боротьби з кіберзлочинністю та торгівлею людьми Харківського національного університету внутрішніх справ

Курс «Право інтелектуальної власності» в системі навчання майбутніх працівників ОВС

Право інтелектуальної власності має важливе значення для формування правової культури фахівців у будь-якій сфері діяльності. З огляду на вирішальну роль інтелектуальної власності у забезпеченні соціально-економічного розвитку країни, підготовка фахівців у цій сфері є одним з головних пріоритетів в Україні.

Результати інтелектуальної творчої діяльності нерідко стають об'єктом неправомірних дій, а відповідно, потребують ефективної правової охорони та захисту з боку держави. Наявність належної охорони та захисту права інтелектуальної власності визнано важливою умовою динамічного розвитку економіки будь-якої країни. В умовах членства України в Світовій організації торгівлі (СОТ) необхідність посилення захисту інтелектуальної власності є першочерговим завданням.

На розв'язання цих завдань суспільства направлені заходи передбачені Законом України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до Законодавства ЄС» та Указом Президента України «Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні» від 25 квітня 2001 р. № 285/2001. Серед необхідних заходів є запровадження у вищих навчальних закладах курсу з основ інтелектуальної власності. З цього випливає, що підготовка фахівця-юриста неможливо без знання права інтелектуальної власності. Згідно з наказом Міністерства освіти і науки від 20 жовтня 2004 р. № 811 з 2005/2006 навчального року у вищих навчальних закладах країни студенти всіх спеціальностей повинні вивчати дисципліну «Інтелектуальна власність». Особливого значення набувають ці знання у підготовці фахівців для підрозділів по боротьбі з економічною злочинністю. Відповідно до статті 3 Положення «Про Державну службу боротьби з економічною злочинністю», яке затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 5 липня 1993 р. № 510, головними завданнями Державної служби боротьби з економічною злочинністю є виявлення, попередження та припинення фактів порушення прав інтелектуальної

власності. Тому працівники підрозділів Державної служби боротьби з економічною злочинністю для виконання цього завдання повинні мати ґрунтовні знання у галузі права інтелектуальної власності. У зв'язку з цим, вивчення права інтелектуальної власності є необхідним елементом сучасної юридичної освіти.

Навчальна програма курсу «Право інтелектуальної власності» розроблена з урахуванням вимог національного законодавства та міжнародних нормативно-правових актів і базується на Конституції України, Цивільному кодексі України та інших нормативно-правових актах, які регулюють відносини у сфері інтелектуальної, творчої діяльності.

Для досягнення зазначеної мети у ході викладення курсу «Право інтелектуальної власності» передбачається проведення лекційних, семінарських занять; ділових ігор; написання курсантами реферативних робіт, наукових доповідей та повідомлень. Як основні ставились наступні цілі:

- визначити поняття інтелектуальної власності;
- сформувати комплекс знань про цивільно-правову охорону результатів інтелектуальної творчої діяльності і прирівняних до них засобів індивідуалізації суб'єктів цивільного об'єкту товарів та послуг;
- розглянути зобов'язальні та інші форми використання об'єктів права інтелектуальної власності. З метою поточного контролю знань пропонується опитування під час семінарських занять, написання самостійних та контрольних робіт. Підсумковий контроль передбачає складання курсантами іспиту (заліку).

Предмет спецкурсу «Право інтелектуальної власності» складають три групи норм права:

1. Норм приватного права, які регулюють відносини, пов'язані з виникненням, здійсненням та захистом права інтелектуальної власності;
2. Норм публічного права (адміністративного та кримінального), якими встановлена відповідальність за порушення права інтелектуальної власності;
3. Норм процесуального права, які регулюють діяльність судів та інших суб'єктів процесу з метою захисту прав інтелектуальної власності та керівні роз'яснення Вищих судів України.

Таким чином, з спецкурсом «Право інтелектуальної власності» взаємопов'язані курси «Цивільне право», «Цивільний процес», «Господарський процес», «Адміністративне право», «Кримінальне право» та спецкурс «Виконавче провадження». В логічній послідовності вивчення навчальних дисциплін спецкурс «Право інтелектуальної власності» повинен вивчатися після вказаних курсів.

Методика вивчення вказаного спецкурсу в цілому заснована на пізнанні об'єктивних властивостей об'єктів права інтелектуальної власності.

Завданнями вивчення даного курсу є:

- ознайомлення курсантів (студентів) з національними і міжнародними джерелами регулювання права інтелектуальної власності;
- сприяння глибокому засвоєнню цілої низки нормативних актів, прищепити вміння працювати з ними;
- навчити студента користуватися нормами матеріального та процесуального права при вирішенні конкретних правових питань;
- навчити вірно складати процесуальні документи та вчиняти процесуальні дії.

Після вивчення спецкурсу «Право інтелектуальної власності» студент та курсант повинен вміти:

- об'єкти права інтелектуальної власності один від одного;
- знати різницю у правовій регламентації цих об'єктів;
- вірно знаходити та застосовувати необхідні норми національного та міжнародного законодавства;
- правильно вчиняти дії, пов'язані з забезпеченням позову та доказів;
- правильно складати процесуальні документи (позовну заяву, відзив на позов, заяву про забезпечення доказів тощо).

Опанування вищенаведеними питаннями повинно мати за мету вироблення у студентів та курсантів правового мислення, навиків з тлумачення відповідних норм, формування первинних практичних навиків із застосуванням у своїй майбутній роботі набутих знань.

Одержано 16.09.2014

УДК 351.74(091)(477)

Юрій Анатолійович ХОЛОД,

кандидат юридичних наук, доцент,

завідувач кафедри загальноправових дисциплін

факультету права та масових комунікацій

Харківського національного університету внутрішніх справ

Підготовка поліцейських кадрів у Російській імперії

Вивчення історії правоохоронних органів традиційно перебуває серед постійних завдань історико-правової науки. Актуальність таких історико-правових досліджень суттєво зростає на сучасному етапі розвитку держави та суспільства в Україні, коли звернення до спадщини минулого обумовлене ще й нагальними потребами реформування органів внутрішніх справ.

Для належного організаційного та правового забезпечення реалізації кадрової політики в системі МВС України, створення її наукових основ важливим є не тільки аналіз ефективних зарубіжних моделей, але й узагальнення історичного досвіду (як позитивного, так і негативного) функціонування апарату загальної та політичної поліції Російської імперії на українських землях, зокрема, вивчення кола питань, пов'язаних з кадровим забезпеченням органів поліції царської Росії.

Слід зазначити, що в Російській імперії система підготовки та підвищення кваліфікації чиновників загальної поліції була відсутня. Це компенсувалося розповсюдженням та вивченням усіляких довідників, збірників та інструкцій для поліцейських чинів усіх рівнів. Так, інструкція поліцейським урядникам являла собою сукупність алгоритмів невідкладних дій на більшість ситуацій, пов'язаних з діяльністю урядників. Наприклад, правила застосування зброї, дії поліцейських чинів з розкриття злочинів та піймання злочинців, дії з врятування утопаючих, допомога пораненим, форми діловодства з кримінальних справ тощо [1]. Значну роль у засвоєнні поліцейськими навичок правильного реагування на здійсненні злочини відігравало видання інструкцій прокурорів з виявлення та розслідуванню злочинів [2]. Більшість цих довідників адресувалося нижчим поліцейським чинам, які складали переважну частину особового складу поліції.

Важливим джерелом отримання спеціальних знань у сфері поліцейської діяльності була офіційна періодика: «Правительственный вестник», «Русский инвалид», «Военный сборник», «Разведчик», «Журнал Министерства юстиции», «Верность», «Стражник и городской». За умов відсутності системи професійної підготовки поліцейських кадрів в імперії вказане джерело розповсюдження професійних знань серед чинів поліції мало пріоритетне значення. З грудня 1907 р. розпочалося видання спеціалізованого журналу «Вестник полиции».

Особливі завдання, покладені царизмом на політичну поліцію, обумовлювали підвищені, дещо специфічні вимоги до особового складу жандармського відомства. Принципи комплектування корпусу були встановлені «Положенням про Корпус жандармів» 1867 р.

Жандармськими офіцерами могли стати лише особи, які мали освіту не нижче середньої і прослужили у військах не менше 5 років. Зокрема, офіцери, які підлягали переведенню у Корпус жандармів, мали бути віком не менше 24 і не більше 33 років, чином – не вище капітана чи ротмістра армії.

«Програма випробувань» для офіцерів, котрі бажали перевестись у Корпус жандармів, включала в себе доволі широкий перелік питань за

розділами: «Правознавство» (загальні поняття про право, державне право, російське державне право, російське кримінальне право, російське цивільне право, поліцейське право, фінансове право, міжнародне право), «Відомості з політичної економії», «Російська історія», «Новітня історія (Західна Європа)», «Географія». Крім того, необхідно було виконати дві письмові роботи – на літературну та історичну тему. Офіцерів, які витримали попередні випробування, зараховували у кандидатський список, а потім, у міру відкриття вакансій, викликали на п'ятимісячні курси при штабі Корпусу. На цих курсах викладались такі предмети: «1) улаштування Корпусу жандармів, права та обов'язки чинів у стройовому, інспекторському, господарському, військово-судовому відношеннях; 2) права і обов'язки чинів Корпусу жандармів, щодо провадження формальних дізнань і листування, що здійснюються у порядку Положення про охорону; 3) спеціальні права і обов'язки чинів жандармських поліцейських управлінь залізниць; 4) історія революційного руху; 5) вивчення Кримінального уложення 1903 р. 6) телеграфна справа». Лише після успішного складання випускних екзаменів (за умови отримання по кожному із предметів не нижче 6 балів із 12) офіцер переводився наказом імператора до Корпусу жандармів і направлявся на вакантну посаду ад'ютанта жандармського управління [3, с. 98].

Вивчення історії органів внутрішніх справ має велике значення в процесі професійної підготовки майбутніх правоохоронців. Необхідно зазначити, що в ХНУВС наприкінці 90-х рр. курсантам та слухачам викладався спеціальний навчальний курс «Історія органів внутрішніх справ». Його предметом було вивчення світового та вітчизняного історичного досвіду розвитку системи органів внутрішніх справ, їх окремих підрозділів відповідно до завдань профільної підготовки спеціалістів на усіх факультетах. Це сприяло поглибленню історико-правових знань курсантів та слухачів, сприяло вихованню нової генерації фахівців-юристів.

Список використаних джерел:

1. Арефа М. Инструкция полицейским урядникам / М. Арефа. – СПб. : [б. у.], 1899 – 245 с.
2. Инструкция чинам полиции Харьковской судебной палаты по обнаружению и исследованию преступлений. – Харьков, 1898 – 341с.
3. Яриш О. Н. Каральный аппарат самодержавства в Украине в конце XIX – на початку XX ст. : монографія / О. Н. Яриш. – Харків : Консум, 2001. – 288 с.

Одержано 17.09.2014

УДК 321.54

Сергій Євгенович АБЛАМСЬКИЙ,

викладач кафедри кримінального процесу

факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства

Харківського національного університету внутрішніх справ

Організаційні проблеми діяльності керівника органу досудового розслідування

Загальновідомо, що належно організована діяльність органів досудового розслідування є важливою складовою дотримання законності та забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування. При цьому, організацію такої діяльності покладено на керівників, прорахунки його в управлінській діяльності в переважній більшості випадків мають більш негативні наслідки, ніж в інших системах державного управління, оскільки саме в цій сфері діяльності в установленому законодавством порядку можливе обмеження прав і свобод людини та громадянина. У зв'язку з цим, доречно зазначив О. М. Бандурка, що керівник як особа, яку наділено владними повноваженнями і яка має певний вплив на підлеглих, є центральною фігурою в будь-якому колективі. Діяльність сучасного керівника є багатоплановою. Вона поєднує діяльність по визначенню основних цілей організації, а також шляхи їх досягнення [1, с. 100]. До цього слід додати й думку Т. С. Кабаченка, який зазначив, що саме керівник має вплив на підлеглих, у зв'язку з цим він повинен вміти розробляти стратегію управління, консолідувати зусилля своїх підлеглих на роз'яснення важливих завдань управління. При цьому, накази та розпорядження, надані керівником, є обов'язковими для виконання [2, с. 32].

Діяльність керівника слідчого підрозділу як учасника досудового розслідування полягає в тому, що: по-перше, саме на нього покладено обов'язок належним чином організувати досудове розслідування за допомогою передбачених законом засобів; по-друге, здійснювати контроль за діяльністю слідчого; по-третє, вживати заходів щодо усунення порушень вимог чинного законодавства у випадках їх допущення слідчим та інше. У разі неналежного викання як слідчим, так і керівником слідчого підрозділу своїх професійних обов'язків призводить до порушення конституційних прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження.

Зокрема, свого часу начальник Головного управління МВС України в Харківській області В. І. Козицький зазначив, що протягом 2011 р. за незадовільну організацію службової діяльності, безконтрольність за

поведінкою підлеглих до відповідальності було притягнуто 778 керівників слідчих підрозділів [3, с. 31]. Також, як відмітив О. О. Юхно, протягом останніх п'яти років за вчинення службових та інших злочинів засуджено понад 70 слідчих і керівників слідчих підрозділів. Крім цього, тільки протягом 2011 р. Головним слідчим управлінням МВС України розглянуто 3,5 тисяч скарг громадян на дії слідчих, з яких по 1-й тисячі (17,8%) наведені факти скажника підтвердились у повному обсязі, а у 1,5 тисяч заяв (27%) частково [4, с. 58], що, на нашу думку, є результатом незадовільної організації діяльності саме з боку керівника. З цих питань, О. Ю. Татаров зазначав, що якби рішення слідчих не уникли контролю з боку їх безпосередніх керівників, відповідних порушень очевидно би не трапилось. Відтак, контроль є важливим чинником ефективного і повного досягнення завдань, що ставляться пере слідчим. Учений підкреслив, що слідчий апарат системи МВС України постійно зростає, однак, прецесійне ядро і якісний склад, в силу об'єктивних і суб'єктивних причин знижується [5, с. 473–474].

Як відомо, керівники слідчих відділів назначаються з числа слідчих того ж підрозділу, які мають найбільший досвід у цьому напрямі роботи, користується певним авторитетом серед колег, має юридичну освіту. Однак, на нашу думку, все ж таки не кожен професійний слідчий зі стажем зможе очолити слідчий підрозділ і успішно організувати його діяльність. До організації діяльності керівника досудового розслідування необхідно віднести: прогнозування, планування, координація, стимулювання та контроль діяльності слідчого підрозділу в цілому та, зокрема окремих слідчих. Професійний керівник повинен вміти аналізувати діяльність слідчого як у поточному періоді, так і його перспективи, раціонально та рівномірно розподілити навантаження між підлеглими. При цьому, на нашу думку, керівник повинен враховувати загальний стаж роботи слідчого та особливості вже розслідуваних слідчим кримінальних проваджень. Крім цього, важливою складовою в процесі організації керівником діяльності свого слідчого підрозділу є врахування критеріїв оцінювання діяльності кожного слідчого, які в подальшому впливають на кінцевий результат діяльності підрозділу в цілому. Тому, як відмітив В. Ю. Кікічук, важливого значення набуває процес оцінювання показників діяльності працівників, під яким учений запропонував розуміти встановлений відповідними нормативно-правовими актами процес перевірки належного виконання працівників органів внутрішніх справ України роботи, що безпосередньо передбачена їх функціональними обов'язками [6, с. 43].

Вважаємо за необхідне звернути увагу на те, що в умовах оновленого законодавства, регулюючого діяльність керівника органу

досудового розслідування, поза увагою залишилися низка аспектів її організації, а його повноваження у кримінальному провадженні значно звужено. Зокрема, аналіз ст. 39 КПК України свідчить, що керівник досудового розслідування, на відміну від начальника слідчого відділу (ст. 114-1 КПК України 1960 р.), позбавлений права оскаржувати вказівки прокурора, що значно погіршує його процесуальний статус. При цьому, ч. 3 ст. 39 чинного КПК України закріплено, що керівник досудового розслідування зобов'язаний виконувати доручення та вказівки прокурора, які даються у письмовій формі. Невиконання цього тягне за собою відповідальність. На нашу думку, зазначене положення порушує принцип персональної відповідальності.

Як свідчить дослідження, одним із проблемних питань, пов'язаних з організацією діяльності керівника органів досудового розслідування, є те, що на протязі останніх років на законодавчому рівні не гарантовано процесуальної незалежності слідчих та їх керівників щодо самостійного прийняття процесуальних рішень.

Підводячи підсумок викладеного, слід зазначити, на сьогодні нагальним питанням є прийняття Закону України «Про статус слідчого та керівника органу досудового розслідування», в якому доцільно визначити чіткі напрями діяльності слідчого та керівника органу досудового розслідування, порядок їх взаємодії, організації, координації та контролю роботи слідчого на кожній стадії кримінального провадження, відповідальність слідчого та керівника слідчого підрозділу та інше.

Список використаних джерел:

1. Бандурка О. М. *Управління в органах внутрішніх справ України* : підручник / О. М. Бандурка. – Харків : Ун-т внутр. справ, 1998. – 480 с.

2. Кабаченко Т. С. *Психологія управління* / Т.С. Кабаченко. – М. : Рос. пед. агентство, 1997. – 323 с.

3. Козицький В. І. *Правовий статус керівника органу досудового розслідування* / В. І. Козицький // *Актуальні проблеми застосування нового кримінально-процесуального законодавства України та тенденції розвитку криміналістики на сучасному етапі* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5 жовт. 2012 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кримінол. асоц. України. – Харків : ХНУВС, 2012. – С. 31–34.

4. Юхно О. О. *Окремі аспекти реалізації статусу керівника органу досудового розслідування за новим кримінальним процесуальним законодавством України* / О. О. Юхно // *Актуальні проблеми застосування нового кримінально-процесуального законодавства України та тенденції розвитку криміналістики на сучасному етапі* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5 жовт. 2012 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кримінол. асоц. України. – Харків : ХНУВС, 2012. – С. 55–62.

5. Татаров О.Ю. Досудове провадження в кримінальному процесі України : монографія / О. Ю. Татаров. – Донецьк : Промінь, 2012. – 640 с.

6. Кікінчук В. Ю. Критерії оцінки діяльності працівників органів внутрішніх справ України / В. Ю. Кікінчук // Актуальні проблеми застосування нового кримінально-процесуального законодавства України та тенденції розвитку криміналістики на сучасному етапі : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5 жовт. 2012 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кримінол. асоц. України. – Харків : ХНУВС, 2012. – С. 43–45.

Одержано 17.09.2014

УДК 378.1

Олександр Олександрович АВДЄЄВ,

кандидат юридичних наук,

викладач кафедри кримінального права та кримінології

факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства

Харківського національного університету внутрішніх справ

Організація діяльності вищих навчальних закладів

Майбутнє незалежної, демократичної та правової держави в значній мірі обумовлене розвитком вищої освіти, суб'єктами реалізації якої є вищі навчальні заклади, освітня діяльність яких, перш за все, повинна бути спрямована на забезпечення умов, необхідних для отримання особою вищої освіти відповідно до її покликання, інтересів, здібностей, потреб, тощо, з одного боку, та до нормативних вимог у галузі вищої освіти – з іншого. Від якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів залежить не тільки динаміка соціально-економічного розвитку країни, життєвий рівень населення, стан правопорядку і моральності, але й місце України у світовій спільноті.

Відповідно до «Положення про державний вищий навчальний заклад», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів, державний вищий навчальний заклад визначається як суб'єкт освітньої діяльності, що здійснюється з метою задоволення освітніх потреб особи, суспільства і держави [1]. Під освітньою діяльністю розуміється наданням вищим навчальним закладом певного об'єму необхідних освітніх послуг для здобуття вищої освіти, з видачею відповідного документа. Основною метою діяльності вищого навчального закладу законодавець визнає забезпечення умов, необхідних для отримання особою вищої освіти, підготовки фахівців для потреб України [2].

Сьогодні в уяві багатьох людей освічена людина – це та, яка має диплом про закінчення вищого навчального закладу та отримання

відповідного кваліфікаційного рівня з певної спеціалізації. Формуванню такого уявлення про вищу освіту та роль у ній вищих навчальних закладів спричиняють багато факторів, один з яких – низький рівень загальної та професіональної культури, що не дає людям можливості в повному обсязі осягнути значення та сутність вищої освіти, а також певні аспекти та особливості діяльності вищих навчальних закладів в процесі освітньої діяльності. І, як не сумно це визнавати, але «значний внесок» у викривлення цього уявлення зробили самі вищі навчальні заклади, які, здійснюючи свою діяльність, забувають про те, що освіта в Україні визнається основою розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запорукою майбутнього України, а також стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету та конкурентоспроможності держави на міжнародній арені, пріоритетним завданням держави визнається забезпечення високої якості вищої освіти та професійної мобільності випускників вищих навчальних закладів на ринку праці [3], а також про те, що освіта покликана сприяти всебічному розвитку людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвивати її таланти, розумові і фізичні здібності, здійснювати виховання у душі високих моральних якостей, сприяти формуванню громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагаченню на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищенню освітнього рівня народу, забезпеченню народного господарства кваліфікованими фахівцями. Як результат, освітній процес у багатьох вищих навчальних закладах зводиться до суто навчання, тобто придбання особою, що навчається, певних знань, умінь, навичок. До того ж, дієвість такого навчання дуже низька. Дієвість – це здатність використовувати набуті знання, уміння, навички саме у практичній діяльності.

Однак, вищі навчальні заклади мають не тільки надавати необхідні професійні знання та навички, а й виховувати, і про це свідчить Положення про державний вищий навчальний заклад, у якому чітко зазначено, що завданням вищого навчального закладу є провадження освітньої діяльності, яка включає навчальну, виховну, наукову, культурну, методичну діяльність [4]. Державі потрібна освічена та вихована студентська молодь, яка через кілька років зможе стати «ядром» української інтелігенції. І в цьому контексті стратегічна мета діяльності вищих навчальних закладів має полягати у здійсненні освітньо-виховної роботи, спрямованої на формування національної інтелігенції, сприяння збагаченню і оновленню інтелектуального генофонду нації, виховання її духовної еліти. Вищі навчальні заклади повинні вкладати у свідомість молоді максимум знань та духовних цінностей. Адже тільки люди, які

мають фундаментальні наукові знання, розвинену систему світогляду, гуманістичну мораль, люблять свій народ та Батьківщину, готові їх захищати і самовіддано працювати задля їх розвитку та гідного життя, сприяють громадському миру і злагоді у суспільстві, здатні допомогти побудувати міцну демократичну, правову, соціальну державу з розвиненим громадським суспільством. Державну та суспільну потребу саме у такій молоді закріплює Національна доктрина розвитку освіти, у якій проголошується, що мета національного розвитку освіти полягає в створенні умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, вихованні покоління людей, здатних ефективно працювати і навчатися протягом життя, оберігати й примножувати цінності національної культури та громадянського суспільства, розвивати і зміцнювати суверенну, незалежну, демократичну, соціальну та правову державу як невід'ємну складову європейської та світової спільноти [1].

На виконання мети, яка ставиться державою перед вищими навчальними закладами, на них покладається перелік завдань, що необхідно здійснити. Згідно із Законом України «Про вищу освіту», до таких завдань належать: здійснення освітньої діяльності певного напрямку, яка забезпечує підготовку фахівців відповідних освітньо-кваліфікаційних рівнів і відповідає стандартам вищої освіти; здійснення наукової і науково-технічної (для вищих навчальних закладів третього і четвертого рівнів акредитації), творчої, мистецької, культурно-виховної, спортивної та оздоровчої діяльності; забезпечення виконання державного замовлення та угод на підготовку фахівців з вищою освітою; здійснення підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів та їх атестація в акредитованих вищих навчальних закладах третього та четвертого рівнів акредитації; вивчення попиту на окремі спеціальності на ринку праці і сприяння працевлаштуванню випускників; забезпечення культурного і духовного розвитку особистості, виховання осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах, в дусі українського патріотизму і поваги до Конституції України.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення про державний вищий навчальний заклад : *постанова Кабінету Міністрів України від 05.09.1996 № 1074 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1074-96-n>.*

2. Всесвітня конференція з вищої освіти – 2009: «Нова динаміка вищої освіти і науки для соціальної зміни і розвитку» : *комюніке [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/952_011.*

3. Про затвердження національної доктрини розвитку освіти : *указ Президента України від 19.08.2002 № 1223/2002 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1223-2002-n>.*

Одержано 18.09.2014

УДК 342.9(477)

Світлана Олександрівна АНДРЕНКО,

здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

Види оцінювання службової діяльності працівників органів внутрішніх справ України

Загальновідомо, що ефективність діяльності органів внутрішніх справ України безпосередньо залежить від результатів діяльності кожного працівника. Тому, важливого значення набуває процес оцінювання показників діяльності працівників органів внутрішніх справ України під яким пропонується розуміти встановлений відповідними нормативно-правовими актами процес перевірки належності виконання працівниками органів внутрішніх справ України роботи, що безпосередньо передбачена їх функціональними обов'язками.

Найпоширенішим видом оцінювання службової діяльності працівників органів внутрішніх справ України є атестація, яка постає основним документом, в якому характеризується результативність та ефективність практичної діяльності працівників ОВС України. Відповідно до чинного законодавства атестація працівників ОВС України проводиться з метою вдосконалення діяльності органів внутрішніх справ, підвищення ефективності їх роботи, підтвердження професійного рівня працівників, поліпшення добору, розстановки і виховання кадрів, стимулювання підвищення кваліфікації, ініціативності, творчої активності та відповідальності працівників за доручену справу. Зазначимо, що саме завдяки своєчасному проведенню періодичної атестації працівників ОВС України стає можливим впорядкування та вдосконалення проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ України.

Під атестацією працівників ОВС України пропонуємо розуміти діяльність, у процесі якої атестаційна комісія у межах встановленої процедури з метою перевірки відповідності працівників органів внутрішніх справ України займаній посаді, стимулювання їх творчої активності та відповідальності визначає кваліфікацію працівника шляхом оцінки його ділових, професійних, особистих і моральних якостей, освітнього і кваліфікаційного рівня, фізичної підготовки.

Вважаємо за необхідне звернути увагу на існування основних і додаткових критеріїв оцінювання діяльності працівників ОВС України. Так, до основних критеріїв оцінювання належать: рівень професійних знань та вмінь; рівень професійної підготовки; рівень культури.

Додатковими критеріями оцінювання діяльності працівників ОВС України є найбільш характерні та необхідні для служби особисті якості:

- дисциплінованість, уміння спілкуватися з громадянами, колегами по службі, здатність працювати над усуненням особистих недоліків, авторитет у колективі та серед населення, прагнення до удосконалення своєї діяльності;

- стан здоров'я та фізична підготовленість, уміння володіти табельною зброєю та спеціальними засобами захисту, здатність переносити труднощі служби та життя; поведінка поза службою;

- основні найбільш характерні та істотні недоліки по службі та особисті недоліки;

- інші моменти, які заслуговують на увагу для більш повної характеристики підлеглого;

- рекомендації щодо подальшого використання по службі.

З метою отримання вираженої оцінки праці працівників органів внутрішніх справ України необхідно врахувати позитивний зарубіжний досвід оцінки діяльності державних службовців, наприклад у Німеччині. Так, при проведенні оцінки державних службовців в Німеччині на кожного працівника заповнюється службова характеристика, яка включає наступні параметри:

- кмітливість, тобто здатність швидко і диференційовано сприймати суть справи;

- розумові та оціночні здібності, тобто здатність аналізувати проблеми і робити висновки;

- спеціальні знання, тобто обсяг, ширину і глибину спеціальних знань;

- готовність до діяльності, яка проявляється при виконанні завдань, інтенсивність роботи;

- здатність пристосовуватися до нової ситуації або виконання нового завдання;

- особиста ініціативність, яка проявляється в готовності і здатності знаходити проблеми за власною ініціативою;

- здатність приймати рішення і втілювати їх у життя;

- вміння вести переговори, тобто здатність пристосовуватися до партнера у переговорах і переконливо аргументувати свої думки;

- якість виконання своїх обов'язків, тобто оцінка придатності результатів роботи для використання (надійність, раціональність, економічність тощо);

- здатність висловлювати свої думки усно, письмово, перед великою аудиторією (точність і ясність викладення, обґрунтованість стилю, плавність мови, логічність тощо).

На нашу думку, врахування під час атестації працівників органів внутрішніх справ України вищенаведених параметрів сприятиме отриманню більш об'єктивної та якісної характеристики на кожного працівника. До

того ж, вважаємо, що врахування зазначених параметрів поставатиме однією із передумов вдосконалення діяльності кожного працівника органів внутрішніх справ України та виведенню його діяльності на якісно новий рівень відповідно до міжнародних стандартів.

Таким чином, вважаємо за необхідне акцентувати увагу на тому, що дієвість і ефективність атестації працівників органів внутрішніх справ України безпосередньо залежить від критеріїв оцінки їх діяльності та методик її проведення.

Проте, необхідно звернути увагу на відсутність єдиної системи критеріїв оцінки діяльності працівників органів внутрішніх справ України. На нашу думку, з урахуванням вищезазначеного, до єдиної системи критеріїв оцінки діяльності працівників органів внутрішніх справ України слід включити наступні:

- професійні вміння, а саме: здатність до критичного аналізу ситуації, вміння давати експертні оцінки, тактовно і ефективно спілкуватися, оцінювати потреби; творчо розробляти матеріали, ефективно і переконливо висувати ідеї та обмінюватися ними; працювати у команді;

- ділові якості, а саме: вміння планувати; організовувати персонал; координувати діяльність, вести переговори;

- стан здоров'я та фізична підготовленість, уміння володіти табельною зброєю, прийомами рукопашного бою, спеціальними засобами індивідуального захисту та активної оборони, здатність переносити психофізичні навантаження та труднощі служби;

- особистісні якості, а саме: відданість справі, цілеспрямованість, оптимізм, діловитість, чесність, дисциплінованість, відповідальність, тактовність.

З метою вдосконалення оцінки професіоналізму працівників органів внутрішніх справ України під час проведення атестаційної процедури необхідно розробити професійно-кваліфікаційні характеристики за кожною передбаченою типовими штатами МВС України посадою працівника органів внутрішніх справ України. На нашу думку, наявність таких характеристик позбавить суб'єктивізму з боку окремих керівників органів і підрозділів внутрішніх справ України при визначенні рівня професіоналізму того чи іншого працівника, оскільки це будуть єдині вимоги до оцінки знань та умінь персоналу ОВС. Також вбачається за доцільне з метою вдосконалення процедури атестації працівників органів внутрішніх справ України створити систему позитивної мотивації до високопрофесійного та добросовісного проходження служби в органах внутрішніх справ; створити банк кваліфікаційних оцінок претендентів на зайняття більш високої посади в органах та підрозділах системи МВС України.

Одержано 16.09.2014

УДК 811.111

Тетяна Миколаївна АРТЕМЕНКО,

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов № 2

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Ірина Петрівна ЛИПКО,

кандидат філологічних наук, доцент,

завідувач кафедри іноземних мов № 2

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

До проблеми пошуку шляхів навчання ефективного мовленнєвого спілкування іноземною мовою

Однією з провідних тенденцій сучасної методики викладання іноземної мови є пошук шляхів навчання ефективного мовленнєвого спілкування під впливом ідей гуманізації навчального процесу. Мова при цьому розглядається як інструмент, який людина використовує у своїй діяльності з метою комунікації, при цьому комунікація набуває певних нових акцентів. Основною специфічною рисою взаємодії викладача та студента у процесі формування навичок усного іноземного мовлення є те, що у центрі взаємовідносин знаходиться феномен спілкування. Така постановка питання є дуже актуальною у зв'язку з розширенням міжнародних контактів студентів українських ВНЗ.

При комунікативному підході до навчання іноземної мови у центрі уваги знаходиться людина, конкретна мовна особистість з її комунікативними намірами, які отримують втілення у мовних творах. Основним об'єктом вивчення при цьому є мовне спілкування, мовна комунікативна діяльність, що повинна бути предметом розвитку у процесі навчання іноземної мови.

Перевага комунікативного підходу до навчання іноземних мов полягає у тому, що закономірності організації мови виводяться при аналізі реального функціонування мовних одиниць з урахуванням дії соціальних, психологічних, лінгвістичних та екстралінгвістичних факторів, завдань та досвіду комунікантів.

Комунікативний підхід до навчання іноземних мов включає урахування прагматичних аспектів, відображає комунікативні призначення мовної одиниці, її співвідносини з поведінкою й діяльністю людини. Мовна діяльність залежить від предметної діяльності людини і характеризується певною метою і завданнями. При функціонально-комунікативному підході до навчання іноземної мови робота викладача

орієнтована на навчання діалогічного мовлення, тому що діалог – це комунікація, взаємодія, контакт.

Навчання діалогічного мовлення спрямовано на вивчення закономірностей розгортання діалогу, на виявлення тематичної організації спілкування та розуміння умов успішної комунікації. Такий підхід до навчання діалогічної форми спілкування передбачає вивчення змістовних та композиційних сторін конкретних мовленнєвих актів, дослідження інтенціональних структур діалогу, які обумовлюють стратегії і тактики комунікантів, аналіз комунікативних інтенцій адресанта і адресата.

Система вправ, які спрямовано на оволодіння навичками діалогічного мовлення, передбачає:

- аналіз широкого спектру варіювання реплік діалогу, яке лежить в основі породження різноманітних висловів і зумовлює своєрідність структурно-семантичної організації висловлювання, відбір мовних засобів, специфіку комунікативних різновидів реплік;

- оволодіння навичками використання ініціальних мовленнєвих актів з прагматичною настановою на низький ступінь впливу, які передають змістовно-фактичну інформацію про факти, події, процеси, що відбуваються в навколишньому світі; виділення в корпусі мовних засобів метакомунікативних висловлювань, аналіз фактичної функції;

- опанування навичок використання мовленнєвих актів з прагматичною настановою на високий ступінь впливу, які передають змістовно-концептуальну інформацію з повідомленням про індивідуально-авторське розуміння подій, процесів, фактів та авторське ставлення до них;

- виділення специфікаторів прагматичної настанови мовця в конкретному тексті;

- розмежування різних типів мовленнєвих актів, яке базується на категорії оцінки; виділення мовних засобів вираження оцінки та способів її інтенсифікації (паралінгвістичних, морфологічних, лексичних, синтаксичних);

- аналіз простих й складних (комплексних й композитних) мовленнєвих актів; виділення можливої конфігурації щодо місця констатива-тези і констатива-обґрунтування;

- аналіз факторів, які обумовлюють прагматичну варіативність ініціальних реплік: типів номінацій, засобів інтенсифікації оцінки, специфікаторів прагматичної настанови адресанта у конкретному тексті;

- виділення засобів експресивного синтаксису, що дозволяє адресанту з максимальною ефективністю висловити ставлення до повідомлення й викликати потрібну йому реакцію адресата;

- діагностування в певних контекстуальних умовах ознаки позитивності/негативності яка являє собою релевантний фактор у побудові та аналізі багатьох прагматичних типів речень;

– вивчення стратегій адресата, що відображають основні види соціальних процесів, на яких базуються міжособові контакти, при цьому асоціативно-спрямовані стратегії відображають прагнення адресата до співпраці, створення найбільш сприятливих умов для комунікації і ґрунтуються на унісонному характері взаємозв'язку реплік; дисоціативно-спрямовані стратегії передбачають контрадикторний характер взаємозв'язку реплік і висловлюють негативне ставлення адресата до змісту ініціальної репліки.

Мовні засоби добираються і застосовуються згідно з функціонально-семантичними моделями висловлювань адресата та адресанта. Різноманітність реплік адресата, які стимульовані репліками адресанта, у багатьох випадках демонструє його позитивне ставлення до мовної дії і отримує свою реалізацію у ряді тактик: тактиці прямої кореляції, конкретизації, тактиках узагальнення та пояснення. Негативне ставлення до репліки адресанта реалізується тактиками непрямої відповіді, недоречності висловлювання, ретракції та протиставлення.

Одержано 20.09.2014

УДК 342.5

Євген Анатолійович БЕЗКРОВНИЙ,

аспірант кафедри організації роботи та управління в органах прокуратури Національної академії прокуратури України

Внутрішній контроль в органах прокуратури України стосовно забезпечення права громадян на звернення

Виходячи із трактування статті 15 закону України «Про прокуратуру», Генеральний прокурор України спрямовує роботу органів прокуратури і здійснює контроль за їх діяльністю. В розвиток наведеної правової норми наказом Генерального прокурора України № 9гн від 21 червня 2011 р. «Про організацію роботи з розгляду і вирішення звернень та особистого прийому в органах прокуратури України» передбачено здійснення контролю за порядком і строками вирішення у структурних підрозділах центрального та обласних апаратів депутатських документів, звернень громадян та юридичних осіб з особистого прийому керівництва, за наявності підстав вживати заходів щодо усунення виявлених порушень.

Водночас закон України «Про прокуратуру» і галузеві накази Генерального прокурора України не розкривають поняття внутрішньої контрольної діяльності прокуратури в цілому і, зокрема, у сфері забезпечення права громадян на звернення.

Науковець Звірбуль В. К. вважає, що контроль – це перевірка [1, с. 74]. Афанасєв В. Г. сутність контролю визначив, як спостереження і перевірку відповідності функціонування об'єкта [2, с. 5]. У існуванні контролю не було б потреби, якби його об'єкти завжди відповідали вимогам, встановленим чинним законодавством щодо їх стану та діяльності.

Внутрішній контроль в органах прокуратури України стосовно забезпечення права громадян на звернення здійснюється відповідно до закону України «Про прокуратуру», підзаконних актів та галузевих наказів Генерального прокурора України у визначеному порядку і строках в підпорядкованих прокуратурах для з'ясування стану дотримання законодавства про звернення. Контрольна діяльність прокуратури реалізується відповідними уповноваженими суб'єктами. До таких суб'єктів відносяться: Генеральний прокурор України, обласні і прирівняні до них прокурори, міські, районні, міжрайонні та прирівняні до них прокурори, керівники галузевих та організаційно-контрольних підрозділів Генеральної прокуратури України. Суб'єктами контролю в органах прокуратури України виступають її посадові особи, яким надано право здійснювати цю функцію згідно з принципом делегування повноважень. Об'єктом контролю є наслідки діяльності прокуратур, структурних підрозділів та посадових осіб цих прокуратур. Що стосується об'єкту контрольної діяльності, то нею виступають безпосередньо підлеглі прокуратури з їх структурними підрозділами та посадовими особами.

Внутрішній контроль в прокуратурі дозволяє перевірити своєчасність, повноту і об'єктивність розгляду і вирішення звернень громадян через відстеження цього процесу, починаючи із реєстрації скарги, заяви чи клопотання в канцелярії прокуратури і закінчуючи його зняттям з контролю виконання.

Серед науковців немає єдиної точки зору з приводу мети контролю.

Так, В.П.Беляєв метою державного контролю вважає захист конституційного ладу, забезпечення прав і свобод людини і громадянина, забезпечення законності і правопорядку в державі [3, с. 15]. Тарасов А. М. запевняє, що метою внутрішнього контролю, як і зовнішнього, є порівняння фактичного стану справ в підконтрольних органах, установах і організаціях з тим, яке повинно бути [4, с. 55]. Бессарабов В. Г. наполягає на тому, що основна мета державного контролю полягає в забезпеченні державної виконавчої дисципліни, єдності рішення і виконання, упередження від можливих помилок і недоробок в діяльності органів державної влади [5, с. 73].

Мету контролю в органах прокуратури вітчизняний вчений Якимчук М. К. вбачає в тому, що поставлені перед органами прокуратури

завдання повинні бути вчасно і правильно виконані [6, с. 139]. Таке визначення мети контролю впливає безпосередньо з предмету контролю прокурорської діяльності, а саме строків, повноти і якості виконання покладених законодавцем на прокуратуру функцій.

Мета внутрішньовідомчого контролю в органах прокуратури України відносно забезпечення права громадян на звернення вбачається у своєчасному і якісному розгляді звернень громадян прокурорськими працівниками, встановленні причин і умов, що сприяли порушенню порядку і строків їх вирішення, вжиття конкретних заходів стосовно їх усунення і упередження, притягнення винуватців до передбаченої законом відповідальності та поновлення порушених прав і законних інтересів заявників.

Наряду із загальними принципами контролю, а саме законності, незалежності, об'єктивності, гласності і рівності всіх перед законом, виходячи із правових норм закону України «Про прокуратуру» та галузевих наказів Генерального прокурора України, можна визначити специфічні принципи, притаманні безпосередньо контрольній діяльності органів прокуратури, а саме: своєчасності, безперервності та дієвості. Так, за встановленою інформацією про стан роботи підконтрольного об'єкта повинні зразу ж робитися висновки про відповідність її встановленим законом стандартам. Сутність своєчасності полягає в тому, що вирішення питання в даний період часу матиме певні позитивні наслідки, а в подальшому така можливість втрачається. Принцип безперервності передбачає проведення контрольної діяльності на всіх ступенях виконання поставлених перед прокуратурою завдань, починаючи з оформлення матеріалів, реєстрації звернення, визначення виконавців і закінчуючи зняттям відповідного документа з контролю. Принцип дієвості контролю проявляється у виявленні порушень при проведенні перевірки та проведення їх відповідного аналізу.

Контрольна діяльність включає в себе відповідні стадії або етапи. Розпочинається вона із встановлення її цілі. На другому етапі відбувається встановлення фактичних даних на об'єкті перевірки і він характеризується співвідношенням встановлених перевіркою наслідків з передбаченими законом вимогами, тобто стандартами. На третьому етапі контрольної діяльності на підставі проведеного аналізу, в даному конкретному випадку, стану роботи зі зверненнями громадян, надається висновок або оцінка роботі прокуратури у наведеному напрямі. Завершальний етап або стадія контрольної діяльності знаменується регулятивними чи корегувальними діями.

Таким чином, внутрішньовідомчий контроль в органах прокуратури сприяє виявленню недоліків при виконанні прокуратурою покладених на

неї функцій, і зокрема, з питання розгляду і вирішення звернень громадян, зумовлює застосування дієвих організаційних і практичних заходів реагування щодо їх усунення та упередження і покарання винуватців та носить попереджувальний, профілактичний і виховний характер. При цьому внутрішній контроль спрямований на вдосконалення роботи зі зверненнями громадян та забезпечення реального захисту їх прав, свобод і законних інтересів.

Список використаних джерел:

1. Галкина Б. А. Прокурорский надзор в СССР / под ред. Б. А. Галкина. – М. : Юрид. лит., 1982. – 330 с.
2. Афанасьев В. Г. Научное управление обществом (опыт системного исследования) / В. Г. Афанасьев. – М. : Политиздат, 1968. – 384 с.
3. Беляев В. П. Контроль как форма юридической деятельности и гарантия законности / В. П. Беляев // Право и политика. – 2004. – № 2. – С. 9–19.
4. Тарасов А. М. Технология государственного (президентского) контроля: элементы эффективности / А. М. Тарасов // Право и политика. – 2001. – № 12. – С. 51–60.
5. Бессарабов В. Г. Прокуратура в системе государственного контроля Российской Федерации : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.02 / Бессарабов Владимир Григорьевич. – М., 2001. – 483 с.
6. Якимчук М. К. Наукові засади управління в органах прокуратури України : навч. посіб. / М. К. Якимчук. – 2-ге вид., перероб. та допов. – Чернівці : Рута, 2002. – 392 с.

Одержано 16.09.2014

УДК 378.147

Євген Олександрович БЕЗСМЕРТНИЙ,

*кандидат юридичних наук, доцент, науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії з проблем організації
навчального процесу заочного та дистанційного навчання
навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання
Харківського національного університету внутрішніх справ*

**Дистанційне навчання у вищій школі:
моделі і технології**

Відомо, що освітні системи в будь-якій країні повинні сприяти реалізації основних завдань соціально-економічного та культурного розвитку суспільства. Інформаційні технології є важливим інструментом поліпшення якості освіти, оскільки дозволяють необмежено розширити доступ до інформації, урізноманітнюють технології, тощо. Застосування інформаційних технологій докорінно змінює роль і місце педагога та

студента в системі вищої освіти України. Інформаційні навчальні технології – це не просто передаточна ланка між педагогом та студентом, вони сприяють особистісно зорієнтованому підходу в навчанні.

Світовий процес переходу від індустріального до інформаційного суспільства, а також соціально-економічні зміни, що відбуваються в Україні, вимагають суттєвих змін у багатьох сферах діяльності держави. В першу чергу це стосується реформування вищої освіти. Тому у нещодавно прийнятому Законі України «Про вищу освіту» [1] наголошується на запровадженні у навчально-виховному процесі новітніх педагогічно-інформаційних технологій та науково-методичних досягнень, пов'язаних, перш за все, із впровадженням дистанційного навчання в системі вищої освіти України.

Термін «дистанційне навчання» визначає таку організацію навчального процесу, при якій викладач розробляє навчальну програму, яка базується на самостійному навчанні студента. Таке середовище навчання характеризується тим, що вчиться в основному той студент, який відділений від викладача в просторі або в часі, в той же час, студенти та викладачі мають можливість здійснювати діалог між собою за допомогою засобів телекомунікації.

Проаналізуємо існуючі моделі освітніх установ, що функціонують на основі використання дистанційних методів навчання та інформаційних технологій і розглянемо, які нові форми можуть з'явитися в майбутньому і що визначає їх різноманітність.

У дистанційному освітньому середовищі найбільш чітко демонструють можливості інтернет-технологій чотири моделі організації навчального процесу:

- інтеграція очних і дистанційних форм навчання;
- мережеве навчання – автономні мережеві курси, інформаційно-предметне середовище;
- кейс-технології;
- дистанційне навчання на базі інтерактивного телебачення або комп'ютерних відеоконференцій.

Модель інтеграції очних і дистанційних форм навчання – це єдиний, цілісний навчальний процес, який передбачає, що частина пізнавальної діяльності студентів здійснюється на аудиторних заняттях під керівництвом викладача, а частина в дистанційній формі. Причому переважають самостійні види робіт (за індивідуальним планом) або спільно із партнерами у малій групі співробітництва. В рамках дистанційної форми навчання викладач може проводити консультації, частково контролювати діяльність осіб, що навчаються. А ось поточний контроль проходить

дистанційно і здійснюється за допомогою різноманітних засобів інтернету: по електронній пошті, за допомогою веб-форумів, аудіо і відеоконференцій. Таким чином, основною формою навчання і контролю є очна, а дистанційна форма виконує додаткову функцію.

Можливості дистанційної форми навчання використовують для реалізації особистісно-орієнтованого підходу (навчання за індивідуальними планами), розвантаження очних занять від рутинних видів діяльності, відводячи більше часу на заняттях дискусіям, обговоренням. На наш погляд, у сучасному університеті кожний викладач може використовувати можливості веб-сторінок сайтів, блогів для забезпечення і організації самостійної роботи студентів.

Мережеве навчання базується на використанні мережі Інтернет в процесі створення, передачі і контролю засвоєння знань, взаємодії між викладачем і студентом, а також адміністратором мережі. Мережеве навчання забезпечує аудиторну незалежність. Це означає, що мережеве програмне забезпечення, яке встановлене і обслуговується в одному місці, може використовуватись по всьому світу тисячами студентів, що мають будь-який комп'ютер, підключений до мережі Інтернет. При мережевій технології навчання, усі навчальні матеріали, необхідні студенту, розміщені на сервері навчального закладу. Веб-сервер використовується для відправки практичних і контрольних робіт, проходження електронного тестування, спілкування на семінарах і т. ін.

Кейс-технологія – це вид дистанційної технології навчання, що складається із використання наборів (кейсів) текстових, аудіовізуальних і мультимедійних навчально-методичних матеріалів для самостійного вивчення при організації регулярних консультацій у викладачів (тьюторів) традиційним і дистанційним засобом. На початку навчання, після здачі попередніх тестів і складання індивідуального плану кожен студент отримує кейс, який складається з пакету навчальної літератури, набору мультимедіаенциклопедій і навчальних програм на CD-дисках, аудіо і відеокасетах, а також робочий зошит. Робочий зошит вміщує рекомендації з вивчення навчального матеріалу, контрольні питання для самоперевірки, тести та практичні завдання.

Дистанційне навчання з використанням комп'ютерних відеоконференцій забезпечує можливість безпосереднього візуального контакту з аудиторією, що знаходиться на значній відстані від викладача. При такому навчанні практично тиражується заняття, побудоване на традиційній методиці або з використанням сучасних педагогічних технологій.

Разом з тим завдячуючи он – лайн відеозв'язку викладачі і студенти можуть бути не просто сторонніми свідками використання нових

педагогічних, інформаційних технологій, але й приймати в них активну участь.

Підводячи підсумки розглянутих нами моделей і технологій дистанційного навчання, що використовуються в системі вищої освіти, можна зробити висновок, що ефективність будь-яких освітніх технологій знаходиться у прямій залежності від критеріїв та вимог, які ставляться до студентів, вмінь та навичок їх самих, що має, зокрема, велике значення і у підготовці кадрів для органів внутрішніх справ.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту : закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

2. Про затвердження Положення про дистанційне навчання : наказ МОН України від 25 квіт. 2013 р. № 466 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13>.

3. Основи застосування дистанційного навчання в Україні: розвиток, проблеми, перспективи. – Харків : ХНУ, 2005. – 84 с.

4. Дистанційне навчання : навч. посіб. / під ред. В. В. Голоти. – Одеса: ОНУ, 2005. – 101с.

Одержано 15.09.2014

УДК [351.743:378:050](091)(477)

Петро Олександрович БІЛОУС,

заступник начальника – начальник редакційного відділення відділу організації наукової роботи Харківського національного університету внутрішніх справ, відповідальний секретар редколегії збірника наукових праць «Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ»;

Ірина Вікторівна КОСТИНА,

редактор редакційного відділення відділу організації наукової роботи Харківського національного університету внутрішніх справ, т.в.о. відповідального секретаря наукового журналу «Право і Безпека»

**Історія та перспективи розвитку періодичних
друкованих наукових фахових видань
Харківського національного університету
внутрішніх справ**

Працюючи над виконанням вимог, закладених у наказі МОНмолодьспорту України від 17.10.2012 № 1111 «Про затвердження Порядку формування Переліку наукових фахових видань України»,

редакційно-видавничим відділом (з літа 2013 р. – редакційне відділення відділу організації наукової роботи) Харківського національного університету внутрішніх справ спільно з редколегіями було проведено величезний обсяг роботи зі створення веб-сторінок періодичних друкованих наукових фахових видань, одноосібним засновником і видавцем яких є Університет, – збірника наукових праць «Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ» та наукового журналу «Право і Безпека». Відповідні сайти видань завдяки також зусиллям фахівців науково-технічного інформаційно-комп'ютерного центру (зараз – інформаційно-технічний відділ) і загальної бібліотеки Університету стали у першому півріччі 2014 р. доступними всьому світові, але поки що лише в україномовній версії, за адресами: visnyk.univd.kharkov.ua, pb.univd.kharkov.ua.

Одним із підсумків проведеної роботи можна вважати дослідження авторами спільно з редакторами редакційного відділення відділу організації наукової роботи С. В. Гончарук та Ю. І. Гековою історії видань, результати якого наведемо в рамках цієї публікації.

Отже, **збірник наукових праць «Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ»** (перша назва – «Вісник Університету внутрішніх справ») було засновано у 1995 р., і вже у 1996 р. побачив світ його перший друкований випуск.

Видання від початку мало стати трибуною для науковців, які працюють чи навчаються в Університеті, а також займаються науковими проблемами, що є профільними для вишу. Звісно, найпріоритетнішим завданням збірника стало надання першочергової можливості ад'юнктам, здобувачам, науково-педагогічним працівникам Університету публікувати результати власних досліджень у різних галузях. Основну увагу у збірнику було приділено теоретичним та практичним проблемам становлення і розвитку правової системи незалежної України, підготовці кадрів для органів внутрішніх справ – центральної ланки правоохоронної системи України.

До складу першої редакційної колегії збірника увійшли: ректор Університету, доктор юридичних наук, професор Олександр Маркович Бандурка (відповідальний редактор), доктор юридичних наук, професор О. Н. Ярмиш (заступник відповідального редактора), П. М. Львова (відповідальний секретар), доктор юридичних наук, професор В. С. Венедиктов, кандидат юридичних наук, доцент В. Я. Гоц, доктор історичних наук, професор В. А. Греченко, доктор біологічних наук, професор В. А. Друзь, доктор юридичних наук, професор А. Ф. Зелінський, кандидат юридичних наук, доцент І. Г. Кириченко, доктор економічних

наук, професор Є. В. Ковальов, кандидат юридичних наук, доцент Г. К. Кожевніков, доктор філософських наук, професор О. М. Кривуля, кандидат педагогічних наук, доцент О. С. Левашов, кандидат юридичних наук, доцент П. І. Орлов, доктор юридичних наук, професор О. А. Пушкін, доктор соціологічних наук, професор В. О. Соболев, доктор фізико-математичних наук, професор С. В. Яковлев.

Як періодичне друковане наукове фахове видання рішенням президії ВАК України збірник було визнано у 1997 р.: з юридичних наук – з 26.06.1997, з економічних, технічних, філософських, соціологічних, психологічних, політичних наук і науки державного управління – з 11.09.1997.

З часом оновлювався склад редколегії університетського «Вісника». Так, у 2005 р. посаду відповідального редактора збірника обіймає доктор юридичних наук, професор О. Н. Ярмиш; у 2006 р. на цій посаді його змінює доктор юридичних наук, професор Ю. О. Погрібний; з 2007 р. редакційну колегію очолює доктор юридичних наук, професор А. Т. Комзюк; на зміну йому у 2008 р. приходить доктор юридичних наук, доцент Г. О. Пономаренко. У 2009 р. відповідальним секретарем редколегії збірника стає автор цієї публікації П. О. Білоус. У 2010 р. до виконання обов'язків відповідального редактора повертається доктор юридичних наук, професор О. М. Бандурка; наприкінці 2012 р. редакційну колегію очолює доктор юридичних наук С. М. Гусаров, а посада голови редколегії від цього часу носить назву «головний редактор».

Видавалися спеціальні випуски збірника:

2000 р. – випуск, основну частину якого склали наукові розвідки молодих учених Університету внутрішніх справ, що були обговорені на науково-практичній конференції «Проблеми сучасної юридичної науки в дослідженнях молодих учених» (Харків, 14.04.2000);

2002 р. – випуск до 10-річчя утворення Національного університету внутрішніх справ;

2003 р. (20.10.2003) – спільно з науковим журналом «Право і Безпека» – випуск, присвячений 50-річчю з дня народження доктора юридичних наук, професора Валентина Семеновича Венедиктова;

2011 р. – як спецвипуск «Незалежній Україні – 20 років» виходить № 2 (53).

Починаючи з 2007 р. «Вісник» перейняв справжню знахідку іншого періодичного друкованого фахового видання, засновником і видавцем якого є Університет, – наукового журналу «Право і Безпека». На сторінках збірника регулярно висвітлюється інформація про найвагоміші та найцікавіші наукові події, що відбуваються у стінах Університету, про здійснені наукові дослідження, видані книги тощо.

2009 р. відзначився низкою важливих подій. По-перше, було розпочато розміщення електронних копій збірника в базі даних «Наукова періодика України», яку веде Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. По-друге, збірник було зареєстровано як міжнародне видання в *ISSN International Centre, Paris* (ISSN 1999-5717). По-третє, протягом цього ж року відповідно до вимог державного стандарту ДСТУ 4861:2007 було змінено нумерацію «Вісника», яка зберігається й донині: випуски з валовою нумерацією було замінено номерами, а поруч із роком видання зазначають і поточну (в межах року), і валову нумерацію.

Щоразу, беручи участь у конкурсах на краще наукове, навчальне та періодичне видання в системі МВС України в номінації «Наукові періодичні видання», наукова збірка ставала переможцем або призером конкурсів: у 2008 р. зайняла 3-тє місце, у 2009 р. стала переможцем конкурсу, у 2011 р. знов посіла 3-тє місце, у 2013 р. посіла 2-ге місце.

Сьогоднішній «Вісник» висвітлює широке коло актуальних проблем держави і права, боротьби зі злочинністю та охорони правопорядку, адміністративного права і процесу, фінансового, інформаційного, цивільного, господарського, трудового, земельного та екологічного права, соціології тощо.

Науковий журнал «Право і Безпека» був започаткований Харківським національним університетом внутрішніх справ у травні 2002 р. у рік 10-річчя створення університету як вищого навчального закладу.

На своїх шпальтах журнал на мав об'єднати науковців і практичних працівників органів внутрішніх справ та інших правоохоронних структур України; ставив своїм завданням довести до широкого кола наукової громадськості результати актуальних наукових досліджень вчених, професорсько-викладацьких колективів вищих навчальних закладів, фахівців і працівників підрозділів внутрішніх справ, інших міністерств і відомств України та зарубіжжя в здійсненні правоохоронної діяльності, забезпеченні захисту прав та інтересів людини в демократичному суспільстві.

Важливими науковими напрямками публікацій журналу стали методологічні, правові, економічні, соціальні і технічні аспекти розбудови держави на шляху сталого розвитку та забезпечення її національної безпеки.

Першим головним редактором журналу став ректор Університету, народний депутат України генерал-полковник міліції Олександр Маркович Бандурка.

Під його чітким керівництвом наукове видання «Право і Безпека» мало стати трибуною, рупором авторів, які звертаються до прикладних проблем. Тому не випадково були визначені такі рубрики видання: «Теорія та практика правоохоронної діяльності», «Технічне супроводження заходів національної безпеки», «Економічна безпека держави в умовах ринкової трансформації» тощо.

Біля витоків журналу стояли відомі спеціалісти у своїй галузі – доктор технічних наук, професор Ю. О. Абрамов; доктор юридичних наук, професор В. С. Венедиктов; доктор економічних наук, професор В. В. Глущенко; доктор технічних наук, професор І. Д. Горбенко; доктор юридичних наук, професор В. П. Ємельянов; доктор технічних наук, професор М. М. Зацеркляний; кандидат технічних наук, старший науковий співробітник І. В. Зозуля; доктор економічних наук, професор М. М. Кім; доктор економічних наук, професор Є. В. Ковальов; кандидат юридичних наук, професор П. І. Орлов; доктор економічних наук, професор В. М. Соболев; доктор технічних наук, професор Ю. В. Стасєв; доктор юридичних наук, професор В. М. Трубников; доктор технічних наук, професор І. А. Шеренков; доктор фізико-математичних наук, професор С. В. Яковлев; доктор економічних наук, професор О. Л. Яременко; доктор юридичних наук, професор О. Н. Ярмиш. Цей потужний колектив являв собою першу редакційну колегію журналу, і завдяки його високому професіоналізму та ретельному рецензуванню наукове видання «Право і Безпека» вже із самого початку намітило собі найвищу планку.

Справжньою знахідкою стала рубрика «Сторінка редколегії», де з номера в номер освітлювались найвагоміші та найцікавіші події, що відбувались в стінах Університету, а також наукові дослідження поточного року. Втім, починаючи з 2007 р., як було вказано раніше, така інформація стала висвітлюватися у збірнику наукових праць «Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ».

У цьому ж 2002 р. з'явилися нові наукові напрямки журналу – соціологічний та психологічний. Звичайно, розширилась і редакційна колегія журналу за цими галузями науки. Так, до неї увійшли доктор соціологічних наук, професор В. С. Бакіров, доктор соціологічних наук, старший науковий співробітник М. М. Саппа, доктор соціологічних наук, доцент І. П. Рущенко, доктор соціологічних наук, доцент Л. М. Хижняк, доктор психологічних наук, доцент Л. М. Балабанова, доктор психологічних наук, професор С. П. Бочарова, доктор біологічних наук, професор В. А. Друзь, доктор біологічних наук, професор Л. А. Перелигіна, доктор біологічних наук, професор М. Г. Самойлов.

За 2002 р. на 100 друкованих аркушах було випущено 4 номери журналу, де було надруковано 198 наукових статей, а також інші матеріали.

2003 р. відзначився низкою важливих подій. По-перше, рішеннями президії ВАК України з 11.06.2003 науковий журнал «Право і Безпека» був визнаний фаховим із юридичних і технічних наук, з 10.12.2003 – із психологічних і соціологічних наук, з 30.06.2004 – з економічних наук. По-друге, журнал був зареєстрований як міжнародне видання в *ISSN International Centre, Paris* (ISSN 1727-1584); почали з'являтися наукові роботи фахівців близького та далекого зарубіжжя; нумерацію журналу було переведено на найпоширенішу на той час в міжнародній практиці нумерацію, яка включала в себе, крім календарного року, номер тому (відповідав порядковому номеру року випуску) та номер журналу в цьому томі.

Згідно із заведеною новацією редакційна колегія журналу одноставно визнала автором кращої статті 2003 р. доктора юридичних наук, професора В. С. Венедиктова і за цикл статей в галузі трудового права і права соціального забезпечення, надрукованих у журналі «Право і Безпека», нагородила його почесним Сертифікатом «Стаття 2003 року», власник якого мав право на пріоритетну публікацію в журналі.

За результатами V конкурсу юридичних видань 2002/2003 рр. Спілкою юристів України журнал «Право і Безпека» був визнаний кращим юридичним періодичним виданням України і нагороджений спеціальними відзнаками за високий науковий рівень публікацій та висвітлення широкого комплексу проблем правоохоронної діяльності, а також за оригінальність внутрішнього оформлення.

Наприкінці 2004 р. за рішенням редколегії журналу були нагороджені: Сертифікатом «Стаття 2004 року» – за цикл статей із соціальної психології та психології особистості – доктор психологічних наук, професор Л. М. Балабанова; Сертифікатом «Пошана 2004 року» – за сприяння просвітницькій правоохоронній діяльності наукового журналу «Право і Безпека» – колектив загальної бібліотеки Національного університету внутрішніх справ; Сертифікатом «Юристика-2004» за результатами проведеного Всеукраїнського конкурсу на краще наукове монографічне видання року у сфері правоохоронної діяльності, присвяченого професійному святу – Дню міліції України, – кандидат юридичних наук, доцент О. В. Марцеляк.

З часом оновлювався склад редколегій журналу. Так, з 2006 року головним редактором журналу став доктор юридичних наук, професор В. С. Венедиктов; з 2008 р. посаду головного редактора обіймає доктор

юридичних наук, старший науковий співробітник О. М. Головка, а посаду відповідального секретаря редколегії – П. М. Львова; у 2009–2012 рр. обов'язки головного редактора виконував доктор юридичних наук, професор А. Т. Комзюк, а з 2012 р. і по нинішній день посаду головного редактора знов обіймає доктор юридичних наук, професор О. М. Головка; обов'язки відповідального секретаря редколегії з 2009 по 2013 рр. виконувала О. О. Конобевська, з 2014 р. поки що тимчасово виконання цих обов'язків покладено на автора цієї публікації І. В. Костіну.

Із 2009 р. розпочато розміщення електронних копій журналу в базі даних «Наукова періодика України», яку веде Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.

Протягом цього ж року відповідно до вимог державного стандарту ДСТУ 4861:2007 було змінено нумерацію журналу, яка зберігається й донині: поруч із роком видання крім поточної нумерації зазначають також валову нумерацію – порядковий номер випуску видання від його заснування.

І хоча протягом часу науковий журнал «Право і Безпека» зазнавав різних трансформацій, але незмінними завжди залишалися його статус і активний вплив на вітчизняне правознавство та юридичну практику. У 2008 р. журнал посідав 3-тє, а у 2010 та 2012 рр. – 2-ге місце в конкурсах на краще наукове, навчальне та періодичне видання в системі МВС України в номінації «Наукові періодичні видання».

Робота щодо подальшого розвитку періодичних друкованих наукових фахових видань Університету продовжується. Сьогодні ставить усе більш високі вимоги до них, що пов'язано із низкою чинників, головними з яких є намагання інтегрувати наукові доробки, викладені на сторінках друкованих видань, у світовий інформаційний простір, а також боротьба із плагіатом, який став не таким вже рідким явищем не тільки в Україні, а й в інших державах, та прагнення до подальшого вдосконалення вітчизняної наукової діяльності. Підтвердженням цього є відповідні норми нового Закону України «Про вищу освіту», в якому боротьбу з плагіатом у різних його проявах виділено в одне із завдань вищих навчальних закладів в умовах здобуття ними безумовно вищої автономії. Цей же Закон визначає для видань такий перспективний напрямок їхнього розвитку, як міжнародне реферування і входження до міжнародних наукометричних баз. Досягнення таких цілей можливе лише за умови злагодженої діяльності усіх осіб, задіяних у підготовці публікацій та у випуску видань у світ.

Одержано 24.09.2014

УДК 371

Світлана Миколаївна БОЙКО,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри психології та педагогіки
факультету з підготовки фахівців для підрозділів міліції
громадської безпеки та кримінальної міліції у справах дітей
Харківського національного університету внутрішніх справ;*

Ольга Вікторівна ГОРБАЧОВА,

*кандидат соціологічних наук,
старший викладач кафедри психології та педагогіки
факультету з підготовки фахівців для підрозділів міліції
громадської безпеки та кримінальної міліції у справах дітей
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Критерії вихованості особистості

Вихованість є найважливішою психолого-педагогічною та соціально-психологічною характеристикою особистості, вона неподільно пов'язана з усіма її сторонами, відбиває ступінь її всебічності та гармонійності. Основою вихованості, її найсуттєвішим показником є мораль людини. Проблема об'єктивних критеріїв моральності надзвичайно складна і продовжує залишатися предметом палких дискусій. Недостатня розробленість проблеми об'єктивних критеріїв моральності в етиці ускладнює розробку психолого-педагогічних критеріїв моральної вихованості. Через вказану причину сам моральний розвиток найчастіше визначається у наш час як інтеріоризація індивідом основних культурних правил соціальної дії. З цієї точки зору моральна вихованість є виявом того стану, який існує між її проявами у різних сферах поведінки, спілкування і діяльності, та нормами моралі, які пред'являються. Така точка зору йде від філософії та суспільствознавства, де людина розглядається переважно як продукт обставин і не стоїть перед проблемою вибору. Але в сучасних умовах, коли проблема вибору стоїть як ніколи гостро, такий підхід є віджилим, він повністю ігнорує активність людини, переносить суттєвий та змістовний центр ваги її морального розвитку на соціальне оточення, приписуючи йому роль тієї сили, яка веде і викликає ззовні моральний розвиток. Прихильники цього підходу не помічають, що моральна вихованість – це не лише статичний набір, система певних моральних якостей, відносин, які характеризуються специфічними почуттями, потребами, мотивами, навичками поведінки, а й особлива форма внутрішньої самоактивності, що дозволяє людині не просто наслідувати існуючі моральні норми, а й критично оцінювати,

встановлювати їх моральну цінність щодо конкретної ситуації, виступати ініціатором створення нових форм соціальної взаємодії.

Як зазначають І. Д. Зверєва, Л. Г. Коваль та П. Д. Фролов, про ступінь морального розвитку індивіда судять за певними критеріями [1, с. 18].

Критерій (від грец. *kriterion*) – ознака, на основі якої здійснюється оцінка, мірило. Критерії вихованості – це теоретично розроблені показники рівня сформованості різних якостей особистості (колективу).

Критерії вихованості умовно поділяють на «тверді» та «м'які». До «твердих» критеріїв належать важливі статистичні дані, які в комплексі характеризують загальний стан вихованості молоді: кількість правопорушень і тенденції їх зміни; кількість молодих людей, які відбувають покарання за скоєні злочини; кількість розлучень і сімей, які розпалися; темпи поширення пияцтва, наркомани, куріння, проституції серед молоді та багато інших показників. У педагогіці ці критерії використовуються порівняно мало; упродовж десятиліть не прийнято було говорити про проблеми, які виявляються при використанні цих критеріїв.

В психолого-педагогічній літературі можна зустріти різні ознаки, які висуваються як критерії моральної вихованості. До таких критеріїв належать:

- ставлення вихованців до суспільства, праці, людей, активна життєва позиція, спрямованість особистості, рівень розвитку суспільно значущих якостей особистості, співвідношення мотивів поведінки та характеру вчинків особистості, з одного боку, та норм, правил моралі – з іншого, використання різних критеріїв на різних рівнях: на рівні розвитку моральних почуттів, відношень, стійких мотивів і спрямованості особистості, на рівні світогляду;

- інтелектуальний, поведінковий та емоційний критерії. До інтелектуального відносяться знання відповідних моральних норм і правил, здатність висловлювати на основі цих знань моральні судження; до поведінкового – здатність протистояти спокусі порушити ці правила, до емоційного – переживання почуття провини у разі порушення цих правил.

Перелічені ознаки є загальними критеріями моральної вихованості.

Поряд із критеріями загальної моральної вихованості автори виділяють інші важливі, але менш узагальнені критерії, такі як критерії розвитку окремих моральних якостей, глибина осмислення та знання норм і правил моралі, ступінь розвиненості та сформованості моральних умінь, навичок і звичок поведінки, характер моральної орієнтації у складних моральних ситуаціях, ступінь принциповості та рівень розвитку вольової сфери, в оточенні спокуси – міра моральної вимогливості до себе та інших людей, характер поведінки у колективі, а також наодинці із собою, наявність гуманістичних рис у характері та поведінці, ступінь

поважного та доброзичливого ставлення до інших людей, рівень розвитку почуття власної гідності, сором'язливості, честі, совісті [2].

Одним із критеріїв моральної вихованості є рівень сформованих моральних потреб, почуттів, звичок. Здатність діяти під впливом власного наміру, переборювати всі інші спонукання, бажання, які заважають його реалізації, свідчить, що людина свідомо керує своїми мотивами та поведінкою. Морально вихованим вважається не той, хто може діяти морально, а той, хто не може чинити аморально. Для цього потрібні не лише знання у сфері моралі, а й моральні почуття, мотиви поведінки.

Порівнюючи перелічені підходи різних авторів до вивчення загальної моральної вихованості, можна сказати, що деякі з них вважають, що загальний рівень морального розвитку може бути виявлений за допомогою одного загального критерію, інші пропонують з цією метою певний набір, систему критеріїв. При цьому автори дотримуються одностайної думки в тому, що критерії морального розвитку особистості мають охоплювати не тільки результат, а й спонукання, цілі та способи його досягнення.

Особистість характеризується таким рівнем психічного розвитку, який дозволяє їй свідомо управляти власною поведінкою і діяльністю (С. Л. Рубінштейн). Отже, вихованість особистості характеризується не сукупністю окремих якостей, а їх певною ієрархією, змодельованою відносно вектора «мотив – ціль»: мотиви діяльності «цементують» загальну спрямованість особистості на об'єктивну мету діяльності; осмислена мета виконує роль орієнтира у побудові програми дій; програма визначає модель діяльності, її етапи, засоби і способи вирішення тих чи інших завдань; ефективне виконання діяльності передбачає самоконтроль, самооцінку, корекцію, визначення цілі вищого рівня тощо. Показниками вихованості виступають такі інтегральні прояви особистості, як система цінностей (смислів), здатність включатися у різні види діяльності, проявити в ній цілеспрямованість, осмисленість, самостійність, творчу активність, відповідальність.

Кожен з визначених критеріїв тісно пов'язаний із суб'єктивною позицією особистості, її цілеспрямованою активністю. Тому визначені компоненти взаємодіють, утворюють цілісність.

Важливим критерієм вихованості є особистісні якості, передусім духовні та моральні, в яких найвиразніше виявляється сутність її внутрішніх, суб'єктивних ставлень до явищ суспільного життя, людей, праці, до себе, до трансцендентних цінностей.

Показниками вихованості вважають такі важливі якості особистості, як патріотизм, гуманізм, відповідальність, чуйність, сумлінне ставлення до праці, дисциплінованість, активність, принциповість, цілеспрямованість, допитливість, естетичний розвиток, прагнення до фізичної досконалості.

Таким чином, критеріями вихованості слугують лише ті якості особистості, що сформувалися в єдності мотиву та дії. Саме сформованість соціально цінних мотивів дій і вчинків, передусім морально мотивованої активності, є одним із надійних критеріїв вихованості особистості, який свідчить про ефективність усіх видів виховання.

Список використаних джерел:

1. Зверєва І. Д. *Діагностика морального виховання школярів : метод. посіб.* / І. Д. Зверєва, Л. Г. Коваль, П. Д. Фролов. – Київ : ІСДО, 1995. – 156 с.

2. Катович Н. К. *Диагностика воспитания в школе : пособие для руководителей общеобразоват. учреждений, класс. рук., воспитателей* / Катович Н. К., Елисеева Т. П. ; ред. Ковалева Т. Н. – Минск : НИО, 2008. – 152 с.

Одержано 19.09.2014

УДК [351.743:378](477)

Олексій Олексійович БОНДАРЕНКО,

кандидат юридичних наук, доцент,

професор кафедри кримінального процесу

факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства

Харківського національного університету внутрішніх справ

**Переваги підготовки фахівців для підрозділів
слідства у відомчих навчальних закладах системи
МВС України**

Важливе значення для належної організації слідчої діяльності в умовах реформування кримінального процесуального законодавства та системи органів досудового розслідування має рівень підготовки фахівців для слідчих підрозділів. У такому контексті значно посилюється роль відомчої освіти і науки.

Переваги підготовки майбутнього слідчого системи МВС у відомчому навчальному закладі є очевидними, оскільки протягом навчання він залучається до несення служби в добових нарядах, охорони громадського порядку, проходить ознайомчу, навчальну практику, стажування на посаді, переддипломну практику в підрозділах органів внутрішніх справ.

Навчання у відомчому навчальному закладі має чітко виражену практичну спрямованість. Це дає змогу сформувати в молодій людині необхідні морально-вольові та ділові якості, які допомагають їй швидше адаптуватися до напруженої і відповідальної роботи на посаді слідчого системи МВС України.

Особлива увага повинна приділятися питанням формування у майбутніх слідчих навичок планування своєї роботи з розслідування кримінальних правопорушень, юридично грамотного складання основних

процесуальних документів у кримінальному провадженні, керування слідчо-оперативною групою при проведенні огляду місця події, забезпечення спеціалізації з розслідування окремих видів кримінальних правопорушень, залежно від потреб того чи іншого слідчого підрозділу, використання новітніх методик та технологій під час розслідування кримінальних правопорушень.

Необхідно сформувати механізм взаємної відповідальності вищих навчальних закладів системи МВС, які готують слідчих, і відповідних слідчих підрозділів ГУМВС, УМВС України, передусім за рівень взаємодії, практичної підготовки, проходження стажування на посадах.

З метою забезпечення підбору на навчання кандидатів, які мають життєвий досвід, схильні до слідчої роботи, вищим навчальним закладам системи МВС разом із кадровими апаратами ГУМВС, УМВС слід активізувати профорієнтаційну роботу серед співробітників органів внутрішніх справ, які працюють на інших посадах, у військових частинах, на підприємствах, установах і організаціях.

Як зацікавлені особи до цих процесів повинні бути задіяні й місцеві слідчі апарати органів внутрішніх справ. Для підвищення якості та зменшення вартості підготовки фахівців потрібно ширше впроваджувати практику переведення студентів-відмінників другого та третього курсів, які навчаються у вищих навчальних закладах за кошти фізичних та юридичних осіб та мають стійку мотивацію до майбутньої служби в якості слідчого органів внутрішніх справ, на навчання за державним замовленням.

Крім того, необхідно опрацювати питання про відродження в навчальних закладах системи МВС перепідготовки фахівців для підрозділів слідства як надання відповідної юридичної освіти на базі неюридичної за кошти держави у скорочений термін, а також більш ефективно використовувати таку форму післядипломної освіти як підвищення кваліфікації слідчих.

З метою забезпечення належного рівня підготовки майбутніх слідчих, створення здорової конкуренції серед відомчих вищих навчальних закладів необхідно здійснювати підготовку слідчих виключно за напрямом підготовки «Правознавство» у кількох вищих навчальних закладах, які мають найбільш високий науковий та педагогічний потенціал, зв'язки з практичними органами (за регіональним принципом). Одним з таких вищих навчальних закладів є Харківський національний університет внутрішніх справ, структурним підрозділом якого є факультет підготовки фахівців для підрозділів слідства.

Факультет систематично отримує завдання від ГСУ МВС України, СУ ГУМВС, УМВС України щодо розробки методичних та практичних рекомендацій, експертизи проектів правових актів, надання роз'яснень

стосовно спірних положень законодавчих та підзаконних актів тощо. Фахівці факультету брали активну участь у розробці чинного Кримінального процесуального кодексу України.

До переваг підготовки слідчих у Харківському національному університеті внутрішніх справ можна віднести такі, як якісний та кількісний потенціал профільних кафедр, їх значний досвід з підготовки слідчих; міліцейську спеціалізацію підготовки слідчих (оперативно-розшукова діяльність, вогнева підготовка, спеціалізована фізична підготовка) тощо. Свідченням якості підготовки слідчих у Харківському національному університеті внутрішніх справ є значна кількість випускників, які посідають високі посади у слідчих підрозділах МВС, ГУМВС, УМВС України.

Таким чином, на підставі вищевказаного з упевненістю можна стверджувати, що провідна роль у підготовці фахівців для підрозділів слідства має відводитися саме відомчим навчальним закладам, які здатні найбільш професійно здійснювати освітню діяльність у зазначеному напрямку.

Одержано 18.09.2014

УДК 159.9:34.01

Ярослав Геннадійович БОНДАРЕНКО,

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки

факультету з підготовки фахівців для підрозділів міліції

громадської безпеки та кримінальної міліції у справах дітей

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Денис Володимирович СЕРГІЄНКО,

викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки

факультету з підготовки фахівців для підрозділів міліції

громадської безпеки та кримінальної міліції у справах дітей

Харківського національного університету внутрішніх справ

Проблеми формування позитивного іміджу правоохоронця як об'єкт наукового дослідження на сучасному етапі розвитку держави

Результати багатьох досліджень показують, що образ правоохоронця у свідомості громадян часто характеризується негативно. Як, правило, респонденти це пояснюють професійною некомпетентністю, недостатньою матеріально-технічною забезпеченістю, хабарництвом працівників правоохоронних органів, грубістю до населення та іншими негативними

чинниками. З точки зору особистісних особливостей і вимог діяльності професія правоохоронця висуває достатньо високі вимоги щодо відповідної підготовки, рівня професіоналізму виконання відповідних завдань правоохоронної діяльності. На жаль, не всі працівники сил охорони правопорядку відповідають навіть формальним критеріям. Все це відображається не тільки на особливостях їх роботи, а і на образі всіх представників правоохоронних структур.

Зрозуміло, що такий стан справ неприйнятний для сучасної європейської держави, якою прагне стати сучасна Україна. Взаємовідносини працівників правоохоронних органів з населенням повинні ґрунтуватись на суворому дотриманні законності, чіткому виконанні своїх обов'язків, поєднанні твердості, рішучості і принципальності щодо попередження та припинення правопорушень з уважним та доброзичливим відношенням і повагою до особистості громадян.

Сьогодні, зростає зацікавленість до досліджень взаємовідносин правоохоронців із цивільним населенням. Тут невід'ємною складовою є імідж правоохоронця, який багато у чому залежить від зовнішніх ознак, психологічної компетенції, професіоналізму, соціального стану та інших факторів. Тому, правоохоронним структурам слід приділити особливу увагу формуванню позитивного іміджу їх співробітників.

Поняття «імідж» вже давно та міцно закріпилося у нашому житті. Як правило, воно асоціюється із економічно-бізнесовою сферою і першими активно почали працювати з ним економісти. Так, американський економіст Болдуінг у 60-ті роки XX століття впровадив поняття «імідж» і обґрунтував його корисність для бізнесу. Потім «імідж», як специфічний феномен, активно використовувався політологією та політтехнологією. Психологічне обґрунтування іміджування стало об'єктом і предметом дослідження соціальних та політичних психологів, які придали цій проблемі теоретико-прикладний характер.

У перекладі з англійської, імідж – це образ, зображення. Існує багато визначень поняття «імідж». Ми надаємо перевагу такому визначенню, імідж – це цілісний, якісно визначений образ певного об'єкту, що стійко перебуває та відтворюється у масовій або індивідуальній свідомості.

Поняття «імідж», як і більшість наукових категорій, може трактуватись у широкому та вузькому сенсі. У широкому сенсі під іміджем слід розуміти розповсюджену уяву про сукупність природних або спеціально створених властивостей об'єкта, у вузькому – це свідомо створений образ об'єкта, що наділяє останнього додатковими цінностями і дає можливість відтворювати те відношення до об'єкта і ті оцінки об'єкта, які необхідні його творцю. Імідж виникає і корегується у

результаті сприйняття і фільтрування інформації про даний об'єкт, яка поступає із зовнішнього середовища скрізь мережу діючих стереотипів.

Для формування позитивного іміджу правоохоронця доцільно дотримуватись певної послідовності:

- виявлення у респондентів уявлень про об'єкт;
- визначення переваг, очікувань та вимог до об'єкту, його рис та характеристик;
- конструювання іміджу даного об'єкту;
- розробка стратегії формування іміджу (плану дій);
- контроль за реалізацією плану, аналіз проміжних результатів, корегування моделі та стратегії;
- моніторинг сформованого іміджу.

Сформований імідж працівника правоохоронних структур повинен відповідати певним функціям, які можна поділити на дві групи: ціннісні та технологічні.

Ціннісні функції слід поділити на:

- звеличення особистості (завдяки якій особистість стає соціально розкутою у прояві своїх найкращих якостей);
- комфортизація міжособистісних стосунків (позитивно налаштована особистість створює при спілкуванні атмосферу симпатії та доброзичливості).
- психотерапевтична (створює стійкий мажорний настрій та впевненість у собі).

Отже, ціннісні функції іміджу свідчать про його значення у створенні здорової психічної організації особистості.

Технологічні функції іміджу діляться на:

- міжособистісної адаптації (завдяки правильно сформованому іміджу можна швидко увійти до певного соціального середовища, звернути на себе увагу, оперативно встановити доброзичливі стосунки);
- висвітлювання найкращих особистісно-ділових якостей (сприятливий імідж дає можливість показати найбільш позитивні якості людини, викликати симпатію);
- приховування негативних особистісних характеристик;
- організація уваги (позитивний імідж притягує до себе людей);
- подолання вікових рубежів (комфортне спілкування з людьми різного соціального стану та віку);

Знання технологічних функцій іміджу передбачає широке його застосування.

Таким чином, імідж – це різностороннє явище, яке потребує ретельного та глибокого наукового дослідження. Як правило, імідж –

явище позитивне. Проте, підсумки багатьох опитувань показують, що імідж правоохоронця має скоріш негативний характер. Тому вищим навчальним закладам системи МВС України слід приділяти більшу увагу іміджу працівників сил охорони правопорядку, а саме їх вихованню та самопрезентації для забезпечення позитивного образу у свідомості громадян нашого суспільства.

Список використаних джерел:

1. Бойко І. В. Основні критерії оцінки діяльності органів і підрозділів внутрішніх справ України / І. В. Бойко // *Правова інформатика*. – 2003. – № 1. – С. 9–22.

2. Воробйова І. В. Основні чинники, що впливають на престиж професії співробітника сил охорони правопорядку / І. В. Воробйова // *Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил*. – 2009. – Вип. 4 (22). – С. 143–145.

Одержано 19.09.2014

УДК 004.42

Віктор Петрович БОРИСЕНКО,

*кандидат технічних наук доцент,
доцент кафедри електронних обчислювальних машин
факультету комп'ютерної інженерії та управління
Харківського національного університету радіоелектроніки*

Тетяна Іванівна БОРИСЕНКО,

*кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри електронних обчислювальних машин
факультету комп'ютерної інженерії та управління
Харківського національного університету радіоелектроніки*

**Актуальні питання викладання курсу
з проектування програмних систем**

Курс, що присвячується проектуванню програмних систем (ПС), повинен бути завершальним серед курсів з інформаційних технологій для напрямків навчання 6.050101 («Комп'ютерні науки»), 6.050102 («Комп'ютерна інженерія»), 6.050103 («Програмне інженерія»). Завданнями такого курсу має бути зв'язування воедино знань з інформаційних технологій, отриманих студентом в процесі навчання раніше, та їх практична апробація в деякому упорядкованому процесі розроблення ПС на реальних прикладах.

Предметом вивчення курсу з проектування програмних систем повинен бути життєвий цикл ПС, міжнародні стандарти, що регламентують життєвий цикл ПС. При цьому детально має бути розглянутий процес розроблення вимог до системи.

В рамках курсу так само доцільно висвітлити сучасні методи об'єктно-зорієнтованого розроблення ПС. Об'єктно-зорієнтований підхід до розроблення ПС широко використовується тому, що він продемонстрував свою корисність при побудові систем будь-якого розміру та складності в самих різних областях. Крім того, більшість сучасних мов програмування, інструментальних засобів і операційних систем є в тій чи іншій мірі об'єктно-зорієнтованими, а це дає вагомий підстави судити про світ в термінах об'єктів.

Увесь комплекс питань аналізу і проектування ПС слід розглядати в контексті використання мови UML, як універсального засобу моделювання проектних рішень. За допомогою UML можна розробити детальний план створюваної системи, що містить не тільки її концептуальні елементи, такі як системні функції і бізнес-процеси, а й конкретні особливості, наприклад класи, які написані на спеціальних мовах програмування, схеми баз даних і програмні компоненти багаторазового використання.

Практичної значимості курсу може додати вивчення в ньому питань реляційного моделювання даних на основі діаграм типу «сутність-зв'язок» (ERD) та сучасних інструментальних засобів автоматизації проектування ПС (CASE-систем).

Лабораторний практикум курсу необхідно організувати таким чином, щоб лабораторні роботи охоплювали процеси етапів аналізу і проектування ПС і виконувалися для однієї і тієї ж ПС, що вказана в індивідуальному завданні студента.

Результатами виконання лабораторних робіт повинні бути моделі UML, які описують статичні і динамічні аспекти системи, що розробляється, та представлені такими діаграмами:

- варіантів використання (Use Case);
- класів (Class diagram);
- послідовностей (Sequence diagram);
- станів (State diagram);
- компонентів (Component diagram);
- розгортання (Deployment diagram).

Лабораторний практикум курсу так само може включати розроблення схеми реляційної бази даних на основі ERD.

Інструментальні засоби для лабораторного практикуму повинні бути представлені CASE-системами, що підтримують UML і реляційне моделювання даних.

Одержано 19.09.2014

УДК 343.12(477)

Юлія Володимирівна БУБИР,

ад'юнкт Харківського національного університету внутрішніх справ

Охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження як основний принцип під час професійної підготовки слідчих

Статтею 3 Конституції України проголошено, що людина є найвищою соціальною цінністю, а її права і свободи та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Важливого значення ці положення набувають для кримінальної процесуальної діяльності, що пов'язана з втручанням в особисте життя громадян та обмеженням у випадках, передбачених законом, їх прав і свобод. Особи, які залучені до кримінального провадження, зазнають істотних правообмежень. У зв'язку з цим, особливої актуальності набувають питання забезпечення прав учасників кримінального провадження під час досудового розслідування. Незважаючи на те, що особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення доти, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду, під час кримінального судочинства вона може бути тимчасово обмежена у правах. У зв'язку з тим, у Кримінальному процесуальному кодексі України приділено значну увагу саме охороні та забезпеченню прав кожного суб'єкта процесу. Зі змісту ст. 2 КПК України зрозуміло, що законодавець виділяє 3 завдання кримінального провадження, одним з яких є охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження.

Дослідженням питань забезпечення прав окремих учасників кримінального процесу займалися такі видатні вчені, як В. Д. Адаменко, Ю. П. Аленін, С. А. Альперт, М. В. Вітрук, Ю. М. Грошевий, В. М. Корнуков, Е. Ф. Куцова, В. З. Лукашевич, П. А. Лупинська, В. Т. Маляренко, Є. Г. Мартинчик, Я. О. Мотовіловкер, І. Л. Петрухін, М. С. Строгович, В. М. Тertiшник, В. М. Трофименко та інші. Вказані та інші науковці зробили вагомий внесок у дослідження питання охорони процесуальних прав учасників кримінального провадження, але єдиного розуміння вказаного поняття до цього часу вченими не розроблено. Разом з тим, у зв'язку з прийняттям у 2012 році КПК України у національному законодавстві з'явилася значна кількість новел, що вимагають теоретичного осмислення.

При дослідженні даного питання, встановлено, що відносно категорії «охорона прав» також вживаються такі терміни, як «захист»,

«забезпечення», «гарантованість», «дотримання», «визнання», «повага». Тому виникає потреба у розмежуванні даних термінів, і, відповідно, після цього сформулювати авторське визначення поняття «охорона прав свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження».

Наступним аспектом даного дослідження буде визначення співвідношення понять охорона прав та забезпечення прав учасника кримінального провадження. Поняття «забезпечення прав людини» досить часто використовується як на законодавчому, так і на науковому рівнях. У той же час, у наукових дослідженнях висловлюється велика кількість думок щодо тлумачення даного поняття. Під забезпеченням прав і свобод людини учені пропонують розуміти створення умов для здійснення її прав і свобод. Воно включає такі три елементи (напрями) державної діяльності: сприяння реалізації прав і свобод людини (шляхом позитивного впливу на формування їх загальносоціальних гарантій); охорону прав і свобод людини (шляхом вжиття заходів, зокрема юридичних, для попередження, профілактики правопорушень); захист прав і свобод людини (відновлення порушеного правомірного стану, притягнення винних осіб до юридичної відповідальності).

Аналіз доктринальних позицій надає можливість зробити висновок, що за змістом категорія забезпечення прав людини є багатоаспектним та поліструктурним, оскільки охоплює декілька підсистем. Розглянувши співвідношення понять охорона, захист та забезпечення прав людини, підкреслимо, що вказані поняття не слід ототожнювати, а навпаки, потрібно розмежовувати, оскільки вони мають різний зміст, функції та цільову спрямованість. Категорія охорона прав охоплюється поняттям забезпечення прав особи, оскільки є його структурним елементом. Поняття забезпечення прав особи ширше за поняття охорона прав, оскільки окрім вказаного структурного елементу також включає й інші. Тому, на нашу думку, охорону та захист прав людини разом із іншими підсистемами слід розглядати як окремі складові категорії забезпечення прав особи, що перебувають у тісному взаємозв'язку і доповнюють один одного.

Охорону прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження пропонуємо визначати як систему правових заходів та засобів, які спрямовані на недопущення порушень конституційних та процесуальних прав, свобод та законних інтересів особи, що полягають у належному дотриманні усіма учасниками кримінального провадження процесуальних положень шляхом законної реалізації прав та виконання обов'язків. Охорона здійснюється з метою забезпечення повної та всебічної реалізації прав, свобод та законних інтересів осіб.

Другим об'єктом охорони є свободи учасників кримінального провадження. При тому, що КПК України містить ряд положень, що закріплюють права учасників кримінального провадження (ч. 3 ст. 42 – права підозрюваного, обвинуваченого, ст. 56 – права потерпілого, ст. 66 – права свідка та ін.), перелік свобод особи у кримінальному процесуальному законодавстві прямо не передбачений. Разом з тим, у розділі II Конституції України поряд із категорією «права» вживається термін «свободи». Вважаємо, що між поняттями «право» і «свобода» існує як певний взаємозв'язок, так і відмінність. Взаємозв'язок полягає в тому, що обидва терміни трактуються через правову можливість, в обох випадках йдеться про можливість використовувати надані Основним законом держави соціальні блага. Стан свободи не налається публічною владою, а належить людині від народження й реалізується через суб'єктивні права.

Підкреслимо, що КПК України не визначає, які саме свободи учасника кримінального провадження повинні бути об'єктом охорони з боку державних органів. Тому, слід користуватися Основним законом України та положеннями міжнародних правових стандартів щодо захисту прав людини, оскільки відповідно до ч. 2 ст. 1 КПК України, вони є складовою кримінального процесуального законодавства. Тому, можемо зазначити, що під час кримінального провадження підлягають охороні такі основні свободи людини: свобода віри, свобода віросповідання і свобода совісті; право на особисту свободу; право на придбання і недоторканність приватної власності; свобода пересування по території усієї держави; таємниця і недоторканність листування; свобода слова і свобода думки та об'єднань; право на недоторканність житла; свобода вибору професії тощо.

У зв'язку з викладеним, вважаємо, що законні інтереси особи у кримінальному судочинстві можна умовно поділити на ті, що закріплені у законі, й ті, що не передбачені нормами права, але не суперечать їм та загальновизнаним принципам і соціальним цінностям. Крім того, пропонуємо виділити два види законних інтересів особи, які вона може переслідувати під час кримінального провадження: правові та процесуальні. Правові інтереси охоплюють бажання учасника кримінального процесу у найбільш сприятливому вирішенні кримінального провадження. До правових інтересів підозрюваного можна віднести його прагнення не бути притягнутим до кримінальної відповідальності, а якщо це можливо домогтися застосування до нього найбільш сприятливого та м'якого покарання. Ці інтереси завжди законні, оскільки не суперечать правовим вимогам. Вони зумовлюють необхідність наділення учасників кримінального провадження певними правами, такими як правом на захист, право

оскаржувати рішення, дій чи бездіяльність слідчого, прокурора, слідчого судді. До процесуальних інтересів учасників кримінального провадження слід віднести бажання використати ті чи інші засоби захисту своїх правових інтересів.

Таким чином, правова характеристика поняття «охорона прав, свобод та законних інтересів учасника кримінального провадження», що наводиться у даній статті, сприяє теоретичному осмисленню термінів, що містяться у новому КПК України. Аналіз наукового матеріалу дав змогу сформулювати власне визначення вказаної дефініції; розкрити співвідношення поняття «охорона прав» із поняттями «захист прав» та «забезпечення прав»; з'ясувати три складових об'єкту охорони: права, свободи та законні інтереси учасників кримінального провадження. Вважаємо, що висловлені пропозиції сприятимуть науковому дослідженню у сфері прав людини та слугуватимуть підвищенню гарантованості прав особи. Питання забезпечення прав учасників кримінального судочинства залишається сьогодні найактуальнішим, тому буде предметом подальших досліджень.

Одержано 16.09.2014

УДК 37.09:614.86:351.74

Тарас Степанович ВАЙДА,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
професор кафедри тактико-спеціальної підготовки
факультету з підготовки фахівців для підрозділів міліції
громадської безпеки та кримінальної міліції у справах дітей
Харківського національного університету внутрішніх справ;*

Геннадій Володимирович СИМОНЕНКО,

*старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
факультету з підготовки фахівців для підрозділів міліції
громадської безпеки та кримінальної міліції у справах дітей
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Роль та значення автомобільної підготовки у вихованні транспортної дисципліни курсантів ВНЗ МВС України

Важливість автомобільної підготовки як фахової складової професійної діяльності міліціонерів обумовлена об'єктивною потребою суспільства в кваліфікованих, технічно та юридично підготовлених в галузі безпеки дорожнього руху працівниках міліції, здатних за своїми діловими, моральними, психологічними та фізичними якостями

забезпечити охорону законності, дотримання і захист прав та свобод людини [1; 2]. Сучасний стан правопорядку в країні, поява нових форм і методів антигромадської діяльності на вулично-дорожній мережі призводить до того, що правоохоронці все частіше зіштовхуються з надзвичайними екстремальними ситуаціями, в умовах яких необхідно діяти швидко, безпомилково та безпечно, і не завжди, на жаль, співробітники готові до виконання цих завдань.

Засвоєння навчальної дисципліни «Автомобільна підготовка» складається із різних видів та форм організації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх офіцерів міліції. Провідне місце в пропонованій нами моделі виховання транспортної дисципліни курсантів займає навчальна дисципліна «Автомобільної підготовки», яка передбачає вивчення наступних змістових модулів: 1) будови й основ технічного обслуговування легкового автомобіля; 2) правил дорожнього руху (надалі – ПДР); 3) основ керування та безпеки дорожнього руху і 4) професійної етики та культури водіння (див. рис. 1).

Рис. 1 Структурна схема взаємодії змістових модулів навчальної дисципліни «Автомобільна підготовка» як компонента системи виховання транспортної дисципліни курсантів ВНЗ МВС України

Будова й основи технічного обслуговування легкового автомобіля як навчальний модуль є базовим елементом навчальної програми у загальній системі підготовки водіїв транспортних засобів категорії «В» згідно вимог Державного стандарту з професії «Водій автотransпортних засобів» (спеціалізація – автотransпортні засоби категорії «В») [3]. Виховна мета навчально-виховного процесу, яка реалізується при вивченні цього модуля, спрямована на формування потреби курсантів у поглибленні своїх політехнічних та професійних знань в частині

експлуатації автомобільної техніки, інтересу до розвитку сучасних моделей транспортних засобів, які використовується в ОВС та інших галузях народного господарства. При цьому науково-педагогічному складу важливо сформувані у курсантів дбайливе ставлення до техніки, прищепити їм такі якості, як дисциплінованість, організованість, культуру праці і дбайливе ставлення до відомчого автотранспорту.

Мета та навчально-виховні завдання змістовного модуля «Правила дорожнього руху» полягають у роз'ясненні соціального значення норм Правил дорожнього руху – єдиного в Україні нормативного акта, що регламентує порядок руху як на дорогах, так і усіх інших місцях, де можливий рух транспорту чи інших учасників дорожнього руху. Завдяки визначеним педагогічним методам науково-педагогічним складом кафедри тактико-спеціальної підготовки ФГБ ХНУВС здійснюється виховання у курсантів потреби в поглибленні правового аспекту їх транспортної дисципліни (ґрунтовного засвоєння норм чинного законодавства) в галузі безпеки дорожнього руху (надалі – БДР), формування почуттів поваги та вимогливості до інших учасників дорожнього руху щодо обов'язкового дотримання ними ПДР, почуття відповідальності за життя та здоров'я громадян.

Метою вивчення навчального модуля «Основи керування автомобілем і безпека дорожнього руху» є оволодіння кожним курсантом системою понять з безпеки дорожнього руху, узагальнення знань та вмінь щодо надання першої долікарської допомоги потерпілим в ДТП, формування стійких вмінь, необхідних для швидкого і безпомилкового прийняття рішень та навичок їх чіткої реалізації при управлінні автомобілем в будь-якій дорожній обстановці, особливості процесуального застосування співробітниками міліції (ДАІ) встановлених форм фіксації правопорушень [4]. Виховна мета, яка ставиться при вивченні даного змістовного модуля, є: виховання у курсантів високої особистої транспортної дисципліни, почуття відповідальності за забезпечення безпеки руху, формування таких професійних якостей правоохоронця як нетерпимість до порушників ПДР та належного ставлення до виховання культури поведінки громадян на дорозі.

Метою вивчення навчального модуля «Професійна етика та культура водіння» є оволодіння кожним курсантом системою морально-етичних понять й формування стійких вмінь, необхідних для безконфліктної взаємодії між учасниками дорожнього руху та їх чіткої реалізації при керуванні автомобілем в будь-якій дорожній обстановці. Виховна мета при проведенні практичних занять з цього модуля полягає у вихованні в курсантів високої культури водія як учасника дорожнього руху, а також таких важливих складових елементів транспортної дисципліни

працівника міліції, як вміння знаходити взаєморозуміння з громадянами-правопорушниками, формуванні почуття нетерпимості до порушників ПДР тощо.

Невід'ємною частиною вивчення навчальної дисципліни «Автомобільна підготовка» є самостійна робота курсантів, що здійснюється одночасно з їх аудиторною роботою і знаходиться в органічному зв'язку з нею, доповнює знання правоохоронців за рахунок приділення додаткового часу та використання інших доступних дидактичних засобів і ресурсів (фондів бібліотеки університету, Інтернету, аналіз публікацій засобів масової інформації, вивчення та узагальнення позитивного досвіду в галузі автомобілебудування, ознайомлення з сучасними науковими працями провідних науковців щодо пропонованих шляхів вирішення проблемних аспектів професійного застосування автотранспорту тощо).

Таким чином, цілеспрямована вихована робота науково-педагогічного складу з курсантами у процесі вивчення навчальної дисципліни «Автомобільна підготовка» дає змогу курсантами ґрунтовно оволодіти базовими політехнічними знаннями, соціально-моральними цінностями та правовими нормами, які є важливими компонентами такого важливого особистісного утворення міліціонерів як їх транспортна дисципліна. Використання науково-педагогічним складом ВНЗ МВС України потенційних педагогічних можливостей різних форм організації навчально-виховної роботи у поєднанні із старанним ставленням самих курсантів сприяє формуванню культури поведінки та етики взаємовідносин правоохоронців як учасників дорожнього руху при виконанні останніми складним завдань у боротьбі із злочинністю та порушеннями громадського порядку.

Список використаних джерел:

1. Про заходи щодо зміцнення дисципліни і законності в ОВС та попередження надзвичайних подій, пов'язаних із загибеллю й травмуванням особового складу : наказ МВС України від 16.03.07 № 81.

2. Про міліцію : закон України від 20 груд. 1990 р. № 565-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/565-12>.

3. Про затвердження Державного стандарту з професії «Водій автотранспортних засобів» : наказ МОНмолодьспорту України від 10 лип. 2012 р. № 802 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-derzhavnogo-standartu-z-profesiji-vodii-a-doc107760.html>.

4. Вайда Т. С. Основи керування автомобілем і безпека дорожнього руху : Методика проведення занять з автомобільної підготовки : [навч.-метод. посіб. для викладачів та курсантів ВНЗ МВС України] / Т. С. Вайда, В. П. Маковій, Н. В. Шахман. – 2-ге вид., розшир. та допов. – Харків : Харків юрид., 2012. – 516 с.

Одержано 19.09.2014

УДК 342.951

Наталія Сергіївна ВАСИЛЬЄВА,

здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

Методичне забезпечення профілактики адміністративних правопорушень у сільському господарстві

В умовах розвитку в Україні демократичної, соціальної та правової держави постало нагальне питання щодо реформування системи органів державної влади, а саме змісту їх діяльності. Перегляду потребують їх повноваження, форми та методи діяльності, організаційна структура тощо. Одним з важливих напрямків такого реформування є надання пріоритету в діяльності суб'єктів владних повноважень профілактичній роботі, тобто діяльності, спрямованій на виявлення причин і умов, які сприяють вчиненню проступків, їх усунення, формування правосвідомості громадян. Однією з груп таких суб'єктів, профілактична робота яких потребує переосмислення, є суб'єкти адміністративно-правової протидії правопорушенням у сільському господарстві.

У загальному вигляді під профілактикою прийнято розуміти соціально спрямовану діяльність держави, її органів та їх посадових осіб, громадських організацій та окремих громадян щодо виявлення причин та умов вчинення адміністративних правопорушень, ліквідації факторів, які сприяють ліквідації адміністративної деліктності як соціального явища, та забезпечення, під час здійснення такої діяльності, прав та свобод громадян. Тобто зміст профілактики зводиться до державновладної діяльності з виявлення та усунення причин та умов, які сприяють вчиненню правопорушень.

Проаналізувавши визначення профілактики правопорушень, можна виділити її основні ознаки. Ними є:

- це діяльність, яка включає в себе сукупність заходів управлінського характеру;

- мета такої діяльності полягає у виявленні та усуненні причин і умов, які сприяють вчиненню правопорушень;

- здійснюється органами державної влади, недержавними органами та установами, громадськими організаціями, громадянами;

- реалізується шляхом впливу на правосвідомість громадян;

Враховуючи вказані ознаки, профілактику адміністративних правопорушень можна визначити як діяльність органів державної влади, недержавних органів та установ, громадських організацій та громадян, яка полягає в реалізації комплексу заходів із впливу на правосвідомість громадян з метою виявлення та усунення причин і умов, які сприяють вчиненню правопорушень.

Що стосується профілактики адміністративних правопорушень у сільському господарстві, то їй притаманні усі загальні ознаки, але вона має і ряд особливостей. Вони пов'язані, перш за все, із суб'єктним складом, його повноваженнями, формами та методами профілактичної роботи. Крім того, особливістю даної профілактики є види суспільних відносин, де можуть бути вчинені проступки в сільському господарстві, на запобігання яким спрямована профілактична робота. Це можуть бути суспільні відносини, пов'язані з використанням ресурсів навколишнього природного середовища, посівом та збором урожаю, перевезенням продукції через державний кордон тощо.

Наступна особливість профілактики правопорушень у сільському господарстві полягає в тому, що на сьогоднішній день у нашій державі є досить велика кількість її суб'єктів. До них входять як державно-владні суб'єкти (Міністерство аграрної політики та продовольства України, Державна інспекція сільського господарства України, Державне агентство земельних ресурсів України, Державне агентство лісових ресурсів України тощо), так і різноманітні громадські організації та громадяни, які діють на добровільних засадах. При цьому повноваження органів державної влади на вчинення профілактичних заходів мають бути закріплені у відповідних нормативно-правових актах.

Ще одна особливість профілактики адміністративних правопорушень у сільському господарстві полягає в її залежності від соціально-економічного розвитку держави. Саме соціально-економічні фактори впливають на кількість вчинюваних правопорушень і, у зв'язку з цим, на зміст та кількість необхідних заходів впливу на правосвідомість громадян.

Враховуючи вказані особливості, профілактику адміністративних правопорушень у сільському господарстві можна визначити як зумовлену соціально-економічним розвитком держави діяльність її уповноважених органів, громадських організацій та громадян з виявлення та усунення причин і умов, які сприяють вчиненню адміністративних правопорушень у сільському господарстві, а також формування правосвідомості громадян на дотримання чинного законодавства при занятті сільськогосподарською діяльністю.

Пропонуємо виділити такі види профілактичних заходів у даній сфері:

- формування правосвідомості громадян на дотримання чинного законодавства з питань заняття сільськогосподарською діяльністю;
- контрольно-наглядова діяльність, яка направлена на перевірку стану дотримання суб'єктами господарювання правових норм;
- попередження вчинення адміністративних правопорушень;
- обмеження поширення протиправних об'єктів та дій;

– усунення негативних факторів заняття сільськогосподарською діяльністю;

– ліквідація умов, які сприяють вчиненню правопорушень у сільському господарстві.

Проаналізувавши чинне законодавство з питань профілактики адміністративних правопорушень у сільському господарстві, можна зробити висновок, що на сьогоднішній день органи державної влади, що займаються протидією вказаним проступкам, реалізують досить широке коло профілактичних заходів, спрямованих на виявлення відхилень від правових норм при занятті сільськогосподарською діяльністю, усунення причин та умов, що сприяли їх виникненню, надання суб'єктам певних прав чи їх обмеження, спрямування сільськогосподарської діяльності в правовому руслі тощо. У той же час необхідно зазначити, що ці заходи не виділені серед усього масиву їхньої роботи, що має наслідком втрату пріоритетності профілактичної роботи. Крім того, чинним законодавством не передбачено порядок реалізації профілактичної роботи в сфері протидії адміністративним правопорушенням у сільському господарстві.

У зв'язку з цим доцільним є виокремлення в положеннях про відповідні органи державної влади правових норм, які б закріплювали зміст та порядок реалізації профілактичних заходів у сільськогосподарській сфері. Крім того, доцільно передбачити відповідальність органів державної влади та їх посадових осіб за неналежне виконання профілактичної роботи. Важливим кроком на шляху формування ефективної системи профілактики адміністративних правопорушень стало б прийняття Закону України «Про профілактику правопорушень».

Одержано 16.09.2014

УДК 340.114.5

Олександр Володимирович ВОЛОШЕНЮК,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри загальноправових дисциплін

факультету права та масових комунікацій

Харківського національного університету внутрішніх справ

Напрями формування професійної правосвідомості майбутніх працівників органів внутрішніх справ

Однією з найважливіших умов реформування органів внутрішніх справ України відповідно до світових стандартів охорони правопорядку є підвищення рівня професійної правосвідомості. Будь-які зусилля,

спрямовані на вдосконалення законодавства, зміну структури і чисельності ОВС чи їх перейменування не призведуть до бажаних результатів, якщо ці заходи не будуть супроводжуватись кардинальними змінами колективної і індивідуальної свідомості працівників міліції.

Слід зазначити, що професійна правосвідомість формується поступово і нерівномірно протягом тривалого часу. Деякі її складові утворюються набагато раніше того моменту, коли людина приймає рішення працювати в органах правоохорони. Інші рівні і компоненти формуються в процесі отримання професійної освіти. Але і після закінчення навчання і отримання диплому, в процесі професійної адаптації і пізніше, упродовж всієї службової кар'єри, стан професійної свідомості постійно змінюється. При цьому одні зміни чиняться внаслідок цілеспрямованого правового виховання, під яким розуміється «комплексний ідеологічний, організаційно-правовий, соціально-психологічний, інформаційно-ціннісний вплив ... на свідомість і волю учасників суспільних відносин з метою забезпечення їх правового поведінки, формування відповідної правосвідомості та правової культури, їх підтримку та розвиток» [1, с. 76], а інші відбуваються спонтанно, часом несвідомо, під впливом динамічних чинників реального життя і практичної діяльності. При цьому зміни професійної правосвідомості працівників ОВС досить часто мають негативний характер.

За таких умов важко переоцінити роль навчальних закладів системи МВС у процесі формування у курсантів позитивних уявлень і оцінок з приводу функціонування правової системи та її окремих елементів, виховання у них стійких установок правомірної поведінки. Слід виокремити декілька важливих напрямів формування професійної правосвідомості майбутніх працівників органів внутрішніх справ.

Перш за все слід спрямувати зусилля на формування у курсантів правового світогляду. Слід погодитись з В. П. Малаховим стосовно того, що інтегральною рисою, яка характеризує професійність правосвідомості, є пріоритетність, домінування правового світогляду, сприйняття всієї сукупності форм і явищ суспільного життя як форм і моментів правового життя, розуміння самих різномірних соціальних питань як проблем правового характеру [2, с. 96]. Правовий світогляд формується через усвідомлення сутності права, його цінності як найбільш ефективного регулятора суспільних відносин, що поєднує засади свободи, рівності і справедливості, створює умови захищеності, гарантованості прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина. Опанування юридичною термінологією, правовими категоріями і конструкціями створює належний

фундамент фахового юридичного мислення. Особливо глибокого укорінення у свідомості майбутніх правоохоронців потребують категорії «верховенство права», «законність», «демократична, соціальна, правова держава», які утворюють своєрідну смислову матрицю функціонування сучасного публічно-владного апарату.

Необхідно також закласти у свідомість курсантів новітні уявлення про природу правоохоронної діяльності в умовах демократизації суспільно-політичного життя, розвитку інститутів громадянського суспільства. Зокрема, мова йде про розкриття змістовних засад принципів «служіння суспільству», «захисту громадян», «допомоги населенню», «громадського партнерства», що знаходять свій прояв у «концепції соціального обслуговування», яка покладена в основу сучасного європейського поліціювання.

Третій напрям формування правосвідомості курсантів навчальних закладів системи МВС полягає у закладенні фундаменту професійної компетентності майбутніх правоохоронців, тобто у забезпеченні їх глибокими, конкретними, професійно необхідними знаннями і навичками. Саме наявність актуальних знань діючого законодавства, практики його реалізації, методик вирішення стандартних і неординарних службових ситуацій відповідно до спеціалізації свідчить про професійний характер правосвідомості працівників міліції, про їх готовність належним чином виконувати покладені на них завдання.

Оскільки структурними елементами правосвідомості, поряд з правовою ідеологією, є також правова психологія і правові установки, слід в процесі навчання забезпечити збалансований розвиток всіх названих компонентів. У науковій літературі вірно звертається увага на те, що специфіка раціонально-ідеологічних складових професійної правосвідомості обумовлює особливий характер його соціально-психологічних компонентів, які мають підпорядковане значення. Переважання емоційної сторони в професійній правосвідомості призводить до її дефектності і, в кінцевому рахунку, до помилкових висновків і рішень [3, с. 119]. Слід також значну увагу приділяти формуванню позитивних правових установок, зокрема таких, як неухильне дотримання вимог законності, точне і суворе здійснення своїх повноважень, прагнення законними засобами забезпечити реалізацію і захист юридичних прав і обов'язків суб'єктів правовідносин тощо.

Нарешті, важливим напрямом формування професійної правосвідомості майбутніх правоохоронців є профілактика різноманітних її негативних змін, викривлень, дисфункцій, які охоплюються поняттям

«професійна деформація». Основними формами об'єктивації деформації професійної правосвідомості у діяльності працівників міліції є правова демагогія (маніпулювання правовими категоріями), морально-правовий конформізм, спекулятивно-правовий популізм, байдужість до осіб, стосовно яких здійснюється професійна юридична діяльність, формалізм, бюрократизм, стереотипізація мислення, яка може виявлятися у феноменах «виконавчого функціоналізму», «обвинувального ухилу», «синдромі власної непогрішимості» та ін. [4, с. 186]. Небезпека таких явищ полягає у тому, що вони сприяють виникненню в суспільстві стійких уявлень про переважання у діяльності міліції незаконних і аморальних методів роботи, формуванню атмосфери ворожості і недовіри до діяльності органів внутрішніх справ.

Таким чином, важливим завданням діяльності вищих навчальних закладів системи МВС України є правове виховання курсантів, спрямоване на формування позитивно спрямованої професійної правосвідомості. Недостатньо протягом навчання отримати певний набір знань, підтверджений складеними екзаменами і заліками. Реалії сьогодення вимагають від майбутніх правоохоронців наявності стійкого правового світогляду, сучасних уявлень про призначення і пріоритети правоохоронної діяльності, високого рівня професійної компетентності і психологічної стійкості. Підвищення рівня професійної правосвідомості курсантів має відбуватися внаслідок діяльності різних підрозділів навчального закладу, при викладанні всіх предметів, як загальноправового, так і спеціалізованого спрямування.

Список використаних джерел:

1. Иванников И. А. Теория государства и права : понятийно-терминолог. слов. / И. А. Иванников. – М. : Юрлитинформ, 2010. – 184 с.
2. Малахов В. П. Формирование профессионального правосознания сотрудников правоохранительных органов / В. П. Малахов // Право и образование. – 2002. – № 6. – С. 95–100.
3. Бреднева В. С. Уровни правосознания и юридическая деятельность / В. С. Бреднева. – Южно-Сахалинск : СахГУ, 2010. – 164 с.
4. Жидовцева О. А. Подолання і запобігання деформації правосвідомості працівників кримінальної міліції у справах дітей [Електронний ресурс] / О. А. Жидовцева // Право і Безпека. – 2012. – № 3 (45). – С. 185–190. – Режим доступу: <http://pb.univd.edu.ua/?controller=service&action=download&download=8504>.

Одержано 18.09.2014

УДК 351.743(091)(477)

Дмитро Вікторович ГАЛКІН,

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності
навчально-наукового інституту підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної міліції
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Правове регулювання створення центральних кадрових апаратів радянської міліції у другій половині 1930-х років

У другій половині 1930-х рр. державна влада продовжувала проводити курс на зміцнення кадрового складу міліції та вдосконалення її кадрових апаратів. Істотне значення мали проведені в листопаді – грудні 1935 р. службова атестація всього начальницького складу міліції і встановлення спеціальних звань та знаків розрізнення для працівників, чітка регламентація прав і обов'язків начальницького складу, порядок призначення та звільнення працівників [1, с. 252]. Багато з цих питань отримали правову регламентацію в затвердженому ЦВК і РНК СРСР 3 липня 1936 р. Положенні про проходження служби начальницьким складом робітничо-селянської міліції [2, с. 316]. Відповідно до даного нормативного акта начальницькому складу присвоювалися спеціальні звання в залежності від рівня кваліфікації, стажу роботи та підсумків службової атестації. В Положенні були чітко регламентовані права і обов'язки начальницького складу, порядок призначення та звільнення посадових осіб.

8 грудня 1936 р. створено Відділ кадрів НКВС СРСР. У передвоєнні роки відбувалося подальше вдосконалення структури кадрових апаратів органів НКВС як в центрі, так і на місцях, підвищувалася їх роль і відповідальність за роботу з кадрами. Вживалися заходи, спрямовані на підвищення професійної майстерності працівників, на підвищення якісного складу кадрів усіх служб і підрозділів органів внутрішніх справ. Одним із таких заходів стало видання 14 листопада 1938 р. постанови ЦК ВКП (б) «Про облік, перевірку та затвердження працівників НКВС».

3 травня 1939 р. наказом НКВС СРСР було оголошено Положення про Відділ кадрів НКВС СРСР, відповідно до якого Відділ кадрів був центральним апаратом НКВС СРСР, створеним з метою здійснення покладених на нього завдань з питань підбору, підготовки, розстановки, переміщення і звільнення працівників НКВС.

На Відділ кадрів НКВС СРСР були покладені такі обов'язки:

- здійснювати підбір, розстановку, висування, переміщення та звільнення особового складу управлінь (відділів) центрального апарату НКВС СРСР;

- забезпечувати начальницьким складом апарати НКВС на місцях шляхом перерозподілу діючих кадрів, підбору і розподілу нового поповнення;

- здійснювати спеціальну перевірку новоприйнятих кадрів, вивчати особовий склад і готувати матеріали по нагородженню та атестації;

- керувати підготовкою і роботою з удосконалення майстерності працівників в навчальних закладах, оперативно-чекістських школах і на курсах НКВС;

- розробляти питання організаційної побудови, структури і штатів органів НКВС;

- вирішувати питання правового положення особового складу;

- керувати діяльністю відділів кадрів головних управлінь (відділів) НКВС;

- здійснювати контроль за підбором, розстановкою і висуненням працівників в структурних підрозділах НКВС, дотриманням організаційно-штатної дисципліни і вивченням ділових і моральних якостей працівників;

- вести персональний і статистичний облік особового складу [2, с. 263–271].

Відділ кадрів НКВС СРСР керував діяльністю відділів кадрів головних управлінь (відділів) Наркомату внутрішніх справ. Всі проекти директив, положень, інструкцій, організаційно-штатних заходів, які стосувалися питань роботи з кадрами, головні управління (відділи) Наркомату мали погоджуватися з Відділом кадрів НКВС СРСР.

Структура Відділу кадрів НКВС СРСР включала в себе секретаріат і 19 відділень. З метою підвищення ролі і авторитету Відділу кадрів в системі служб НКВС Положення встановлювало, що даний відділ має очолювати заступник Народного Комісара внутрішніх справ СРСР. Всього у складі Відділу кадрів НКВС СРСР за даними на 1 січня 1940 р. налічувалося 362 чоловіки.

Таким чином, аналізуючи питання про генезис кадрових апаратів радянської міліції, необхідно відзначити такі особливості цього процесу:

- поява кадрових апаратів було обумовлено тенденціями централізації радянської міліції в загальнодержавному масштабі, яка повинна була стати опорою тоталітарної держави;

- нормативно-правові акти даного періоду юридично закріпили структуру кадрових органів, обсяг і зміст кадрової функції, компетенцію посадових осіб, відповідальних за організацію і проведення роботи з кадрами;

– підбір і розстановка кадрів здійснювалися на науковій основі, використовувалися елементи прогнозування та планування майбутніх потреб у кваліфікованих кадрах різного рівня.

Всі ці заходи призвели до того, що до початку Великої Вітчизняної війни вперше за роки існування радянської влади кадровий склад радянської міліції стабілізувався.

Список використаних джерел:

1. Про спеціальні звання та знаки розрізнення особового складу Робітниче-селянської міліції НКВС Союзу : постанова Центр. Виконав. Ком. та Ради Народ. Комісарів СРСР від 26 квіт. 1936 р. // Собрание законодательства СССР. – 1936. – № 27. – Ст. 252

2. Про проходження служби начальницьким складом Робітниче-селянської міліції : постанова Центр. Виконав. Ком. та Ради Народ. Комісарів СРСР від 3 лип. 1936 р. // Собрание законодательства СССР. – 1936. – № 36. – Ст. 316 а, 316 б.

3. Советская милиция: история и современность. 1917–1987 / под ред. А. Власова. – М. : Юрид. лит., 1987. – 551 с.

Одержано 19.09.2014

УДК [351.743:378](477)

Інна Олександрівна ГАРНА-ІВАНОВА,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри адміністративного права та процесу

Харківського національного університету внутрішніх справ

**Харківський національний університет внутрішніх
справ як суб'єкт надання освітніх послуг
для кадрів Державної міграційної служби України**

У складний для держави час потреба у висококваліфікованих працівниках, зокрема у сфері регулювання міграційних процесів в Україні набуває особливого значення. Державна міграційна служба України відноситься до центрального органу виконавчої влади діяльність якої координується Міністерством внутрішніх справ України. Харківський національний університет внутрішніх справ є одним із провідних вищих навчальних закладів системи МВС України, який за своїм науковим потенціалом, матеріально-технічною базою має можливість здійснювати підготовку кадрів для Державної міграційної служби України за всіма напрямками підготовки: паспортна робота і громадянство, робота з біженцями та іноземцями.

Кафедри університету мають науково-методичні напрацювання з дисциплін у сфері міграції: «Міграційне право», «Адміністративно-правове регулювання міграційних процесів», «Протидія ОВС нелегальній міграції».

Метою викладання навчальних дисциплін у сфері міграції є: глибоке і всебічне дослідження розвитку правового регулювання міграційних процесів в Україні, їх правових особливостей; встановлення гарантій і обов'язку держави щодо забезпечення відповідного статусу **різним категоріям мігрантів**; сприяння опануванню методикою правового аналізу норм міграційного права України; вміле застосовування теоретичних знань у конкретних умовах державного та суспільного життя, практичній діяльності. Основними завданнями вивчення дисциплін у сфері міграції є формування у слухачів ґрунтовних знань щодо: визначення місця сучасного міграційного права України в системі національного права; розкриття спрямування державної міграційної політики української держави; аналізу міграційно-правових інститутів, норм, їх дії, правової суті, визначення основних з цих інститутів; **аналізу правового статусу різних категорій мігрантів в Україні, який змінюється в процесі переміщення.**

Враховуючи те, що в ХНУВС захищено ряд дисертацій з питань міграції та проводяться інші наукові роботи, то можна зробити висновок, що науковий потенціал університету знаходиться на високому рівні і відповідає державним стандартам, щодо здійснення підготовки кадрів для Державної міграційної служби України.

Враховуючи нещодавнє виникнення служби, до працівників Державної міграційної служби України висуваються вимоги швидкого і якісного опанування міжнародними нормативно-правовими актами, такими як: Загальна декларація прав людини 1948 року; Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року; Конвенція про скорочення безгромадянства 1961 року; Конвенція про правовий статус біженців 1951 року; **План дій Україна – ЄС у сфері юстиції, свободи та безпеки від 2007 року, а також Конституцією України і законами України у сфері міграції, а саме:** «Про громадянство України» від 18.01.2001, «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» від 11.12.2003, «Про імміграцію» від 07.06.2001, «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22.09.2011, «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 08.07.2011, **«Про Єдиний державний демографічний реєстр» від 20.11.2012.**

На забезпечення ефективного державного управління міграційними процесами, створення умов для сталого демографічного та соціально-економічного розвитку держави, підвищення рівня національної безпеки

шляхом запобігання виникненню неконтрольованих міграційних процесів та ліквідації їх наслідків, спрямовані норми Концепції державної міграційної політики, яка затверджена указом Президента України 30.05.2011, та Програма сприяння зайнятості населення та стимулювання створення нових робочих місць на період до 2017 року, що затверджена **постановою Кабінету Міністрів України 15.10.2012.**

Сьогодні особливого значення набувають питання: узгодження національного законодавства у сфері міграції з міжнародними стандартами, посилення соціального і правового захисту громадян України, які перебувають або працюють за кордоном, створення умов для безперешкодної реалізації прав, свобод, законних інтересів мігрантів і виконання ними передбачених законодавством обов'язків, забезпечення повноти використання інтелектуального та трудового потенціалу таких осіб, додержання принципів захисту інтересів України.

Отже, проблемних питань у сфері міграції існує багато. Завдання науки – знаходити ефективні підходи для їх вирішення, завдання практики – робити наукові підходи працездатними. А головна мета ХНУВС – надати висококваліфікованих спеціалістів державі для вирішення важливого завдання панування правопорядку в Україні.

Одержано 18.09.2014

УДК 159.923

Сергій Петрович ГІРЕНКО,

кандидат педагогічних наук, доцент,

професор кафедри психології та педагогіки

факультету з підготовки фахівців для підрозділів міліції

громадської безпеки та кримінальної міліції у справах дітей

Харківського національного університету внутрішніх справ

Особливості значущості різних сфер життя та самооцінки працівників ОВС з різним професійним стажем

Сьогодні, в умовах військових дій та реальної терористичної загрози правоохоронна система України проходить перевірку не тільки на міцність, але й на здатність захистити суспільство від злочинних посягань в цілому. Професійно-кадрові питання, особисті якості, рівень моральної, правової, національної культури, патріотизму та мужності сучасних правоохоронців сьогодні виступають об'єктами досліджень та репортажів ЗМІ.

Саме тому, на наш погляд, **актуальною** є проблема дослідження різних аспектів самосвідомості працівників правоохоронних структур,

Сучасна професійна діяльність працівників органів внутрішніх справ є предметом багатьох науково-практичних досліджень, які визначають професійні, соціальні, індивідуально-психологічні та комунікативні умови та чинники, що впливають на її протікання та результативність, місце фахівця в професійному середовищі, окреслюють сучасні проблеми, вектори та перспективи розвитку галузі.

Різним науковим аспектам самосвідомості, визначенням її місця в психічній організації особистості присвячені праці Б. Г. Ананьєва, Л. І. Божович, Л. С. Виготського, В. Вундта, У. Джеймса, І. С. Кона, О. М. Леонтьєва, В. С. Мерліна, Т. В. Міронової, С. Л. Рубінштейна, В. В. Століна, І. І. Чеснокової, Є. В. Шорохової, К. Юнга, Е. Еріксона та ін. Професійні аспекти самосвідомості правоохоронців досліджено у працях О. М. Бандурки [1], І. В. Ващенко, В. В. Доценко, С. І. Корсуна, Я. В. Мацегори, Е. Б. Храмцова та ін.

Слід зазначити, що самосвідомість тісно пов'язана з реалізацією здатності фахівця до правоохоронної діяльності, що робить актуальним її дослідження як параметра професійного добору в ОВС.

В нашому дослідженні приймали участь 57 працівників ОВС з різним стажем роботи. **Предметом дослідження** виступають показники значущості різних сфер життя та рівень самооцінки працівників ОВС з різним стажем роботи.

На першому етапі нами досліджувались показники значущості різних сфер життя для працівників ОВС з різним стажем роботи.

Таблиця 1

Середні показники значущості різних сфер життя працівників ОВС з різним стажем роботи ($\chi \pm \delta$)

Сфера життя	1 гр. (стаж до 3-х років)	2 гр. (стаж від 3-х до 10 років)	3 гр. (стаж від 10 років)
Особистий престиж	6,7 $\pm$ 2,9	8,1 $\pm$ 4,5	7 $\pm$ 2
Навчання та освіта	7,5 $\pm$ 3,7	8,3 $\pm$ 4,7	6,6 $\pm$ 2,9
Сімейне життя	7,8 $\pm$ 3,2	8,3 $\pm$ 4,6	7,9 $\pm$ 1,8
Суспільне життя	8,2 $\pm$ 2,5	9 $\pm$ 4,9	8,5 $\pm$ 1,7
Захоплення	6,9 $\pm$ 2,6	8,2 $\pm$ 4,5	6,7 $\pm$ 2,7

За результатами, представленими в таблиці 1, ми можемо зробити висновок, що на всіх етапах професіоналізації переважає сфера

соціального життя. Це виражається в прагненні до встановлення та підтримання сприятливих взаємин з колегами по роботі, важливості типу соціально-психологічного клімату колективу, колегіальності в роботі, атмосфери довіри і взаємодопомоги серед колег, що сприяє формуванню цілком дружнього колективу та спонукає до сумлінного виконання службових обов'язків.

На другому етапі нами було проведено дослідження самооцінки працівників ОВС. Самооцінка (емоційно-оцінний компонент самосвідомості) – це знання про себе у поєднанні із ставленням до себе. Це певний рівень розвитку самосвідомості, що проявляється у здатності ставитись до себе критично, співвідносити свої можливості з результатами діяльності відповідно до думки оточуючих та згідно вимог до себе. Самооцінка відображає ступінь розвитку почуття самоповаги, відчуття особистої цінності і позитивного самоставлення.

Л. Бороздіна [2] визначає самооцінку як компонент самосвідомості, що забезпечує оцінку з точки зору певної системи цінностей. Ціннісні орієнтації складають основу його професійної позиції, яка демонструє систему особистісних смислів професіонала стосовно здійснюваних ним ролей.

Професійна самооцінка – це зіставлення реального та ідеального «Я»; суб'єктивне ставлення до результатів професійної діяльності та своєї позиції у колективі. На професійну самооцінку впливає зміст професійної діяльності, досягнуті у ній результати, а також індивідуальні властивості особистості та важливість якості, котра оцінюється. Професійна самооцінка більш досвідченого працівника базується не тільки на думці, що склалась про нього у даному колективі, а й на попередньому професійному досвіді.

За результатами досліджень, половина працівників першої групи, професійний стаж яких складає до трьох років, мають високий рівень самооцінки. Це може свідчити про наявність в них дещо ідеалізованого образу своєї особистості і здібностей, своєї цінності для оточуючих, для загальної справи. Також в цій групі спостерігається найменша кількість працівників з низьким рівнем самооцінки.

Працівники, які мають середній рівень самооцінки становлять: у першій групі (30 %), у другій (42,9 %), у третій (34,8 %), що вказує на не значну різницю показників у групах.

Показники кількості осіб з низькою самооцінкою в другій та третій групах приблизно однакові та свідчать про те, що майже чверть працівників відчувають невпевненість в собі, боязкість, не бажають на практиці реалізовувати свої задатки та здібності. Такі люди не ставлять

перед собою важкодоступні цілі, обмежуються рішенням повсякденних завдань, занадто критичні до себе. Тут можливо казати про можливі ознаки професійно-психологічної деформації працівників міліції.

Таким чином, дослідження особливостей вищезазначених параметрів самосвідомості працівників ОВС на різних етапах професіоналізації показує, що:

1. Серед основних сфер життя працівників ОВС з різним стажем роботи стабільно переважають суспільна та сімейна сфери.

2. Найбільша кількість працівників з середнім рівнем самооцінки спостерігається в групах зі значним досвідом роботи.

Список використаних джерел:

1. Бандурка А. М. Юридическая психология : учебник / А. М. Бандурка, С. П. Бочарова, Е. В. Землянская. – Харьков : Нац. ун-т внутр. дел, 2001. – 450 с.

2. Бороздина Л. В. Сущность самооценки и ее соотношение с Я-концепцией / Л. В. Бороздина // Вестник Московского университета. Серия 14: Психология. – 2011. – № 1. – С. 54–66.

Одержано 18.09.2014

УДК 343.85(477)

Євгенія Олексіївна ГЛАДКОВА,

*кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблем протидії злочинності навчально-наукового інституту
підготовки фахівців для підрозділів кримінальної міліції
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Забезпечення прав і свобод особи при здійсненні запобіжного впливу

Запобіжна діяльність, як і будь-який інший регламентований нормами права процес, покликана максимально сприяти досягненню цілей протидії злочинності при мінімальних витратах матеріальних, фінансових, людських та інших ресурсів. Досягти ж її оптимізації можна лише тоді, коли відповідний механізм реалізації виступатиме в ролі соціального інструменту організації та регуляції цілеспрямованої діяльності її учасників. А це в реальній дійсності означає, що проблема здійснення даного процесу – це, насамперед, проблема пошуку шляхів і засобів ефективної реалізації суб'єктами протидії злочинності антикриміногенного потенціалу, закладеного в системі.

Важливим питанням у цьому зв'язку є регламентація порядку здійснення запобіжного впливу на особу та забезпечення її прав і свобод.

Мова йде, по-перше, про чіткі правові підстави державного «вторгнення» у сферу прав і свобод людини, а по-друге, про процесуальне визначення всього запобіжного процесу, у тому числі його початку і завершення. При цьому вирішення першого питання значною мірою залежить від правильного вирішення другого питання. Але, якщо перше питання розглядається у спеціальній літературі, то друге – не тільки недостатньо регламентоване законодавцем, але й не досліджене. Ось чому представляється необхідним розгляд даного питання в контексті порушеної проблематики.

Чинне законодавство містить норми, що регламентують порядок ухвалення окремих рішень про застосування заходів запобіжного впливу та їх скасування. Так, ст. 16 Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» встановлює, що особа, яка визнана хворою на наркоманію, але ухиляється від добровільного лікування або продовжує після лікування вживати наркотичні засоби без призначення лікаря і відносно якої у зв'язку з її небезпечною поведінкою до органів внутрішніх справ або прокуратури звернулися близькі родичі чи інші особи, за рішенням суду може бути направлена на лікування від наркоманії до спеціалізованого лікувального закладу органів охорони здоров'я, а неповнолітні, які досягли шістнадцятирічного віку, – до спеціалізованих лікувально-виховних закладів терміном до одного року. Ст. 19 Закону визначає, що у разі систематичного порушення особою, яка перебуває в спеціалізованому лікувальному закладі, режиму та курсу лікування від наркоманії, внаслідок чого заходи лікувального впливу не дали позитивних результатів, за поданням адміністрації лікувального закладу, погодженим з прокурором, і на підставі медичного висновку районний (міський) суд за місцем розташування лікувального закладу може продовжити цій особі строк перебування у ньому. При цьому загальний термін примусового лікування не може перевищувати дванадцяти місяців [1, с. 336–337]. Після закінчення цього терміну суд може продовжити примусове лікування або завершити його, ухваливши відповідні постанови.

Інших форм рішень про здійснення запобіжного впливу на даному рівні законодавством не передбачено. В усіх інших випадках запобіжний вплив здійснюється без ухвалення уповноваженим органом відповідного рішення. Цю практику, на наш погляд, варто визнати неефективною. Значення порядку винесення в кожному окремому випадку письмового рішення зводиться не лише до необхідності суворого дотримання двох основних принципів протидії злочинності: законності та індивідуалізації

кримінологічного впливу. Введення такого порядку зіграло б позитивну роль і в іншому плані: воно суттєво підвищило відповідальність суб'єктів протидії злочинності у виявленні осіб, схильних до вчинення злочинів; свідчило на користь законності та необхідності здійснення впливу і генерувало спільні зусилля у досягненні поставлених цілей і визначених завдань.

А. Е. Жалинський та М. В. Костицький свого часу порушували питання про необхідність за певних умов ухвалення спеціально-кримінологічних рішень, наприклад, «... коли здійснення профілактики спричиняє зміну правового положення особи (введення правообмежень, покладання додаткових обов'язків, закріплення осіб, які здійснюють контрольно-виховні функції), ... коли встановлюються права або обов'язки у сфері профілактики, що поширюються на одну особу або коло осіб» [2, с. 47].

Вважаємо, що письмове рішення про здійснення запобіжного впливу повинно прийматися в усіх без виключення випадках виявлення особи, схильної до вчинення злочинів. Встановлення такого обов'язкового порядку, безсумнівно, сприятиме підвищенню ефективності реалізації антикриміногенного потенціалу, дотриманню принципів законності та індивідуалізації запобіжного впливу.

За цих умов вказане рішення варто буде розглядати в якості правової підстави відповідної діяльності. Поряд з іншим воно повинно містити інформацію про факти, відомості або дані, які у сукупності послужили підставою або джерелом переконання про схильність даної особи до вчинення злочинів. Уявляється, що аналізоване рішення повинне мати наступну структуру і реквізити:

- 1) дата і місце ухвалення;
- 2) дані про посадову особу, яка його ухвалила;
- 3) прізвище, ім'я і рік народження особи, яка підлягає запобіжному впливу;
- 4) формальні підстави для здійснення впливу (характер і кількість правопорушень, аморальних вчинків, виявлених криміногенних факторів, конфліктних ситуацій тощо), які покладені в основу припущення про ймовірність вчинення даною особою злочину, а, отже, і потреби у запобіжному впливі;
- 5) пропонувані заходи впливу на особу з метою корекції її поведінки;
- 6) дані про суб'єктів, на яких покладається обов'язок організації та здійснення кримінологічного впливу;
- 7) відомості про ознайомлення особи, що підлягає впливу (якщо вона неповнолітня – батьків або осіб, що їх замінюють), з ухваленим

рішенням, а також про роз'яснення наданих прав і покладених обов'язків, у тому числі й обмеженнях.

З моменту ухвалення такого рішення цю особу може бути піддано кримінологічному (запобіжному) впливу.

Зазначене вище, на наше глибоке переконання, слід внести в якості доповнення до проекту Закону України «Про запобігання злочинам злочинів», концепція і загальний задум якого неодноразово обговорювалися вченими і практиками [3].

Список використаних джерел:

1. Уголовная юстиция : сб. норматив. актов. – Изд. 4-е, испр. и доп. – Харьков : Одиссей, 2006. – 400 с.

2. Жалинский А. Э. Эффективность профилактики преступлений и криминологическая информация / А. Э. Жалинский, М. В. Костицкий. – Львов : «Вища школа», 1980. – 212 с.

3. Литвинов О. М. Закон про профілактику злочинів: новітні перспективи / О. М. Литвинов // Адміністративне право України: сучасний стан та шляхи розвитку : матер. наук.-практ. конф. (Харків, 27 квіт. 2012 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2012. – С. 121–126.

Одержано 17.09.2014

УДК 371.3:35.085-057.36(477)

Геннадій Іванович ГЛОБЕНКО,

кандидат юридичних наук, доцент,

заступник начальника кафедри кримінального процесу

факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства

Харківського національного університету внутрішніх справ

**Окремі питання щодо підвищення кваліфікації
слідчих у вищих навчальних закладах МВС України**

Нині система МВС України, яка впродовж багатьох десятиліть виконувала суто репресивні функції, послідовно намагається перевтілитися у сучасну правоохоронну структуру, головні пріоритети якої направлені на ефективний захист конституційних прав і свобод громадян. Динамічні зміни в суспільно-економічних відносинах, які відбулися в Україні не могли не торкнутися органів досудового розслідування.

Пов'язано це не лише зі значними змінами в законодавстві, але й умінні слідчих кадрів працювати за таких умов. Таке уміння припускає наявність у них високого професійного рівня. На жаль, професіоналізм багатьох слідчих бажає залишати кращого. Подолати вищевказану проблему, не вирішивши питання професійного росту слідчих, неможливо.

Це безпосередньо пов'язано з післядипломною освітою працівників ОВС, оскільки однією з причин їх низької професійної майстерності є відсутність безперервної системи навчання. І всі таки, як би не підвищувалась якість навчання, не варто очікувати, що вищі навчальні заклади МВС України стануть випускати готових слідчих-професіоналів. Завданнями вищого навчального закладу є лише надання глибоких та різнобічних теоретичних знань необхідних для роботи на посаді слідчого. З придбанням певного досвіду роботи процес навчання має націлюється на підвищення професіоналізму. У зв'язку з цим можна стверджувати, що розширення та поглиблення вузівської освіти закономірний процес. Так, М. І. Кулагін не безпідставно констатує, що діюча система післявузівського навчання слідчих повинна складатися з наступних ланок: 1) практичного навчання молодих слідчих; 2) самоосвіта слідчих; 3) чергування розслідування окремих видів злочинів (зміна спеціалізації); 4) тимчасове виконання обов'язків; 5) постійно діючі семінари в МВС – УВС; 6) навчання в інститутах і на факультетах підвищення кваліфікації; 7) навчання в ад'юнктурі [1, с. 5]. Слід зазначити, що подібна низка заходів стосовно підвищення кваліфікації передбачена у «Положенні про організацію післядипломної освіти працівників органів внутрішніх справ», затверджене наказом МВС України від 5 березня 2013 р. № 219. Таким чином можна стверджувати, що остаточне формування слідчого закінчується не у вищому навчальному закладі, а лише після його закінчення.

Сучасна діяльність слідчого у практичних підрозділах характеризується все більшим ускладненням та високим динамізмом. Це вимагає, з одного боку, поглиблень знань за фахом, а з іншого здатності до адаптації в швидкозмінних умовах. Реалізація цих вимог має проходити як при отриманні вищої освіти, так і під час підвищенні кваліфікації. Зокрема, за рахунок розширення знань в області психології, наукової організації управління, вміння досконало володіти сучасною криміналістичної та іншою технікою. Висока емоційна напруженість діяльності та стресові ситуації вимагають стійкої психіки, здатності самоконтролю, уміння приймати професійно грамотні рішення у складних ситуаціях, відчувати підвищену відповідальність за наслідки своїх дій.

Важливим чинником в удосконаленні професійного рівня слідчого в рамках післядипломної освіти працівників ОВС є підвищення кваліфікації, що здійснюється у вищих навчальних закладах МВС України. Цей процес постійно вдосконалюється залежно від потреб правоохоронних органів та розвитку економіки, а також у зв'язку з досягненням науки і техніки. Однією з передумов до вдосконалення професійної майстерності слідчих

є визначення знань слідчих, які залучаються до процесу підвищення кваліфікації. Вищезгаданий рівень знань має визначатися у ході вхідних та вихідних тестувань.

Загальною метою любого виду навчання, в тому числі і підвищення кваліфікації, є отримання знань, відпрацювання умінь та навичок. У даному випадку викладач має справу з фахівцем, який має вищу юридичну освіту та деякий практичний стаж, з сформованим комплексом знань, вмінь та навичок. У зв'язку з цим можна визначити фактори, що впливають на досягнення мети підвищення кваліфікації: це спеціалізація, вид підвищення кваліфікації яке слідчий проходив раніше, вміння та навички у відповідних розділах юридичних наук.

Під час підвищення кваліфікації також виникає проблема щодо галузей юридичних знань та в якому обсязі необхідне удосконалення. У зв'язку з цим слід зазначити, що перелік дисциплін визначається юридичними науками, з якими слідчий має справу у практичній діяльності: кримінальне право, кримінальний процес, кримінологія, криміналістика, управління та організація розслідування, юридична психологія. Цей перелік потрібно доповнити вмінням працювати за комп'ютером, що безпосередньо входить до управління та організації розслідування. У свою чергу під час визначення об'єму знань, умінь та навичок за кожною дисципліною з метою вдосконалення програми навчання виходять з слідчої та судової практики, а також помилок та труднощів, що найчастіше зустрічаються в практичній діяльності слідчих.

Окремим позитивним аспектом підвищення кваліфікації є те, що працівники слідчих підрозділів мають можливість порівняти власний досвід з досвідом своїх колег. Надання такої можливості дозволяє об'єктивно оцінити свій досвід, прийоми та методи роботи, а також отримати відповідну інформацію у своїх колег. Застосування такої форми створює всі умови для досягнення мети навчання, а саме, позитивний досвід одного може запровадитись у практичну діяльність інших.

Список використаних джерел:

1. Организация профессионального обучения сотрудников следственного аппарата : учеб. пособие / под общ. ред. Н. И. Кулагина. – Волгоград : НИИРПО ВСШ МВД СССР, 1995. – 155 с.

Одержано 17.09.2014

УДК 351.74

Анастасія Володимирівна ДАНИЛЕНКО,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінального процесу

факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Олександра Олександрівна КОЧУРА,

старший викладач кафедри кримінального процесу

факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства

Харківського національного університету внутрішніх справ

Моральна підготовка як одне із завдань психолого-педагогічного супроводження навчального процесу

Становлення державності в незалежній Україні поставило перед організацією вищої освіти, у тому числі і в системі МВС, принципово нові й важливі завдання. Від рівня підготовки фахівців правоохоронної сфери залежить майбутнє не тільки держави, а й кожного члена суспільства. На працівників правоохоронних органів покладено важливі функції підтримки громадського порядку, дотримання законності, захисту прав і свобод людини, запобігання вчиненню правопорушень.

Навчальні заклади МВС України покликані забезпечувати органи та підрозділи внутрішніх справ кваліфікованими та психологічно стійкими кадрами. Розв'язання цього завдання можливе лише за наявності ефективної системи психологічного забезпечення та психолого-педагогічного супроводження навчально-виховного процесу в навчальних закладах МВС України.

Відповідно до Положення про психолого-педагогічне супроводження навчально-виховного процесу у навчальних закладах МВС України, затвердженого наказом МВС України від 28.07.2004 № 842 в основу психолого-педагогічного супроводження покладено такі принципи:

1. Науковість. Наукове обґрунтування форм, методів та засобів психолого-педагогічного супроводження.

2. Комплексність. Комплексна реалізація системи психолого-педагогічного супроводження шляхом взаємозв'язку та взаємного доповнення різних форм та методів роботи, об'єднаних спільною метою – підвищенням ефективності навчально-виховної та службової діяльності особового складу.

3. Юридична правомірність. Здійснення всієї діяльності системи психолого-педагогічного супроводження у відповідності до чинного законодавства та нормативно-правових актів МВС України.

4. Об'єктивність. Застосування в практиці психолого-педагогічного супроводження апробованих психодіагностичних методик з високим рівнем надійності та достовірності.

5. Практичність. Вивчення та врахування закономірностей індивідуальних та групових проявів психіки в професійній діяльності з метою підвищення її кваліфікації.

6. Дотримання норм професійної етики, деонтології і прав людини.

7. Конфіденційність. Коректне використання отриманої інформації, її кодування та облік.

8. Неупередженість. Виключати формування висновків, що суперечать науковим даним, недопущення упередженого ставлення до особи.

Психолого-педагогічне супроводження здійснюється підрозділами психологічного забезпечення навчальних закладів МВС України в тісній взаємодії з командним та професорсько-викладацьким складом навчального закладу МВС України.

Одним із завдань психолого-педагогічного супроводження навчального процесу є моральна підготовка майбутніх правоохоронців, тобто формування готовності працівників до високоморального виконання професійного обов'язку при здійсненні оперативно-службової діяльності.

До переліку основних завдань морально-психологічної підготовки слід віднести формування особистості працівника міліції, гідного до виконання службових завдань в умовах розбудови в Україні сучасного цивілізованого, гуманного, демократичного, правового суспільства; формування і розвиток морально-психологічних засад сумлінного несення служби, вірності професійному обов'язку і Присязі; розвиток моральної свідомості, морально-психологічних якостей, навичок, умінь і звичок морально зрілого вирішення питань, пов'язаних з виконанням професійних обов'язків; профілактика зловживань службовим становищем, порушень законності, корупційних явищ; формування звичок високоморальної поведінки в побуті і особистому житті, вимогливості до себе; сприяння формуванню колективів ОВС на основі моральних традицій і стосунків дружби, товаришкості, взаємодопомоги, взаємної доброзичливості, вимогливості, почуттів обов'язку, відповідальності, честі; підвищення морально-психологічної стійкості, уміння здійснювати вірний моральний вибір, не піддаватися спокусам, умовлянням, спробам підкупу, що призводить до порушень службового обов'язку, руйнування честі і службової зради.

Одержано 17.09.2014

УДК 342.951

Григорій Володимирович ДЖАГУПОВ,

кандидат юридичних наук, доцент, заступник начальника факультету з підготовки фахівців для підрозділів міліції громадської безпеки та кримінальної міліції у справах дітей з навчально-методичної роботи Харківського національного університету внутрішніх справ

Професійна підготовка дільничного інспектора міліції щодо попередження насильства в сім'ї

Нині в Україні виникла нова соціально-політична ситуація, яка привела до змін у державному устрої та його системі, викликала перетворення в законодавчій, виконавчій, судовій гілках влади, привела до переосмислення значення, функцій і завдань місцевого самоврядування, системи, структури, завдань і функцій органів виконавчої влади, інших державних інституцій, їх місця і ролі в вирішенні державних і суспільних проблем, зміни пріоритетів та напрямків суспільного розвитку, подальшої демократизації всіх напрямків суспільного розвитку, подальшої демократизації всіх напрямків діяльності.

У зв'язку з необхідністю реформування в цілому державного управління, і зокрема служби в органах внутрішніх справ, на наш погляд надзвичайно загострилась проблема особи самого дільничного інспектора міліції, його професійної підготовки, а також і людського фактору у цій сфері. Розв'язання даного питання, в першу чергу пов'язується з оцінкою таких складових, як відношення людини до служби і навпаки держави до нього, професіоналізму працівника органів внутрішніх справ та відповідальності за виконання службових обов'язків і дисципліни.

З цього приводу можна привести слова одного з відомих мислителів ХХ століття П. А. Сорокіна: «Соціально значущі професії – ті, котрі пов'язані з функціями організації і контролю. Це – люди, що нагадують машиніста локомотива, від якого залежить доля всіх пасажирів у потязі. Професійні групи, що здійснюють базові функції соціальної організації і контролю, поміщені в центрі «двигуна суспільства» ... Таким чином, ми можемо сказати, що в будь-якому даному суспільстві більш професійна робота складається в здійсненні функцій організації і контролю й у більш високому рівні інтелекту, необхідного для її виконання, у більшій привілейованості групи й у більш високому ранзі, який вона займає в межпрофесійній ієрархії, і навпаки» [1, с. 354].

Треба зазначити, що насильство в сім'ї є актуальною проблемою сьогодення. На жаль, необхідно констатувати, що сім'я як осередок суспільства, без підтримки держави та її інституцій, не завжди спроможна

виконувати свої головні функції, зокрема щодо забезпечення належного добробуту та виховання дітей.

Часто першою особою, яка спілкується з жертвою насильства в сім'ї, є дільничний інспектор міліції. Крім припинення самого акта насильства, профілактичної роботи з кривдником, інших дій, які він виконує згідно зі своїми професійними обов'язками, дільничний інспектор може надати, виходячи з конкретних обставин, й іншу допомогу жертві насильства. Він має пояснити жертві, які її права порушено і в який спосіб вона може їх захистити. Дільничний інспектор також може порадити, до яких установ та організацій, зокрема громадських, може звернутися жертва, і яку допомогу може надати кожна з організацій. Дільничний інспектор як авторитетна і неупереджена особа, яка користується довірою учасників сімейного конфлікту, може також виступити посередником у вирішенні конфлікту [2].

Дільничний інспектор міліції повинен розуміти і пам'ятати, що жоден сигнал щодо насильства в сім'ї не можна сприймати легковажно, що кожне втручання має індивідуальний характер. На жаль, дільничні інспектори міліції інколи формально ставляться до розгляду заяв, повідомлень громадян, унаслідок чого правопорушники залишаються не покараними.

Носієм професійної культури у нашому випадку, є дільничний інспектор міліції, тому рівень його професіоналізму визначається, по суті, рівнем зрілості професійної культури, невід'ємним елементом якої є моральна культура. При виконанні своїх службових обов'язків важливо знати і володіти навичками ділового спілкування, вміти зацікавити співрозмовника у спільній праці, і коли це потрібно продемонструвати свою зацікавленість у взаємодії. Знову ми хотіли б привести слова П. А. Сорокіна, який розглядає взаємодію як найпростішу модель соціального явища. Виходячи з цього, він дає таке визначення феномена взаємодії: «явище взаємодії людей дано тоді, коли психічні переживання, зовнішні акти однієї людини або людей являють собою функцію існування, фізичного, психічного стану іншого індивіда» [1, с. 121].

В діяльності кожного дільничного інспектора міліції часто виникають ситуації, коли він вимушений діяти згідно зі своїми моральними поняттями добра і зла, справедливості, честі, гідності, притому єдиним суддею правильності дій виступає його моральність. В моральному обліку дільничного особливе місце займають його професійна честь та професійна гідність.

Таким чином, від цих складових залежить здатність дільничного інспектора міліції визначати з урахуванням умов і реальних можливостей

найбільш ефективні шляхи та способи реалізації поставлених перед ним завдань у межах нормативно визначених повноважень.

Список використаних джерел:

1. Сорокин П. А. Человек. Цивилизация. Общество / П. А. Сорокин ; общ. ред., сост. и предисл. А. Ю. Соколова ; пер. с англ. – М. : Политиздат, 1992. – 543 с.

2. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання : навч.-метод. посіб. до спеціаліз. курсу з протидії насильству в сім'ї для курсантів вищ. навч. закладів МВС України [Електронний ресурс] / [уклад.: Запорожцев А. В., Лабунь А. В., Заброда Д. Г. та ін.] ; ОБСЄ, Координатор проектів ОБСЄ в Україні. – Київ, 2012. – 246 с. – Режим доступу: <http://www.romny-mcss.edu.ua/Files/downloads/Насильство%20в%20сім'ї.pdf>.

Одержано 19.09.2014

УДК 342.98:343.83

Олена В'ячеславівна ДЖАФАРОВА,

кандидат юридичних наук, доцент,

професор кафедри адміністративної діяльності ОВС

факультету з підготовки фахівців для підрозділів міліції

громадської безпеки та кримінальної міліції у справах дітей

Харківського національного університету внутрішніх справ

**Формування кадрового резерву
як чинник ефективності функціонування
органів внутрішніх справ**

Останні події в нашій державі довели, що ефективність функціонування державного апарату на сто відсотків залежить від ефективної, науково обґрунтованої кадрової політики держави. Відсутність останньої негативно впливає на функціонування як окремих органів влади, так і держави в цілому. Не оминуло це і органи внутрішніх справ. Особливої актуальності це питання набуває в умовах тих політичних, економічних та історичних змін, які відбуваються на теренах молодшої Української держави.

Одним із напрямків кадрової політики в органах внутрішніх справ є формування кадрового резерву. На сьогодні, враховуючи власний досвід роботи в органах внутрішніх справ та практику правозастосування можна констатувати, що питанням формування кадрового резерву на заміщення вакантних посад не приділяється належна увага, а результати останнього не беруться до уваги при призначенні на посади в органах внутрішніх справ.

Погоджуючись із позицією вчених, можна констатувати, що призначення резерву кадрів державних службовців повинно бути

гарантом: стабільності державної служби; забезпечення професіоналізму державної служби; результативності та ефективності виконання компетенційних повноважень посад; підвищення професійної і ділової активності державних службовців.

Слід зауважити, що процес відбору працівників до кадрового резерву повинен бути якісним, щоб належним чином забезпечувати участь у конкурсах на заміщення вакантних посад виключно зі списку резерву на висунення, а не особистих бажань керівників структурних підрозділів органів внутрішніх справ України. Не врахування результатів кадрового резерву при призначенні на посаду в органах внутрішніх справ є однією із підстав для оскарження прийнятого рішення в адміністративному суді. У цьому випадку втілюється один з основних принципів службової кар'єри – право на просування по службі на вищі посади. Тому для ефективного функціонування системи органів внутрішніх справ України велике значення має вдосконалення механізму формування та роботи з кадровим резервом в органах внутрішніх справ.

Отже, формування кадрового резерву в органах внутрішніх справ України – це створення реєстру працівників органів внутрішніх справ з числа найбільш перспективних, професійно підготовлених та ініціативних осіб, що мають організаторські здібності і які після практичної перевірки та вивчення, а також відповідної цілеспрямованої підготовки можуть розглядатися як кандидати на заміщення вакантних вищих посад в органах внутрішніх справ, а також для направлення на стажування або підвищення кваліфікації.

Слід наголосити, що організація роботи з кадровим резервом повинна включати в себе три взаємозв'язані між собою етапи: формування кадрового резерву; безпосередня робота з особами, зарахованими до кадрового резерву, організація їх навчання та стажування; щорічний аналіз складу кадрового резерву, ефективності роботи з ним, оцінювання рівня підготовленості осіб, зарахованих до кадрового резерву.

У свою чергу аналіз підсумків роботи з кадровим резервом повинен проводитися за такими напрямками: загальна кількість осіб, зарахованих до кадрового резерву; кількість осіб з числа зарахованих до кадрового резерву, яких призначено на вищі посади; кількість осіб з числа зарахованих до кадрового резерву, яких направлено на навчання; кількість осіб з числа не зарахованих до кадрового резерву, та яких призначено на вищі посади і за яких обставин; кількість осіб з числа не зарахованих до кадрового резерву, та яких направлено на навчання і з яких обставин; форми вивчення осіб рядового і начальницького складу, зарахованих до кадрового резерву, які практикувались; пропозиції щодо вдосконалення роботи з кадровим резервом.

В цілому слід зробити висновок, що нинішня ситуація із зарахуванням осіб до резерву, як і власне з доббором кадрів взагалі, має формальний характер, тобто такі якості як освіта, професійна майстерність, культурність та інші відіграють далеко на визначальну роль при зарахуванні у резерв. У зв'язку із зазначеним, необхідно на рівні відповідних нормативно-правових актів (підзаконного характеру) закріпити норми, що забезпечать залучення до резерву органів внутрішніх справ в першу чергу професійних, цілеспрямованих, енергійних, прогресивно мислячих людей з високим рівнем загальної, правової та професійної культури.

Одержано 19.09.2014

УДК 351.743(477)

Марина Вячеславівна ДЖАФАРОВА,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри адміністративного права та процесу

Харківського національного університету внутрішніх справ

Структура адміністративно-правового статусу суб'єктів кадрового забезпечення органів внутрішніх справ України

Реалізація основних положень адміністративної реформи, процеси адаптації вітчизняного законодавства до норм права Європейського Союзу вимагають проведення в органах внутрішніх справ якісно нової кадрової політики. Проте нинішній стан справ ускладнюється тим, що реформування кадрового забезпечення доводиться здійснювати у несприятливих умовах: реалії суспільного життя призвели до різкого збільшення навантажень на особовий склад органів внутрішніх справ, плінності кадрів, падіння моралі і духовності окремих працівників, порушення ними законності.

Кадрове забезпечення в органах внутрішніх справ потрібно розглядати як виконання завдання соціального забезпечення систем та процесів управління у сфері охорони громадського порядку та боротьби зі злочинністю шляхом залучення людей, які відповідають певним вимогам, до реалізації трудових функцій в організаційних межах МВС України та його структурних підрозділах.

Адміністративно-правовий статус працівника органів внутрішніх справ зараховує до себе як загальні ознаки, властиві юридичному статусу суб'єкта права, так і певний ряд особливостей, притаманних лише названій правовій конструкції.

Правовий статус особи має свою структуру, певну сукупність елементів. Вивчення відповідних концепцій складу, найчастіше вкрай суперечливих, дозволяє зробити висновок про відсутність у сучасній юридичній науці єдності точок зору щодо його елементів.

М. В. Вітрук до адміністративно-правового статусу зараховує сукупність прав, обов'язків та законних інтересів [1, с. 147].

В. І. Новосьолов до елементів адміністративно-правового статусу відносить адміністративну правосуб'єктність, права, обов'язки та право-обов'язки [2, с. 134].

Окремі вчені визначають зміст статусу за допомогою більшої кількості ознак, крім обов'язків, а саме обов'язки, права, гарантії діяльності і юридичну відповідальність [3].

Як бачимо, на сторінках юридичної літератури науковцями відзначаються у складі правового статусу права та обов'язки. Щодо інших елементів статусу погляди вчених істотно відрізняються. Таким чином, до елементів адміністративно-правового статусу суб'єктів права, в тому числі і працівника кадрової служби слід зарахувати: обов'язки, права та юридичну відповідальність.

Обов'язки працівників кадрових підрозділів органів внутрішніх справ можна поділити на загальні та спеціальні. До загальних обов'язків працівників кадрового забезпечення системи ОВС можна віднести такі, як: приносити Присягу; проходити службу там, де це викликано інтересами служби і обумовлено наказами прямих начальників; забезпечувати додержання і захист прав, свобод і законних інтересів громадян; виконувати вимоги законів та підзаконних нормативних актів; не допускати порушень прав і свобод людини та громадянина; не розголошувати державну таємницю, інформацію про громадян, що стала їм відомою під час виконання обов'язків державної служби, а також іншої інформації, яка згідно із законодавством не підлягає розголошенню; постійно вдосконалювати організацію своєї роботи і рівень професійної кваліфікації; сумлінно виконувати свої службові обов'язки; виконувати накази, розпорядження та вказівки вищих керівників, відданих в межах їх посадових повноважень, за винятком незаконних; додержуватись встановлених в органі, підрозділі внутрішніх справ правил внутрішнього розпорядку, посадових обов'язків, порядку роботи зі службовими документами та інформацією; у межах своєї компетенції своєчасно розглядати звернення фізичних та юридичних осіб і приймати щодо них мотивовані рішення.

Особливість спеціальних обов'язків працівників кадрових підрозділів полягає у тому, що їх характер залежить від наступних обставин: 1) посади, яку займає працівник підрозділу; 2) в якому органі (підрозділі)

він працює (в навчальному закладі системи МВС України, практичному підрозділі органів внутрішніх справ тощо).

Ключовим елементом структури адміністративно-правового статусу суб'єктів кадрового забезпечення органів внутрішніх справ виступають їх права. До них відносяться: права людини, права громадянина, права державного службовця, загальні права працівника органів внутрішніх справ та їх безпосередні (спеціальні) права, як працівників кадрових підрозділів. Також дана категорія осіб має специфічні посадові права, необхідні їм для безпосереднього виконання своїх функціональних обов'язків у сфері роботи з персоналом. Їх доцільно поділити на дві групи: права керівної ланки та права виконавців. Права керівної ланки кадрового забезпечення органів внутрішніх справ, як правило, носять управлінський характер, що пов'язаний із проведенням організаційних, координуючих, забезпечуючих та контролюючих заходів. Права виконавців направлені на безпосереднє виконання завдань, функцій та обов'язків у сфері кадрової роботи.

Перелік елементів правового статусу працівника доповнюється також юридичною відповідальністю. До працівників кадрових підрозділів можуть бути застосовані всі існуючі види юридичної відповідальності: дисциплінарна, адміністративна, цивільно-правова, матеріальна, кримінальна. Особливість адміністративно-правового статусу суб'єктів кадрового забезпечення ОВС полягає у тому, що: 1) вони представляють кадровий склад органів внутрішніх справ; 2) їх діяльність підпорядкована виконанню завдань, покладених на відповідний підрозділ чи службу, і носить офіційний характер; 3) права та обов'язки кадрових працівників характеризуються єдністю, своєрідність якої полягає в тому, що їх права одночасно є обов'язками, адже вони повинні використовуватися в інтересах служби, а обов'язки правами, бо інакше обов'язки неможливо буде здійснити [4, с. 231]; 4) вони мають право на просування по службі.

Отже, адміністративно-правовий статус суб'єктів кадрового забезпечення є проявом статусу особи, співвідноситься з ним як особливе та загальне, характеризує місце зазначеної категорії осіб у системі суспільного розподілу праці як суб'єкта правовідносин, врегульованих адміністративно-правовими нормами. Основу адміністративно-правового статусу суб'єктів кадрового забезпечення складають їх: завдання, функції, обов'язки, права та відповідальність.

Список використаних джерел:

1. Витрук М. В. Основы теории правового положения личности в социалистическом обществе / М. В. Витрук. – М. : Наука, 1979. – 229 с.

2. Новоселов В. И. Правовое положение граждан в отраслях государственного управления / В. И. Новоселов. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1977. – 166 с.

3. Янюк Н. Особливості адміністративно-правового статусу посадової особи Н. Янюк // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : матеріали III Регіон. наук. конф. (лют. 1997 р.). – Львів, 1997. – С. 85–86.

4. Алехин А. П. Административное право Российской Федерации / А. П. Алехин, Ю. М. Козлов. – М. : Юрист, 1995. – 336 с.

Одержано 19.09.2014

УДК 351.743:[378:001.89](477.54)

Михайло Володимирович ЗАВАЛЬНИЙ,

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
доцент кафедри адміністративного права та процесу
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Залучення курсантів (студентів) ХНУВС до наукової діяльності

Сучасний стан розбудови відомчої науки у ХНУВС характеризується зміцненням наукового забезпечення діяльності правоохоронних органів, наявністю сталих зв'язків між науково-дослідними і практичними підрозділами системи МВС, формуванням чисельних наукових шкіл, підвищенням кількості та якості наукових досліджень, присвячених як загальнотеоретичним, так і прикладним проблемам діяльності органів внутрішніх справ.

Науково-дослідна робота є складовою навчально-виховної роботи, професійної підготовки. Уже з першого курсу курсантів (слухачів) необхідно залучати до посильних наукових досліджень. Першим етапом цієї роботи має стати опрацювання специфічного пропедевтичного курсу «Методи наукових досліджень». Тут треба враховувати особливості конкретної спеціальності.

У процесі підготовки робочих навчальних програм з основних дисциплін необхідно передбачати певні види робіт, спрямовані на виконання курсантами (слухачами) наукових досліджень з поступовим їх ускладненням від першого до випускного курсу. Варто забезпечувати при цьому узгодженість і систему на міжпредметному рівні.

Дотримання системності в процесі включення курсантів (слухачів) у науково-дослідну роботу має здійснюватися як на рівні суто навчальної роботи з певних дисциплін, так і в позанавчальний час.

Залучення курсантів (слухачів) до наукової роботи з погляду вимог системності має здійснюватися не на рівні самодіяльності, аматорства, а мати чітку спрямованість, плановість, наукову координацію, бути невід'ємною частиною професійної підготовки фахівців, включатись у

розклад занять та індивідуальні плани викладачів, мати належне економічне забезпечення.

Організаційно, залучення курсантів (слухачів) до наукової діяльності повинно відбуватися у три етапи.

Перший з яких полягає у відборі курсантів (слухачів), які мають здібності до науково-дослідної діяльності (реалізується за участю заступника начальника інституту з навчальної та методичної роботи, курсових офіцерів, викладачів, керівників наукових товариств курсантів, наукових співробітників, працівників відділу організації наукової роботи, навчального відділу тощо). Кінцевим результатом цього етапу є формування списку здібних до науково-дослідної діяльності курсантів (слухачів). Пріоритет надається курсантам (слухачам), які: приймали участь у проведенні олімпіад (конкурсів) на кращу наукову роботу; які мають наукові публікації; навчаються на «добре» та «відмінно».

Другий – реалізується під час іспитового терміну, тобто перевірки курсантів (слухачів) відібраних на першому етапі. Із такими курсантами (слухачами) проводиться співбесіда працівниками кафедр (науково-дослідних лабораторій), а також вони в обов'язковому порядку залучаються до виконання таких завдань, як: підбір наукової літератури за конкретною тематикою; аналіз думок науковців з тих чи інших проблемних питань діяльності ОВС; написання реферату за конкретною науковою тематикою тощо.

Третій етап – реалізується щодо курсантів (слухачів), які пройшли іспитовий термін, у зв'язку з чим, у подальшому, їх доцільно залучати до таких форм наукової діяльності, як: здійснення моніторингу законодавчих та інших нормативно-правових актів, які регулюють діяльність ОВС, а також практики їх застосування; участь авторських колективів із числа курсантів у розробленні проектів законодавчих та інших нормативно-правових актів, які регламентують діяльність ОВС; проведення експертизи чинних законодавчих та інших нормативно-правових актів, а також їх проектів; участь авторських колективів із числа курсантів у проведенні тематичних наукових досліджень за встановленими пріоритетними напрямками науково-дослідної роботи Університету, МВС України та Національної академії наук України; підготовка тез конференцій та наукових статей з проблемних питань діяльності ОВС; участь курсантів (слухачів) у підготовці інформаційно-аналітичних матеріалів з питань сучасного стану нормативно-правового забезпечення діяльності ОВС; участь курсантів у підготовці навчальних посібників; участь курсантів (слухачів) у грантах (договірних проектах), які проводяться з правоохоронної тематики.

Будь-яка наукова робота курсанта (слухача), крім спільних із працівниками кафедр (лабораторій) – повинна проходити обов'язкове рецензування.

Кафедрами та лабораторіями, на кожен навчальний (календарний) рік повинні визначатися перспективні напрями та форми науково-дослідної роботи з перспективними курсантами (слухачами).

Беручи до уваги значення, яке відводиться керівництвом Університету науковій діяльності курсантів (слухачів), доцільно на кафедрах та в науково-дослідних лабораторіях призначити відповідальних осіб за цей напрям наукової роботи.

Одержано 19.09.2014

УДК 821.111'255.4

Маргарита Олексіївна ЗАЙЦЕВА,

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов № 2

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Актуальні проблеми перекладу військових термінів

Питання галузевого перекладу взагалі та військового перекладу зокрема постійно знаходяться у центрі уваги фахівців з перекладу [1–3], але особливості перекладу конкретного жанру або конкретної групи текстів наразі залишаються поза сферою інтересів дослідників. Тим не менш вивчення структурних та лінгвістичних особливостей військових текстів в аспекті перекладу є особливо актуальним на цьому етапі розвитку армії та ВВ МВС України. Це пояснюється певною низкою факторів.

По-перше, широке міжнародне співробітництво у військовій сфері вимагає відповідних знань структури та особливостей міжнародної документації. По-друге, за цим напрямком бракує літератури, довідників, та словників для подолання цієї проблеми. По-третє, інтеграція України у Європейський союз, НАТО та участь у миротворчих операціях ООН потребує стандартизації у сфері бойових документів, які мають забезпечувати згуртовану роботу між військовими контингентами з різних країн.

Мета роботи – дослідити лексичні особливості перекладу військових текстів. Досягнення окресленої мети потребує розв'язання наступного завдання: з'ясувати основні принципи та особливості перекладу військових текстів на сучасному етапі.

Ретельний аналіз військової термінології показав її неоднорідність. Поряд з однозначними термінами, що мають точні та чіткі семантичні межі, є багатозначні терміни, наприклад, термін «security» означає «охорона, забезпечення, бойове забезпечення; забезпеченість; безпека, засекреченість; контррозвідка»; терміни «unit» і «command» мають до десяти і більше значень [4], тому багатозначність навіть однокомпонентних термінів ускладнює їх правильний переклад, адекватність якого повністю залежить від контексту і ситуації. З точки зору труднощів розуміння та перекладу військові терміни можна розділити на три групи [3]:

1. Терміни, що позначають реалії іноземної дійсності, наприклад: *field hospital* польовий госпіталь, *chief of staff* начальник штабу, *recoil brake* гальмо відкату. Розуміння і переклад термінів цієї групи не становлять особливих труднощів. Можливі наступні випадки перекладу:

а) як еквівалент використовується український термін, форма якого пов'язана з формою англійського терміна (так називаються інтернаціональні терміни), наприклад: *army* армія, *division* дивізія, *general* генерал;

б) як еквівалент використовується український термін, форма якого не пов'язана з формою англійського терміна, наприклад: *rifle* гвинтівка, *company* рота;

в) багатокомпонентний англійський термін, що складається з декількох слів, перекладається українським терміном, компоненти якого збігаються за формою і значенням з відповідними компонентами англійського терміна, наприклад: *antitank artillery* протитанкова артилерія;

г) загальне значення багатокомпонентного англійського терміна повністю збігається, з аналогічним українським терміном, але окремі його компоненти відрізняються від компонентів українського еквівалента, наприклад: *field equipment* похідне спорядження, *flame thrower* вогнемет, *mine detector* міношукач.

2. Терміни, що позначають реалії іноземної дійсності, які відсутні в українській дійсності, але мають загальноприйняті українські термінологічні еквіваленти, наприклад: *Air National Guard* національна гвардія ВПС, *Territorial Army* територіальна армія, *headquarters and headquarters company* штаб і штабна рота. Адекватний переклад таких термінів досягається підбором відповідних українських аналогів, тобто шляхом адекватної заміни, наприклад: *delaying resistance* маневрена оборона, *fire base* вогнева група, *classified information* секретні відомості. Суттєве значення при перекладі термінів цієї групи має контекст, який дозволяє вивести загальне значення терміна зі значень його компонентів.

3. Терміни, що позначають реалії іноземної дійсності, які відсутні в українській дійсності і не маючі загальноприйнятих українських

термінологічних еквівалентів, наприклад: *alert hangar* ангар вильоту по тривозі.

Переклад цих термінів становить найбільшу трудність, оскільки правильний переклад не може бути зроблений без ретельного, часом навіть етимологічного аналізу його компонентів. Зазвичай переклад цієї групи термінів досягається завдяки:

а) опису значення англійського терміну, наприклад *attack problem* тактичне завдання з ведення наступального бою, *field study* вивчення досвіду військ, *ground time* час знаходження (літака) на землі;

б) дослівного перекладу, наприклад: *general staff* спільний штаб, *first lieutenant* перший лейтенант;

в) часткової або повної транслітерації, наприклад: *master sergeant* майстер-сержант;

г) транслітерації та дослівного перекладу, наприклад: *chief master sergeant* головний майстер-сержант;

ґ) транскрибування, наприклад: *ensign* енсін, *captain* кептен, *commander* командер;

д) транскрибування і перекладу, наприклад: *warrant officer* уорент-офіцер.

Необхідно відмітити, що основна помилка при перекладі подібних термінів полягає в тому, що перекладачі іноді прагнуть знайти буквальну відповідність іноземному терміну. Такий підхід є не зовсім правильним, тому що, по-перше, стирається специфіка реалій іноземної армії, а, по-друге, може виникнути помилка, оскільки ці терміни можуть виражати поняття, характерні тільки для цієї армії, і тому не відповідати реаліям, прийнятим в українській армії [5]. Ще однією помилкою перекладача є дослівний переклад, коли англійський термін або його компоненти аналогічні українському терміну, але мають інше значення. При перекладі слід також завжди враховувати реальне значення терміну в конкретній обстановці, в даному контексті.

Отже, у ході дослідження було з'ясовано, що правильний переклад військових матеріалів залежить значною мірою від правильного перекладу термінів, тому що більшу частину військової лексики займають військово-технічні терміни з максимальним смисловим навантаженням.

Список використаних джерел:

1. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение : учеб. пособие / В. Н. Комиссаров. – М. : ЭТС, 2001. – 424 с.
2. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу / В. В. Коптілов. – Київ : Вид-во КДУ, 1982. – 165 с.
3. Латышев Л. К. Перевод: проблемы теории, практики и методики преподавания / Л. К. Латышев. – М. : Просвещение, 1988. – 160 с.

4. Даниленко В. П. *Лингвистический аспект стандартизации терминологии* / В. П. Даниленко. – М. : Наука, 1993. – 127 с.

5. Казакова Т. А. *Практические основы перевода* / Т. А. Казакова. – СПб. : Союз, 2001. – 320 с.

6. Виноградов В. С. *Введение в переводоведение. Общие и лексические вопросы* / В. С. Виноградов. – М. : Изд-во Ин-та общ. сред. образования РАО, 2001. – 224 с.

Одержано 19.09.2014

УДК 351.73(68)

Ірина Дмитрівна КАЗАНЧУК,

кандидат юридичних наук, доцент,

професор кафедри адміністративної діяльності

факультету з підготовки фахівців для підрозділів міліції

громадської безпеки та кримінальної міліції у справах дітей

Харківського національного університету внутрішніх справ

Перспективи покращення освітньої діяльності в Україні за допомогою впровадження нових інформаційно-комунікаційних технологій

Україна здійснює перехід до інформатизації діяльності органів державної влади, яке характеризується зростанням ролі інформації у соціальних процесах, швидкості її обробки, у проникненні сучасних інформаційних технологій в усі сфери суспільного життя. В умовах розвитку інформаційного суспільства в Україні [1] фраза «Хто володіє інформацією, той володіє світом» отримала нове дихання. Інформаційно-комунікаційні технології (надалі – ІКТ) торкаються всіх сфер діяльності людини, але, мабуть, найбільш сильний позитивний вплив вони мають на освіту, оскільки відкривають можливості впровадження абсолютно нових методів викладання і навчання. Сучасний стан розвитку ІКТ потребує розширення їх впровадження і в освітній діяльності.

Загалом інформатизація органів освіти визначається одним з пріоритетних напрямів державної політики. Важливість і необхідність впровадження ІКТ у навчання обґрунтовується міжнародними вимогами та науковими розробками вчених. Інтерактивність, інтенсифікація процесу навчання, зворотний зв'язок – помітні переваги ІКТ, котрі зумовили необхідність їх застосування у освітній діяльності і професійній підготовці. Тому актуальність проблеми підвищення ефективності функціонування системи органів вищої освіти за допомогою ІКТ не викликає сумніву, адже використання автоматизованих та комунікаційних

систем підвищить якість та швидкість обробки та передачі інформації, потік якої постійно зростає. Впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у роботу вищих навчальних закладів регулюється законами України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки», «Про Національну програму інформатизації», «Про освіту», «Про інформацію», іншими законодавчими й підзаконними правовими актами. Але, незважаючи на сучасне законодавче забезпечення цієї галузі, рівень комп'ютеризації вищих навчальних закладів в Україні значно нижчий, ніж у інших країнах Європи і США. Інформатизація освіти і суспільства пов'язана, насамперед, з розвитком комп'ютерної техніки, різноманітного програмного забезпечення, глобальних мереж (Інтернет) та мультимедійних технологій. Аналізуючи стан використання ІКТ в українській системі освіти необхідно зазначити, що певні труднощі активізації процесу їх упровадження виникають у зв'язку з відсутністю не тільки методичної бази їх використання, забезпеченням навчальних закладів комп'ютерною технікою, але низьким рівнем розвитку телекомунікацій, глобальних і локальних освітніх мереж у навчальних закладах, відсутністю методології розробки ІКТ для освіти. Тому ситуація з освоєнням ІКТ в освітній діяльності, **покращення стану їх використання у навчальному процесі** викликає справедливе занепокоєння.

Взагалі інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) можна визначити як сукупність різноманітних технологічних інструментів і ресурсів, які використовуються для забезпечення процесу комунікації, створення, розповсюдження, збереження і управління інформацією [2, с. 379]. Під такими технологіями розуміють комп'ютери, мережу Інтернет, радіо- та телепередачі, а також телефонний зв'язок. Як бачимо, одним із важливих напрямків розвитку інформатизації освіти є нові комп'ютерні технології.

Як свідчать дослідження учених, основними напрямками формування системи освіти, що мають принципово важливе значення для України є: підвищення якості освіти шляхом її фундаменталізації; інформування студентів про сучасні досягнення науки у більшому обсязі; забезпечення орієнтації навчання на нові технології; забезпечення більшої доступності освіти для різних верств населення; підвищення творчого потенціалу освіти. Без сумніву, широке застосування ІКТ в освіті має багато переваг.

По-перше, впровадження ІКТ у сучасну освіту суттєво прискорює передавання знань і накопиченого технологічного та соціального досвіду людства не тільки від покоління до покоління, а й від однієї людини до іншої.

По-друге, сучасні ІКТ, підвищуючи якість навчання й освіти, дають змогу людині успішніше й швидше адаптуватися до навколишнього

середовища, до соціальних змін. Це дає кожній людині можливість одержувати необхідні знання як сьогодні, так і в постіндустріальному суспільстві.

По-третє, активне й ефективне впровадження ІКТ в освіту є важливим чинником створення нової системи освіти, що відповідає вимогам інформаційного суспільства і процесу модернізації традиційної системи освіти.

По-четверте, використання ІКТ дозволить надати послуги населенню в сфері освіти за допомогою Інтернет, створення офіційних веб-сайтів значно швидше, збільшити доступ до корисної інформації, встановити прозорість прийнятих рішень і забезпечити зворотній зв'язок.

Розглядаючи елементи складної системи інформаційних технологій навчання, слід наголосити, що в освіті важливою умовою успішної інтеграції технологій є професійна підготовка викладачів і фахівців, які здійснюють експлуатацію систем і засобів нової інтегрованої технології навчання. Кожний учасник навчання має володіти необхідною інформаційною грамотністю і розумінням у використанні технологій. У деяких країнах для цього необхідно навіть мати відповідний сертифікат. Наприклад, така вимога є у Великобританії. Введення сертифікатів для учасників процесу навчання дає змогу спростити впровадження ІКТ і підвищити ефективність технологій.

Удосконалення системи освіти, на основі інформаційних технологій, широке впровадження в навчальний процес ІКТ привело до появи віртуальних університетів, відкритої системи освіти [3, с. 86–88]. Зокрема, реалізація відкритої освіти може здійснюватись за рахунок дистанційної освіти, що є різновидом освітньої системи, в якій переважно використовуються дистанційні технології навчання (мультимедійні, мережні, телекомунікаційні, ТВ-технології) та організації освітнього процесу, або як одну з форм здобуття освіти, за якою опанування тим або іншим її рівнем за тією або іншою спеціальністю здійснюється в процесі навчання на відстані. Створення дистанційної освіти – це найбільш швидкий та ефективний шлях до підвищення інтелектуального потенціалу суспільства, прискорення процесу переходу України до інформаційного суспільства. Важливою перевагою такої форми навчання є те, що вона дає змогу на базі ІКТ здійснювати адаптацію навчання до рівня базової підготовки конкретного студента, до місця його проживання, матеріального стану і, як наслідок, відкриває можливість підвищувати якість навчання, надає додатковий емоційний та інтелектуальний стимул для освіти.

Треба визнати, що важливе місце у розвитку інформаційного суспільства мають мультимедійні засоби навчання. Мультимедійні системи надають користувачеві персонального комп'ютера такі види інформації як: текст; зображення; анімаційні картини; аудіо коментарі; цифрове відео. Існують різноманітні способи застосування засобів мультимедіа в навчальному процесі, зокрема [4, с. 298]: використання електронних лекторів, навчальних посібників, підручників, енциклопедій; забезпечення дистанційної форми навчання; проведення освітніх телеконференцій, вебінарів; моделювання процесів і явищ; побудова систем контролю і перевірки знань і умінь студентів (програми-тести); створення презентацій навчального матеріалу; підтримка сайтів навчальних закладів; здійснення дослідницької діяльності студентів тощо.

Треба враховувати й те, що інформаційно-технологічні нововведення в освітній діяльності повинні мати комплексний характер, бути пов'язаними з одночасним і узгодженим використанням інформаційних, організаційних, правових, соціально-психологічних, кадрових, технічних і багатьох інших факторів. Таким чином можна зробити певні висновки:

По-перше, інформатизація системи освіти – це перспективний шлях до економічного і соціального розвитку суспільства. Інформатизація освіти спрямовується на формування та розвиток інтелектуального потенціалу нації, удосконалення форм і змісту навчального процесу, впровадження комп'ютерних методів навчання та тестування, що надає можливість вирішувати проблеми освіти на вищому рівні з урахуванням світових вимог.

По-друге, використання засобів мультимедіа в освітньому процесі сприяє підвищенню мотивації студентів до навчання; реалізації соціальної мети щодо інформатизації суспільства; інтенсифікації процесу навчання; розвитку особистості студента та навичок самостійної роботи з навчальним матеріалом.

По-третьє, застосування ІКТ (насамперед, інтернет-мереж) в освіті сприяє підвищенню якості і ефективності процесу навчання і виховання студентів, тісної взаємодії викладацького складу зі студентами, оскільки змінюють схему передавання знань і методи навчання. Разом з тим, упровадження ІКТ у систему освіти не тільки впливає на освітні технології, а й уводить до процесу освіти нові (застосування комп'ютерів і телекомунікацій, спеціального устаткування, програмних та апаратних засобів, систем обробки інформації). Також вони пов'язані зі створенням нових засобів навчання і збереження знань (електронні підручники і мультимедіа; електронні бібліотеки й архіви, глобальні і локальні освітні мережі; інформаційно-пошукові та інформаційно-довідкові системи).

Список використаних джерел:

1. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки : закон України від 9 січ. 2007 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 12. – Ст. 102.
2. Бибик С. П. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання / С. П. Бибик, Г. М. Сюта. – Харків : Фоліо, 2006. – 623 с.
3. Козяр М. М. Віртуальний університет : навч.-метод. посіб. / [М. М. Козяр, О. Б. Зачко, Т. Є. Рак]. – Львів : Львів. держ. ун-т безпеки життєдіяльності, 2009. – 168 с.
4. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія / В. Ю. Биков. – Київ : Атіка, 2009. – 684 с.

Одержано 19.09.2014

УДК 343.211

Дар'я Володимирівна КАЗНАЧЕЄВА,

*кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри кримінального права та кримінології
факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства
Харківського національного університету внутрішніх справ*

**Запровадження вимог нового Закону України
«Про вищу освіту» при підготовці фахівців
в системі ВНЗ МВС України**

Одним із напрямів удосконалення діяльності органів внутрішніх справ України є розробка програми реформування системи освіти, яка має відповідати вимогам сьогодення. Безумовно, головна мета реформи системи МВС – це підвищення престижу міліції, що, у свою чергу, визначається навченістю її працівників. Тому завдання підвищення освітнього рівня працівників міліції є сьогодні одним із пріоритетних напрямків реформування органів внутрішніх справ.

Ефективність системи вищої освіти визначається здатністю випускників виконувати певні технологічні завдання та привносити інновації у різні сфери суспільного виробництва і послуг. Виходячи з цього, вища школа системи МВС України повинна готувати фахівців, спроможних надійно захищати права, свободи, інтереси громадян, протидіяти злочинності, забезпечувати громадську безпеку, виконувати інші покладені законом завдання.

Інтеграція вищої освіти України до Європейського простору вищої освіти шляхом реалізації положень та принципів Болонського процесу

зумовили провести реформу вищої освіти, що знайшла своє втілення у Законі України «Про вищу освіту», який вступив в дію 6 вересня 2014 року та визначив основні правові, економічні та організаційні засади функціонування вищої освіти на принципах інтеграції освіти, науки та інновацій, автономії вищих навчальних закладів, рівного доступу до якісної вищої освіти. В основу Закону України «Про вищу освіту» (далі – Закону) покладено концептуальні засади модернізації вищої освіти, що, в свою чергу, торкнулися і системи відомчої освіти. Основні нововведення полягають в наступному:

1. Законом введено поняття вищий військовий навчальний заклад та закріплено його статус. Відповідно до п. 6 ч. 1 ст. 1 Закону, вищий військовий навчальний заклад – вищий навчальний заклад державної форми власності, який здійснює на певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів для подальшої служби на посадах офіцерського (сержантського, старшинського) або начальницького складу з метою задоволення потреб Міністерства внутрішніх справ України, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, центральних органів виконавчої влади із спеціальним статусом, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту. Відповідно до ч. 4 ст. 13 Закону, державні органи, до сфери управління яких належать вищі військові навчальні заклади, мають право своїми актами встановлювати особливі вимоги до: 1) управління відповідним вищим військовим навчальним закладом; 2) діяльності та повноважень вченої ради; 3) кандидатів на посади керівників відповідних вищих військових навчальних закладів, їх структурних підрозділів та порядку їх призначення; 4) практичної підготовки осіб, які навчаються у відповідних вищих військових навчальних закладах; 5) порядку заміщення вакантних посад командування і науково-педагогічних працівників; 6) реалізації прав і обов'язків наукових і науково-педагогічних працівників та осіб, які навчаються у вищих військових навчальних закладах; 7) порядку відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення осіб, які навчаються у вищих військових навчальних закладах; 8) підготовки науково-педагогічних і наукових кадрів у військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів в аспірантурі (ад'юнктурі) та докторантурі відповідних вищих навчальних закладів.

2. Законом вводиться в дію термін «Освітній процес» – це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що

провадиться у вищому навчальному закладі (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості.

3. Відповідно до ч. 2 ст. 5 Закону, здобуття вищої освіти на кожному рівні вищої освіти передбачає успішне виконання особою відповідної освітньої (освітньо-професійної чи освітньо-наукової) або наукової програми, що є підставою для присудження відповідного ступеня вищої освіти. Відповідно, виділяються такі ступені вищої освіти: 1) молодший бакалавр; 2) бакалавр; 3) магістр; 4) доктор філософії; 5) доктор наук.

4. Прийом на навчання здійснюється за результатами зовнішнього незалежного оцінювання знань і вмінь вступників та рівня їх творчих та/або фізичних здібностей з урахуванням середнього бала документа про повну загальну середню освіту. Відповідно до Умов прийому на навчання до вищих навчальних закладів вчена рада вищого навчального закладу затверджує Правила прийому до вищого навчального закладу, якими встановлюються: 1) перелік і кількість сертифікатів зовнішнього незалежного оцінювання, вага кожного з яких має становити не менш як 20 відсотків конкурсного бала; 2) вага середнього бала документа про повну середню освіту, що має становити від 0 до 10 відсотків конкурсного бала; 3) вага бала за конкурс творчих або фізичних здібностей (у разі його проведення), що має становити не більш як 50 відсотків конкурсного бала; 4) вага бала за особливі успіхи (призерам IV етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад з базових предметів; призерам III етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів – членів Малої академії наук України) та/або за успішне закінчення підготовчих курсів вищого навчального закладу для вступу до цього вищого навчального закладу на природничо-математичні та інженерно-технічні спеціальності, що може становити від 0 до 5 відсотків конкурсного бала.

5. В Законі відсутня норма, яка б передбачала обов'язкове відпрацювання за призначенням впродовж 3 років для студентів (курсантів), які навчалися за рахунок державного бюджету.

Таким чином подальша імплементація норм Закону України «Про вищу освіту» у систему вищої освіти МВС України створить належні правові умови щодо забезпечення рівного доступу до якісної вищої освіти та розвитку академічних свобод в Україні, а також підвищення рівня підготовки кваліфікованих кадрів з вищою освітою для забезпечення інноваційного розвитку суспільства та міжнародного визнання національної вищої освіти.

Одержано 19.09.2014

УДК 351.74/76:001.89

Альона Павлівна КАЛІНІЧЕНКО,

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії проблем правового забезпечення ОВС
Державного науково-дослідного інституту МВС України*

Проведення наукових досліджень в ОВС

У Рекомендації про статус наукових працівників, прийнятій 20 листопада 1974 р. Генеральною конференцією ООН з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), наука розглядається як «діяльність, за допомогою якої людство індивідуально або невеликими чи великими групами здійснює організовану спробу шляхом об'єктивного вивчення явищ, що спостерігаються, розкрити їх природу й засвоїти закони та взаємозв'язки цих явищ; зводить докупи у скоординованій формі отримані знання шляхом систематичного відображення та пояснення їх за допомогою понять, які найчастіше виражаються в математичних символах, і за допомогою цього забезпечує собі можливість використовувати у своїх інтересах розуміння процесів і явищ, які відбуваються в природі й суспільстві». Вираз Луї Пастера: «Наука повинна бути найвищим втіленням Вітчизни, бо зі всіх народів першим завжди буде той, хто випередить інші в області думки і розумової діяльності» став афоризмом, який житиме у віках, оскільки наука та її діяння є компонентом розвитку цивілізації.

Здійснення наукової діяльності є важливим процесом для кожної сфери суспільного життя. Не є винятком наукові дослідження, праці, розробки і в правоохоронній сфері, а саме в органах внутрішніх справ. Нестабільність соціально-економічної ситуації в нашій країні та інших країнах негативно позначається на криміногенній ситуації, інформаційний прогрес позначається на методах вчинення протиправних та злочинних діяннях, що зумовлює необхідність формування принципово нових підходів до профілактики, передбачення, вирішення існуючих проблем з боку професіоналів. Наукова діяльність – це шлях до вирішення існуючих проблем та запобігання майбутніх. І саме через співпрацю та взаємозв'язок практичних працівників та науковців можливе знаходження раціонального вирішення існуючих негараздів, якими постійно збагачується кримінальний світ. Результативність наукової діяльності можлива через узагальнений досвід професіоналів, вивчення міжнародного досвіду та обґрунтованої праці вченого, яка й повинна удосконалювати діяльність практичного працівника. Удосконалення є зміною в чому-небудь у бік покращання.

Наукове дослідження має відповідати певним нормативно закріпленим вимогам, без виконання та дотримання яких проведена робота не зможе бути віднесена до певної категорії (типу) дослідження. Акцентуючи увагу на дисертаційних дослідженнях слід відмітити. Відповідно до норм законодавства дисертаційне дослідження повинно містити висунуті дисертантом науково обґрунтовані теоретичні або експериментальні результати, наукові положення, а також характеризуватися єдністю змісту і свідчити про особистий внесок здобувача в науку.

3 метою спрямування наукової діяльності у ВНЗ та НДУ МВС України на вирішення проблем та задоволення потреб оперативно-службової діяльності практичних підрозділів, впровадження в їх діяльність сучасних видів техніки та технологій на кожні 5 років затверджуються Пріоритетні напрями наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України, які розробляються на замовлення структурних підрозділів центрального апарату Міністерства, ГУМВС в областях України, ВНЗ та НДУ МВС України та відповідно до державних програм.

Відповідно до законодавства, структурні підрозділи Центрального апарату Міністерства внутрішніх справ, головні управління, управління МВС в областях, а також підприємствах, що належать до сфери управління МВС України, визначають проблеми, які потребують наукового вирішення, та подають замовлення на проведення науково-дослідної (НДР) чи дослідно-конструкторської роботи (ДКР). У законодавстві України наведено різні тлумачення поняття «замовник». Найближчим до того, хто здійснює замовлення в органах внутрішніх справ, є поняття замовника як юридичної (фізичної) особи, що видає замовлення, укладає контракт, контролює хід будівництва, приймає закінчені роботи [1, п. 2.14]. Тобто зазначені підрозділи Міністерства внутрішніх справ України є замовниками на проведення НД і ДКР у системі МВС України. Виконавцями поданих замовлень є вищі навчальні заклади та науково-дослідні установи МВС України. До проведення НД і ДКР у системі МВС України можуть залучатися інші органи та підрозділи внутрішніх справ, центральні і місцеві органи виконавчої влади, Національна академія наук України, галузеві академії наук, науково-дослідні установи та вищі навчальні заклади інших міністерств, підприємства, організації, установи різних форм власності. Слід зазначити, що замовник визначає термін виконання роботи і результат, який передбачає отримати та який буде доцільний для використання ним. У разі необхідності бере безпосередню участь у проведенні НД і ДКР і надає виконавцю вихідні дані для проведення наукових досліджень, забезпечує його наявними статистичними, аналітичними, інформаційними та іншими документами [2]. Таким чином,

замовлення має забезпечувати тісний зв'язок між можливостями науки та потребами практики.

Відповідно до наказу МВС України від 15 травня 2007 р. № 154 «Про організацію наукової діяльності в системі МВС України» плани науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт ВНЗ та НДУ МВС України передбачають чотири напрями: розроблення проблем педагогіки та наукової організації навчально-виховного процесу, написання та підготовка до друку підручників, навчальних посібників тощо; проведення наукових досліджень з актуальних проблем практичної діяльності ОВС; дисертаційні дослідження; науково-дослідна робота слухачів (курсантів). Також слід відмітити, що вищими навчальними закладами МВС України укладаються угоди про наукове співробітництво з практичними підрозділами тощо.

Таким чином, здійснення фундаментальних та прикладних досліджень і становлять в кінцевому підсумку вирішення конкретних ситуацій, проблемних питань, нормативно-правових прогалин, що відображається в науковому результаті. Науковий результат – це нове знання, одержане в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень та зафіксоване на носіях наукової інформації у формі звіту, наукової праці, наукової доповіді, наукового повідомлення про науково-дослідну роботу, монографічного дослідження, наукового відкриття тощо [3, ст. 1].

Слід пам'ятати, що зневажливе ставлення до наукової діяльності – це просування в нікуди. Тобто використання одних і тих же методів, які часто є неефективними, застарілими та недоцільними одночасно для всіх служб, оскільки спеціалізована діяльність органів внутрішніх справ потребує різностороннього бачення проблеми і декількох шляхів реагування на неї, розглядання різних версій як у оперативно-розшуковій, так і слідчій діяльності, а в деяких випадках – лише одного рішення, але правильного. У буденному житті працівник міліції не має права на помилку і працювати методом спроб і помилок також не можна – це право слід віддати вченим, що мають віднайти і пред'явити наукову працю, яка й міститиме шляхи розв'язання складних ситуацій.

Наостанок варто звернути увагу на досвід більш розвинених в економічному аспекті країн. Американський президент Барак Обама нещодавно наголосив на тому, що за сучасних умов наука потрібна як ніколи раніше, й оголосив її головним пріоритетом країни, збільшивши фінансування всього спектра фундаментальної науки. Французький президент Ніколя Саркозі, розподіляючи додаткове фінансування за п'ятьма стратегічними напрямками, на перші два місця поставив освіту й наукові дослідження, а лише потім промисловість і т. д. Навіть за умов

фінансово-економічної кризи інвестування коштів у сферу фундаментальних досліджень розглядається в цих державах як крок, який принесе значно більші дивіденди у майбутньому. Вважаємо, що таким досвідом варто було б скористатися й Україні.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення про фінансування та державне кредитування капітального будівництва, що здійснюється на території України : наказ М-ва економіки від 23.09.1996 № 127/201/173 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0588-96>. – наказ втратив чинність на підставі наказу М-ва екон. розвитку і торгівлі України від 19.08.2013 № 998/764/388.

2. Положення про організацію проведення науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт у системі МВС України : затв. наказом МВС України від 15.05.2007 № 154.

3. Про наукову і науково-технічну діяльність : закон України від 13.12.1991 № 1977-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 12. – Ст. 165.

Одержано 17.09.2014

УДК [351.743:37.035.6](477)

Людмила Сергіївна КАЦАЛАП,

кандидат юридичних наук,

науковий співробітник відділу організації наукової роботи

Харківського національного університету внутрішніх справ

**Патріотичне виховання як важлива складова
підготовки кадрів органів внутрішніх справ України**

Питання патріотизму та патріотичного виховання в сучасних умовах гостро постали перед громадськістю. Наша країна переживає черговий етап становлення своєї державності та побудови громадянського суспільства, рух до якого є одним із основних напрямів розвитку світового співтовариства та виступає своєрідною основою правової демократичної держави [1, с. 76]. Це відіграє важливу роль на шляху інтеграції України до світового та Європейського простору, де висока духовна культура людини є метою побудови ефективного процесу виховання молоді.

Патріотизм – це світоглядна, моральна та почуттєва якість, що поєднує людей в єдине організоване суспільство, спрямовує їх діяльність на піднесення своєї Батьківщини, на благо всіх громадян [2]. Визначну роль у формуванні високого рівня патріотизму в державі відіграють навчальні заклади всіх рівнів. Сучасна освіта як засіб формування знань,

світогляду і віри, мудрості і високої свідомості, доброчесності та культури має стати основою патріотичного виховання молоді. Органічне поєднання навчання та виховання у вищому навчальному закладі дає можливість забезпечити підготовку висококваліфікованих спеціалістів, молодь, свідомо діючу, морально зрілу, соціально не байдужу [3, с. 3]. Тому метою вищого навчального закладу має бути виховання високоосвіченої, гармонійно розвиненої людини, наділеної глибокою громадянською відповідальністю, високими духовними якостями, здатної до саморозвитку та самовдосконалення.

У зв'язку з тим, що національно-патріотичне виховання включає в себе соціальні, цільові, функціональні, організаційні та інші аспекти, охоплює своїм впливом усі покоління, пронизує всі сторони життя: соціально-економічну, політичну, духовну, правову, педагогічну, спирається на освіту, культуру, науку, історію, державу і право [3, с. 5] у теорії і практиці патріотичного виховання студентів вищої школи в сучасних умовах відбуваються суттєві зміни, пов'язані з корегуванням вимог державних освітніх стандартів; необхідністю переосмислення мети, завдань, сутності та змісту патріотичного виховання; деформацією патріотичних цінностей громадян у цілому і студентів зокрема [4].

Особливе значення має патріотичне виховання у вищих навчальних закладах системи Міністерства внутрішніх справ. Органи внутрішніх справ як важлива частина системи органів державної влади мають забезпечувати законність та правопорядок. Якісне та ефективне здійснення цих функцій потребує наявності у працівників правоохоронних органів не тільки сукупності професійних знань та навичок, а ще й високої правосвідомості, духовної культури, та готовності підпорядкувати власні інтереси інтересам суспільства та держави, що і є проявом патріотизму та відданості обраній справі. Сьогодні виховання патріотизму у майбутніх правоохоронців є нагальною потребою і має стати невід'ємною частиною навчального процесу. Важливим завданням вищих навчальних закладів системи МВС України є формування, як правової так і національної свідомості курсантів та студентів. Доречною є думка професора В. Ф. Баранівського про те, що найважливіший соціально-психологічний механізм, через який здійснюється розвиток національної свідомості та самосвідомості це процес самоідентифікації, який має 3 чинники. Перший: здатність особистості усвідомлювати певні специфічні особливості нації, до якої вона себе відносить, тобто з якою себе ідентифікує; другий: усвідомлення важливості знань про те, як ставляться до нації, з якою дана особистість себе ідентифікує, представники інших національних спільнот; третій: усвідомлення того факту, що кожна національна

спільнота завдяки лише їй притаманним специфічним особливостям, що органічно поєднуються із загальнолюдськими, служить невичерпним джерелом збагачення всіх інших етносів, націй, які разом складають людство. Гармонійне поєднання у свідомості майбутніх правоохоронців всіх вищезгаданих чинників, як процес формування патріотизму не повинен обмежуватися плановим вивченням таких дисциплін як «Історія України», «Українська мова», «Культурологія», «Політологія» та ін. Процес патріотичного виховання майбутніх працівників органів внутрішніх справ має здійснюватися сукупністю заходів та повинен бути закріплений певною концепцією, яка визначатиме мету, задачі, основні напрями та принципи його здійснення.

В рамках навчального процесу або дозвілля кожен повинен мати змогу бути обізнаним в сфері сучасної літератури, образотворчого мистецтва, музики, знати про досягнення в сфері науки і техніки, знайомитися з розвитком інформаційних технологій, відвідувати музеї, виставки, пізнавальні екскурсії, історичні місця. Все це має не тільки позитивно вплинути на естетичне виховання молоді, а й значно підвищити рівень поваги до національних цінностей та духу патріотизму в цілому.

Підсумовуючи вищевикладене маємо зазначити, що патріотичне виховання кадрів органів внутрішніх справ України має носити активний та творчий характер. Патріотичний аспект має бути присутнім під час вивчення всіх навчальних дисциплін та проведення культурно-просвітницьких заходів. Це, безперечно, матиме позитивний вплив на ефективне здійснення в майбутньому працівниками ОВС своїх професійних обов'язків на благо кожного громадянина та Батьківщини в цілому.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко Н. О. Побудова громадянського суспільства в Україні в умовах здійснення конституційної реформи / Н. О. Бондаренко // Форум права. – 2011. – № 3. – С. 76–82 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-3/11bnozkr.pdf>.

2. Баранієвський В. Ф. Національно-патріотичне виховання військової інтелігенції у вищих навчальних закладах України [Електронний ресурс] / В. Ф. Баранієвський. – Режим доступу: <http://anvou.in.ua/vidannya/nash-publikaciyi/Nacionalno-patrotichne-vihovannya-vjskovo-ntelgenc-u-vishchih-navchalnih-zakladah-Ukrani/>

3. Концепція національно-патріотичного виховання студентської молоді ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»: затв. Вченою радою ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» 27.04.2010, протокол № 9. – 28 с.

4. Білий Л. Г. Особливості національно-патріотичного виховання студентів у вищих навчальних закладах недержавної форми власності

[Електронний ресурс] / Л. Г. Білий // Вісник національної академії державної прикордонної служби України. – 2012. – Вип. 4. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadsps_2012_4_4.pdf.

Одержано 18.09.2014

УДК 378.14

Ігор Володимирович КОБЗЕВ,

кандидат технічних наук, доцент,

доцент кафедри інформаційної та економічної безпеки

навчально-наукового інституту підготовки фахівців

для підрозділів кримінальної міліції

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Петро Євгенійович МИНКО,

кандидат фізико-математичних наук, доцент,

декан факультету соціально-економічного управління

Харківського регіонального інституту

Національної академії державного управління при Президентові України

Застосування Open Source рішень в процесі навчання та перевірки знань слухачів вищих навчальних закладів

Соціально-економічна і громадська ситуація, що склалася нині в нашій країні, вимагає від сучасного покоління високої міри готовності здобувати освіту і розвиватися у нестабільному і швидко такому, що міняється світі. Одним з пріоритетних напрямів державної політики України повинне бути впровадження освітніх інновацій, постійне підвищення якості освіти та її інтеграція до світового та європейського освітнього просторів. Впровадження Open Source рішень (OS – продукт з відкритим вихідним кодом) в освіту є одним із стратегічних завдань ЮНЕСКО, які поставлені Окінавською Хартією «Глобального Інформаційного Суспільства», підписаною президентами провідних розвинених країн світу [1].

В Україні задля врегулювання питань, пов'язаних із застосуванням вільного програмного забезпечення (ПЗ) в 2005 році було підготовлено проект Закону «Про використання відкритих і вільних форм інтелектуальної власності, відкритих форматів даних та Відкритого (Вільного) програмного забезпечення в державних установах і державному секторі економіки» [2].

До ознак вільного ПЗ, згідно з організацією Open Source Initiative (OSI), належать, зокрема, наступні: право модифікувати ПЗ, поширювати його безкоштовно чи на комерційній основі, а також поширювати

модифіковані версії ПЗ безкоштовно чи на комерційній основі. Вільні ліцензії надають, таким чином, користувачеві право копіювати, використовувати чи модифікувати програми, що дає можливість заощаджувати кошти на відсутності обов'язковості ліцензійних відрахувань [3].

Перевагами вільного ПЗ є відсутність витрат користувачів на придбання ліцензій, відкритість кодів програм, безкоштовність, можливість вільного копіювання програм, можливість модифікації програм.

До недоліків же вільного ПЗ відносять: відсутність підтримки розробників, менша сфера функціональності, менша популярність серед користувачів, високі вимоги до рівня фахівців, котрі займаються впровадженням і підтримкою використання ПЗ.

Наприклад у Міністерстві юстиції України використовується операційна система MyLinux. Українські фахівці створили такі програмні пакети, як операційні системи Black Cat Linux, MyLinux (сертифікована СБУ) та Blin Linux (BSC*Linux), електронна бухгалтерія iceB. Нині українізовано такі програмні комплекси: офісний пакет OpenOffice.org, графічне середовище користувача KDE, графічний пакет GIMP [4].

В рамках навчального процесу в ВНЗ при підготовці та підвищенні кваліфікації фахівців можна використовувати наступні безкоштовні кросплатформені програмні продукти: растровий графічний редактор GIMP; Blender – пакет для створення тривимірної комп'ютерної графіки; Inkscape відкритий редактор векторної графіки; OpenOffice.org – повнофункціональний пакет офісних додатків з багатомовною підтримкою; Double Commander – вільний двохпанельний файл-менеджер; Miranda IM – мультипротокольний клієнт для обміну миттєвими повідомленнями по протоколах ICQ, Jabber, IRC, MSN і т. д.; Firefox кросплатформений Web-браузер; NetBeans IDE та Eclipse Classic.

На підставі власного уявлення про автоматизацію процесу освіти на кафедрі інформаційної та економічної безпеки були висунуті наступні критерії, що пред'являються до системи тестування знань, представлені в порядку пріоритетності: розмежування прав доступу; підтримка; технічні вимоги.

Логічно відштовхуватися у виборі системи від наявних безкоштовних програмних продуктів: Web-сервер Apache; мова сценаріїв PHP; база даних, MySQL; контент різного типу; розклад та засоби перевірки знань; зручність управління та настройки.

На наш погляд оптимальним вибором є реалізація системи тестування знань на базі OS рішень. Безперечні переваги таких продуктів полягають в тому, що OS є найбільш природним вибором для освітніх

проектів, оскільки його коріння лежить в ідеї співпраці, і сама ідеологія дозволяє об'єднати таланти і досвід великої кількості програмістів в розвитку і вдосконаленні освітніх програмних продуктів. Більше того, таке навчальне програмне забезпечення може функціонувати як інструмент, орієнтований на слухача, як основа для гнучкого (що допускає зміни навчання), адаптованого для тієї чи іншої навчальної програми програмного продукту.

У результаті проведеного аналізу існуючих і перспективних рішень не було знайдено жодної системи, яка цілком би покривала всі вимоги, які ми пред'являємо до освітній системі. Більшість готових рішень потребує суттєвого доопрацювання, тому перш за все варто звернути увагу на безкоштовність і відкритість системи, а так само наявність відповідної документації і тих особливостей, які могли б спростити розробку нових або доопрацювання готових елементів системи.

Для вирішення поставленого завдання був проведений порівняльний аналіз деяких систем управління контентом, їх інструментарію та спрямованості. Були розглянуті наступні безкоштовні системи управління контентом: Joomla, Drupal, Moodle, WordPress та деякі інші. Найбільш оптимальним варіантом, на наш погляд, є використання системи Moodle з подальшою доробкою, Joomla з модулями тестування Test Form Builder або JQuarks. Можливо також створення власного рішення на готовій платформі, якою є Drupal або DataLife Engine.

Важливим моментом при формуванні у слухачів правової культури використання програмного забезпечення є особистий приклад викладача. Щоб уникнути подвійного стандарту в цьому питанні викладач як користувач не повинен бути порушником ліцензійних угод.

При використанні програмного забезпечення на заняттях викладачеві необхідно пам'ятати, що, він залишається для слухачів публічною людиною. Виходячи з цього, з метою підвищення громадянської відповідальності в галузі використання програмного забезпечення неприпустимі як некомпетентність викладача в цьому питанні, так і його протизаконні дії на занятті.

Список використаних джерел:

1. Окинавская Хартия глобального информационного общества [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iis.ru/library/okinawa/charter.ru.html>.

2. Проект Закону про використання Відкритих і Вільних форм інтелектуальної власності, Відкритих форматів даних та Відкритого (Вільного) програмного забезпечення в державних установах і державному секторі економіки : від 01.12.2005 № 2065 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=2065&skl=5.

3. Введение в свободное программное обеспечение / IBM [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ibm.com/developerworks/ru/opensource/newto/>.

4. Пора переходити на ПЗ з відкритим кодом : Відкритий лист Президентові Ющенку В. А. від користувачів та розробників Вільного програмного забезпечення / Народний Оглядач [Електронний ресурс]. – 14.02.2005. – Режим доступу: <http://ar25.org/article/pora-perehodyty-na-pz-z-vidkrytym-kodom.html>.

Одержано 18.09.2014

УДК 37.378

Тетяна Петрівна КОЛІСНИК,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційної та економічної безпеки
навчально-наукового інституту підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної міліції
Харківського національного університету внутрішніх справ;*

Ірина Костянтинівна СЕЗОНОВА,

*кандидат технічних наук, доцент,
професор кафедри інформаційної та економічної безпеки
навчально-наукового інституту підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної міліції
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Формування професійної стійкості правоохоронців як парадигма навчального процесу

Професійна підготовка у вищих навчальних закладах є одним з етапів професійного становлення офіцера, на якому відбувається інтенсивне формування професійних знань, умінь і навичок, професійно важливих якостей, закладається і розвивається позитивне ставлення до професії правоохоронця, що переростає в ціннісне ставлення до майбутньої професійної діяльності.

Дедалі зміст, форми і методи діяльності працівників органів внутрішніх справ підсилюють вимоги до їх професійної підготовки, яка передбачає поєднання правової підготовленості до виконання оперативно-службових завдань з високими моральними якостями і наявністю професійно-особистісної стійкості.

У сучасній практиці широко досліджується проблема підготовки кадрів для органів внутрішніх справ, але незважаючи на значну увагу педагогічної науки і практики до даної проблематики, випускники вищих

навчальних закладів не повною мірою відповідають вимогам сьогодення, показником чого є висока плинність кадрів у зв'язку з відсутністю стійкої професійної орієнтованості.

Проблема формування професійної стійкості особистості носить комплексний характер і знаходиться на перетині дослідницьких напрямків педагогіки, психології, фізіології, соціології та інших наук, пов'язаних з навчально-виховним процесом. Роботи окремих авторів присвячені розгляду різних аспектів стійкості: емоційної стійкості (Ф.Д. Горбов, В.І. Лебедев, Є. А. Мірелян, В. В. Суворова, І. В. Зільберман), моральної стійкості (В. Е. Чудновський), завадостійкості (В. Д. Небиліцин, В. Д. Хомская), адаптації до стресових ситуацій (Л. А. Китаєв-Смик, Д. І. Медведев, В. В. Суворова), стійкості фізіологічних і психологічних функцій при дії екстремальних факторів (В. І. Медведев), стійкості в умовах сенсорної ізоляції (У. М. Кузнецов, В. І. Лебедев), психологічної підготовки людини до складних видів професійної діяльності (Г. Т. Береговий, Ф. Д. Горбов, А. А. Леонов, В. І. Лебедев).

Термін «стійкість» означає стабільність, незмінність будь-чого, а також здатність системи, виведеної зі стану рівноваги, самостійно повертатися в цей стан. Одночасно з цим, при розгляді складних високоорганізованих систем, якою є людина, поняття «стійкість» набуває глибинний сенс, що обумовлює єдність і розвиток об'єкта в цілому. У точних науках «стійкість» трактується як інертність, опірність зовнішнім впливам. Стийкість – несхильність змін, постійність характеристик. Рушійна сила будь-якого розвитку – боротьба внутрішніх протиріч, боротьба між старим і новим, що відходить у небуття і народжується. При розгляді стійкості предмета з філософських позицій вводиться поняття міри як якогось інтервалу кількісних змін, в межах якого предмет зберігає стійкість, специфічні властивості, якісну визначеність. Якщо ці кількісні зміни не виходять за межі певного інтервалу, то при зміні стану він, після припинення зовнішніх впливів, повертається в початковий стан (зберігає стійкість), якщо кількісні зміни великі (перевищують міру), то відбувається стрибок, при якому предмет переходить в новий якісний стан.

Під професійною стійкістю К. К. Платонов мав на увазі «... таку властивість особистості, в якій виявляється інтенсивність, дієвість і стійкість професійної спрямованості. Професійна стійкість характеризується злиттям робітника зі своєю професією, коли професійна діяльність стала його трудовою домінантою».

На думку Є.М. Ковальчука, професійна стійкість означає відповідність мотивів і інтересів особистості реальному вмісту її праці. Якщо така відповідність спостерігається, людина успішно справляється з професійною

діяльністю, менше втомлюється і дратується. На підставі цього можна говорити про психічну або психологічну активність особистості, що визначає її стійкість.

Професійна стійкість являє собою інтегративне особистісне утворення сукупності професійно-педагогічних знань і вмінь, ціннісно-цільових і емоційно-вольових якостей особистості, що дозволяють успішно виконувати професійну діяльність протягом тривалого часу, зберігаючи працездатність і інтерес до цієї діяльності, що забезпечує прийняття майбутньої правоохоронної діяльності в якості суб'єктно розвиваючої.

Проведений теоретико-методологічний аналіз літератури дозволив виділити основні структурні компоненти професійно-особистісної стійкості: когнітивний, емоційно-вольовий, ціннісно-цільовий, операціональний, оціночно-рефлексивний

Чинниками формування професійно-особистісної стійкості курсантів виступають об'єктивні (матеріально-побутові умови, якість професійної підготовки майбутніх професіоналів, соціальні відносини, матеріально-технічна оснащеність навчального процесу і ін.) і суб'єктивні (особливості індивідуальної свідомості курсантів, морально-вольові якості їх особистості, мотиви навчальної діяльності, ціннісні орієнтації та установки, задоволеність працею і обраною професією; рівень сформованості професійної стійкості курсантів; сформованість професійно важливих якостей курсанта-майбутнього працівника органів внутрішніх справ), відносини між якими носять характер взаємозв'язку і взаємодії.

Основними педагогічними умовами формування професійно-особистісної стійкості в курсантів є такі, як: реалізація особистісно орієнтованого, діяльнісного та полісуб'єктного підходів, що припускають розгляд курсанта як самоорганізованого суб'єкта; впровадження комплексних заходів формування професійної стійкості курсантів як в рамках навчального простору, так і в ситуації позанавчальної взаємодії; готовність викладацького складу до правоохоронно-організаторської діяльності забезпечується цільовою підготовкою в області формування професійно-особистісної стійкості в курсантів.

Теоретичний аналіз педагогічної, психологічної літератури дозволив прийти до висновку про те, що проблема формування професійної стійкості в курсантів на сучасному етапі є однією з найбільш значущих проблем, які потребують детального осмислення його в якості об'єкта наукової рефлексії та головного чинника професійного самовдосконалення у курсантів. Проведений аналіз дозволив зробити висновок, що професійна підготовка у вищих навчальних закладах є одним з етапів професійного

становлення офіцера, на якому відбувається інтенсивне формування професійних знань, умінь і навичок, професійно важливих якостей, закладається і розвивається позитивне ставлення до професії правоохоронця, що переростає в ціннісне ставлення до майбутньої професійної діяльності. Зіставлення різних точок зору на феномен професійно-особистісної стійкості дозволило обґрунтувати досліджуване явище як інтегративного особистісного утворення сукупності професійних знань і умінь, ціннісно-цільових і емоційно-вольових якостей особистості, що дозволяють успішно виконувати професійну діяльність протягом тривалого часу, зберігаючи працездатність і інтерес до цієї діяльності.

Спрямованість навчального процесу у вищому навчальному закладі на формування професійно-особистісної стійкості у курсантів забезпечує безперервність самоосвітньої діяльності і повинна відповідати кваліфікаційним вимогам підготовки фахівців правоохоронної сфери.

Одержано 19.09.2014

УДК [351.743:378.14](477)

Наталія Володимирівна КОЛОМОЄЦЬ,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри адміністративного права та процесу

Харківського національного університету внутрішніх справ

Провідні напрямки кадрового та соціально-виховного супроводження навчального процесу

Побудувати демократичну правову державу можуть громадяни, які люблять власний народ, готові самовіддано захищати й розбудовувати свою Батьківщину, мають людську гідність, національну самосвідомість, гуманістичну мораль, знають свої права і свободи та вміють відстояти їх, сприяючи громадянському миру, злагоді в суспільстві та дотримуючись законів.

Пошук нових форм виховання тісно пов'язаний з кризою духовності, що виникла внаслідок економічної нестабільності, соціальної незахищеності молоді, відсутності дієвих законів, нормативних актів з питань правових відносин молоді і суспільства. Це є закономірним процесом, що виник сьогодні внаслідок трансформації суспільного ладу, але він зумовлює невпевненість у майбутньому.

У виховному процесі вищих навчальних закладів системи МВС України повинні враховуватись особливості зміцнення дисципліни в органах внутрішніх справ у цілому, тому що працівники даної правоохоронної структури, з одного боку, самі повинні суворо

дотримуватись вимог законів, а з іншого – вимагати від посадових осіб та громадян безумовного виконання цих законів та інших нормативно-правових актів, здійснювати правоохоронні та правозахисні заходи з метою зміцнення правопорядку в суспільстві. Дисципліна і законність серед особового складу навчальних закладів системи МВС має важливе суспільне значення, оскільки протиправні дії працівників органів внутрішніх справ, як правило, викликають зниження законослухняності громадян та призводять до інших негативних наслідків [1, с. 336].

Становлення особистості професіонала міліцейської служби, формування його морально-вольових якостей відбувається протягом усього терміну навчання у ВНЗ МВС України та в перші роки трудової діяльності в органах внутрішніх справ. Особливо важливу роль у даному процесі відіграє сприйняття майбутнім фахівцем колективу органу чи підрозділу внутрішніх справ, його режиму роботи, морально-психологічного клімату, спілкування з досвідченими колегами, побудова взаємовідносин з ними. Від того як заклад освіти, в особі ректора, проректорів, начальників інститутів, факультетів, курсів, командирів, викладачів вплинуть сьогодні на свого вихованця, прямо залежить рівень дотримання курсантами вимог законодавства та службової дисципліни, які забезпечуватимуть високу організованість, якісне навчання, готовність у подальшому до виконання обов'язків щодо охорони громадського порядку, боротьби зі злочинністю.

На жаль, дуже часто ми спостерігаємо картину, коли над одним курсантом працює потужний педагогічний та керівний апарат, намагаючись позитивно вплинути на свого вихованця, прищепити йому головні моральні, духовні, етичні якості, але все це марно. Причини такого результату є різними: або ж внаслідок відсутності особистого внутрішнього бажання сприймати знання, або через походження з так би мовити «неблагополучних сімей» і, таким чином, сприйняття аморальної поведінки як належної, або ж, навіть, через оточуючих його товаришів та друзів, які не є працівниками міліції, а тому критично ставляться до обраної їх знайомим професії.

З цієї проблемою та задля користі молодих правоохоронців постійно повинна проводитися соціальна робота. Формування особистості – це основний підсумок суспільного розвитку, глибинний його сенс [2, с. 171]. Саме тому велике значення у відомчих закладах освіти повинно надаватися соціальному супроводженню виховного процесу щодо підготовки висококласних спеціалістів. Колектив навчального закладу в цілому, факультету, курсу, навчальної групи і ті соціальні відносини і процеси, що властиві даним групам, є найважливішим

суб'єктом виховання курсанта. За період навчання курсант «проживає» у колективі вищого закладу освіти значний етап розвитку особистості, набуває фахових знань, умінь, навичок. У колективі формуються важливі особистісні якості курсанта, його світогляд, фахова компетентність майбутнього працівника ОВС. Відносини, що складаються у курсанта в колективі, відіграють важливу роль в адаптації його до фахового середовища.

Першокурсник, який потрапляє до ВНЗ МВС України, зустрічається з низкою специфічних умов, характерних для фахового середовища і спрямованих на вироблення у курсантів необхідних службових навичок. Ці умови стосуються різних моментів: від чисто фізичних умов (проживання в казармі, обов'язкова участь у господарській діяльності, значні фізичні навантаження, суворе регламентація часу) до специфічної субкультури міжособистісних відносин. Специфіка відносин полягає ще й у суворій ієрархії, їх регламентації за рангами, переважно авторитарному стилі управління, суворому обмеженні спілкування, казарменому стані, суворих вимогах статуту. У цих умовах можуть виникнути аномальні міжособистісні відносини, а тому процес адаптації йде по-різному і залежить великою мірою від соціально-психологічного клімату первинного колективу [3, с. 294–295]. У зв'язку з цим важливим аспектом виховної роботи в даному випадку мають бути заохочення курсантів.

Ще однією серйозною причиною неналежної виховної роботи є те, що в органи внутрішніх справ потрапляють «випадкові люди», байдужі до морально-правових цінностей міліцейської професії. Тому на подібну категорію співробітників ідеологічні і виховні заходи не можуть здійснити ефективний вплив. У зв'язку з цим, говорячи про шляхи подальшого покращання виховної роботи, необхідно підкреслити вимогу більш якісного добору на навчання. Це завдання працівники кадрових і виховних апаратів повинні вирішувати щоденно, вбачаючи у цьому важливий резерв виховної роботи.

Варто наголосити на тому, що виховний процес не повинен будуватися на методах жорсткого адміністрування. Робота повинна вестися з розумом і тактом. Якщо вихованець навіть помилився, ніхто не має права його принижувати чи підвищувати голос. Кожний керівник не повинен забувати, що його підлеглі – підлеглі тільки під час несення служби, і вони служать не начальнику, а спільній справі, на благо Вітчизни, якій себе присвятили. У цьому відношенні усі рівні. Ті, хто дозволяє собі відступити від даної істини – компрометують себе, втрачають свій авторитет. Зрозуміло, що особа, яка вчинила проступок,

повинна нести відповідальність, проте в жодному разі не можна принижувати честь та гідність підлеглих.

На завершення хотілося б зазначити, що суспільство надає працівникам міліції право здійснювати правоохоронну діяльність з використанням владних повноважень, і це покладає на них високу відповідальність за точне і неухильне дотримання законності й установлених меж допустимих дій, пов'язаних з виконанням службових обов'язків, а тому кадрове та соціально-виховне супроводження навчального процесу вимагає від працівника ОВС ставитися до громадян справедливо, уважно, доброзичливо, неупереджено, з повагою до їх людської гідності; не допускати жодних проявів дискримінації, жорстокого або принизливого ставлення до людей; поважати природне право людини на життя, законні права на свободу думки, совісті, самовираження, збереження здоров'я, мирне зібрання, володіння майном тощо; постійно бути готовими до надання людям допомоги і захисту в межах службових повноважень та виходячи із загальнолюдських морально-етичних позицій; у службових та позаслужбових стосунках із людьми, в особистій поведінці бути зразком чесності, чемності, тактовності, зовнішньої охайності і внутрішньої дисциплінованості, культури спілкування зокрема мовної; поважати загальнолюдські морально-етичні цінності, а також честь і гідність особи.

Список використаних джерел:

1. Збірник наукових праць науково-дослідної лабораторії з розроблення законодавчих та інших нормативно-правових актів навчально-наукового інституту психології, менеджменту, соціальних та інформаційних технологій Харківського національного університету внутрішніх справ за 2007–2009 роки. Т. 3: Експертиза проектів нормативно-правових актів. Пропозиції та зауваження / за заг. ред. А. Т. Козюка, М. І. Іншина, О. М. Музичука. – Харків : ОСН, 2010. – 356 с.
2. Яровий С. М. Виховання як морально-етична вимога до персоналу органів внутрішніх справ / С. М. Яровий // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – Вип. 14. – 2001. – С. 168–174.
3. Ануфрієв М. І. Вищий заклад освіти МВС України : наук.-практ. посіб. / М. І. Ануфрієв, О. М. Бандурка, О. Н. Ярмиш. – Харків : Ун-т внутр. справ, 1999. – 369 с.

Одержано 19.09.2014

УДК 378.147.88

Євген Михайлович КОРЖ,

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем громадської безпеки
наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів міліції
громадської безпеки та Національної гвардії України
Національної академії внутрішніх справ*

Практична підготовка фахівців у вищих навчальних закладах Міністерства внутрішніх справ України

Підготовка фахівців у вищих навчальних закладах міністерства внутрішніх справ України здійснюється відповідно до вимог Конституції України, законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про міліцію», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про інформацію», «Про державну таємницю»; нормативних актів Кабінету Міністрів України; наказів Міністерства освіти і науки України та Міністерства внутрішніх справ України та іншого чинного законодавства, що регламентує організацію навчального процесу за кредитно-модульною системою та порядок підготовки фахівців у вищих навчальних закладах Міністерства внутрішніх справ України, а також Положень про організацію освітнього процесу затвердженого вченою радою вищого навчального закладу Міністерства внутрішніх справ України відповідно до законодавства.

Відповідно до положень Закону України «Про освіту» вища освіта забезпечує фундаментальну наукову, професійну та **практичну підготовку**, здобуття громадянами ступенів вищої освіти відповідно до їх покликань, інтересів і здібностей, удосконалення наукової та професійної підготовки, перепідготовки та підвищення їх кваліфікації. Держава створює умови громадянам України для реалізації їх права на здобуття вищої освіти. Обов'язками вихованців, учнів, студентів, курсантів, слухачів, стажистів, клінічних ординаторів, аспірантів, докторантів відповідно є: додержання законодавства, моральних, етичних норм; систематичне та глибоке оволодіння *знаннями, практичними навичками, професійною майстерністю*, підвищення загального культурного рівня; додержання статуту, правил внутрішнього розпорядку навчального закладу [1].

Вища освіта – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у вищому навчальному закладі (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є

вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти. Освітній процес – це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у вищому навчальному закладі (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та *спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості* [2].

Практична підготовка осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах, здійснюється шляхом проходження ними практики на підприємствах, в установах та організаціях згідно з укладеними вищими навчальними закладами договорами або у його структурних підрозділах, що забезпечують практичну підготовку [2].

Невід'ємною складовою частиною практичної підготовки слухачів і курсантів денної форми навчання є практика в комплектуючих підрозділах Міністерства внутрішніх справ України, що здійснюється з метою закріплення теоретичних знань, отриманих на певному етапі навчання відповідно до напрямку, спеціальності (спеціалізації), набуття та вдосконалення професійних навичок і вмінь [3].

Організація навчального процесу у Національній академії внутрішніх справ передбачає такі види набуття практичних умінь і навичок: ознайомча та навчальна практика і стажування. Одними з **основних принципів** організації навчального процесу є:

принцип непорушності зв'язку навчання з наукою та практикою: полягає у побудові стійких зв'язків змісту навчання з науковими дослідженнями та безпосередньою участю курсантів (слухачів) Академії у вирішенні повсякденних завдань правоохоронної діяльності;

принцип партнерства та продуктивної взаємодії: забезпечує створення та запровадження у практику навчального процесу оптимальної моделі взаємодії викладача з курсантом (слухачем, студентом), з комплектуючими підрозділами, що максимально сприяє вирішенню головних завдань фахової підготовки працівників для системи органів внутрішніх справ.

Практична підготовка – передбачена навчальними (робочими навчальними) планами форма діяльності, на яку покладається реалізація дидактичного принципу поєднання теорії із практикою, прищеплення курсантам (слухачам, студентам) професійних навичок. Терміни і тривалість практичної підготовки визначаються графіком навчального процесу. Питання організації практичної підготовки, її супроводження і захисту результатів регламентуються окремим Положенням по Академії, розробленим на підставі відповідного Положення МВС України [3; 4].

Список використаних джерел:

1. Про освіту : закон України від 23.05.1991 № 1060-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.

2. Про вищу освіту : закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

3. Про затвердження Положення про практичну підготовку слухачів та курсантів вищих навчальних закладів МВС України : наказ МВС України від 27.06.2013 № 621 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1206-13>.

4. Положення про організацію навчального процесу в Національній академії внутрішніх справ : рішення Вченої ради від 25 черв. 2013 р., протокол № 21, введене в дію наказом НАВС від 8 лип. 2013 р. № 759 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://naiau.kiev.ua/nmc/images/documents/npa/poloz_NAVC2.doc.

Одержано 09.09.2014

УДК [351.74:378](4)

Дмитро Станіславович КОСИК,

слухач магістратури факультету підготовки фахівців для підрозділів
слідства Харківського національного університету внутрішніх справ

**Аналіз «британського типу» навчання
європейських поліцейських в аспекті
впровадження зарубіжного досвіду в Україні**

Дослідження та аналіз організаційно-правових основ поліцейської діяльності та професійної підготовки кадрів для поліції за кордоном і можливість застосування зарубіжного досвіду для удосконалення професійної підготовки працівників органів внутрішніх справ України є актуальною проблемою, розв'язання якої має важливе значення для вітчизняної юридичної науки та правоохоронної практики. Ефективне вирішення такого завдання можливе на основі науково обґрунтованої концепції, яка б передбачала пріоритетні напрями, найбільш прийнятні шляхи і способи, а також перспективні соціальні наслідки використання зарубіжного досвіду розвинених держав в Україні.

Сьогодні українські вчені досягли значних результатів у комплексному дослідженні цілої низки проблем професійної підготовки кадрів поліції зарубіжних країн. Серед вітчизняних науковців, що працювали над цією проблемою, слід згадати О. Буданова, В. Бутиліна, О. Губанова, О. Зубкова, В. Ілларіонова, М. Кіреєва, Л. Колодкіна та інших.

На сьогодні діяльність поліції в будь-якій державі спрямована не тільки на підтримку правопорядку, а стала частиною соціальної роботи в суспільстві. Такий підхід передбачає її переорієнтацію на переважну реалізацію сервісної функції та підвищення культури поліцейської роботи, потребує від співробітників поліції комунікативних вмінь і навичок, високого рівня загальної культури, що зумовлює перегляд підходів до професійної підготовки персоналу. Серед головних причин інтеграції в галузі підготовки кадрів на європейському континенті, яка особливо активізувалася в 90-ті роки XX століття, можна виділити необхідність наближення професійної освіти до єдиних європейських стандартів, заснованих на кращому досвіді підготовки співробітників поліції провідних країн світу, а також створення різних інтеграційних організацій та об'єднань.

Британська модель професійної поліцейської освіти значно відрізняється від інших європейських моделей. Як і американська, вона є системою професійної поліцейської підготовки, а не професійної освіти. За останні роки система поліцейської освіти у Великій Британії була серйозно реорганізована і в першу чергу збільшився вплив центру на управління і підготовку спеціалістів, оскільки однією з головних причин виникнення проблем в підготовці кадрів є відсутність ефективного управління на національному рівні. Координація діяльності та розробка нових програм підготовки працівників була покладена на Національне агентство вдосконалення поліцейської діяльності, яке діє під контролем Міністерства внутрішніх справ.

Серед основних рис «британського типу» професійного навчання європейських поліцейських є право спеціалізованих поліцейських органів проводити самостійне навчання офіцерів поліції, як вуличних патрульних, так і співробітників оперативних підрозділів. В кожному поліцейському управлінні є відділи, які займаються питаннями підготовки та професійного росту поліцейських. Навчання проходить в місцевих поліцейських підрозділах, навчальних центрах чи коледжах. Теоретичне навчання супроводжується практичним відпрацюванням в умовах, максимально наближених до реальних. Одним із видів практичної діяльності є патрулювання району разом з досвідченим керівником, який допомагає практиканту адаптуватися до реальних умов. Перед практикою студенти здають екзамени, і тільки після їх вдалого складання допускаються до патрулювання.

Поліцейське навчання «британського типу» спрямоване на те, щоб дати майбутнім констеблям і офіцерам конкретні практичні навички їхньої майбутньої роботи, а не абстрактні, відірвані від життя уривчасті академічні знання в тій або іншій галузі права.

Одним з напрямів професійної підготовки співробітників ОВС України є їх тісне міжнародне співробітництво та кооперація. Однак, правові системи держав і пов'язані з ними структури органів внутрішніх справ різняться між собою, що робить проблематичним формування європейської зони юридичної освіти. Тож, аналіз багаторічного досвіду з організації відомчого освітнього процесу європейських країн на прикладі Великої Британії дає можливість зробити висновки, використання яких може виявитися ефективним для національної практики.

Так, для підготовки спеціалістів в Україні можливим є шлях подальшої інтеграції теорії та практики. В ряді нормативних документів МВС як складова кваліфікаційної характеристики фахівця, що визначає якість правоохоронної діяльності, розглядається практична підготовка майбутніх співробітників ОВС. З одного боку, теоретична частина навчання забезпечує особі міцні фундаментальні знання для виконання своєї роботи, практична ж частина навчання, з іншого боку, допомагає виконувати свої обов'язки ефективно. Ті, хто отримує лише теоретичну освіту, можуть зіткнутися з труднощами при використанні своїх знань на практиці, в той час як ті, хто отримав лише практичний досвід матимуть проблеми при вирішенні складних теоретичних питань. Іншими словами, теорія вчить що необхідно зробити, а практика – як краще це зробити.

Також вивчення особливостей організації професійної підготовки кадрів поліції показує високий ступінь нормативно-правової регламентації всіх етапів цього процесу, починаючи з підбору кандидатів на висування та формування кадрового резерву або призначення на керівну посаду і закінчуючи етапом оцінювання якості навчання й практики реалізації змісту навчання.

У навчальних програмах із підготовки фахівців для поліцейських служб велике місце відведено напрацюванню навичок та вмінь роботи та тісної взаємодії національних служб як через Інтерпол, так і безпосередньо між собою. Інтеграція України у світові та європейські політичні, правові, економічні й соціальні інститути, внаслідок чого відбувається інтернаціоналізація правового простору також потребує координації міждержавної правоохоронної діяльності. У зв'язку з цим набуває актуальності забезпечення професійної готовності співробітників органів внутрішніх справ до взаємодії з правоохоронними відомствами інших країн у розв'язанні глобальних проблем.

Викладене вище дає підстави вважати, що значний досвід щодо підготовки кадрів для правоохоронних органів інших країн світу, знання тих явищ, тенденцій та закономірностей, що визначають сучасний стан і перспективи розвитку управління поліцейськими підрозділами має важливе теоретичне та практичне значення для України.

Безумовно, організація діяльності по забезпеченню правопорядку, громадської безпеки, боротьби зі злочинністю у всіх її проявах у кожній країні має свою специфіку й особливості, тож ні в якому разі не можна сліпо запозичувати та використовувати досвід діяльності поліції інших країн у роботі вітчизняної міліції. За таких умов досить важливим є врахування національних особливостей і соціально-економічних умов розвитку нашої держави.

Список використаних джерел:

1. Ізбаш К. С. Зарубіжний досвід підготовки кадрів поліції в європейських країнах / К. С. Ізбаш // *Південноукраїнський правничий часопис*. – 2013. – № 1. – С. 36–39.

2. Doğutaş C. A comparative study of the police training in the United Kingdom, the United States and Turkey / Cemil DOĞUTAŞ // *Turkish Journal of Police Studies*. – 2007. – № 9 (1-4). – P. 1–20.

3. Прилуцька О. А. Діяльність Міністерства внутрішніх справ України з управління освітнім процесом у підвідомчих вишах: правовий аспект / О. А. Прилуцька // *Актуальні проблеми державного управління*. – 2012. – № 2 (42). – С. 268–275.

4. Зарічанський О. А. Використання зарубіжного досвіду у процесі формування правової культури майбутніх правоохоронців [Електронний ресурс] / Зарічанський Олег Анатолійович. – Режим доступу: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp4/vyhovanna/zarichanskij.pdf.

Одержано 19.09.2014

УДК 378

Володимир Леонідович КОСТЮК,

кандидат юридичних наук,

начальник наукової лабораторії з проблем громадської безпеки

навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів

міліції громадської безпеки та національної гвардії України

Національної академії внутрішніх справ

**Розвиток професійно важливих якостей
правоохоронця як необхідний елемент підвищення
його кваліфікації**

У сучасний період, в умовах загострення кримінальної обстановки, важливу роль відіграє формування професійних якостей, які допомагають працівникам органів внутрішніх справ гідно виконувати поставлені перед ними завдання. Серед цих якостей значне місце займають професійна пам'ять і спостережливість.

У спеціальній літературі також відзначається, що такі професійні якості необхідні всім працівникам органів внутрішніх справ. Значимість цих якостей обумовлена установкою на сприйняття інформації, що має значення для виявлення та припинення правопорушення, специфічною концентрацією уваги на тих об'єктах і властивостях, які можуть дати необхідну інформацію; тривалим збереженням стійкої уваги, що забезпечує готовність до сприйняття в потрібний момент необхідної вихідної інформації. Працівник міліції на місці події повинен вміти концентрувати увагу на видимих ознаках правопорушення, а й тих, що можуть бути скриті на перший погляд. Від наявності цих якостей, які допомагають своєчасно виявити правопорушника в різних ситуаціях оперативно-службової діяльності, часто залежать життя і збереження здоров'я громадян, життя і здоров'я працівників органів внутрішніх справ.

Висока значимість професійної пам'яті і спостережливості як необхідних професійних якостей працівників органів внутрішніх справ і відсутність ефективної педагогічної технології її розвитку визначають актуальність даного питання.

Необхідно зупинитися на такій професійній якості працівника міліції, як пам'ять. Професійна пам'ять – це здатність точно відтворювати інформацію в потрібний момент; легко запам'ятовувати словесно-логічний матеріал (терміни, цифри, прізвища); точно передати одного разу почуте; запам'ятовувати зовнішність і поведінку людини; запам'ятовувати колір, форму, величину, рух, розташування об'єктів, предметів; запам'ятовувати і своєчасно відтворювати найдрібніші деталі ситуації спілкування, за якими згодом можна скласти цілісний образ.

Люди розрізняються не сильною чи слабкою пам'яттю, а знанням або незнанням її законів і розумінням або невмінням їх використовувати. Часом людина або взагалі ігнорує ці закони, або користується ними не усвідомлено, не цілеспрямовано, що веде до неефективності процесу розумової діяльності.

Як відомо, в навчальних закладах навчають багато чому, але не навчають, як засвоювати, зберігати і відтворювати необхідну інформацію, тобто процес роботи пам'яті залишався і залишається поки за межами навчальних програм.

Водночас пам'ять, як і інші види діяльності людини, спирається на засоби, прийоми і методи, що полегшують запам'ятовування, знання яких дає можливість вільно ними користуватися. Мистецтво запам'ятовування, сукупність прийомів і способів, що полегшують запам'ятовування і збільшуючи обсяг пам'яті шляхом утворення штучних асоціацій, іноді називають мнемотехнікою.

Слова «мнемотехніка» і «мнемоніка» позначають одне і те ж – техніка запам'ятовування. Вважає-ся, що це слово придумав Піфагор Самоський (VI ст. до н. е.). Спочатку мнемотехніка виникла як невід'ємна частина риторики (ораторського мистецтва) і призначалася для запам'ятовування довгих промов. Сучасна мнемотехніка значно просунулась, як в теоретичному, так і в технічному плані, і не тільки робить можливою фіксацію в пам'яті послідовності текстового матеріалу, але і дозволяє безпомилково запам'ятовувати будь-яку точну інформацію, яка традиційно важко запам'ятовується: списки телефонних номерів, хронологічні таблиці, різноманітні числові таблиці, анкетні дані, складні тексти, які містять велику кількість термінології і числових відомостей і т. п.

Мнемотехніка значно підвищить здатність навчатись. Це можливість накопичувати в пам'яті більшу кількість точної інформації. Це економія часу при запам'ятовуванні – процес запам'ятовування повністю контролюється. Це збереження відомостей в пам'яті – те, що ви запам'ятали, вам більше не доведеться вчити заново. Це потужна тренування уваги і мислення. Це реальний шанс стати професіоналом у своїй галузі.

Тепер розглянемо таку важливу професійну якість, як спостережливість.

Щоб вирішувати завдання боротьби з правопорушеннями, пізнавальна діяльність працівника міліції повинна забезпечити встановлення фактів, обставин, причинних залежностей, які відносяться як до подій сьогодення, минулого, так і майбутнього часу. Наприклад, на зборі, аналізі, узагальненні інформації щодо виявлення осіб, які мають оперативний інтерес, і передбаченні їх незаконних дій у майбутньому ґрунтується вся робота по запобіганню злочинів, а також робота з розкриття правопорушень. Так, наприклад, в тих випадках, коли оперативний співробітник оглядає місце події або здійснює опитування, його сприйняття здійснюється у формі спостереження. Оперативна спостережливість – це здатність швидко переключати увагу з одного виду діяльності на інший, помічати зміни в навколишньому оточенні, що не зосереджуючи свідомо на них уваги. Спостереження – тривале, планомірне сприйняття з вирішення пізнавального питання. Результативність спостереження залежить від чіткості поставленої мети, послідовності і систематичності, від попередніх знань про спостережуваний об'єкт. Працівник міліції повинен мати звичну систему спостереження і володіти умінням помічати малопомітні деталі. Знання типових способів злочину, типових слідів від них, прийомів маскуванню злочину тощо. Все це певним чином організує процес спостереження. У

спостереженні сприйняття особливо тісно змикається з мисленням. Важливим прийомом спостереження є порівняння, зіставлення. Спрямованість спостереження визначається завданням виявити ставлення об'єкта спостереження до злочину і є основним методом вивчення обстановки місця події. Сприймаючи окремі явища, працівник міліції повинен прагнути встановити їх причинно-наслідкові відносини, виявити такі їх особливості, які можуть бути використані для ідентифікації особистості правопорушника. Спостережливості також є першорядним умовою успішного проведення багатьох правоохоронних заходів.

Спостережливості не вчать в навчальних закладах. Працівник міліції оволодіває даним навиком, як правило, після декількох років служби. Таким чином, можна сказати, що розвиток пам'яті та спостережливості у всіх категорій співробітників ОВС є важливим елементом підвищення їх кваліфікації. Зазначені навички необхідні не тільки при безпосередньому виконанні обов'язків по протидії правопорушенням, а й в цілому, для їх самоосвіти. Сучасні вимоги до правоохоронця обумовлюють пред'явлення нових вимог до всіх працівників органів внутрішніх справ (таких як знання іноземних мов, нормативно-правових актів тощо).

Одержано 19.09.2014

УДК 351.74:378.11

Іван Васильович КРИЦАК,

кандидат юридичних наук,

старший викладач кафедри теорії та історії держави і права

Харківського національного університету внутрішніх справ

**Щодо впровадження Положення про органи
курсантського, студентського та слухачього
самоврядування в ХНУВС у зв'язку
з прийняттям Закону України «Про вищу освіту»
від 1 липня 2014 року**

Процеси глобалізації, європейської та світової інтеграції охоплюють дедалі більше сфер життєдіяльності. Це, безумовно, стосується і сфери освіти. Протягом останніх років Україна здійснює активну модернізацію освітньої діяльності в контексті європейських вимог. Аналіз реального стану системи вищої освіти та підготовки кадрів у ВНЗ МВС України в умовах трансформаційних процесів, спрямованих на демократизацію суспільства, дозволяє зробити висновок про суттєві недоліки в цій сфері.

Зокрема, приділяється недостатня увага всебічному розвитку особистості, що є важливою умовою підготовки персоналу органів внутрішніх справ, який не лише повинен засвоїти необхідні професійні знання і вміння, але й сформувати високий рівень відповідальності за доручену справу, морально-психологічну готовність відстоювати прогресивні цінності, притаманні сучасному громадянському суспільству.

Переконані, що реформування МВС неможливе без вдосконалення процесу її освіти і виховання. Поліція (міліція), як і армія, має бути професійною, її професіоналізм повинен закладатися у відомчому навчальному закладі, в межах збалансованого навчального процесу, який враховує специфіку майбутньої роботи. Для цього необхідно, щоб і викладацький склад навчального закладу був сформований з осіб, які повністю усвідомлюють особливості, потреби й виклики сучасної правоохоронної діяльності. ВНЗ МВС повинен підготувати та виховати майбутнього співробітника міліції, який буде служити народові й захищати інтереси людини, тобто надавати послуги належної якості.

Протягом навчання курсанти досить часто беруть участь у заходах щодо забезпечення безпеки громадян, охорони громадського порядку, виконання інших покладених на міліцію завдань та обов'язків, а також у відповідності до освітніх програм проходять щорічну практику у структурних підрозділах МВС. Тому досить важливо, щоб кожний курсант як у службовий, так і в позаслужбовий час утримувався від будь-яких дій, які можуть зганьбити честь і гідність працівника міліції, суттєво підірвати авторитет ОВС у цілому.

Вважаємо, що формуванню впевненої у собі, відповідальної, психологічно і морально стійкої особи майбутнього правоохоронця сприятиме створення та активна діяльність органів курсантського, студентського та слухачького самоврядування. Як свідчить досвід європейських країн, життя студентів неможливо уявити без органів студентського самоврядування, які перебувають у рівноправних партнерських стосунках з адміністрацією навчальних закладів.

Концептуальна ідея реального впровадження, ефективного функціонування та розвитку органів курсантського, студентського та слухачького самоврядування у ВНЗ МВС ґрунтується на тому, що вони є одним із найважливіших видів самоорганізації курсантського колективу, за допомогою якого можна значно підвищити рівень навчання, виховання, виконання завдань та обов'язків, а також інших видів професійної підготовки майбутніх офіцерів, що забезпечить безпосередній перехід від авторитарної (каральної) до гуманістичної (суб'єктної) моделі функціонування міліції, оскільки відбувається переорієнтація освіти і

виховання майбутнього офіцера на його особистість, ступінь зрілості якої найяскравіше виявляється у первинному структурному утворенні самоорганізації курсантів – органах курсантського, студентського та слухацького самоврядування ВНЗ МВС і яка активно розвивається у процесі участі в таких органах.

Нами у відповідності до чинних нормативно-правових актів та з урахуванням специфіки діяльності відомчого ВНЗ розроблено організаційно-функціональну модель і положення про органи курсантського, студентського та слухацького самоврядування (див.: дис. канд., юрид., наук Кріцака І. В. «Функція надання послуг населенню органами внутрішніх справ України: теоретико-правовий аспект». Харків, 2010. 226 с. (додатки А, В – с. 199–226)). Ця модель пройшла практичну апробацію в межах Харківського національного університету внутрішніх справ (відповідне Положення було затверджене Конференцією трудового колективу ХНУВС 30 листопада 2006 р.). На сьогодні до Положення про органи курсантського, студентського та слухацького самоврядування в Харківському національному університеті внутрішніх справ внесено суттєві зміни і доповнення у зв'язку з прийняттям Закону України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р., які дозволяють вдосконалити механізм функціонування вказаного самоврядування та створюють умови його реального впровадження у ВНЗ МВС України.

Впровадження вказаного положення: допоможе модернізувати навчання і виховання підготовки кадрів для ОВС; наповнить функціонування ВНЗ МВС сучасним змістом, яке будується на основі єдиної системи міліцейської освіти і виховання; сприятиме формуванню навичок лідера; забезпечить гармонійність поєднання високої професійної кваліфікації та особистих якостей випускника ВНЗ МВС із використанням новітніх форм роботи; сприятиме вихованню в кожного курсанта обов'язку високо тримати честь офіцера, постійно прагнути до самовдосконалення, досягнення високого рівня особистої культури тощо.

Переконані, що дана модель допоможе виявити та реалізувати потенціал кожного курсанта, студента чи слухача, забезпечить всебічний розвиток особистості, сприятиме більш глибокому засвоєнню професійних знань і навичок шляхом свідомого ставлення до навчання, дисципліни, дотримання моральних норм, виконання обов'язків, несення служби, а також дасть змогу своєчасно стимулювати певні напрями формування особистості майбутнього офіцера з високими моральними і громадянськими якостями, допоможе досягти позитивного результату у розвитку кожного члена колективу та суттєво вплине на якість надання послуг населенню ОВС України.

Одержано 22.09.2014

УДК 343.98:378.147

Іван Володимирович КУБАРЄВ,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри криміналістики

Донецького юридичного інституту МВС України

Використання елементів тренінгу на заняттях з криміналістики

1. Ефективна реалізація органами внутрішніх справ покладених на них державою функцій можлива лише за умови достатнього рівня підготовки їх співробітників. При цьому сучасні криміногенні реалії вимагають від фахівця-правоохоронця (а отже, й закладів освіти, що його готують), не тільки опанування певним обсягом знань, а й оволодіння професійно необхідними якостями та навичками, тобто набуття компетентності. Ефективним засобом вирішення цього педагогічного завдання є інтерактивні технології навчання, зокрема, тренінгові. Їх ефективність обумовлена тим, що в умовах дефіциту навчального часу вони дозволяють реалізувати діяльнісний підхід до навчання, спираються на принципи гри або змагання, частково імітують деякі характеристики майбутньої професійної діяльності. Саме завдяки цьому створюються сприятливі умови для формування моделей поведінки у певних ситуаціях, формуються та розвиваються професійно необхідні психологічні якості.

2. Однією з важливих професійних якостей правоохоронця є спостережливість, яку можна визначити як психічну характеристику, що базується на почутті й сприйнятті та є властивістю сенсорної організації. Завдяки спостережливості людина відрізняє ознаки і об'єкти, що мають незначні відмінності, виділяє відмінності в подібному, бачить їх при швидкому русі, має можливість скоротити до мінімуму час сприйняття ознаки, об'єкта чи процесу [1, с. 112]. Для розвитку спостережливості на кафедрі криміналістики апробовано використання мультимедійних тренажерів, що пропонують знайти дрібні відмінності в схожих зображеннях (у великій кількості наявних в мережі «Інтернет»). Відмітка знайдених відмінностей здійснюється за допомогою курсору, що переміщується по зображенню. Само зображення за допомогою комп'ютера і проектора виводиться на великий екран. Вправа виконується в малих групах (до 4-х осіб) за умови або обмеження часу виконання, або у формі змагання на якнайшвидше виявлення всіх відмінностей. Практика використання таких вправ протягом трьох місяців показала (хоча це і є дещо суб'єктивне спостереження) певне поліпшення спостережливості. Так, якщо на початку виконання вправи курсанти

знаходили відмінності в середньому протягом 90 секунд, то в подальшому цей час скоротився до 45-55 секунд. Поліпшення спостережливості відзначили при опитуванні і самі курсанти.

3. Цікаві можливості для розвитку професійно-психологічних якостей майбутніх слідчих надають ресурси сайту «Юридична психологія і не тільки ...» (<http://www.yurpsy.fatal.ru>), на яких також розміщені тренажери, зокрема, професійно орієнтовані на правоохоронну діяльність. Зазначені тренажери, окрім спостережливості, сприяють розвитку уваги і пам'яті курсантів. Так, тренажер «Фоторобот» пропонує за 18 секунд запам'ятати 9 ізокомпозиційних портретів і розпізнати їх в наступних 25 зображеннях. У більш складному варіанті вправи у попередньо продемонстрованих фотороботах міняються окремі елементи зовнішності (вуса, борода, зачіска, окуляри тощо). Професійно орієнтованим є і тренажер «Ситуація», який розвиває увагу, спостережливість, оперативну пам'ять. При його використанні курсантам пропонується в обмежений час (20 секунд) уважно розглянути схематично намальоване місце події, після чого зображення приховується, а курсанти відповідають на питання про нього (кількість присутніх осіб, наявність зброї, номери автотранспорту тощо).

4. Крім розвитку професійних психологічних якостей майбутніх правоохоронців, використання зазначених педагогічних прийомів має ще деякі переваги. По-перше, завдяки ігровій формі навчання істотно активізується увага до змісту навчального матеріалу, що обговорюється на занятті, підвищується активність групи. Тому ці методи доцільно застосовувати на початку заняття з метою фокусування уваги курсантів, і після першої його половини, коли спостерігається її спад. По-друге, курсанти наочно бачать, що робота в групі є більш результативною, ніж індивідуальна, що внутрішньо мотивує їх на взаємодію з представниками інших підрозділів ОВС в подальшій практичній діяльності. По-третє, у курсантів формуються навички спілкування та роботи в групі, комунікабельність, які, як справедливо відзначається в спеціальній літературі [2, с. 109], є невід'ємною складовою роботи правоохоронця. І, по-четверте, робота в групі об'єктивно підштовхує курсантів до спроб такої її організації, яка забезпечувала б максимальну ефективність (поділ загального завдання на окремі задачі, розподіл обов'язків між членами групи та ін.). Вироблення ж організаційних навичок, є важливою умовою ефективної професійної діяльності слідчих, оперативних уповноважених та інших працівників ОВС.

5. Таким чином, використання інтерактивних педагогічних технологій, і, зокрема, елементів тренінгу, дозволяє якісно поліпшити процес

навчання майбутніх правоохоронців, сприяючи реалізації концепції підготовки компетентних фахівців, що володіють необхідними якостями і навичками. Сподіваюсь, наведений досвід стане у нагоді колегам.

Список використаних джерел:

1. Регуш Л. А. Практикум по наблюдению и наблюдательности. – 2-е изд., перераб. и доп. / Л. А. Регуш. – СПб. : Питер, 2008. – 247 с.

2. Антонян Ю. М. Психология преступника и расследования преступлений / Ю. М. Антонян, М. И. Еникеев, В. Е. Эминов. – М. : Юристъ, 1996. – 336 с.

Одержано 16.09.2014

УДК 37.378

Володимир Петрович КУБРАК,

*старший викладач кафедри інформаційної та економічної безпеки
навчально-наукового інституту підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної міліції*

Харківського національного університету внутрішніх справ;

Олена Георгіївна СОКОЛОВСЬКА,

кандидат технічних наук, доцент,

*доцент кафедри інформаційної та економічної безпеки
навчально-наукового інституту підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної міліції*

Харківського національного університету внутрішніх справ

Підготовка фахівців з інформаційно-аналітичної роботи в ОВС

Ефективна боротьба з правопорушеннями, і, перш за все, з кримінальними, не можлива без інформаційного забезпечення діяльності ОВС.

Мета системи інформаційного забезпечення полягає в здійсненні інформаційної підтримки діяльності органів внутрішніх справ щодо попередження, розкриття і розслідування злочинів, встановленні і розшуку осіб, які їх вчинили, наданні необхідної статистичної, аналітичної і довідкової інформації про стан правопорушень і результати боротьби з ними.

Складовою частиною системи інформаційного забезпечення є інформаційно-аналітичне забезпечення, завданням якого є надання органам внутрішніх справ відомостей про розміри правопорушень, їх інтенсивність, структуру, динаміку, зв'язки правопорушень з соціальними, економічними, політичними і іншими факторами, які впливають на стан та

динаміку правопорушень, а також інформації про результати роботи правоохоронних органів щодо боротьби з правопорушеннями.

Наявність об'єктивної та повної аналітичної інформації є головною умовою прийняття необхідних управлінських рішень щодо забезпечення ефективного керування силами та засобами, дозволяє виявляти недоліки, «вузькі» місця в роботі правоохоронних органів з метою вжиття необхідних заходів щодо їх усунення. Крім того, ця інформація використовуються для популяризації і поширення передового досвіду правоохоронної роботи, що має велике значення в умовах напруженого соціально-економічного життя суспільства.

Інформаційно-аналітична робота в органах внутрішніх справ здійснюється всіма галузевими службами, всіма підрозділами в межах їх компетенції. Вимоги до організації цієї роботи для кожного рівня системи ОВС різні в зв'язку з різними завданнями цих органів і їх неоднаковими можливостями. Як складова частина управлінської діяльності інформаційно-аналітична робота притаманна кожному органу, кожному його структурному підрозділу, але найбільш вона розвинута на рівні МВС України, ГУМВС, УМВС, де є навіть спеціальні інформаційні та аналітичні підрозділи.

Тому питання інформаційно-аналітичної роботи в ОВС повинні стати складовою частиною знань, які отримують курсанти в процесі навчання. До того ж якась частина курсантів після закінчення навчання буде працювати в інформаційних та аналітичних підрозділах ОВС, тому знання інформаційно-аналітичної роботи їм необхідне.

Інформаційно-аналітична робота уявляє собою діяльність, яка направлена на збір, обробку, вивчення та оцінку інформації з метою прийняття необхідних управлінських рішень.

Метою інформаційно-аналітичної роботи є визначення кількісних характеристик правопорушень та діяльності правоохоронних органів, виявлення статистичних зв'язків правопорушень з факторами, що їх обумовлюють, встановлення тенденцій та закономірностей розвитку правопорушень, складання статистичного прогнозу, виявлення позитивних та негативних сторін в характеристиці правопорушень, в роботі правоохоронних органів, щоб на основі цих даних вчасно прийняти необхідні управлінські рішення.

Треба знайомити курсантів з методикою проведення конкретного аналітичного дослідження, з етапами, які необхідно пройти при проведенні цього дослідження.

Необхідно мати уявлення про джерела отримання інформації при проведенні інформаційно-аналітичної роботи. Найважливішим джерелом

інформації є, безумовно, статистична звітність правоохоронних органів, зокрема, органів внутрішніх справ, прокуратури, суду. Аналіз матеріалів цієї звітності дає змогу отримати найбільш повну характеристику стану правопорушень, осіб, які їх вчинили, а також заходів боротьби з правопорушеннями. Тому курсантів треба знайомити з методикою проведення статистичної роботи в правоохоронних органах, як частини інформаційно-аналітичної роботи, документами, які використовуються для обліку правопорушень.

Питання статистичної роботи, яка включає в себе збір, обробку та накопичення даних про вчинені правопорушення, аналіз цих даних є предметом вивчення правової статистики. Тому при вивченні інформаційно-аналітичної роботи в ОВС необхідно обов'язково використовувати матеріали курсу правової статистики.

Одним з важливих завдань інформаційно-аналітичної роботи є аналіз динаміки правопорушень та прогнозування їх розвитку в часі. Неможливо приймати ефективні управлінські рішення, не маючи інформації про тенденції розвитку правопорушень, визначення закономірностей їх розвитку на основі встановлених тенденцій. Тому курсантів необхідно знайомити з формами та методами прогнозування правопорушень.

Значну частину питань інформаційно-аналітичної роботи можна розв'язати за допомогою більш широкого впровадження в діяльність органів внутрішніх справ комп'ютерної техніки. Тому в процесі вивчення питань інформаційно-аналітичної роботи необхідні знання як з юридичних дисциплін, так і знання інформатики, комп'ютерних наук.

Підсумовуючи викладене вважаємо за необхідне відновити підготовку фахівців з інформаційно-аналітичної роботи в ОВС, а також ввести викладання питань інформаційно-аналітичної роботи в ОВС в магістратурі.

Одержано 19.09.2014

УДК 159.923.5:34.08

Сергій Володимирович КУШНАРЬОВ,

*кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
начальник лабораторії науково-дослідної лабораторії психологічного
забезпечення діяльності органів внутрішніх справ
Державного науково-дослідного інституту МВС України;*

Людмила Андріївна КИРІЄНКО,

*провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
психологічного забезпечення діяльності органів внутрішніх справ
Державного науково-дослідного інституту МВС України*

Духовно-моральний розвиток особистості як пріоритетний напрям реформування освітнього процесу ВНЗ системи МВС України

Наявна соціальна культурно-історична ситуація у світі характеризується надзвичайною гостротою і невизначеністю. З одного боку – значні технічні та технологічні досягнення, принципово нові можливості та здібності людини; з іншого – глобальна криза (політична, економічна, демографічна, соціальна, духовно-моральна тощо), яка охопила усі сфери людської життєдіяльності, – об'єктивно свідчать про докорінні трансформаційні цивілізаційні процеси.

На жаль, кризові явища домінуюче привертають увагу, оскільки їх деструктивна сутність та ігнорування зазначених проблем може призвести до незворотних наслідків. Серйозне занепокоєння викликає морально-психологічний стан українського суспільства, що загалом характеризується збідненням духовного потенціалу, втратою багатьох ідеалів, інфляцією базових моральних цінностей, поширенням споживацьких настроїв, падінням престижу порядності, гуманності, сумлінності, зростанням безвідповідальності, байдужості, егоцентричності, нетерпимості й агресивності, а також числа протиправних вчинків.

Про гостроту проблеми бездуховності, яка має місце в державі, свідчать рекомендації парламентських слухань «Духовна криза суспільства і шляхи її подолання» (схвалено Постановою Верховної Ради України від 20.04.2004 № 1689-IV), якими визначено, що для подолання глибокої системної кризи в усіх сферах життєдіяльності та формування гуманістично орієнтованого суспільства, у якому одним із визначальних чинників є духовний розвиток, необхідно забезпечити інтенсифікацію духовно-інтелектуального потенціалу суспільства, пріоритетність розвитку культури, мови, науки, освіти та виховання [1].

Зазначене вимагає невідкладних, активних, зважено-послідовних дієвих заходів щодо виправлення соціальної ситуації, яка склалася. Виняткового значення у зв'язку з цим набуває педагогічно-виховний напрям освітньої системи в аспекті формування особистості майбутніх фахівців на пріоритеті духовно-моральних цінностей. Оскільки смисловим ядром освіти є виховання, а предметом виховання – людина культури і моральності, саме тому сучасна вища школа спрямована на підготовку не тільки фахівця, висококомпетентного професіонала, а й духовно розвиненої особистості, в якій гармонійно поєднуються моральні, психологічні та фізичні складові виховання [2].

Визначальну ланку освітньої системи, безперечно, становлять навчальні заклади МВС України, як осередок підготовки кадрів для забезпечення охорони правопорядку, законності та справедливості, норм і правил суспільного життя, дотримання яких є необхідною умовою інтеграції та стабілізації суспільства, можливостей його нормативного функціонування та подальшого розвитку. Причому серед найважливіших цілей вдосконалення діяльності ОВС називається формування професійно підготовленої, ціннісно-орієнтованої, морально і психологічно стійкої особистості працівника правоохоронних органів. Тобто питання духовно-морального виховання курсантів, безумовно, є пріоритетним напрямом діяльності держави, особливо під час реформування органів внутрішніх справ України.

А фундаментом зрілості, ефективності та професійності фахівців, як відомо, визнається сформованість ціннісно-смислової сфери особистості. Саме ціннісно-смилова сфера є одним із найважливіших і ключових утворень у структурі особистості та становить не тільки її сутнісну характеристику, але й підґрунтя, умови та засоби життєдіяльності. Адже, по-перше, сфера цінностей і смислів виступає в якості *особистісноформуючої* системи і визначає загальний рівень розвитку особистості. По-друге, структуру ціннісно-смилових орієнтирів можна розглядати і як *інтегративну* та *системоутворюючу* характеристику особистості. По-третє, система цінностей і смислів визнається *вищим універсальним регулятором* життєдіяльності особистості. По-четверте, стосовно професійної діяльності, значення ціннісно-смислової сфери полягає в тому, що вона *детермінує професійну поведінку*, формування професійно важливих якостей, забезпечуючи зміст і спрямованість діяльності та наповнюючи сенсом дії, визначені службово-професійним обов'язком.

Результати наукових досліджень свідчать на користь чималого досвіду стосовно формування ціннісно-смислової сфери у системі вищої

школи, що охоплює розробку змісту, форм і методів формування духовно-моральних цінностей [3]. Водночас слід констатувати, що на сьогодні відсутня комплексна система цілеспрямованого формування духовно-моральних цінностей майбутніх правоохоронців у процесі їх професійної підготовки. Крім того, аналіз існуючої практики і сфер діяльності у навчально-виховному процесі ВНЗ системи МВС України свідчить про наявність низки суперечностей: між соціальним замовленням на формування та розвиток високоморальної духовної особистості працівників ОВС і недостатньою теоретико-методологічною розробленістю цієї проблеми; між вимогами щодо духовно-моральної особистості фахівця, покликаної вирішити практичні правоохоронні завдання, і рівнем її компетентності; між розмежуванням у педагогічному навчально-виховному процесі духовно-моральної, психологічної та фізичної площин як єдиної гармонійної виховної системи тощо. Визначені суперечності свідчать про актуальність проблеми реформування освітнього процесу ВНЗ системи МВС України на основі врахування тенденції особистісного розвитку курсантів, їх ціннісних орієнтацій і духовно-моральних якостей.

Таким чином, зважаючи на сутність професійної правоохоронної діяльності та запити соціальних реалій, вимоги щодо сформованості особистісної структури, – комплексне вивчення проблеми духовно-морального виховання та формування ціннісно-сислової сфери майбутніх правознавців постає у якості важливого завдання сучасної психологічної науки. Це зумовлене тим, що правоохоронна діяльність працівників ОВС вимагає високого рівня загального розвитку особистості, усвідомленої ціннісно-сислової детермінації, передбачає обов'язкове знаходження особистісних смислів на кожному етапі професійної діяльності. Сенси ґрунтуються на системі цінностей особистості, а ціннісний зміст сенсу опосередковує те, яким чином діятиме особистість у різних професійних ситуаціях. Відповідність духовно-морального особистісного сенсу об'єктивному змістові професії дозволить працівнику ОВС найбільш повно реалізувати свій внутрішній потенціал у професійній діяльності, забезпечить надійність і високоефективність виконання поставлених завдань, стане підґрунтям стійкості, непохитності та неприємності у боротьбі з протизаконністю.

Список використаних джерел:

1. Про Рекомендації парламентських слухань «Духовна криза суспільства і шляхи її подолання» : постанова Верховної Ради України від 20.04.2004 № 1689-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 32. – Ст. 397.

2. Серебряк В. В. Духовно-моральне виховання курсантів вищих навчальних закладів системи МВС України : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Серебряк Володимир Васильович. – Луганськ, 2004. – 20 с.

3. Черкашин А. І. Проблема професійно орієнтованого виховання майбутніх працівників органів внутрішніх справ у педагогічній теорії / А. І. Черкашин // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2012. – № 3. – С. 40–48.

Одержано 17.09.2014

УДК 343.13(477):341.45

Ірина Володимирівна ЛЕШУКОВА,

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
доцент кафедри кримінального процесу
факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Міжнародне співробітництво щодо підготовки фахівців у протидії транснаціональній організованій злочинності

Сучасному світу властиві тенденції глобалізації та інтеграції не тільки позитивних процесів та явищ, але й негативних. Особливу небезпеку для світового співтовариства становить транснаціональна організована злочинність. Темпи її приросту набагато вищі, ніж темпи приросту іншої злочинності. Наразі міжнародні злочинні організації ефективно використовують міжнародну політичну ситуацію, а також глобальну фінансову кризу, яка сприяє проведенню спільних злочинних акцій у багатьох сферах бізнесу й становить загрозу національній та міжнародній безпеці.

Проблема забезпечення національної безпеки ХХІ століття стає дуже важливою для багатьох держав світу, у тому числі й для України. Ситуація, що склалася в Україні та в міжнародній спільноті, свідчить, що назріла гостра необхідність у створенні дієвого організаційно-правового механізму протидії транснаціональній організованій злочинності. Враховуючи новітні тенденції розвитку цього виду злочинності, виявлення її нових якостей, пов'язаних із посиленням системного характеру корумпованості органів державної влади на різних структурних рівнях та активізацією втягнення представників правоохоронних органів до корумпованих зв'язків, політики, практики та фахівці різних напрямів правоохоронної діяльності та управління (учені-криміналісти, кримінологи, працівники правоохоронних та судових органів) усвідомлюють необхідність

пошуку принципово нових, нестандартних рішень щодо удосконалення протидії цій глобальній небезпеці.

Набутий за період незалежності України досвід законодавчої та управлінської діяльності переконливо доводить, що управління суспільством, організація діяльності органів державної влади, функціонування економіки, організація протидії організований транснаціональній злочинності за сучасних умов повинні базуватись на ґрунтовних наукових дослідженнях, узагальненні практичного досвіду здійснення управлінської діяльності. Удосконалювання підготовки висококваліфікованих фахівців для правоохоронних органів у сфері міжнародного співробітництва повинно стати невід'ємною ланкою реалізації державної кадрової політики. На наш погляд, необхідно створити у системі правоохоронних органів навчальний заклад нового, більш високого рівня для того, щоб вийти за рамки сформованого типу навчання. З одного боку, навчання повинне відповідати реальним запитам практики, а з іншого боку – бути націленим на перспективу, як би «забігати вперед». Воно повинно бути організовано на основі прогнозу і науково розроблених перспективних планів на тривалий термін. А це можливо тільки у тому випадку, якщо навчальний заклад буде одночасно навчальним і науковим центром, як це практикується в більшості розвинутих зарубіжних країн. Крім підготовки фахівців із програми вищої освіти, воно повинно одночасно здійснювати підготовку наукових і науково-педагогічних кадрів, що оперативнo будуть впроваджувати в навчальний процес результати своїх досліджень. Задачами цього Центра можуть бути, по-перше, підвищення професійного рівня співробітників по основних напрямках їхньої діяльності, а по-друге, інтенсивне навчання їх користуванню комп'ютерною й іншою необхідною технікою, іноземним мовам, а також розширення їхніх знань в області міжнародного права. Необхідно впроваджувати найбільш оптимальні форми і методи підготовки кваліфікованих фахівців для органів внутрішніх справ з урахуванням тих потреб, що обумовлені сучасними завданнями протидії з транснаціональною організованою злочинністю. Пріоритетними напрямками є науковий аналіз актуальних проблем діяльності органів внутрішніх справ, передове методичне і технічне оснащення і зміцнення інформаційного обміну, у тому числі в рамках міжнародного співробітництва.

Займаючись підготовкою співробітників кримінальної міліції, підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю слід також використовувати і закордонний досвід, розвивати і розширювати контакти з нашими колегами в інших країнах. Мета цього співробітництва –

сприяти встановленню прямих робочих контактів між співробітниками відповідних підрозділів і відомств, що ведуть боротьбу з транснаціональною організованою злочинністю.

З метою підвищення професійної підготовки кадрів у протидії з транснаціональною організованою злочинністю на базі Інституту перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів внутрішніх справ необхідно створювати: 1) спеціальні факультети по підготовці слідчих й співробітників оперативних підрозділів, забезпечивши при цьому поглиблене вивчення проблем удосконалювання кримінального і кримінального процесуального регулювання боротьби з організованою злочинністю й оперативно-розшуковими підставами; 2) спеціальну кафедру оперативно-економічної діяльності органів внутрішніх справ, що дозволить здійснити цільову підготовку фахівців у протидії з організованою економічною злочинністю; 3) ввести навчальний курс «Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження» до програми навчання в системі підвищення кваліфікації для працівників органів юстиції України, МВС України, Генеральної прокуратури України; 4) розширювати і зміцнювати міжнародне співробітництво в області підготовки кадрів у протидії з транснаціональною організованою злочинністю і науковим вивченням даної проблеми, у тому числі і шляхом проведення подібних науково-теоретичних конференцій.

Одержано 17.09.2014

УДК 343.85:343.35-057.36

Тетяна Миколаївна МАЛИНОВСЬКА,

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії з проблем протидії злочинності
навчально-наукового інституту підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної міліції
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Профілактика вчинення службових злочинів працівниками органів внутрішніх справ через призму міжнародного досвіду інших країн

Розглядаючи питання профілактики злочинних проявів серед працівників органів внутрішніх справ, потрібно мати на увазі її повну залежність від здійснення послідовних заходів попереджувального характеру, що мусять забезпечуватися на загальнодержавному рівні. У першу чергу йдеться про важливість досягнення державою позитивних зрушень у соціально-економічній сфері країни, забезпечення жорсткого

державного та громадського контролю за дотриманням усіма державними і недержавними інституціями прав і свобод людини, проведення комплексу виховних, освітніх, культурно-просвітницьких та інших заходів гуманітарної сфери, спрямованих на формування у суспільстві законслухняності, потреби громадян у безумовному дотриманні моральних і правових норм. Взяті у сукупності названі завдання по суті складають основу загальної профілактики злочинів в органах внутрішніх справ і передбачають створення передумов, потрібних для усунення безпосередньо в системі кримінальної юстиції підґрунтя виникнення криміногенної поведінки.

Пріоритетними у профілактиці службових злочинів працівниками органів внутрішніх справ мають бути заходи, спрямовані на покращання системи **матеріального і морального заохочення**, створення найбільш сприятливих умов для служби і відпочинку, кар'єрного росту, реального забезпечення соціального захисту співробітників. Основними складовими соціальної захищеності працівників ОВС є їх належне матеріально-фінансове забезпечення; соціальне забезпечення у старості або з причин тимчасової чи постійної непрацездатності: правовий захист честі й гідності, здоров'я і майна самих працівників та їх близьких і родичів; надання соціальної допомоги при адаптації до служби, при реабілітації працівників ОВС що отримали психологічні або фізичні травми; патронажна допомога ветеранам, самотнім хворим; належне пенсійне забезпечення.

На думку фахівців, соціальна незахищеність працівників органів внутрішніх справ є додатковим фактором, який може підштовхнути їх до вчинення протиправних та корупційних дій [1; 2]. Аби запобігти цьому, зусиллями керівництва МВС проводяться заходи для поліпшення соціального забезпечення працівників ОВС. Так, за ініціатииви Міністра внутрішніх справ України А. Авакова на засіданні Кабінету Міністрів України 9 квітня 2014 р. розглянуто питання про поетапне збільшення грошового забезпечення працівникам органів внутрішніх справ, військовослужбовцям Національної гвардії України та Державної прикордонної служби [3], постановою Кабінету Міністрів України від 30.04.2014 № 155 змінено порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам офіцерського складу, прапорщикам, мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, особам начальницького і рядового складів органів внутрішніх справ та членам їхніх сімей. Данні зміни є позитивними кроками для соціального захисту працівників ОВС України, наприклад антикорупційні реформи в Грузії почалися саме зі збільшення

заробітної платні працівникам поліції, яка у чотири рази вища від середньої у країні. Працівники органів внутрішніх справ в середньому отримують 550 доларів на місяць, також двічі на рік поліцейські отримують формений одяг, забезпечені новими службовими автомобілями із сучасним технічним оснащенням. Після реформування МВС працювати в поліції стало не тільки престижно, а й фінансово вигідно.

Важливим профілактичним засобом в сфері службових злочинів в органах внутрішніх справ є **професійна підготовка персоналу**, яка перш за все має бути спрямована на формування в персоналу високих моральних і ділових якостей та культури, відповідального ставлення до виконання службових обов'язків.

О. М. Бандурка доречно вказує, що орган внутрішніх справ може мати достатню матеріально-технічну базу, досконале нормативне забезпечення, але не справлятися з поставленими завданнями, якщо їх виконують малокомпетентні й неорганізовані працівники [4, с. 97].

Через свою професійну діяльність працівник органів внутрішніх справ інтегрується в суспільство. Відтак загальнолюдські цінності (духовність, гуманістичність, моральність) повинні домінувати у нього як у прийнятті рішень, пов'язаних із професією, так і у побуті.

Забезпечення високого рівня виховного процесу в органах внутрішніх справ повинно здійснюватися на основі принципів системності, систематичності і послідовності, індивідуального підходу, єдності діагностики процесу виховання і корекції виховних заходів.

Саме тому європейські стандарти передбачають, що прийнятий на службу поліцейський повинен пройти у повному обсязі не тільки загальну, професійну та службову підготовку, але й отримати також відповідний інструктаж з соціальних проблем, демократичних свобод, прав людини і, зокрема, з Європейської конвенції з прав людини. На практиці означений інструктаж може формуватися у вигляді семінарів або ж спеціальних навчальних курсів з гуманітарного права.

Сервісна спрямованість діяльності поліції має додатково передбачати створення спеціальної системи щоденного навчання і контролю персоналу, яка є комбінацією таких форм, як щоденне коротке обговорення виниклих проблем та розгляд практичних ситуацій; тренінг у сфері застосування норм права і дотримання етичних принципів; обмін індивідуальним позитивним досвідом. Окрема увага у професійній підготовці персоналу має бути приділена критеріям відбору кандидатів на посади працівників органів внутрішніх справ.

Цю роботу повинні проводити професіонали: дипломовані психологи і педагоги. Актуальним завданням є підвищення якості цієї

роботи, підготовка кваліфікованих кадрів для її проведення, забезпечення активної участі в ній учених-юристів, працівників прокуратури та суду.

Постійне вивчення самовідчуття працівників міліції, їх відношення до матеріальних і побутових умов, фінансово-економічного забезпечення, їх морально-психологічний стан та стан дисципліни і законності надає можливість оперативно контролювати різні сторони діяльності.

Отже, головна мета виховної роботи в органах внутрішніх справ – це формування правосвідомого, законослухняного і сумлінного працівника з високим рівнем духовності, основною якісною рисою якого є дисциплінованість.

Список використаних джерел:

1. Голова Профспілки атестованих працівників органів внутрішніх справ Анатолій Онишук: «Маємо захистити правоохоронців» : [інтерв'ю] [Електронний ресурс] / Анатолій Онишук ; розмову вів Олексій Сишук // Віче. – 2012. – № 23. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/3415/>. – Назва з екрана.

2. Плугатар Т. А. Проблеми соціальної захищеності працівників міліції України на сучасному етапі // Наука і правоохоронна. – 2013. – № 1 (19). – С. 6–12.

3. Уряд збільшить зарплати міліції, Нацгвардії і прикордонній службі // Кореспондент.net. – 9 квіт. 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.korrespondent.net/ukraine/politics/3346715-uriad-zbilshyt-zarplaty-militsii-natshvardii-i-prykordonnii-sluzhbi>. – Назва з екрана.

4. Адміністративна діяльність. Частина особлива : підручник / під заг. ред. О. М. Бандурки. – Харків : Еспада, 2000. – 367 с.

Одержано 19.09.2014

УДК 351.74

Ірина Андріївна МАНЖАЙ,

викладач кафедри фінансів, обліку і аудиту

факультету права та підприємництва

Харківського економіко-правового університету

Деякі проблемні питання організації навчального процесу у вищих навчальних закладах України та шляхи їх вирішення

Як відомо, в Україні 1 липня 2014 р. було прийнято Закон «Про вищу освіту», який незабаром набув чинності. Це стало першим кроком до революційного реформування системи вищої освіти. Разом з тим все ще залишається невирішеною низка питань, які хоча і не мають системного характеру, проте їх неврегульованість часто завдає клопоту працівникам навчальних підрозділів вищих навчальних закладів.

Окреслимо декілька означених проблемних питань, що є актуальними для організації та підготовки фахівців з вищою освітою усіх освітньо-професійних рівнів та спеціальностей:

- відсутність або наявність лише тимчасово діючих галузевих стандартів вищої освіти за окремими напрямами та спеціальностями, що призводить до несумісності навчальних планів, оскільки усі вищі навчальні заклади розробляють і працюють за своїми стандартами. Відтак при переведенні студента (курсанта) з одного вищого навчального закладу до іншого виникає велика різниця дисциплін, які студенту (курсанту) доводиться доскладати;

- відсутність у відкритому доступі усіх діючих галузевих стандартів вищої освіти та/або змін до них (на сайті Інституту інноваційних технологій і змісту освіти представлено не всі стандарти), що унеможливує внесення своєчасних коректив до навчальних планів підготовки фахівців з вищою освітою. На теперішній час виходом із даної ситуації є або прямі контакти з відповідними працівниками Інституту інноваційних технологій і змісту освіти або одержання інформації за допомогою запитів, передбачених Законом України «Про доступ до публічної інформації»;

- зі зміною нормативних актів не змінюються або несвоєчасно змінюються стандарти освітньої діяльності. Це призводить до плутанини під час складання навчальних планів, адже діючі нормативно-методичні акти нерідко містять протилежні за змістом вимоги;

- нормативна частина деяких галузевих стандартів вищої освіти (наприклад, нормативна частина початкового рівня) частково дублює або зовсім відрізняється від нормативної частини першого рівня. Тобто, навчальні дисципліни вивчаються з однаковою кількістю годин двічі або відсутні зовсім. Це призводить до того, що при розробці навчального плану першого рівня (після закінчення вивчення навчальних дисциплін початкового рівня) необхідно враховувати відсутні дисципліни. У результаті їх обсяг перевищує обсяг, встановлений у нормативних документах;

- під час ліцензування та акредитації напрямів та спеціальностей однією з вимог до вищих навчальних закладів є надання відомостей, що містять персональні дані та потребують захисту. Відтак виникає питання чи дотримано при цьому процедуру, передбачену Законом України «Про захист персональних даних»?

Для вирішення вищезазначених проблемних питань, на нашу думку, потрібно здійснити три головних кроки:

- інтенсифікувати процес розробки галузевих стандартів вищої освіти;

– створити електронну базу, у якій вони зберігатимуться та будуть своєчасно оновлюватись;

– постійно відслідковувати зміни законодавства та своєчасно змінювати підзаконні нормативно-правові акти та нормативно-методичні документи у сфері вищої освіти.

Одержано 18.09.2014

УДК [351.743:377.44](477)

Тетяна Петрівна МАТЮШКОВА,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії

факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства

Харківського національного університету внутрішніх справ

Деякі проблемні питання підвищення кваліфікації слідчих органів внутрішніх справ

Підвищення кваліфікації – це набуття особою здатностей виконувати додаткові завдання та обов'язки у межах спеціальності. Основні положення з питань організації даного процесу визначені Положенням про організацію післядипломної освіти працівників органів внутрішніх справ (далі – Положення), що затверджене наказом МВС України від 05.03.2013 № 219. Згідно зазначеного документа, підвищення кваліфікації слідчих органів внутрішніх справ (далі – ОВС) є однією зі складових післядипломної освіти працівників ОВС. Основними завданнями якої є: а) оволодіння необхідними знаннями і спеціальними навичками для успішного виконання оперативно-службових завдань; б) удосконалення навичок управлінської діяльності, опанування методик навчання та виховання підлеглих, упровадження в практичну діяльність досягнень науки, передових форм і методів роботи, основ наукової організації праці; в) формування професійної самосвідомості працівників, почуття відповідальності за свої дії, розуміння необхідності постійного вдосконалення своєї професійної майстерності з урахуванням специфіки діяльності в конкретних підрозділах ОВС; г) навчання працівників прийомам та засобам забезпечення особистої безпеки при виконанні службових обов'язків, під час надзвичайних подій і в екстремальних умовах; ґ) удосконалення навичок працівників поведінки зі спеціальними засобами і спеціальною технікою, експлуатації транспортних засобів, засобів зв'язку; д) зміцнення зв'язків із населенням, дотримання працівниками міліції прав людини та громадянина під час виконання ними службових

обов'язків, підвищення рівня загальної культури; е) формування високої психологічної стійкості працівників, розвиток у них спостережливості, пильності, пам'яті, мислення й інших професійно-психологічних якостей і навичок [1].

Умовою ефективного досягнення зазначених завдань, на нашу думку, є поєднання якісних зусиль: а) учасників формування державного замовлення на післядипломну освіту працівників ОВС; б) керівників слідчих підрозділів на місцях, які приймають рішення про навчальне відрядження конкретних слідчих; в) працівників навчально-методичного відділу навчального закладу, які забезпечують організацію навчального процесу; г) науково-педагогічного складу навчального закладу, який забезпечує навчально-методичне наповнення дисциплін, що викладаються; ґ) слухачів – слідчих ОВС.

Курси підвищення кваліфікації слідчих підрозділів ОВС на базі ХНУВС проводять, як правило, найбільш досвідчені викладачі, що мають досвід практичної роботи в слідчих чи інших підрозділах ОВС та науковий ступінь і звання. Високий рівень наукового та методичного забезпечення дисциплін, що вивчаються слідчими на курсах підвищення кваліфікації, позитивно позначається на результатах. До того ж, до проведення лекцій, практичних і семінарських занять зі слідчими – слухачами курсів підвищення кваліфікації – активно залучаються практичні співробітники СУ ХМУ УМВС України в Харківській області та співробітники НДЕКЦ УМВС України в Харківській області з числа найбільш досвідчених. На таких спільних заняттях слухачі мають можливість ознайомитись із практичним досвідом слідчої роботи, особливостями взаємодії з різними службами та органами, а також із сучасними досягненнями криміналістичної техніки, отримати консультації щодо правил та особливостей її застосування, комунікації з відповідними фахівцями тощо.

Та якість підвищення кваліфікації залежить не лише від зусиль навчального закладу, але й спрямованістю слухачів на вдосконалення своїх навичок та оволодіння новими знаннями. Так, мають місце випадки відрядження на курси підвищення кваліфікації осіб, які не зарекомендували себе працьовитими слідчими, а отже не бажаючи працювати, не бажають вчитися. До того, мають місце випадки відрядження молодих фахівців, стаж роботи яких не перевищує 2 роки, та осіб, які підлягають звільненню з ОВС у запланований період, що протирічить вимогам п. 6.8 Положення. Не зважаючи на обов'язок завчасного планування відпусток працівників ОВС, які підлягають направленню на навчання, та необхідність надання їм грошового забезпечення і коштів на відрядження, непоодинокими є випадки, коли

відповідні керівники структурних підрозділів ОВС допускають факти відрядження без відповідного супроводу, що негативно відбивається на мотивації майбутнього слухача курсів підвищення кваліфікації. До того ж, враховуючи незначну тривалість курсів підвищення кваліфікації – лише один тиждень – керівники слідчих підрозділів не доручають досудове розслідування у кримінальних провадженнях іншим своїм підлеглим. Тобто фактично особа, яка перебуває у навчальному відрядженні, вимушена не лише вчитися за місцем підвищення кваліфікації, але й проводити певну роботу за місцем постійної служби, особливо, якщо останнє регіонально співпадає із місцем проведення курсів підвищення кваліфікації. Безумовно, все це накладає негативний відбиток на якість засвоєння нових знань.

Водночас, недостатня підготовча робота керівників слідчих підрозділів на місцях, зокрема, неналежне роз'яснення вимог, що пред'являються до слухачів курсів підвищення кваліфікації, та неналежна організація підготовки ними рефератів за напрямом оперативно-службової діяльності (п. 3. 1. Положення) призводить до того, що слідчі неякісно готують реферати за напрямами своєї оперативно-службової діяльності. Такі реферати не відображають регіональні особливості та специфіку слідчої роботи конкретного слухача, містять посилення на застарілі джерела нормативної літератури, неактуальні статистичні дані тощо. Зазначене обумовлює необхідність перероблення слухачами рефератів безпосередньо під час навчання на курсах підвищення кваліфікації, що додатково збільшує навантаження як на них, так і на професорсько-викладацький склад ХНУВС.

Також слід відзначити, що на етапі погодження навчальних планів і програм, розроблених вищими навчальними закладами МВС України, зі структурними підрозділами за напрямами оперативно-службової діяльності головних управлінь, управлінь МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, на транспорті за місцем дислокації навчального закладу, до них вносяться окремі теми зі структурними помилками, неточно сформульовані поняття тощо. Зазначене обумовлює складнощі в роботі як викладачів, так і слухачів курсів підвищення кваліфікації.

Окремо слід відмітити, що довгострокове підвищення кваліфікації слідчих передбачає не менш 72 академічних годин навчання, яке має бути проведене за один тиждень (тобто фактично 12 академічних годин на день, що дорівнює 6 годинам безперервного навчання). Зважаючи, що переважна більшість занять зі слухачами це практичні та семінарські, фактично слухачі позбавлені можливості належної підготовки до них, адже не мають вільного часу на відвідування бібліотек та ознайомлення з

рекомендованими джерелами інформації. Безумовно, зазначені організаційні особливості підвищення кваліфікації слідчих ОВС також позначаються на недостатній якості результатів. У зв'язку з чим, слід розглянути можливість подовження курсів підвищення кваліфікації на термін від 10 до 14 днів.

Резюмуючи викладене, слід відзначити, що позитивне вирішення визначених проблемних питань значним чином підвищить якість підвищення кваліфікації слідчих органів внутрішніх справ.

Список використаних джерел:

1. Положення про організацію післядипломної освіти працівників органів внутрішніх справ : затв. наказом МВС України від 05.03.2013 № 219 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0489-13>.

Одержано 17.09.2014

УДК 347.998.85(477)

Юлія Олегівна МИХАЙЛОВА,

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії з проблем організації
навчального процесу заочного та дистанційного навчання
навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання
Харківського національного університету внутрішніх справ*

**Використання інтерактивних технологій навчання
у системі підготовки кадрів для ОВС України**

Сучасна соціально-економічна та політична ситуація в Україні, потребує від навчальних закладів підготовки фахівців нового формату, здатних до гнучкої адаптації в динамічно змінюваному світі, нешаблонного, нестандартного, оригінального мислення у виконанні різноманітних завдань суспільного життя та професійної діяльності, здатних самовдосконалюватися, здобувати та засвоювати інформацію, уміло її використовувати. Харківський національний університет внутрішніх справ, який входить до системи вищих навчальних закладів МВС України, не є виключенням і не може стояти осторонь процесів, які безпосередньо впливають на якість підготовки кадрів, адже без реального підвищення якості навчання, спрямованості на підготовку фахівців нового сучасного формату з високим рівнем професійної майстерності, компетентності, підготовленості до професійної діяльності неможливе ефективне функціонування самої системи органів внутрішніх справ України.

Усе більш очевидним стає той факт, що традиційні методи та форми навчання на сьогодні є неефективними. У контексті останнього, доповнення традиційних методів підготовки кадрів інтерактивними методами розвивального навчання, з нашої точки зору, сприятиме розвитку та утвердженню особистості, формуванню необхідних знань й умінь, становленню професійних якостей та індивідуально-психологічних властивостей особистості працівників ОВС.

Використання інтерактивних технологій навчання у вищих навчальних закладах представлені в роботах В. П. Беспалько, В. І. Євдокимова, М. В. Кларіна, Е. Н. Пехоти, Г. К. Селевко, В. В. Серікова, С. А. Сисоевої, І. С. Якиманської; теоретичні й практичні аспекти в наукових працях Е. Н. Пехоти, Є. І. Пометун, Л. В. Пироженко та інших вітчизняних і зарубіжних учених. Інтерактивні технології навчання, як технології, що сприяють соціальному становленню особистості, розглянуті в роботах Б. Г. Ананьєва, Л. С. Виготського та ін. Підґрунтям дослідження впливу інтерактивних технологій навчання на якість підготовки фахівців для ОВС, стали праці багатьох авторів, які вивчали окремі аспекти підготовки кадрів у вищих навчальних закладах системи МВС, таких як В. Б. Авер'янов, М. І. Ануфрієв, О. М. Бандурка, О. К. Безсмертний, Ю. П. Битяк, І. П. Голосніченко, Т. Г. Грица, С. В. Ківалов, А. Т. Комзюк, Ю. Ф. Кравченко, О. Ю. Синявська, А. А. Стародубцев, О. Н. Ярмиш та інші.

Однак, не дивлячись на те, що поняття «інтерактивність», «інтерактивне навчання», «інтерактивні методи й методики навчання», «інтерактивні технології» все більше з'являються в статтях і наукових працях, у розділах навчальних посібників, що описують процес навчання як спілкування, кооперацію, інтеграцію співробітництва рівноправних учасників, використанню інтерактивних технологій при підготовці кадрів ОВС України у сучасній літературі приділено недостатньо уваги.

Зазначимо, що впровадження та використання інтерактивних технологій навчання передбачене наказом МВС України від 13.04.2012 № 318 «Про затвердження Положення з організації професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України», у якому зазначено, що однією з основних форм занять зі службової підготовки є лекція, яка дозволяє поєднати керуючу роль викладача з високою активністю слухачів та використанням сучасних інтерактивних технологій [1].

Терміни «інтерактивне навчання», «інтерактивна взаємодія» активно вживаються у Положенні про підготовку фахівців у вищих навчальних закладах МВС за заочною та дистанційною фірмами навчання, затверджені наказом МВС України від 21.07.2008 № 346 [2].

Інтерактивні технології – це порівняно новий, творчий, цікавий підхід до організації навчальної діяльності. Слово «інтерактив» походить від англійського слова «interact». «Inter» – це взаємний, «act» – діяти. Інтерактивний – здатний взаємодіяти або перебувати в режимі бесіди, діалогу з будь-чим (наприклад, комп'ютером) або з будь-ким (людиною) [3].

Під інтерактивними технологіями навчання у процесі підготовки кадрів для ОВС України ми розуміємо спеціальну форму організації пізнавальної діяльності, яка проявляється у постійній взаємодії та комунікації викладача з курсантами (студентами, слухачами), мета якої полягає у створенні комфортних умов навчання, за яких кожен курсант (студент, слухач) відчув би свою інтелектуальну спроможність пізнавати нове та ефективно застосовувати отриманні знання на практиці.

На основі вищевикладеного визначимо основні завдання інтерактивних форм навчання при підготовці кадрів для ОВС України. Зазначимо, що ці завдання покладаються як на самого курсанта (студента, слухача), який навчається, так і на викладача. Однак, при використанні інтерактивних форм роль викладача змінюється, він перестає бути центральною фігурою, а лише регулює процес і займається його загальною організацією, готує заздалегідь необхідні завдання і формулює питання або теми для обговорення в групах, дає консультації, контролює час та порядок виконання наміченого плану. Під час заняття курсанти (студенти, слухачі) звертаються до соціального досвіду – власного, інших людей, при цьому їм доводиться вступати в комунікацію один з одним, знаходити спільні точки дотику, спільно вирішувати поставлені завдання, примати компромісні рішення, долати конфлікти.

До основних завдань інтерактивних форм навчання при підготовці кадрів для ОВС України можна віднести:

- пробудження у курсантів (студентів, слухачів) інтересу до навчання;
- ефективне засвоєння навчального матеріалу;
- самостійний пошук курсантами (студентами, слухачами) шляхів і варіантів вирішення поставленої навчальної задачі (вибір одного із запропонованих варіантів або знаходження власного варіанту та обґрунтування рішення);
- відпрацювання обраного варіанту чи прийнятого рішення в умовах наближених до реальних;
- встановлення взаємодії між курсантами (студентами, слухачами), набуття вміння працювати в команді, толерантність до будь-якої точки зору;
- формування у курсантів (студентів, слухачів) власної думки і вміння проявляти своє ставлення до ситуації, робити висновки та висловлювати власну точку зору;

- формування необхідних життєвих і професійних навичок;
- вихід на рівень усвідомленої компетентності курсанта (студента, слухача).

Визначивши основні завдання інтерактивних форм навчання, зрозумілим стає їх позитивний вплив на якість підготовки майбутніх правоохоронців. Саме інтерактивні технології відкривають найбільш широкі перспективи та можливості у навчанні та позитивно впливають на його якість. Такі технології формують у майбутніх правоохоронців вміння та навички діяти більш злагоджено, оперативно та зважено у різноманітних ситуаціях, дозволяють майбутнім правоохоронцям найбільш повно використовувати набуті теоретичні знання на практиці, стимулюють пізнавальну діяльність і самостійність.

Вважаємо за доцільне подальше вивчення в Харківському національному університеті внутрішніх справ активних форм і методів навчання, а також розробку та впровадження конкретних інтерактивних технологій у процес підготовки кадрів для ОВС України.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення з організації професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України : наказ МВС України від 13 квіт. 2012 р. № 318 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0728-12>.

2. Положення про підготовку фахівців у вищих навчальних закладах МВС за заочною та дистанційною фірмами навчання : затв. наказом МВС України від 21 лип. 2008 р. № 346.

3. Інтерактивне навчання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://uk.wikipedia.org/wiki/Інтерактивне_навчання.

Одержано 18.09.2014

УДК 159.9(477)

Наталя Едуардівна МІПОРАДОВА,

*кандидат психологічних наук, доцент,
професор кафедри психології та педагогіки
факультету з підготовки фахівців для підрозділів міліції
громадської безпеки та кримінальної міліції у справах дітей
Харківського національного університету внутрішніх справ;*

Вікторія В'ячеславівна ДОЦЕНКО,

*кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології та педагогіки
факультету з підготовки фахівців для підрозділів міліції
громадської безпеки та кримінальної міліції у справах дітей
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Особливості соціально-психологічного супроводження професійного становлення правоохоронців у процесі фахової підготовки

Теоретичний аналіз сучасних досліджень професійного становлення особистості (А. Деркач, Е. Зеєр, Є. Клімов, Н. Кузьміна, М. Корольчук, В. Моляко, Н. Побірченко, А. Маркова та ін.) та психологічних аспектів професійного становлення особистості правоохоронця (В. Андросюк, Л. Балабанова, О. Бандурка, В. Барко, С. Бочарова, О. Землянська, В. Медведєв, О. Тимченко, О. Цільмак, С. Яковенко та ін.) дав підстави звернути увагу на те, що значний акцент у дослідженнях робиться на розгляді проблем професійної освіти майбутніх спеціалістів протягом навчання у профільному вузі. В процесі фахової підготовки здійснюється накопичення знань, розвиток вмінь та навичок в межах обраної професії; поглиблюється інтерес до майбутньої професії, складається уявлення про професійно-важливі якості, необхідні для майбутньої діяльності; відбувається актуалізація та розвиток професійних планів, настановлень і взагалі професійної спрямованості особистості.

Фахова підготовка є одним з етапів оволодіння професією та являє собою певну сходинку особистої професійної біографії на шляху до самореалізації. Під *фаховою підготовкою* правоохоронців ми розуміємо цілеспрямований і організований процес оволодіння знаннями, уміннями і навичками, потрібними для успішного виконання оперативно-службових завдань, який дозволяє здійснювати підготовку особистості до професійної діяльності.

На процес професійного становлення майбутніх правоохоронців у вищому навчальному закладі впливає низка факторів, які можна звести

до: *внутрішніх*, що, у свою чергу поділяються на біологічні (тобто ті, які пов'язані із біологічною сутністю людини, станом її здоров'я, спадковістю тощо) та психологічні (стосуються внутрішніх психічних реакцій і процесів суб'єкта); *зовнішніх, соціальних* (пов'язані із соціальним розвитком та соціалізацією людини).

Первинними факторами є саме *біологічні фактори*, оскільки вони у значній мірі обумовлюють ті чи інші особливості особистості без прив'язки до соціального оточення чи інших зовнішніх факторів, а саме: вік, стать, психофізичні особливості людини: тип темпераменту, домінуючу репрезентативну систему, психотип та акцентуації характеру тощо. Психологічні фактори стосуються внутрішніх психічних механізмів людини, в тому числі, майбутнього правоохоронця: рівень правосвідомості курсанта, його мотивація до професійної діяльності, а також психологічні механізми і реакції.

Наступний блок факторів професійного розвитку правоохоронців – *соціальні*, які можна розглядати на двох рівнях – *загальному*, який виражається у впливі тих соціальних відносин, у які вступає майбутній правоохоронець, та *спеціальному* – який стосується соціальних відносин, які мають місце у вищому навчальному закладі та поза ним, але стосуються сфери професійної діяльності майбутнього правоохоронця. Фактори спеціального характеру можна звести до наступних: особливості організації навчального процесу, в тому числі специфіка предметів, які вивчаються у відповідному ВНЗ; вплив викладацького складу, курсової ланки та викладачів-кураторів навчальних груп, особистий приклад; престижність, імідж вищого навчального закладу; проблеми в організації діяльності ОВС, їх реформування; ставлення населення до ОВС.

Процес професійного розвитку майбутніх правоохоронців також визначається особливістю умов, які можна звести до *зовнішніх* (організаційно-педагогічні, соціально-психологічні) та *внутрішніх* (особливості когнітивних процесів, мотивація, система цінностей, суб'єктивна активність, особистісний досвід).

Так зовнішні умови охоплюють суспільне середовище, оточення майбутнього правоохоронця, але діють вони через внутрішні – психологічні умови. Від потреб та цінностей курсантів, їх мотивів у процесі фахової підготовки, суб'єктивної активності, попереднього життєвого досвіду тощо залежить, що саме із зовнішнього середовища стає для них значущим, впливає на їх професійний розвиток.

До *організаційно-педагогічних умов* можна віднести такі особливості організації процесу навчання: 1) діалогізація взаємодії – організація такого міжособистісного спілкування під час занять, яке

забезпечує повагу чужої думки, довіра учасників один до одного, дозволяє вийти за рамки звичного статусного спілкування; 2) активність – створення таких умов роботи на заняттях, які сприяють формуванню та розвитку дослідницької позиції учасників і включенню кожного в інтенсивну групову взаємодію; 3) співвіднесення навчальних ситуацій з реальною професійною діяльністю і особистим досвідом; 4) взаємодоповнення і взаїморозвиток – забезпечення учасникам можливості збагатити свій особистий досвід знаннями і вміннями інших учасників групи; 5) психологічна подія – використання спеціальних прийомів, що створюють емоційно насичене середовище навчання учасників; 6) пролонгованість – навчання відбувається без відриву від професійної діяльності, що дозволяє на практиці застосовувати набуті знання та вміння [1]; 7) спрямованість змісту фахової підготовки на усвідомлення сутності та специфіки майбутньої діяльності; 8) спрямування навчальної практики на розвиток професійної компетентності, саморегуляції поведінки у реальному професійному середовищі; 9) підвищення кваліфікації, координації та наступності педагогічних дій викладачів, курсових офіцерів, кураторів навчальних груп.

До *соціально-психологічних умов* професійного становлення майбутніх правоохоронців відносяться: 1) індивідуальний стиль керівництва і психолого-педагогічна компетентність керівників навчальних підрозділів ВНЗ; 2) домінуючі професійні установки курсантів навчальної групи, неформальних лідерів, викладацького складу, кураторів, батьків; 3) професійні традиції колективу конкретного освітнього закладу; 4) соціальні потреби, які мотивують курсанта до професійної діяльності; 5) психо-емоційні стани курсантів у навчально-виховному процесі вузу; 6) рівень розвитку комунікативних якостей особистості курсанта [2].

Реалізація вищезазначених умов забезпечується системою форм та методів, що відображаються в межах: 1) *аудиторного внутрішньовузівського компоненту* через: лекційні, семінарські, лабораторні, практичні, факультативні заняття, консультації та професійний тренінг та ін.; 2) *позааудиторного внутрішньовузівського компоненту* через: ознайомчу, навчальну та виробничу практику, особистість та стиль взаємодії офіцерів з курсантами; роботу кураторів навчальних груп та офіцерів курсової ланки; роботу гуртків, проведення тренінгів, індивідуальну та самостійну роботу курсантів; 3) *зовнішньовузівського компоненту* через: участь курсантів ВНЗ МВС України у місцевих, міжвузівських та міжрегіональних заходах спрямованих на підвищення рівня значущості правоохоронної діяльності у суспільстві.

Сутність роботи в межах цих трьох компонентів у спрямованості змісту фахової підготовки на усвідомлення курсантами через систему

аудиторних та позааудиторних занять: 1) системи професійних уявлень, знань та думок щодо обраної професії, розуміння значущості правоохоронної діяльності для суспільства в цілому та особистості взагалі, актуалізацію потреби у особистісно-професійних досягненнях; 2) рівня та якості вузівської підготовки, задоволеності якістю власного навчання, оцінювання професіонала в собі та колегах; 3) значущості професійних намірів, мотивації у послідовності професійної поведінки, усвідомлення особистих процесів саморегуляції поведінки у реальному професійному середовищі.

Такий процес може бути здійснено через: 1) корегування змісту, форм і методів викладання лекційних, практичних, семінарських занять з загальних та спеціальних дисциплін; 2) використання інтерактивних методів навчання: інтерактивна екскурсія, аналіз конкретних професійно важливих ситуацій «Case-study»; проведення відео конференцій, тематичні круглі столи, дебати; ділові та рольові розігрування професійних проблемних ситуацій; створення фокус-груп для поглибленого занурення у проблеми та проведення тренінгів; 3) спрямованості ознайомчої, навчальної та виробничої практики на зростання рівня професійної компетентності через послідовну участь у виконанні оперативно-службових завдань різного рівня складності та відповідальності; 4) здійснення наставництва професійного становлення курсантів через особисті приклади та взаємодію керівництва вузу, офіцерсько-викладацького складу, курсової ланки, кураторів навчальних груп безпосередньо з майбутніми правоохоронцями; 5) особистий приклад поведінки командно-викладацького складу передбачає організацію рефлексивного аналізу прикладів професійної поведінки, шляхом їх сприйняття, усвідомлення та оцінки.

Таким чином, результатом врахування проаналізованих вище факторів та умов професійного розвитку із застосуванням адекватних форм та методів є гармонійний, збалансований процес професійного становлення, наслідком якого є професіонал-правоохоронець.

Список використаних джерел:

1. Шумилова Е. А. К проблеме формирования социально-коммуникативной компетентности будущих педагогов профессионального обучения / Е. А. Шумилова // Образование и наука. – 2009. – № 3 (60). – С. 42–49.
2. Резепин А. В. Социально-психологические условия формирования профессиональных установок у курсантов вуза МВД России : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05 [Електронний ресурс] / Резепин Андрей Валадимирович. – М., 2005. – Режим доступа: <http://nauka-pedagogika.com/psihologiya-19-00-05/dissertaciya-sotsialno-psihologicheskie-usloviya-formirovaniya-professionalnyh-ustanovok-u-kursantov-vuza-mvd-rossii#ixzz39k2GVc00>.

Одержано 19.09.2014

УДК 378.6

Олександр Павлович МІРОШКО,

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету з підготовки фахівців для підрозділів міліції громадської безпеки та кримінальної міліції у справах дітей Харківського національного університету внутрішніх справ;

Андрій Олександрович СУБОТІН,

старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки факультету з підготовки фахівців для підрозділів міліції громадської безпеки та кримінальної міліції у справах дітей Харківського національного університету внутрішніх справ

Соціально-виховний аспект роботи кураторів навчальних груп у вищих навчальних закладах МВС України

У тезах розглядаються основні моменти діяльності куратора навчальної групи у вищому навчальному закладі МВС України. Обговорюються педагогічні, психологічні та соціально-виховні питання взаємодії куратора й курсанта. Узагальнено досвід організації позанавчальної роботи в Харківському національному університеті внутрішніх справ.

На сучасному етапі реформування системи МВС України до освітньої діяльності у відомчому вищому навчальному закладі пред'являються підвищені вимоги. Так 1 липня 2014 р. прийнято Закон України «Про вищу освіту» [1]. Відбувається модернізація вищої освіти, створення конкурентного середовища серед вищих навчальних закладів (ВНЗ) освіти України, ведеться боротьба за студента, як основного суб'єкта освітнього процесу.

Серед пріоритетних позначені такі напрямки роботи ВНЗ як:

- збереження контингенту курсантів та студентів;
- визначення й розкриття потенціалу кожної особи, яка навчається;
- профілактика та зниження ризику відрахування студентів;
- профорієнтаційна робота в закладах освіти, пошук активних і перспективних старшокласників.

Виховання у ВНЗ розуміється як цілеспрямоване створення умов для професійного становлення майбутніх фахівців з опорою на студентське самоврядування та прагнення до нових знань, вражень, винаходів.

Тому, саме куратори можуть і повинні зіграти провідну роль у формуванні загальної культури та етики поведінки курсантів і студентів. З огляду на необхідність систематичної роботи з кураторами ВНЗ, відділом

соціально-гуманітарної роботи в Харківському національному університеті внутрішніх справ, розроблена та втілюється в життя програма психолого-педагогічного супроводу навчального процесу на 2014–2015 роки. Згідно з програмою та тематичним планом з кураторами проводяться заняття за різними напрямками їх роботи. Також до програми включені соціально-виховні заходи, які запропоновані в допомогу кураторові.

Зважаючи на те, що збереження та розвиток контингенту курсантів і студентів є стратегічним і пріоритетним напрямком у роботі куратора, вважаємо за необхідне:

1. Створити та постійно підтримувати сприятливий психологічний клімат в навчальній групі, що формує атмосферу довіри до куратора.

2. Сприймати куратором своєї ролі, як проміжної ланки між школою та дорослим життям. Поступово адаптувати курсантів та слухачів до самостійного життя.

3. Підтримувати студентів, надати їм можливості не тільки адаптуватися до навчального процесу, але і допомогти розкрити їх навчальний, науковий та організаторський потенціал.

4. Проводити своєчасні дослідження з метою виявлення індивідуально-особистісних особливостей курсантів та студентів.

5. Своєчасно виявляти студентів, що можуть бути віднесені до «групи ризику» та приймати всі можливі заходи щодо виявлення можливих причин і визначення можливості повернення студента в нормальний режим навчання.

6. Досліджувати можливі причини ізоляції або самоізоляції окремих студентів у навчальній групі. Проводити роботу над адаптацією в колективі. Розглядати питання лідерства в групі, у тому числі негативного.

7. Звертатися до психологічної служби ВНЗ для проведення індивідуальних консультацій, як для самих кураторів, так і для студентів, а також для проведення практичних, тренінгових занять зі студентами з питань мотивації до навчання, самоменеджменту, розкриттю когнітивних здатностей до навчання.

8. Посилити роботу щодо інформаційного забезпечення навчально-виховного процесу та висвітлення життя ВНЗ для більш ефективної взаємодії студентів (курсантів) і викладачів.

9. Звертати увагу на роботу «молодих» кураторів. Заняття з молодими фахівцями покликані забезпечити адаптацію викладачів до початку кураторської діяльності, додати впевненість у власних силах і можливостях.

Таким чином, підводячи підсумки, слід зазначити, що співробітництво викладачів-кураторів зі студентами (курсантами) дозволяє кожному

учасникові цієї взаємодії розвиватися та удосконалюватися, перебуваючи в системі «суб'єкт-суб'єктних» відносин. Основою суб'єкт-суб'єктних відносин як цінностей є цілеспрямована добросовісна педагогічна діяльність, яка може бути забезпечена тільки на основі глибоких спеціальних, психолого-педагогічних, професійних знань, умінь і навичок, багатства методів і прийомів, їх конкретної інструментовки [2].

Але в цей час існують проблеми в роботі куратора, як суб'єктивні, так і об'єктивні. В цілому вони цілком розв'язувані. Керівництво університету, інститутів і факультетів всебічно підтримують роботу кураторів. Однак без внутрішньої енергії самих кураторів, без їхнього прагнення до діяльності, наполегливості не обійтись. Часто результати роботи кураторів важко відчутні та відразу не помітні. Але ця робота обов'язково виразиться через якийсь час в успішному особистому й професійному становленні майбутніх фахівців.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту : закон України від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Бойко А. Суб'єкт-суб'єктні взаємини як цінності виховання / А. Бойко [Електронний ресурс]. – 16.10.2007. – Режим доступу: <http://ru.osvita.ua/school/method/upbring/337/>.

Одержано 18.09.2014

УДК 001.89[378:34:811](4)

Вікторія Яківна МІЩЕНКО,

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов № 2

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Іноземна мова в юридичній освіті: європейський досвід міжнародного співробітництва

Процеси глобалізації й демократизації, створення єдиного інформаційного простору та геополітичні зміни, які відбуваються в сучасному світі, розширюють кордони і відкривають нові можливості перед молоддю. Освіта як фундаментальна складова формування світогляду особистості повинна відповідати запитам часу. Тому сьогодні формування освітніх цілей відбувається не на рівні держав, а на міждержавному, міжнаціональному рівнях, коли основні пріоритети проголошуються в міжнародних конвенціях та документах і є стратегічними орієнтирами міжнародної спільноти. Держави формують національну освітню політику таким чином, аби вона сприяла інтеграції в

міжнародні співтовариства. Протягом останніх десятиліть на міжнародному рівні триває ґрунтовна дискусія навколо того, як дати людині належні знання, вміння та компетенції для забезпечення її гармонійної взаємодії з суспільством, що швидко розвивається й постійно змінюється. Відомі міжнародні організації, що нині працюють у сфері освіти, вивчають проблеми, пов'язані з компетентнісно орієнтованою освітою; серед них – ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, ПРООН, Рада Європи, Організація європейського співробітництва та розвитку, Міжнародний департамент стандартів тощо.

Загальновідомим фактом є те, що в останні 30 років у всьому світі спостерігається постійне збільшення потреби у вивченні іноземної мови, і особливо англійської, що є мовою міжнародного спілкування, не тільки і не стільки для підвищення рівня розвитку людини як особистості взагалі, скільки для формування її професійної компетенції. Про це свідчить величезна кількість літератури з даної проблематики, в тому числі інтернет-видань, наприклад «English for Specific Purposes World». Дійсно, вивчення іноземної мови лише для подолання мовного бар'єру та уникнення так званого культурного шоку у спілкуванні з представниками інших культур само по собі не забезпечує ефективної комунікації у фаховому середовищі. Для такої комунікації потрібні спеціальні знання й уміння, а отже й особливі підходи й методи викладання іноземної мови.

Важко перебільшити роль іноземної мови у професійній підготовці юристів, чия робота пов'язана з міждержавними відносинами, міжнародним бізнесом тощо. Зрозуміло, що навчальні плани, за якими готуються такі спеціалісти, мають передбачати особливі форми й методи викладання іноземної мови, а також відводити набагато більшу кількість часу для її вивчення, ніж програми для юристів, які спеціалізуються на національному праві. Прагнення фахівців обмінюватись досвідом і спільно шукати рішення нагальних проблем призвело до створення Європейської асоціації викладачів юридичної англійської EULETA

Проаналізуємо, наприклад, як вирішують проблему викладання іноземної мови для юристів у Великій Британії, яка є учасницею Болонського процесу. У цій країні автономія університетів є одним з базових принципів вищої освіти, не зважаючи на те, що майже всі вищі навчальні заклади фінансуються державою. Кожний університет може розробляти свої власні курси і пропонувати власні програми. Якість вищої освіти контролюється незалежним загальнонаціональним органом Quality Assurance Agency. Інформацію про навчальні плани дуже легко отримати (чого, на жаль не можна сказати про Україну), адже кожний університет на своєму інтернет-сайті розміщує достатньо докладний опис пропонованих програм з переліком основних і факультативних курсів,

кількістю лекційних семінарських, індивідуальних занять з тим, щоб людина, яка вирішує, де саме їй вивчати право, змогла підібрати найбільш прийнятний для неї набір дисциплін.

Найпомітнішою рисою юридичної освіти у Великій Британії є вивчення права у порівняльному аспекті; тобто існує величезна кількість бакалаврських програм, які передбачають крім вивчення національного права вивчення права інших країн, особливо європейських, і, обов'язково, мови цієї країни. Такі програми пропонуються різними вищими навчальними закладами, починаючи з Оксфорда і Кембриджа і закінчуючи менш відомими для нас університетами, наприклад: University College London, the University of Aberdeen, Birmingham Law School тощо. Стосовно іноземної мови зазначимо таке. По-перше, програми з вивчення права іншої країни, а отже і мови цієї країни, розраховані на чотири роки навчання, на відміну від трирічних програм з вивчення лише національного права. По-друге, один рік (як правило, третій) студенти навчаються в університеті країни, правову систему якої вони вивчають, і викладання, звичайно, ведеться мовою цієї країни. По-третє, різні університети висувають різні вимоги щодо рівня володіння іноземною мовою. Деякі вимагають, щоб студенти вступали до університету, вже маючи рівень достатній для того, аби слухати лекції з права іншої країни іноземною мовою, і їхні навчальні програми не включають іноземну мову як окрему дисципліну. Інші, навпаки, пропонують інтенсивно вивчати іноземну мову як обов'язкову дисципліну протягом перших двох років, щоб підготувати студентів до ефективного навчання за кордоном протягом третього року. Таке навчання передбачає обмін студентами здійснюється в рамках програми Erasmus, затвердженою Європейською комісією у 1987 році.

Програму Еразмус названо на честь видатного голландського вченого XV століття, гуманіста і теолога Еразма Роттердамського, який багато мандрував Європою, навчався і працював у різних університетах. Після смерті, він залишив весь свій статок Базельському університету. Одночасно, назва Erasmus є акронімом, що розшифровується як «Схема дії європейського співтовариства для підвищення мобільності студентів університетів» (англ. *Erasmus – European Community Action Scheme for the Mobility of University Students*)

Її основною метою є сприяння співпраці між університетами та мобільності студентів в кордонах ЄС. З 1995 року Програма Еразмус стала складовою програми Socrates, її метою, зокрема, було надання студентам кваліфікацій та дипломів, що визнаються усіма країнами – членами ЄС. Socrates була замінена програмою Socrates II у січні 2000

року. З початку 2007 року програму-парасольку Socrates замінила програма «Навчання протягом життя» (англ. Lifelong Learning Programme), що передбачала вже не тільки навчання, а й стажування для студентів, а також навчання викладацького складу. Загальне керівництво програмою здійснює Європейська комісія. Налагодження партнерських мереж, виконання всіх заходів, передбачених програмою Еразмус, здійснюється Виконавчим агентством з питань освіти, аудіовізуальних засобів і культури (EACEA) під керівництвом Генерального директорату Європейської Комісії з питань освіти та культури (DG EAC). В програмі беруть участь 33 країни.

Для посилення академічних, культурних та економічних зв'язків між західноєвропейськими та східноєвропейськими країнами в рамках програми Erasmus Mundus був розпочатий проект EMP – AIM, який об'єднує 17 університетів: 8 – в країнах ЄС і 9 – в Україні, Білорусі та Молдові. Проект координується Університетом імені Миколаса Ромеріса (Литва).

Нова програма Erasmus+ розрахована на 7 років (2014–2021). Її бюджет становить €14,7 млн, що на 40 % більше порівняно з поточними витратами. Це свідчить про прагнення ЄС інвестувати в сфери освіти, молоді та спорту. На сайті *Erasmus* є окремий розділ, який роз'яснює позицію ЄС щодо вивчення англійської мови (http://www.erasmusprogramme.com/erasmus_english.php). В ньому, зокрема, зазначається, що ЄС не фінансує стипендії для людей, що бажають вивчати англійську. Проте, сприяння вивченню мов та мовному розмаїттю є однією з особливих цілей програми Erasmus+, яка забезпечує лінгвістичну підтримку мови, що її використовують учасники в процесі навчання, стажування або волонтерської діяльності за кордоном.

Одержано 18.09.2014

УДК 342.92

Владислав Олегович НЕВЯДОВСЬКИЙ,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри адміністративного права та процесу

Харківського національного університету внутрішніх справ

Нове в органах управління у сфері вищої освіти

Питання здобуття вищої освіти в усі часи було досить актуальним. Це пояснюється кількома аспектами, в основі яких полягає бажання отримати систематизовані знання, уміння і практичні навички, способи мислення, професійні, світоглядні та громадянські якості, морально-

етичні цінності, що, у свою чергу, є фундаментом для добробуту та успішності. Але не лише для людей – громадян України, а й для держави в цілому. Саме тому, повсякчас органи законодавчої та виконавчої влади всіляко удосконалюють правове поле, покликане врегульовувати сферу вищої освіти в Україні. Сьогодні право на вищу освіту надається громадянам нашої держави, а також іноземцям та особам без громадянства, які постійно проживають в Україні, особам, яким надано статус біженця в Україні, особам, які потребують додаткового або тимчасового захисту, та особам, яким надано статус закордонного українця, і які перебувають в Україні на законних підставах.

У 2005 році Україна, в числі інших 45 європейських держав, приєдналася до Болонського процесу, що поставило перед вітчизняними вищими навчальними закладами нові завдання та висунуло нові вимоги до умов і якості їх освітньої діяльності. Обраний вектор розвитку сфери вищої освіти вимагав від основного нормативно-правового акта – Закону України «Про вищу освіту» [1] від 17 січня 2002 року нової якості вищої освіти, конкурентоздатності отриманих студентами, курсантами та слухачами знань, вмінь і навичок на вітчизняному, європейському та світовому ринках праці.

Все викладене вище вимагало прийняття якісно нового Закону, який би у повній мірі відповідав процесу інтеграції системи вищої освіти України до європейського простору вищої освіти. Таким чином, 1 липня 2014 року був прийнятий Закон України «Про вищу освіту» [2] (далі – Закон), який встановлює основні правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи вищої освіти, створює умови для посилення співпраці державних органів і бізнесу з вищими навчальними закладами на принципах автономії вищих навчальних закладів, поєднання освіти з наукою та виробництвом з метою підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави у кваліфікованих фахівцях. Набрав чинності зазначений нормативно-правовий акт 6 вересня цього ж року.

Новий Закон [2] вніс у сферу вищої освіти багато новел, але нашу увагу привернув розділ, присвячений управлінню у згаданій сфері. Так, на відміну від Закону України «Про вищу освіту» у попередній редакції, у тексті нового Закону [2] з'явилися такі органи у сфері управління вищої освіти як:

- Національна академія наук України та національні галузеві академії наук;

- Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти.

Якщо діяльність першого вже стала предметом ряду наукових досліджень, то діяльність другого є якісно новою. Спробуємо у форматі

даного дослідження з'ясувати статус та повноваження Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.

У відповідності до статті 17 Закону [2] досліджуваний орган є постійно діючим та колегіальним, уповноваженим на реалізацію державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти. Разом із тим, Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти є юридичною особою, яка діє згідно з Законом [2] і статутом, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

Щороку, вказаний вище орган готує та оприлюднює доповідь про якість вищої освіти в Україні, її відповідність завданням сталого інноваційного розвитку суспільства, звіт про власну діяльність, формує пропозиції щодо законодавчого забезпечення якості вищої освіти та направляє зазначені документи Верховній Раді України, Президентові України, Кабінетові Міністрів України та вищим навчальним закладам для їх обговорення та належного реагування. Для реалізації окреслених дій та згідно статті 18 Закону [2], Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти формує:

1) вимоги до системи забезпечення якості вищої освіти, розробляє положення про акредитацію освітніх програм і подає його на затвердження центральному органу виконавчої влади у сфері освіти і науки;

2) за поданням вищих навчальних закладів (наукових установ) пропозиції, у тому числі з метою запровадження міждисциплінарної підготовки, щодо переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти на відповідних рівнях вищої освіти, і подає його центральному органу виконавчої влади у сфері освіти і науки;

3) єдину базу даних запроваджених вищими навчальними закладами спеціалізацій, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти на кожному рівні вищої освіти;

4) критерії оцінки якості освітньої діяльності, у тому числі наукових здобутків, вищих навчальних закладів України, за якими можуть визначатися рейтинги вищих навчальних закладів України.

Серед інших повноважень Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти Закон [2] визначає проведення:

1) ліцензійної експертизи, підготовки експертного висновку щодо можливості видачі ліцензії на провадження освітньої діяльності;

2) акредитації освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти.

Вище зазначене не виключає й здійснення інших заходів передбачених Законом [2], серед яких:

1) розробка вимог до рівня наукової кваліфікації осіб, які здобувають наукові ступені, розробка порядку їх присудження спеціалізованими

вченими радами вищих навчальних закладів (наукових установ) та подання його на затвердження центральному органу виконавчої влади у сфері освіти і науки;

2) розробка положення про акредитацію спеціалізованих вчених рад та подання його на затвердження центральному органу виконавчої влади у сфері освіти і науки;

3) акредитація спеціалізованих вчених рад та контроль їх діяльності;

4) акредитація незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти;

5) аналіз якості освітньої діяльності вищих навчальних закладів.

Таке широке коло повноважень держави в особі Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти дозволить вивести на якісно новий рівень вітчизняну сферу вищої освіти. Все це – важливий та необхідний крок до вирішення важливих і принципових питань щодо інтеграції України до європейського простору.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту : закон України від 17.01.2002 № 2984-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 20. – Ст. 134.

2. Про вищу освіту : закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // Офіційний вісник України. – 2014. – № 63. – Ст. 1728.

Одержано 19.09.2014

УДК 343.98

Вікторія Григорівна ОЗАР,

ад'юнкт Харківського національного університету внутрішніх справ

**Особливості криміналістичної характеристики
катувань як складової частини методики
розслідування злочину**

Розслідування кримінальних проваджень щодо вчинення катувань, як показує практика, пов'язане зі: а) складністю відмежування даного злочину від суміжних деліктів (ст. 125, 122, 126, 365, 373 КК України); б) специфічністю обставин розслідування; в) необхідністю подолання протидії та викриттям корумпованих злочинних угруповань. Наведений перелік не є вичерпним, адже кожний наступний виявлений правоохоронними органами факт, пов'язаний із катуванням, охоплює новий рівень проблем з якими доводиться стикатися слідчим органам. Все це, викликає необхідність вирішення низки теоретичних і практичних питань на рівні наукового дослідження.

Для ефективного розслідування злочинів, передбачених ст. 127 КК України, необхідно розробити комплекс рекомендації, у вигляді окремої методики розслідування, злочинів пов'язаних із вчиненням катувань. Основні положення такої методики повинні ґрунтуватися на встановленні криміналістично значущих ознак даних правопорушень, їх закономірних зв'язках в структурі злочинного механізму, з одного боку, та дослідженні емпіричного масиву інформації для отримання об'єктивних результатів, з іншого.

Важливим питанням розроблення криміналістичної характеристики катувань є побудова її структури, до якої повинні входити елементи з числа криміналістично значущих ознак даного злочину. При тому, що дані елементи мають знаходитися між собою у певній системі, під якою можна розуміти комплекс вибірково залучених компонентів, у яких взаємодія та взаємовідношення набувають характер взаємосприяння (кореляційних зв'язків) елементів, з метою отримання сфокусованого корисного результату. Вибірковими елементами треба вважати, не весь перелік ознак злочинів, пов'язаних з катуванням, а тільки криміналістично значущі ознаки, які дозволяють відслідковувати закономірні зв'язку всередині механізму злочинної діяльності.

В ході вивчення та аналізу матеріалів судово-слідчої практики злочинів, передбачених ст. 127 КК України, та з врахуванням наукових підходів з цього питання, вважаємо необхідним до структури криміналістичної характеристики включити, наступні елементи: 1) типові способи і сліди катувань; 2) відомості про особу злочинця та потерпілого; 3) обстановку вчинення злочину. Кожний з елементів, розкриває зміст специфічних ознак механізму вчинення злочину.

Так, дослідження способів вчинення катування на підставі аналізу матеріалів слідчої та судової практики дозволяє: а) розробити їх об'єктивну класифікацію; б) визначити поширеність кожного способу, в залежності від інших структурних елементів (обстановки, особи злочинця, особи потерпілої); в) з'ясувати наявність стадій їх вчинення (підготовка, приховання злочину); г) встановити до кожного способу відповідні йому типові сліди та джерела їх виявлення.

Відомості про особу злочинця та потерпілого треба розглядати у тісному віктимологічному комплексі, адже мета самого злочину є фізичний та психічний вплив на особу, форма якого залежить від зловмисника. Тому необхідно розглянути: а) соціально-демографічні та психологічно-моральні показники як злочинця, так і потерпілого; б) характер і ступінь зв'язку між ними, що закономірно позначається на об'єктивні сторони злочину.

Характеристика обстановки й обставин вчинення даного виду злочину безпосередньо впливає як на спосіб і інтенсивність вчинення катувань, так й на умови в яких вони здійснюються. Отже, в коло наукового пошуку дослідження обстановки вчинення катувань необхідно включити питання про: а) типові місця та час вчинення даного злочину; б) умови, що сприяють злочинній діяльності та ускладнюють процес розслідування; в) умови, які можна використати під час розслідування даних фактів; г) умови підвищення рівня соціальної напруги серед населення.

Підводячи висновок, слід сказати, що питання значення, сутності та формування криміналістичної характеристики, як невід'ємної частини видової методики розслідування катувань є складним, і разом з тим, актуальним науковим завданням криміналістичної науки. Для його вирішення потрібно не тільки акумулювання теоретичних здобутків вчених, в різних галузях знань кримінально-правового блоку, але й постійна робота спрямована на дослідження та виявлення у матеріалах судової та слідчої практики джерел криміналістично-значимої інформації.

Одержано 16.09.2014

УДК 343.92+37

Олександр Володимирович ОЛІШЕВСЬКИЙ,

кандидат юридичних наук,

старший викладач кафедри кримінального права та кримінології

факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства

Харківського національного університету внутрішніх справ

Інформаційна основа виховного процесу в системі підготовки кадрів України

Сьогоднішня картина розвитку людства характеризується рядом моментів, серед яких можна виділити збільшення ролі відомостей та даних, створення глобального інформаційного простору, зростанням кількості людей, зайнятих у цій сфері тощо. У зв'язку з цим виникає багато питань з приводу регулювання відносно нових відносин, в тому числі, щодо забезпечення інформаційної безпеки особи.

Остання представляє собою стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, при якому запобігається нанесення шкоди через: неповноту, невчасність та невірність інформації, що використовується; негативний інформаційний вплив; негативні наслідки застосування інформаційних технологій;

несанкціоноване розповсюдження, використання і порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації [1].

Стан захищеності людини досягається на психологічному рівні головним чином шляхом формування системи цінностей, в першу чергу, у майбутніх кадрів України. За її відсутності на особу або необмежену групу можна впливати лише шляхом подання вигідних для ворожої сторони відомостей або даних. При цьому реальна зброя або фізичний тиск можуть не застосовуватися.

Навіть поверхневий аналіз виховного процесу в Україні свідчить про відсутність світоглядної бази на державному рівні і, як наслідок, не має чітких життєвих орієнтирів у більшості молоді або укорінюється установка на самозадоволення. На додаток ще й інша проблема – незначна кількість осіб, здатних виховувати та бути взірцем.

Така ситуація пов'язана або із невизначеним типом світогляду або із завоюванням нашого розуму і сердець західною ідеологією – споживання (консюмеризм). В останній можна виділити кілька підсистем. Перша включає матеріально-речовий бік (будинки, квартири, автомобілі, яхти, літаки, одяг, аксесуари, прикраси, засоби зв'язку тощо). Демонстративне споживання включає в себе й регулюючу підсистему – певні правила та норми поведінки, стиль споживання: лижі взимку в Куршевелі та Сен-Мориці, початок весняного сезону – на Сардинії, серпень – у Сен-Тропе і Монако, економічний форум у Лондоні, Тиждень моди у Парижі і Мілані. Ці правила нерідко доносять до своїх читачів т. зв. «глянець», який є типовим продуктом масової культури. Світ глянцею – споживацький рай, котрим управляє деперсоналізоване, ніби розчинене у насиченому дорогими парфумами повітрі, божество успіху. Тут легко одружуються і легко розлучаються, миттєво роблять блискучу кар'єру, подорожують куди і коли заманеться, їздять у дорогих авто, їдять у екзотичних ресторанах, носять кілограми коштовних прикрас і ніколи не хворіють, і не помирають. Інколи бавляться у добродійність [2, с. 47].

Інша підсистема демонстративного споживання може бути названа суб'єктною. Вона представлена особами, котрі здійснюють реальне або удаване демонстративне споживання – голова родини та її члени, прислуга та інше. Специфічна роль жінки у споживацькому суспільстві, котра трактується тут як дорога прикраса свого власника, а отже найдорожча річ демонстративного споживання. Її вартість має бути незаперечною для оточення. Звідси намагання представників вітчизняної еліти оточувати себе переможницями конкурсів краси, топ-моделлями [3].

Під привабливою обгорткою слів «свобода», «рівність» і тому подібне, описаний світогляд викликає і підсилює в рази бажання до збагачення, задоволення різного роду власних тілесних (в т.ч.

сексуальних) бажань і, побічно, мотиви вчинення правопорушень, розвиває причини та умови злочинності. Ідеологія споживання є шкідливою для здоров'я й істинного щастя людей, оскільки передбачає безперервний марафон за матеріальним, втрату істинних орієнтирів на сім'ю, суспільство і Батьківщину.

Таким чином, в протиположному описаному, необхідно відновити втрачений напрацьований віками позитивний православний досвід із трансформацією під сучасні умови життя. Інформаційною основою виховного процесу в системі підготовки кадрів України мають стати відомості та дані про високі чесноти: любові (постійного діяльничого співпереживання до проблем оточуючих), віри, надії, чесності, цнотливості, порядності, відповідальності, сміливості, відкритості, ввічливості й іншого.

Оскільки важливими засобами формування і підтримання світогляду є ЗМІ, то пропонуємо використання інформаційного впливу на підростаюче покоління як одного із заходів боротьби із ворожими установками. При цьому людині не достатньо сказати щось не робити, необхідно показати шкідливі наслідки певного діяння чи явища а, головне, висвітлити цікаву позитивну діяльність із досягнення перерахованих вище християнських чеснот, розкрити благі результати володіння останніми для тілесного та душевного здоров'я себе і оточуючих.

Список використаних джерел:

1. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки : закон України від 09.01.2007 № 537-V [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16>.

2. Альтернативная культура : енциклопедия / [сост. Дмитрий Десятерик]. – Екатеринбург : Ультра.Культура, 2005. – 240 с.

3. Сінькевич О. Б. Ідеологія суспільства споживання та масова культура: філософсько-культурологічний аналіз [Електронний ресурс] / О. Б. Сінькевич. – Режим доступу : <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/philosophy-and-philology-412/philosophical-anthropology-412/15224-412-1223>.

Одержано 19.09.2014

УДК 342.9

Михайло Миколайович ОРИЩЕНКО,

здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

**Методичне забезпечення аудиторської діяльності
в Україні**

Аудит як самостійна форма фінансового контролю виник у зв'язку з необхідністю надання впевненості користувачам фінансової інформації щодо її надійності. Така необхідність пояснюється тим, що будь-яка

інформація може бути використана під час прийняття певних управлінських рішень. Тому, забезпечення впевненості користувачів в надійності інформації має на меті надання їм можливості прийняття адекватних управлінських рішень.

Для того щоб визначитись з формами, видами та методами аудиторської діяльності як основного предмету її методичного забезпечення, слід спершу визначитись з базовими поняттями. Отже, з філософської точки зору вид діяльності – це процес поєднання дій, які призводять до отримання відповідного набору продукції чи послуг, що характеризується використанням відповідної комбінації ресурсів, специфікою виробничого процесу та випуском певного виду продукції чи надання певного виду послуг. При цьому окремий вид господарської діяльності може складатися як з єдиного простого процесу, наприклад зварювання тощо, так і охоплювати кілька процесів, що входять до єдиного комплексного виробничого процесу (як, наприклад, виробництво автомобілів, що охоплює лиття, ковальські роботи, зварювання, складання, фарбування тощо). Оскільки, аудит також є окремим видом діяльності та має свої види, форми та методи.

Вчені розрізняють наступні види аудиту: аудит звітності, достовірності (наш традиційний фінансовий контроль); аудит діяльності (під діяльністю розуміють усі операції, які здійснює будь-яка установа); аудит відповідності (аналіз діяльності тієї чи іншої установи, того чи іншого суб'єкта господарювання на предмет того, наскільки він виконує розпорядження організації чи установи, яка для нього є вищестоящою, тобто аудит відповідності виконання законів, контроль дотримання інструкцій, нормативів, розпоряджень органу управління).

За формами організації аудиту, слід виділяти такі його види: договірні та за завданням слідчих органів. Договірний аудит проводиться за замовленням окремих підприємств за домовленістю на договірній основі. За завданням слідчих органів організовується аудит, якщо об'єктом аудиторської діяльності було порушено законодавство або виникла підозра у тому, що його діяльність суперечить чинному законодавству України.

За обсягом поставлених питань слід розрізняти аудит стратегічний, операційний та спеціальний. Стратегічний – це аудит, який вивчає питання стратегії розвитку фірми, компанії на перспективу, передусім це стосується маркетингової діяльності. Операційний аудит – це перевірка будь-яких існуючих на підприємстві, в організації процедур і методів з метою оцінки їх ефективності. Результатом проведення операційного аудиту стають рекомендації керівництву щодо шляхів підвищення

ефективності роботи організації. Спеціальний аудит керується потребами адміністрації для виявлення причин зниження ефективності роботи окремих підрозділів. При цьому пропонуються заходи для усунення причин, які погіршують рівень виробництва. Операційний аудит проводять внутрішні контролери.

Розглянувши види аудиторської діяльності перейдемо до розгляду форм аудиторської діяльності, які слід об'єднати у групи за такими ознаками: а) за способом дослідження; б) за часом дії аудиту; в) за метою.

Дослідницька форма контрольно-аудиторського процесу здійснюється аудиторами безпосередньо на об'єкті аудиту – підприємстві. При цьому забезпечується додержання принципу раптовості аудиту. Ця форма аудиторської діяльності дозволяє дослідити: особливості підприємства; перспективи розвитку; вивчається система обліково-аналітичного і контрольного процесу; виділяються проблемні напрямки аудиту; оцінюється ступінь ризику.

За часом дії розрізняють такі форми аудиту: попередній, поточний, майбутній. Під час проведення попереднього аудиту аудитори можуть здійснити розробку, аналіз та оцінку проектів, кошторисів та іншої документації, яка пов'язана із створенням нових підприємств, видів виробництва тощо. У Стандартах з аудиту державних фінансів зазначається, що попередній аудит має полягати в перевірці, яка здійснюється в певний момент, коли вона може запобігти тому чи іншому порушенню. Під час аудиту за фактом порушення виявляються постфактум, через що їх важче виправляти. При поточному аудиті, який здійснюється під час виконання господарських операцій на підставі даних бухгалтерського, виробничого, оперативного обліку. Метою даного різновиду внутрішнього аудиту є забезпечення менеджерів достовірною інформацією про відхилення у виробничих процесах від заданих параметрів, встановлення реальної собівартості одиниці продукції, фактичної фінансової стабільності в маркетинговій діяльності, конкурентоспроможності виготовленої продукції, робіт та послуг на внутрішньому і зовнішньому ринках. Майбутній аудит проводиться на стадії узагальнення й аналізу облікової та звітної інформації після завершення господарських операцій, основними завданнями є оцінка коригувань у системі обліку та внутрішнього контролю після виявлення порушень, встановлення та оцінки порушень і зловживань, а також розробка заходів щодо усунення недоліків та запобігання їх у майбутньому.

Одним з найбільш важливих питань в аудиторській діяльності є питання методики проведення аудиту. Оскільки аудиторська діяльність

це сукупність прийомів, які можна об'єднати в три групи: прийоми першої групи дозволяють визначити кількісний стан об'єкта (огляд, перерахунок, вимірювання, взвішування, лабораторний аналіз тощо); прийоми другої групи дають змогу зіставити показники (фактичної наявності з реальними потребами і нормативами, фактичного використання у виробництві сировини і матеріалів до діючих норм, дані бухгалтерського обліку з інформацією, яка міститься в не бухгалтерських документах та відповідних документах інших підприємств, результати контрольних замірів з обсягами робіт, фактичних показників з прогнозними та відповідними даними минулих періодів, з показниками аналогічних підприємств та середньогалузевими показниками. Зміст господарських операцій з відповідними положеннями законодавства та інших нормативних документів, діючі на підприємстві системи управління з їх вітчизняними і зарубіжними аналогами); прийоми третьої групи пов'язані з оцінюванням минулого, теперішнього і майбутнього стану об'єктів аудиторської перевірки, вони є логічним завершенням процесу зіставлення. Тобто, оцінюється стан об'єктів, по відношенню до яких застосовувалися обидва попередні прийоми.

Аудитор може також застосовувати спеціальні методи, запозичені з інших наук. Серед них широкого застосування набули наступні: соціологічний метод – за його допомогою вивчають практичну поведінку людей (шляхом опитування, анкетування, спостереження тощо) з метою визначення ефективності господарювання; структурно-функціональний метод – передбачає дослідження структури будь-якого явища, а потім встановлення закономірностей функціонування даної структури; статистичний метод – дозволяє аудитору визначити структуру активів та пасивів господарюючого суб'єкта (тобто провести горизонтальний і вертикальний аналіз балансу) та сприяє побудові вибірки. Статистичний метод застосовується також при побудові таблиць, графіків, діаграм тощо.

Таким чином, методологічно обґрунтовані підходи до змісту і ролі аудиторських процедур є основою для визначення їх складу, повноти, а також для ефективного вирішення поставлених перед аудитом завдань. Особливо це важливо зараз, коли в усьому світі перед аудиторами стоять проблеми вдосконалення організації та посилення контролю за якістю аудиторських послуг. Все це говорить про те, що розробка більш досконалих і ефективних процедур здійснення аудиту є актуальною не тільки для тих, хто пов'язаний з розробкою правил (стандартів) аудиторської діяльності, а й безпосередньо для аудиторських фірм, зайнятих підготовкою внутрішньо фірмових стандартів аудиторської діяльності. Аудит має єдиний предмет і метод з іншими видами

контролю, тому використовує ті самі джерела інформації, методичні прийоми і контрольно-ревізійні процедури. Разом з тим, аудит відрізняється від інших форм фінансово-господарського контролю організаційними, процесуальними та іншими ознаками.

Одержано 16.09.2014

УДК 342.951

Оксана Володимирівна ОСАДЧА,

*науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
психологічного забезпечення діяльності органів внутрішніх справ
Державного науково-дослідного інституту МВС України*

Деякі аспекти удосконалення норм законодавства України про вищу освіту

Українська держава після здобуття незалежності розпочала власний шлях розвитку та становлення як суверенна європейська країна, рівноправний член загальноєвропейської спільноти. Однак досягнення зазначеної мети, що ґрунтується на удосконаленні ефективності управлінської діяльності, приведення у відповідність законодавчої та відомчої нормативно-правової бази, неможливо здійснити без кваліфікованого кадрового потенціалу, який би в умовах ринкової економіки та багатонаціональності європейського суспільства зміг реалізувати свої знання, здібності та досвід, отриманий під час навчання у відповідних освітніх закладах та під час практичної роботи за фахом. Окремою складовою слід виділити забезпечення державою можливості реалізації права кожним членом суспільства на підвищення свого освітнього рівня, який би відповідав вимогам сьогодення та дозволив на рівних умовах оцінювати і реалізовувати отриманні знання на загальноєвропейському просторі.

Поступова реалізація державної політики у цьому напрямі уможливила розробку та прийняття нового Закону України «Про вищу освіту» [1] у змісті якого нині закріплено та визначено такі загальноєвропейські поняття у галузі вищої освіти, як:

«європейська кредитна трансферно-накопичувальна система» (далі – ЄКТС) – система трансферу і накопичення кредитів, що використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній мобільності здобувачів вищої освіти. Система ґрунтується на визначенні навчального навантаження здобувача вищої

освіти, необхідного для досягнення визначених результатів навчання, та обліковується у кредитах ЄКТС;

«кредит Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи» (далі – кредит ЄКТС) – одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання. Обсяг одного кредиту ЄКТС становить 30 годин. Навантаження одного навчального року за денною формою навчання становить, як правило, 60 кредитів ЄКТС.

Відповідно до цих визначень у вищих навчальних закладах здійснюється підготовка фахівців за відповідними освітньо-професійними, освітньо-науковими, науковими програмами на таких рівнях вищої освіти: початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти; перший (бакалаврський) рівень; другий (магістерський) рівень; третій (освітньо-науковий) рівень; науковий рівень.

Досягнення здобувачем вищої освіти необхідних попередньо визначених результатів та виконання обсягу освітньої або наукової програми є підставою для присудження особі, яка навчається, одного зі ступенів вищої освіти, зокрема: 1) молодший бакалавр (обсяг освітньо-професійної програми 90–120 кредитів ЄКТС); 2) бакалавр (обсяг освітньо-професійної програми 180–240 кредитів ЄКТС); 3) магістр (обсяг освітньо-професійної програми 90–120 кредитів ЄКТС; обсяг освітньо-наукової програми 120 кредитів ЄКТС.); 4) доктор філософії (здобувається на основі ступеня магістра; обсяг освітньо-наукової програми 30–60 кредитів ЄКТС); 5) доктор наук (здобувається на основі ступеня доктора філософії).

Водночас у ч. 2 ст. 30 чинного Закону України «Про освіту» [2] визначено, що в Україні встановлюються такі освітньо-кваліфікаційні рівні та ступені: 1) кваліфікований робітник; 2) молодший спеціаліст; 3) молодший бакалавр; 4) бакалавр; 5) магістр; 6) доктор філософії; 7) доктор наук.

Не зайвим буде згадати положення попереднього Закону України «Про вищу освіту» [3], що нині втратив чинність. Так, відповідно до ч. 2 ст. 6 до освітньо-кваліфікаційних рівнів відносяться: 1) молодший спеціаліст; 2) бакалавр; 3) спеціаліст; 4) магістр. Відповідно до ст. 59 науковими ступеннями є: 1) кандидат наук; 2) доктор наук.

Отже, аналізуючи вищевикладене, слід констатувати, що хоча сьогодні питання визначення та присудження відповідних ступенів вищої освіти отримало нормативне забезпечення європейського рівня, залишаються невирішеними і, як наслідок, неврегульованими декілька досить важливих та актуальних питань в галузі здобуття вищої освіти, зокрема:

1. Як трансформувати дипломи про здобуття вищої освіти радянського зразку на сучасний лад у відповідності до Закону України «Про вищу освіту», якщо, наприклад, особа, потенційний здобувач вищої освіти, виявить бажання продовжити навчання та отримати більш вагомий знання на основі існуючих здобутків.

2. Вирахування обсягу отриманих ЄКТС здобувачами вищої освіти, які вже мають дипломи «старого» зразку, що є необхідним у разі виявлення бажання продовження навчання.

Підсумовуючи викладене, на нашу думку, слід зазначити, що вирішення розглянутих вище питань вимагає розробки відповідної системи адміністративно-правових заходів, що має бути реалізована безпосередньо за участі вищих навчальних закладів як суб'єктів, що здійснюють освітню діяльність в Україні.

Список використаних джерел:

1. Про вищу освіту : закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // Офіційний вісник України. – 2014. – № 63. – Ст. 1728.

2. Про освіту : закон України від 23.05.1991 № 1060-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 34. – Ст. 451.

3. Про вищу освіту : закон України від 17.01.2002 № 2984-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 20. – Ст. 134.

Одержано 18.09.2014

УДК 343.163(477)

Оксана Сергіївна ОСАДЧА,

здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

**Методичне забезпечення застосування
прокурорами запобіжних заходів
у кримінальному провадженні**

За дослідженням, з метою усунення та запобігання порушенням положень кримінального процесуального законодавства, додержання і охорони прав та законних інтересів учасників кримінального провадження законодавець наділяє прокурора широкими владно-розпорядчими повноваженнями. Їх перелік чітко визначений у ст. 36 чинного КПК України. За своїм призначенням і змістом вони різні, але головне усі вони спрямовані на забезпечення успішної реалізації функцій прокурора, який здійснює прокурорський нагляд, або процесуальне керівництво. Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням є новелою чинного кримінального процесуального законодавства України і обумовлено насамперед метою забезпечення законності усіма

учасниками досудового розслідування і особливо з боку посадових осіб, які проводять досудове розслідування. Регламентація такої функції, крім чинного КПК України, визначена й наказом Генерального прокурора України від 19 грудня 2012 р. № 4гн «Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні» в якому зокрема зазначається, що усі прокурори задіяні у досудовій стадії кримінального провадження, іменуються «процесуальними керівниками досудового розслідування».

Такі повноваження прокурора є реалізацією в Україні Рекомендацій РЕС (2000)19 Комітету міністрів держав – членів Ради Європи з указаних питань [1, с. 23]. Наділення прокурора такою функцією, за визначенням В. М. Юрчишина, є об'єктивною закономірністю, що виникла на підставі міцної законодавчої бази, підтвердженої системним тлумаченням норм КПК України. Порядок реалізації цього права, його спрямованість і зміст свідчать що вони здійснюються як самостійна функція прокурора, що виконується ним у досудовій стадії процесу. Без неї не може бути виконано жодне із завдань досудового розслідування, однієї з ключових стадій кримінального процесу [2], що ми підтримуємо.

Досліджуючи такі повноваження прокурора, І. Гловюк надала визначення процесуального керівництва досудовим розслідуванням, під яким вона пропонує розуміти, що це є регламентована нормами кримінального процесуального законодавства цілеспрямована діяльність прокурора із організації ефективного та оперативного процесу розслідування для всебічного, повного і неупередженого дослідження обставин кримінального провадження, спрямування процесуальних дій та забезпечення дотримання вимог закону та прийнятті процесуальних рішень з метою досягнення завдань кримінального провадження та завдань з нагляду за додержанням законів при проведенні досудового розслідування шляхом прийняття процесуальних рішень та забезпечення їх виконання [3].

Належне виконання положень чинного КПК України, зокрема при обранні і застосуванні запобіжних заходів, залежить від правильної і ефективної взаємодії прокурора із слідчим і слідчим суддею на стадії досудового розслідування. Законодавець, передбачаючи механізм взаємодії, слідчого, прокурора та слідчого судді у кримінальному провадженні, за визначенням М. Бортуня, визначив не тільки права кожної зі сторін, але й обов'язки, недотримання яких призводить до певних правових наслідків (наприклад, відмови в задоволенні клопотання або оскарженні дій сторони тощо) [4], що ми підтримуємо. У ході проведення кримінального провадження прокурор не повинен виконувати функції слідчого, а лише здійснювати нагляд за розслідуванням

кримінального провадження у формі процесуального керівництва. Це означає, що прокурор або визначає процесуальні дії слідчого законними і погоджується з ними, або не визначає і відхиляє клопотання слідчого, визначає обсяг доказів достатніми для повідомлення особі про підозру, встановлює подальший хід розслідування, зокрема обрання певного виду запобіжного заходу. Слідчий, у свою чергу, обирає тактичні прийоми розслідування злочинів і погоджує їх із прокурором. Таким чином, створюється певний тандем слідчого і прокурора який повинен забезпечити розслідування кримінального провадження [4, с. 98].

Згідно з положеннями КПК України слідчий за погодженням із прокурором, а у відповідних випадках, винятково прокурор, залежно від процесуальної необхідності можуть звертатись до слідчого судді, зокрема з такими клопотаннями: клопотання слідчого про застосування запобіжного заходу у вигляді особистого зобов'язання; клопотання слідчого про застосування запобіжного заходу у вигляді особистої поруки; клопотання слідчого про застосування запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту; клопотання слідчого про продовження строку тримання особи під домашнім арештом; клопотання слідчого про застосування запобіжного заходу у вигляді застави; клопотання слідчого про звернення застави у дохід держави; клопотання слідчого про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою; клопотання про дозвіл на затримання з метою приводу підозрюваного для участі в розгляді клопотання про застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою; клопотання прокурора про продовження строку тримання під вартою; клопотання прокурора про зміну запобіжного заходу.

Рішення слідчого судді з цих та інших питань, згідно зі ст. 309 КПК України, можуть бути оскаржені прокурором у разі невиконання ним повноважень, окреслених в інформаційному листі Вищого спеціалізованого суду України від 5 квітня 2013 р. № 223-558/0/4-13 «Про деякі питання здійснення слідчим суддею суду першої інстанції судового контролю за додержанням прав і свобод та інтересів осіб під час застосування заходів забезпечення кримінального провадження».

В той же час окремі види запобіжного заходу, таких як особисте зобов'язання та особиста порука, на нашу думку, доцільно було б передати для вирішення прокурором, без звернення із клопотанням до слідчого судді, що потребує свого законодавчого закріплення. Це сприяло б більшій оперативності, ефективності і економії процесуальних коштів при проведенні кримінального провадження по нетяжких і по не особливо тяжких видах злочинів. Втім, підняті питання не є остаточними і

потребують окремого дослідження або наукового вивчення. Пропоную учасникам конференції взяти участь у обговоренні наданих пропозицій.

Список використаних джерел:

1. Статус органів публічного обвинувачення: міжнародні стандарти, зарубіжне законодавство і пропозиції щодо реформування в Україні / за заг. ред. О. А. Банчука. – Київ : Атіка, 2012. – 624 с.

2. Юрчишин В. М. Прокурор як керівник досудового розслідування / В. М. Юрчишин // Адвокат. – 2012. – № 7. – С. 26–30.

3. Гловюк І. Процесуальне керівництво прокурора досудовим розслідуванням, функціональна ідентифікація / І. Гловюк // Вісник прокуратури. – 2013. – № 12. – С. 75–88.

4. Бортун М. Взаємодія прокурора зі слідчим, слідчим суддею на стадії досудового розслідування / М. Бортун // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2013. – № 4. – С. 95–100.

Одержано 16.09.2014

УДК 342.95

Тетяна Анатоліївна ОСТАПЕНКО,

здобувач Запорізького національного університету

Підготовка представників самоврядних професій як суб'єктів правозахисної діяльності

Важливою характеристикою правозахисної діяльності завжди була і залишається ефективність та оперативність вирішення судових спорів. На сучасному етапі реформування адміністративного судочинства в нашій державі гостро постала проблема підвищення ефективності професійної підготовки представників самоврядних професій як суб'єктів правозахисної діяльності.

Водночас на законодавчому рівні відсутнє поняття «самоврядна професія», а діяльність представників таких професій в адміністративному судочинстві регламентується нормами Кодексу адміністративного судочинства України в недостатній мірі. Окремі законодавчі акти, на підставі яких представники самоврядних професій здійснюють професійні права та обов'язки, не враховують специфіки участі таких осіб в адміністративному судочинстві. У зв'язку з цим існує необхідність комплексного дослідження поняття та видів самоврядних професій, що в перспективі надасть можливість розробити конкретні пропозиції по удосконаленню вітчизняного законодавства в цій сфері.

На нашу думку, представники самоврядних професій (суб'єкти делегованих повноважень) – особи, які не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування, але надають публічні

послуги – аудитори, нотаріуси, оцінювачі, а також експерти, арбітражні керуючі під час виконання ними цих функцій тощо. Іншими словами, це суб'єкти публічних (невладних) повноважень, на яких у випадках, передбачених законом, покладається виконання деяких суспільно-державних обов'язків.

З метою визначення орієнтовного переліку самоврядних професій доцільно більш детально встановити учасників адміністративного судочинства. Як відомо, участь в адміністративному судочинстві приймають фізичні та юридичні особи. При цьому юридичні особи діють через своїх представників.

Для участі в адміністративному судочинстві фізичні особи мають володіти адміністративною процесуальною правосуб'єктністю. Відповідно до ч. 1, 2 ст. 48 КАС України, здатність мати процесуальні права та обов'язки в адміністративному судочинстві (адміністративна процесуальна правоздатність) визнається за громадянами України, іноземцями, особами без громадянства, органами державної влади, іншими державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування, їхніми посадовими і службовими особами, підприємствами, установами, організаціями (юридичними особами). Здатність особисто здійснювати свої адміністративні процесуальні права та обов'язки, у тому числі доручати ведення справи представникові (адміністративна процесуальна дієздатність), належить фізичним особам, які досягли повноліття і не визнані судом недеєздатними, а також фізичним особам до досягнення цього віку у справах з приводу публічно-правових відносин, у яких вони відповідно до законодавства можуть самостійно брати участь.

Особливість фізичних осіб – представників самоврядних професій – в адміністративному судочинстві полягає в поєднанні декількох правових статусів, а саме: адміністративної правосуб'єктності та спеціальної професійної правосуб'єктності, закріпленої відповідними нормативно-правовими актами. Наприклад, адвокати є носіями, крім адміністративної, власної правосуб'єктності, зміст якої міститься в нормах Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», згідно з ч. 1 ст. 2 якого адвокатура України – недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому цим Законом.

Іншою самоврядною професією виступає нотаріат. Згідно з ч. 1 ст. 1 Закону України «Про нотаріат», нотаріат в Україні – це система органів і посадових осіб, на які покладено обов'язок посвідчувати права, а також

факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії, передбачені цим Законом, з метою надання їм юридичної вірогідності. Професійне самоврядування нотаріусів здійснюється через Нотаріальну палату України та її органи. Нотаріальна палата України є організацією, яка здійснює професійне самоврядування у сфері нотаріату (ч. 2 ст. 16).

Отже, адвокати та нотаріуси є представниками самоврядних професій, що беруть участь в адміністративному судочинстві.

Щодо експертів, спеціалістів, перекладачів, то нормативно-правові акти, що регламентують їх діяльність, в тому числі в адміністративному процесі, не встановлюють для вказаних осіб принципів самоврядності. З іншого боку, самі по собі професії експерта, спеціаліста (незалежно від галузі знань), перекладача допускають можливість застосування самоврядності представниками таких професій. Проте, не всі спеціалісти, що надають публічні послуги, здійснюють свою діяльність на професійній основі. На нашу думку, надання публічних послуг є однією з основних ознак представників самоврядних професій, які приймають участь в адміністративному судочинстві.

Що стосується ролі представників самоврядних професій, то в рамках адміністративного судочинства законодавством чітко визначені всі учасники адміністративного процесу, зокрема, до них відносяться: 1) особи, які беруть участь у справі (сторони, треті особи, представники сторін та третіх осіб) (ч.1 ст.47 КАС України); 2) інші учасники адміністративного процесу (секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок, експерт, спеціаліст, перекладач) (ч.1 ст.62 КАС України). Представники самоврядних професій можуть виступати в адміністративному судочинстві в якості осіб, які беруть участь в справі, а також в якості інших учасників адміністративного процесу.

Враховуючи викладене, *ознаками* представників самоврядних професій, які беруть участь в адміністративному судочинстві, слід визнати такі: вони є фізичними особами, що володіють адміністративною правосуб'єктністю; наділені спеціальною професійною правосуб'єктністю (є носіями (суб'єктами) публічних (невладних) повноважень, на яких у випадках, передбачених законом, покладається виконання деяких суспільно-державних обов'язків); в адміністративному судочинстві виступають в якості осіб, які беруть участь у справі, а також в ролі осіб, які обслуговують адміністративне судочинство та сприяють розгляду справи; не є державними службовцями, посадовими особами місцевого самоврядування; надають публічні послуги; мають можливість самостійно вирішувати питання внутрішнього управління в рамках певної професії, що не заборонено законом.

Таким чином, під *представниками самоврядних професій в адміністративному судочинстві* пропонуємо розуміти фізичних осіб певних професій, які можуть самостійно вирішувати питання внутрішнього управління, мають адміністративну та спеціальну професійну правосуб'єктність, надають публічні послуги, не перебуваючи на державній службі та не займаючи посад в органах місцевого самоврядування, приймають участь в адміністративному судочинстві в якості осіб, які беруть участь у справі, а також в ролі осіб, які обслуговують адміністративне судочинство та сприяють розгляду справи.

Одержано 16.09.2014

УДК 378.14

Вікторія Олегівна ПАНКРАТОВА,

*старший викладач кафедри юридичних дисциплін Сумської філії
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Методика викладання теорії держави і права

У забезпеченні якості навчання та виховання студентів, підготовки в кінцевому підсумку фахівця багато залежить від того, як організований освітній процес, як він оснащений матеріально-технічно, інформаційно-технологічно, навчально-методично; який потенціал професорсько-викладацького складу.

Грамотне і продумане навчально-методичне забезпечення процесу викладання є важливим компонентом успішного вивчення будь-якої навчальної дисципліни на юридичному факультеті, і, безумовно, сказане повною мірою відноситься й до теорії держави і права.

Теорія держави і права як навчальна дисципліна відрізняється від інших юридичних дисциплін наступним. Основне призначення теорії держави і права полягає, по-перше, у формуванні в студентів здатності до теоретичного аналізу державно-правових явищ, по-друге, в умінні формулювати точні визначення та поняття, по-третє, в прищепленні навичок використання державноправових конструкцій і теоретичних моделей для більш точної інтерпретації та узагальнення фактів.

У системі професійно-правової освіти теорія держави і права займає особливе місце як базова фундаментальна наука. У межах теорії держави і права вивчаються основні державно-правові поняття і категорії юриспруденції, якими користуються при викладанні галузевих дисциплін (цивільне право, кримінальне право, адміністративне право тощо). Цим визначається провідна методологічна роль теорії держави і права по відношенню до історико-правових, галузевих та інших юридичних

дисциплін. Тому для підвищення ефективності процесу навчання викладачеві теорії держави і права дуже важливо використовувати можливості міжпредметних зв'язків теорії держави і права з іншими дисциплінами.

Держава і право, виникли як наслідок саморозвитку і самоорганізації суспільства, вони є об'єктом підвищеного інтересу з практичної точки зору. Теорія завжди є передумовою виникнення практики, а практика – завжди збагачує теорію. Тому, при викладанні теорії держави та права необхідно включати в процес занять матеріал з практичної юридичної діяльності, орієнтувати студентів на теоретичне осмислення питань державно-юридичної практики. Однією з наочних форм є проведення екскурсій до органів державної влади. Наприклад, у студентів викликає масу позитивних вражень екскурсія до Верховної Ради України, яка щорічно проводиться Сумською філією ХНУВС. Під час екскурсії у студентів формується наочне уявлення про склад, повноваження, порядок роботи даного органу. Також доречним при вивченні теми «Механізм та апарат держави» є відвідання суду. Хоча студенти ще незнайомі з процесуальною стороною діяльності судової влади, їм цікаво дізнатися про порядок роботи суду, його склад, вимоги до судів тощо.

Однією з функцій теорії держави і права є вироблення основних термінів і понять, які використовують не тільки всі галузі юридичної науки, а також ними оперує правотворча та правозастосовча практика. Отже, при викладанні даної навчальної дисципліни найважливішим завданням є формування у студентів понятійного і категоріального апарату юриспруденції.

Ця особливість предмета теорії держави і права повинна бути неодмінно врахована викладачем. Тому доречно, щоб кожен студент мав зошит, у який би заносив терміни. Даний словник стане в пригоді студенту при вивченні й галузевих дисциплін. Для кращого засвоєння термінів, як форму контролю можна використати проведення диктантів (контрольних робіт, усних опитувань) по знанню термінів.

Для закріплення теоретичних знань, активізації мислення доцільні жваві дискусії з відповідних тем курсу. Зібрати якомога більше ідей щодо певної проблеми від усіх учасників групи можна за допомогою «мозкового штурму». З метою оволодіння навичок ділового спілкування на заняттях можна проводити рольові ігри та програвати рольові ситуації. Це дозволяє студентам моделювати формувальні ситуації, «приміряти» на себе певні ролі. У цьому випадку викладач фіксує та узагальнює судження усіх членів групи. Так, при закріпленні теми «Законотворчий процес», студенти обирають для себе певні ролі (депутата, спікера

тощо). Після гри відбувається обмін враженнями, емоціями, аналізуються «слабкі» місця.

Крім того, при викладанні теорії держави і права, досить важливо звернути увагу на такий методичний принцип – як діалогізм повідомлення матеріалу студентам з відповідних тем. Цей принцип обумовлює обов'язковість поваги до точки зору, позиції будь-якого учасника занять по курсу. Разом з тим доцільно перешкоджати перетворенню занять в мітинги, в ході яких в усній формі виражаються політичні пристрасті, уподобання, активні наміри.

Таким чином, важливо поєднувати різні методики при викладанні теорії держави та права, що забезпечить перехід від простої репродукції знань до їх глибокого осмислення, творчого використання й змінить статус студента, який перетворюється із пасивного слухача у активного здобувача своїх знань.

Одержано 10.09.2014

УДК 371.3

Оксана Олександрівна ПАНОВА,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри адміністративної діяльності ОВС

факультету з підготовки фахівців для підрозділів міліції

громадської безпеки та кримінальної міліції у справах дітей

Харківського національного університету внутрішніх справ

Щодо принципів формування і реалізації наукового світогляду курсантів у навчально-виховному процесі ВНЗ МВС України

Для підвищення ефективності формування і реалізації наукового світогляду курсантів у навчально-виховному процесі ВНЗ МВС України необхідно спиратися на певні принципи.

Принцип пріоритетності світоглядної дії в ході навчання курсантів означає світоглядну насиченість освітнього процесу (особливо його правову складову) у ВНЗ МВС України. Під такою насиченістю освітнього процесу розуміється, по-перше, сам навчальний процес, направлений на глибоке вивчення всього комплексу гуманітарних і, особливо, професійно орієнтованих дисциплін; по-друге, проведення факультативних і додаткових занять, які сприяють формуванню основних елементів наукового світогляду (наприклад: наукові гуртки).

Опанування світоглядних знань відбувається в ході вивчення блоку соціально-гуманітарних дисциплін. Головна мета їх вивчення – засвоєння

знань, розвиток мислення курсантів, формування у них переконань, ідеалів, принципів, цінностей, що базуються на науковому розумінні природи і суспільства. При цьому, аналіз змісту навчальних програм, при вивченні багатьох гуманітарних дисциплін у ВНЗ МВС України доцільно ширше використовувати приклади з практики правоохоронної діяльності для того, щоб глибше розкрити навчальні питання, а деколи і цілі теми, пов'язавши їх з майбутньою роботою в правоохоронній сфері.

Принцип світогляду виховання означає посилення світоглядної спрямованості всієї системи виховної роботи у ВНЗ МВС України з упором на її правовий аспект. Для цього службова діяльність, навчально-виховний процес у ВНЗ МВС України мають бути організовані в строгій відповідності з нормами права і документами, що регламентують виховну роботу: наказами МВС України, положеннями про організацію навчального процесу, про кураторів навчальних груп та ін. Крім того, в зручних для огляду місцях має бути розміщена інформація, що містить виписки з основних нормативних правових актів, що регулюють правовідносини, пов'язані з проходженням служби, забезпеченням соціального захисту співробітників правоохоронних органів, порядком організації службової діяльності, її безпеки та ін. В цьому ракурсі показовим є створений на базі Харківського національного університету внутрішніх справ «навчальний райвідділ».

Комунікаційно-конструктивний принцип полягає в умінні конструктивно впливати, продуктивно спілкуватися, в цілому удосконалювати систему управління процесом формування наукового світогляду курсантів.

Завдання по формуванню наукового світогляду курсантів вирішуються в рамках єдиного плану навчально-виховної роботи у ВНЗ на період навчання. Питання світоглядного навчання і виховання є складовою частиною загального плану. Керівництво цією роботою покладене на керівника ВНЗ МВС України, а безпосередня організація – на його заступників з навчально-наукової роботи, по роботі з особовим складом, яким підпорядковані відповідні відділи і служби. Як показує практика, існуюча система управління навчально-виховним процесом у ВНЗ МВС України не повною мірою справляється з вирішенням нових завдань по навчанню і вихованню курсантів, у тому числі по формуванню їх наукового світогляду виходячи з сучасних вимог. Для поліпшення ситуації були розроблені і прийняті Положення з організації професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України [1], Правила поведінки та професійної етики осіб рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ України [2] та ін.

Формування наукового світогляду курсантів відбувається шляхом засвоєння і придбання ними від командирів і професорсько-викладацького

складу ВНЗ в ході навчання і виховання світоглядних знань, орієнтацій, поглядів, ідеалів. У зв'язку з цим велике значення має принцип світоглядної ідентифікації, що означає досягнення певного рівня світоглядної зрілості керівним і професорсько-викладацьким складом ВНЗ МВС України.

Коли командир або викладач передає інформацію через призму свого сприйняття, свого особистого досвіду, свого ціннісного відношення до неї, у курсантів він моделює те або інше відношення до цієї інформації, формує певне світобачення. Підвищення світоглядного рівня професорсько-викладацького складу може здійснюватися по наступних напрямках: навчання в очній і заочній ад'юнктурі і докторантурі; здобування додаткової освіти у вузах інших відомств і на курсах підвищення кваліфікації; участь в наукових конференціях, семінарах і навчально-методичних зборах і тому подібне. Цьому сприяють самостійна робота офіцерів по вдосконаленню своєї професійної майстерності, навиків і умінь, проведення атестацій (при висуненні офіцера на вищестоящу посаду і т. п.), перевірка знань в ході державно-правової і службово-бойової підготовки та інші заходи.

Важливу роль в підвищенні світоглядної зрілості професорсько-викладацького і командного складу ВНЗ МВС України грає їх участь в спільних заходах з органами внутрішніх справ та іншими правоохоронними органами (судом, прокуратурою). Виходячи з цього можна вивести наступний принцип – єдність теорії і практики в організації навчально-виховного процесу, в результаті якого істотно підвищується якість роботи по формуванню наукового світогляду курсантів.

Таким чином, в цілях реалізації якісної підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів для органів внутрішніх справ в плані забезпечення зв'язку навчального процесу з практичною діяльністю освітньої установи МВС України і правоохоронні органи повинні проводити спільні заходи, що мають світоглядне значення (повчальні семінари, круглі столи з метою вивчення нових підходів до правоохоронної діяльності, навчання новим методам роботи); залучати фахівців-практиків, у тому числі керівників підрозділів і служб ОВС, для ведення занять; розробляти тематику курсових і дипломних робіт з врахуванням потреб правоохоронної системи; забезпечувати навчальний процес ВНЗ МВС України зразками бланків процесуальних документів, наочними посібниками, криміналістичними об'єктами; опрацьовувати питання організації практик і стажувань курсантів і слухачів в правоохоронних органах; систематично залучати курсантів для забезпечення охорони громадського порядку при проведенні культурно-масових і спортивних заходів, підтримка правопорядку в громадських місцях і тому подібне.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення з організації професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України : наказ МВС України від 13.04.2012 № 318 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 38. – Ст. 1430.

2. Про затвердження Правила поведінки та професійної етики осіб рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ України : наказ МВС України від 22.02.2012 № 155 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 36. – Ст. 1357.

Одержано 11.09.2014

УДК 343.121(477)

Сергій Анатолійович ПАРШАК,

ад'юнкт Харківського національного університету внутрішніх справ

**Забезпечення прав учасників кримінального
провадження у контексті викладання
кримінально-правових дисциплін**

Механізм забезпечення прав людини можна розглядати як явище правової системи, що включає в себе певні підсистеми, елементи, складові конструкції. Тому для розуміння сутності механізму забезпечення прав учасників кримінального провадження необхідно розкрити зміст його форм і, відповідно до цього, сформулювати комплексне розуміння даного механізму. Необхідність дослідження даного питання полягає у тому, що кожна форма механізму забезпечення прав і свобод особи спрямована на досягнення власної цілі та завдання. Тому лише при сукупному аналізі форм забезпечення можна зрозуміти внутрішню побудову механізму забезпечення прав, та, відповідно, його функціональне призначення.

У правовій науці немає єдиного розуміння щодо форм забезпечення прав особи. Вчені у механізмі забезпечення прав людини виділяють різні його форми, такі як «гарантування», «заохочення», «захист», «охорона», «реалізація», «здійснення», «дотримання», «юридична допомога», «визнання», «відновлення», «імплементация», «закріплення» тощо. Разом з тим, вважаємо висловити власну точку зору на дане питання. На нашу думку, механізм забезпечення прав учасника кримінального провадження включає такі форми:

- 1) створення умов для належної реалізації особою своїх прав;
- 2) охорону прав;
- 3) захист прав.

Виділення у механізмі забезпечення прав людини трьох самостійних форм обумовлено наявністю різних цілей, що реалізуються під час здійснення прав людини, і, відповідно, використанням різних засобів для досягнення цієї мети. Враховуючи те, що кожна форма механізму забезпечення прав і свобод особи спрямована на досягнення власної цілі, слід надати більш широке тлумачення кожної з зазначених форм. Це необхідно для системного розуміння цільової направленості механізму забезпечення прав учасника кримінального провадження.

Першою формою механізму забезпечення прав учасника кримінального провадження є створення умов для належної реалізації особою своїх прав. Необхідно наголосити, що сутність створення умов для реалізації прав суттєво відрізняється від самого процесу реалізації. Якщо реалізацію прав у широкому значенні можна визначити як процес здійснення особою своїх прав, то створення умов для реалізації прав – це процес, що здійснюється посадовими особами або державними органами з метою допомоги особі у їх реалізації.

Другою формою механізму забезпечення прав учасника кримінального провадження, на нашу думку, є охорона прав особи. Як визначено у ст. 2 КПК України, одним з основних завдань кримінального провадження є охорона прав, свобод та законних інтересів його учасників.

Третьою формою механізму забезпечення прав учасника кримінального провадження є захист прав особи. Поняття «захист прав людини» стає однією з найбільш поширених юридичних конструкцій не тільки в сучасному українському законодавстві, але і в науковій літературі як теоретичного, так і галузевого характеру. Це обумовлено, перш за все, розвитком і поглибленням правозахисної спрямованості самого законодавства і практики його застосування.

Слід визнати, що правові категорії «охорона прав» та «захист прав» дійсно близькі за значенням. Крім того, у правоохоронній діяльності держави ці поняття тісно переплетені. Разом з тим, вважаємо, що дані категорії слід розрізняти та розглядати окремо. Поняття «охорона прав» та «захист прав» слід розмежовувати, оскільки вони направлені на досягнення різних цілей та відрізняються способами використання. Охорона прав і свобод людини спрямована на попередження та недопущення порушень прав і свобод кожного учасника кримінального провадження. Захист прав здійснюється при порушенні прав, погрозі порушення, або при перешкоді їх здійсненню.

Вказане означає, що неможна ототожнювати ці різнопланові категорії, оскільки «охорона прав» в юридичному сенсі означає статичний

стан норм права, що спрямований безпосередньо на попередження порушень прав учасників кримінального провадження. Порушення цих прав веде до динамічного стану реалізації права на захист. Тобто, до захисту прав громадяни вимушені звертатися лише тоді, коли порушені їх права чи інтереси, що охороняються законом.

Отже, будь-які згадки про захист прав людини неодмінно припускають відповідний контекст: порушення, применшення, обмеження цих прав. Захист, зрозуміло, являє собою ту чи іншу форму протистояння цим процесам. Таким чином, захист прав людини слід відрізнити, з одного боку, від простої реалізації прав людини шляхом їх використання, з іншого боку – від діяльності компетентних органів щодо нормативно-правового (законодавчого або підзаконного) закріпленню самого змісту прав людини, а також допоміжних механізмів їх реалізації.

Вважаємо, що захист прав людини являє собою реагування на конкретні загрози та обмеження. Необхідно уточнити характер цих загроз, зокрема, якими вони можуть бути – реальними чи потенційними. У першому випадку захист прав людини – це діяльність, яка може починатися лише після того, як фактично відбулося порушення; у другому випадку – допускається можливість превентивного захисту.

З урахуванням вищевикладеного зазначимо, що захист прав учасників кримінального провадження – це діяльність, яка полягає у недопущенні порушень прав особи (у разі погрози порушення прав чи при перешкоді їх здійсненню), або у формі відновлення порушених прав, що направлена на повну реабілітацію прав особи, відшкодування їй завданої шкоди, а також притягнення винної особи до юридичної відповідальності.

Отже, вважаємо, що ефективність діяльності держави у сфері кримінального судочинства полягає у тому, що вона не тільки проголошує права людини, а й забезпечує необхідним механізмом їх реального здійснення. Цей механізм охоплює процес, починаючи з моменту створення умов для належної реалізації особою своїх прав, після трансформується в охорону прав кожного учасника кримінального провадження, та у разі порушення, або погрозу порушення даних прав – у захист прав. Механізм забезпечення прав учасників кримінального провадження слід розглядати як динамічну систему правових засобів, що реалізуються завдяки діяльності державних органів, посадових осіб, які здійснюють кримінальне судочинство, або залучаються до нього. Саме завдяки даній діяльності відбувається реалізація, охорона та захист прав учасників кримінального провадження.

Одержано 16.09.2014

УДК 351.74:378

Ігор Іванович ПАМПУРА,

*провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
психологічного забезпечення діяльності органів внутрішніх справ
Державного науково-дослідного інституту МВС України*

Професійна компетентність як складова діяльності працівників органів внутрішніх справ

Необхідність розбудови демократичної, правової держави вимагає реалізації в органах внутрішніх справ якісно нової кадрової політики. Проте, на жаль, це ускладнюється тим, що проведення відповідного реформування доводиться здійснювати у несприятливих умовах, коли реалії сучасного життя призводять до різкого збільшення навантаження на особовий склад органів внутрішніх справ.

Очевидним є той факт, що успіх приходить до тих фахівців, які мають певний рівень професійної компетентності, володіють широким обсягом правових знань, високим інтелектом. А недостатній рівень компетентності працівника органів внутрішніх справ, навпаки стає підґрунтям для грубого порушення ним закону, неякісного розкриття злочинів, що детермінується небажанням і невмінням кваліфіковано виконувати свої професійні функції та протистояти криміногенній ситуації.

Розглядаючи поняття професійної компетентності, хотілося б зазначити, що більшість авторів підходять до його розуміння з позицій системного підходу і характеризують професійну компетентність як певну систему, що інтегрує знання, уміння, навички, професійно важливі якості особистості та забезпечує виконання особистих професійних зобов'язань [1]. Також заслуговує на увагу концепція «інтегрованого розвитку компетентності», розроблена шведськими й американськими вченими. Розвиток компетентності спеціаліста вони пов'язують з інтеграцією інтелектуальних, моральних, соціальних, естетичних, політичних аспектів знань і вмінь. Професійна компетентність у контексті зазначеної концепції повинна складатися із знань та вмінь у різнобічних сферах життєдіяльності людини, що надасть можливість перевести діяльність на творчий рівень [2].

Зупиняючись на питанні формування фахової компетентності, необхідно зазначити, що відповідний процес повинен мати мету, засоби її досягнення й результат і підпорядковуватися всім законам, які стосуються навчання, тобто наявності всіх його компонентів: цільового, стимулююче-мотиваційного, змістовного, операційно-дійового (форми, методи), контрольного-регулюючого й оцінювально-результативного.

При плануванні етапності процесу формування фахової компетентності потрібно визначити цілі й проміжні результати, змістовне наповнення та засоби забезпечення кожного етапу роботи.

На початкових стадіях професійного становлення особистості компетентність може проявлятися в наявності теоретичних знань, здатності орієнтуватися в певній галузі знань або в декількох галузях. Так, людина може мати енциклопедичні знання в області теорії, але при цьому достатньою мірою не володіти практичними навичками. Однак поступово, в процесі самостійного та свідомого виконання конкретної професійної діяльності компетентність все більше поєднується з професійно важливими якостями особистості та перетворюється на професійну компетентність. Професійна компетентність особистості, своєю чергою, реалізується завдяки наявності певних індивідуально-психологічних якостей, що визначаються як професійно важливі для виконання певних видів професійної діяльності та які необхідно діагностувати в процесі професійного відбору, а потім розвивати і закріплювати в процесі фахового навчання та практичного вирішення професійних завдань [3].

До спеціальних властивостей професійної компетентності працівників органів внутрішніх справ можна віднести такі якості: стійкий мотивований інтерес до професії, здатність до навчання, сприйняття та переробки інформації, широкий кругозір, ерудицію, постійну самоосвіту, прагнення досягти успіху в професійній сфері, готовність протистояти реальним і уявним загрозам у особистісному та діяльнісному аспектах. При цьому виняткової значущості набувають такі якості особистості, як терплячість і скрупульозність, організованість і чіткість. Також дуже важливою є адекватна самооцінка, тобто реальна оцінка власних можливостей і здібностей.

Крім того, працівник органів внутрішніх справ повинен уміти аналізувати не тільки свої успіхи, але й прорахунки. З одного боку, він має бути рішучим і вміти наполягти на своєму, переконати в правильності своєї позиції. З іншого боку, для користі справи, йому необхідні такі якості як гнучкість, пластичність, толерантність, уміння визнати свою неправоту й шукати компромісне рішення відповідно до закону.

Ще одним важливим моментом є те, що будь-яка професія, а особливо правоохоронна діяльність, поєднує в собі певні комплекси різноманітних знань, які повинні включати засвоєння працівниками основних базових понять і навичок, що дозволять успішно опановувати нові форми і методи роботи, орієнтуватися в інноваційних технологіях та спеціальному обладнанні. Все це значно розвиває здібності до творчості,

забезпечує професійну мобільність, конкурентоздатність та стимулює становлення професійної компетенції.

На сьогодні органам внутрішніх справ доводиться працювати в складній криміногенній обстановці, що характеризується, насамперед, зростанням ступеня суспільної небезпеки злочинних зазіхань, посиленням агресивності та жорстокості злочинів, активізацією протидії силам охорони правопорядку. Зазначене ускладнює відбір та виховання кадрів за сучасних умов і пред'являє до працівників органів внутрішніх справ вимоги щодо наявності у них не тільки якісної професійної підготовки, але й ґрунтовної гуманітарної підготовки та розвитку високої психологічної культури.

Список використаних джерел:

1. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О. В. Овчарук. – Київ : К.І.С., 2004. – 112 с.

2. Чаплук М. Сучасні тенденції формування професійної компетентності майбутніх педагогів [Електронний ресурс] / М. Чаплук, С. Котова // Современные вопросы мировой науки – 2010 : материалы конф. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/4_SWMN_2010/Pedagogica/58932.doc.htm.

3. Первутинский В. Г. Современные подходы к развитию профессиональной компетентности студентов : монография [Електронний ресурс] / В. Г. Первутинский. – Режим доступу: <http://akmeo.rus.net./index.php?id=119>.

Одержано 16.09.2014

УДК 371.31

Олена Яковлівна ПАНТЕЛЄВА,

викладач кафедри іноземних мов № 2

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Сумісна праця у дистанційному вивченні іноземної мови для спеціальних цілей

Активна участь студентів є ключовим фактором у сумісному процесі дистанційного вивчення іноземної мови для спеціальних цілей.

Сумісне навчання полягає у сумісній праці з метою реалізації наданого завдання. Звідси важливість активної участі учнів у просторі віртуальної спільноти.

Саме тому викладач повинен спонукати своїх учнів до все більш активної участі у запропонованих видах сумісної діяльності. Він повинен враховувати їхню участь до самого фінального оцінювання результатів їхньої праці. Ця участь може мати різні форми: ознайомлення з темою навчальної підготовки, можливість висловлення щодо робіт інших учнів,

звернення за допомогою до своїх колег-учнів, реалізація наданої сумісної діяльності під час роботи з іншими учнями. Насправді, участь у роботі може бути як добровільною так і вимушеною. Наше основне завдання – виступати за добровільну активну участь учнів саме у дистанційному навчанні. Таким чином, учні повинні бути переконані у користі підготовки, яку вони планують реалізувати.

Перше місце у цьому процесі, звичайно, належить наявності мотивації учнів. Знаходячись наодинці перед комп'ютером, учень повинен бути дуже мотивованим у навчанні. Саме на викладачі лежить функція виявлення мотивації своїх учнів. Ставлячи акценти на різних перевагах сумісного дистанційного вивчення іноземної мови для спеціальних цілей. Одним з факторів підвищення мотивації є публікація в віртуальному просторі робіт студентів.

Пожвавлення активності групи є дуже важливим завданням викладача. Це поживавлення може приймати різні форми: підготовка ресурсів, формування груп, запропонування інформаційних ресурсів, заохочення учнів щодо участі у різних видах діяльності, керівництво їхніми роботами. Серед видів втручання викладача у роботу учнів розрізняють наступні: педагогічні, соціально-технічні й керівничі; інтелектуальні, соціальні та організаційні; ролі директора, тренера, помічника та розподільника робіт; участь у злитті та підвищенні продуктивності групи.

З самого початку навчання викладач повинен надавати особливу увагу об'єднанню навчальної групи, учасники якої зможуть продуктивно працювати разом. Щоб реалізувати це об'єднання, викладач повинен сприяти встановленню міжособистісних зв'язків всередині групи.

Для цього можна приділити певний час для представлення кожного члена групи: ім'я, прізвище, вік, професія, дозволя.

Чим більш об'єднаною та гомогенною є група, тим більш продуктивною у реалізації запропонованих видах діяльності вона є. Треба відмітити, що об'єднання групи сприяє активній участі учнів у роботі та їхній зацікавленості у успіхах групи.

Добра підготовка до співпраці також є дуже важливим фактором успіху. Не завжди викладач та учні з самого початку здатні працювати у режимі сумісного навчання. Викладачі звикли надавати лекції, а учні – їх слухати, роблячи нотатки. Звідси виникає необхідність готувати викладачів та учнів до сумісної діяльності. Існує певна кількість критеріїв, що дозволяють забезпечити результативну працю при дистанційній формі навчання.

До цих критеріїв належать концепції та технічні прийоми, пов'язані з технологіями, що використовують викладачі; планування та формування

оточення та досвіду навчання, що базуються на цих технологіях; опанування стратегіями та видами процедур оцінювання; продуктивність професійної практики; розуміння людських, правових, етичних та соціальних аспектів нових технологій.

Щодо учнів, то вони повинні готуватися до сумісного навчання з самого його початку. Викладач може передбачити види діяльності, що заохочують до співпраці.

Наприклад, учні можуть обговорювати предмет навчання, що запропонований викладачем: кожен учень висловлює свою точку зору, пропонує свої ідеї, розповідає своїм колегам про свій досвід, тощо.

Одержано 19.09.2014

УДК 340+37.06

Марина Віталіївна ПАШКОВСЬКА,

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем громадської безпеки
навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів
міліції громадської безпеки та національної гвардії України
Національної академії внутрішніх справ*

Практична складова навчального процесу: досвід юридичної клініки Національної академії внутрішніх справ

З метою створення належних умов для набуття громадянами необхідного обсягу правових знань та навичок у їх застосуванні, надання безоплатної правової допомоги особам, які потребують соціального захисту та підтримки, а також отримання курсантами старших курсів НАВС практичних навичок правоохоронця-юриста у НАВС було створено юридичні клініки. Діяльність яких регламентується законами України «Про вищу освіту», «Про безоплатну правову допомогу», указом Президента України від 18.10.2001 № 992 «Про Національну програму правової освіти населення», наказом МОН України 03.08.2006 № 592 «Про затвердження Типового положення про юридичну клініку вищого навчального закладу України», реалізуючи рекомендації Всеукраїнської міжвідомчої координаційно-методичної ради з правової освіти населення.

На особливу увагу заслуговує діяльність юридичної клініки навчально-наукового інституту підготовки фахівців підрозділів міліції громадської безпеки та Національної гвардії України, яка виникла за ініціативи прогресивних курсантів, студентів і молодих викладачів інституту

та почала свою роботу з 1999 року на громадських засадах. Нині вона підпорядкована науковій лабораторії з проблем громадської безпеки.

До складу юридичної клініки входять переважно курсанти старших курсів. Для якісної організації та координації діяльності юридичної клініки, починаючи з моменту її створення, залучаються науково-педагогічні працівники інституту. Ректоратом, для надання допомоги при вирішенні конкретних юридичних справ, було закріплено за юридичною клінікою досвідчених викладачів провідних кафедр навчального закладу, які забезпечують належне консультування та якісний контроль за роботою курсантів.

Окрім цього, діяльність юридичної клініки безпосередньо пов'язана із співробітництвом з вищими навчальними закладами, що здійснюють підготовку фахівців-юристів, органами юстиції, державної влади і місцевого самоврядування, судовими, правоохоронними органами та іншими установами і організаціями.

Для обміну досвідом члени юридичної клініки постійно взаємодіють з:

- практичними підрозділами за напрямом діяльності патрульної служби міліції, організації охорони громадського порядку;
- Міністерством юстиції України (Координаційним центром з надання правової допомоги, Управлінням координації правової роботи та правової освіти, Головним управлінням юстиції у м. Києві);
- Асоціацією юридичних клінік України;
- Громадською організацією «Київський правозахисний альянс»;
- ОБСЄ;
- Міжнародним благодійним фондом «Відродження»;
- Благодійним фондом «Всеукраїнська рада захисту прав та безпеки пацієнтів»;
- Всеукраїнською правозахисною коаліцією «Правова країна» проект USAID та ін.

З метою набуття та вдосконалення професійних навичок та вмінь курсантів, які є її учасниками, вони мають можливість поєднувати навчання та практику без відриву від занять, шляхом надання безоплатної юридичної допомоги та правової інформації малозабезпеченим верствам населення, посилюючи практичну підготовку майбутніх правоохоронців на благо суспільства.

За 14 років своєї діяльності юридична клініка підготувала близько 320 кваліфікованих юристів. Щорічно надається близько 200-300 юридичних консультацій (за 14 років надано понад 3000). За час діяльності юридичної клініки проведено понад 500 правопросвітніх занять для молоді, учасниками таких занять були понад 10000 молодих громадян.

Розроблено і проведено близько 40 всеукраїнських та міжвузівських тренінгів. Щорічно учасники юридичної клініки беруть участь у близько 30 конференціях, семінарах та тренінгах, публікуються 5-10 статей курсантів та студентів юридичної клініки (докладніше див. тут: <http://www.naiu.kiev.ua/nadannya-pravovoyi-dopomogi/jur-klinika-nnipfpmgbvv-navs/formi-ta-napryami-raboti.html>).

Членами юридичної клініки традиційно проводяться правопросвітні заняття зі шкільною молоддю Дарницького району м. Києва. З метою профілактики та запобігання поширенню ксенофобських і расистських проявів, виховання толерантності, терпимості та доброзичливості, щотижня учасники юридичної клініки, відвідують шість навчальних закладів (загальноосвітні школи № 291, № 280, «Слов'янська» гімназія, гімназії «Діалог» та № 315, а також дитячий центр благодійного фонду «Карітас-Київ») та проводять заняття за тематикою навчального курсу «Практичне право: на попередження ксенофобії».

Отже, юридична клініка НАВС вирішує одне з ключових завдань діяльності правоохоронних органів, а саме – налагодження взаємоповаги та партнерських відносин міліції з населенням та інститутами громадянського суспільства.

Одержано 17.09.2014

УДК 378.14

Дмитро Валентинович ПАШНЄВ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри кримінального права та кримінології

факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства

Харківського національного університету внутрішніх справ

Забезпечення необхідного рівня підготовки фахівців для підрозділів боротьби з кіберзлочинністю

Процес становлення незалежної України як сильної європейської держави неможливий без забезпечення належного рівня боротьби з кіберзлочинністю як в її межах, так і на міжнародному рівні. На виконання цього завдання були підписані та ратифіковані міжнародні угоди, законодавчі акти та створені відповідні державні органи, зокрема, підрозділи по боротьбі з кіберзлочинністю Міністерства внутрішніх справ України. Органи внутрішніх справ повинні стати головною перешкодою для розповсюдження кіберзлочинності у нашій країні, а також ефективно

виконувати свою роль у зниженні кіберзлочинної загрози для інших країн з території України. Ефективне виконання такого завдання напряду залежить від рівня загальної та професійної підготовки фахівців підрозділів слідства, а також підрозділів боротьби з кіберзлочинністю.

Практичний досвід боротьби з кіберзлочинністю, головною складовою якої є розкриття та розслідування окремих комп'ютерних злочинів, показує, що основою її успіху є ефективний процес доказування, який в свою чергу складається зі збирання, дослідження, оцінки та використання доказів. В цьому процесі використовуються не тільки гласні можливості досудового слідства, але й негласні, в тому числі в ході оперативно-розшукової діяльності. Комп'ютерний носій потенційно криміналістично значущої інформації може бути виявлений і стати джерелом доказів при розслідуванні великої кількості злочинів. Невиявлення і неприйняття до уваги таких джерел може фатальним чином відобразитися на розслідуванні та результаті кримінального провадження. Але складність та швидкий розвиток комп'ютерних технологій вносять в цей процес масу складнощів, без адекватного вирішення яких неможливо досягти мети всебічного і повного дослідження всіх обставин події.

Попередження та протидія кіберзлочинності неефективні також і без використання можливостей комп'ютерних технологій, які повинні слугувати не тільки злочинцям, але й правоохоронцям. Зокрема, це стосується проведення ОРД та розслідування в мережі Інтернет негласними методами з використанням неможливості ідентифікації особи оперативного працівника, створення з метою конспірації сайтів підприємств, організацій, здійснення розвідувальних заходів з використанням пошукових комп'ютерних систем та доступних в мережі джерел інформації тощо.

Отже, боротьба з кіберзлочинністю за своєю суттю є діяльністю юридичною, але такою, що відбувається у специфічних сферах інформаційно-телекомунікаційних технологій, електронних платежів і господарської діяльності, інформаційної безпеки тощо.

Це вимагає наявності у фахівців, які готуються для відповідних підрозділів, як юридичних знань, так і знань в області комп'ютерних технологій. Відповідно до Переліків спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах [1; 2], це можуть бути в галузі правових знань напряду правознавство – для слідчих, та правоохоронна діяльність – для оперативних працівників, а в галузі «Системні науки та кібернетика» напряду «інформатика».

Отримання двох освіт за різними напярдами послідовно в умовах кадрового голоду в підрозділах, що протидіють кіберзлочинності, та дефіциту держбюджету є розкішшю як за часом, так і за розтратами.

Отже більш ефективним шляхом є паралельне отримання другої вищої освіти.

До певного часу підготовка фахівців за двома напрямками відбувалася в стінах Харківського національного університету внутрішніх справ на Факультеті управління та інформатики. Зокрема, курсанти двох груп отримували дипломи спеціаліста з правознавства та бакалавра інформаційних систем в менеджменті, а однієї – дипломи за тими ж напрямками, але відповідно іншими кваліфікаційними рівнями: бакалавром за першим і спеціалістом за другим.

Проте сьогодні така підготовка неможлива відповідно до законодавства, адже ст. 62 Закону «Про вищу освіту» [3] (далі – Закон) в п. 16 надає особам, які навчаються у вищих навчальних закладах, право навчання одночасно за декількома освітніми програмами, а також у декількох вищих навчальних закладах, лише за умови отримання тільки однієї вищої освіти за кожним ступенем за кошти державного (місцевого) бюджету.

Звичайно, таке навчання з оплатою другої вищої освіти для подальшої праці в державних правоохоронних органах навряд чи буде привабливим для абітурієнтів. З іншого боку, можна зрозуміти і державу, яка в сучасних умовах дефіциту державного бюджету і перетікання більш кваліфікованих кадрів із державних органів в приватний сектор, не бажає безкоштовно готувати фахівців з двома освітами, які однозначно будуть користуватися підвищеним попитом на ринку праці.

В пошуках виходу з цієї ситуації у відомчих ВНЗ в спеціальностях «Правознавство» та «Правоохоронна діяльність» з'явилися відповідні спеціалізації з протидії кіберзлочинності. Але слід зауважити, що спеціалізація, відповідно до Закону – складова спеціальності, що визначається вищим навчальним закладом та передбачає профільну спеціалізовану освітньо-професійну чи освітньо-наукову програму підготовки здобувачів вищої та післядипломної освіти (п. 20 ст. 1). Тобто розробляючи її слід залишатися в рамках спеціальності. Отже виникають сумніви у можливості в межах спеціалізації однієї спеціальності дати достатні знання в іншій спеціальності, яка навіть відноситься до іншої галузі знань.

Таким чином, з метою забезпечення необхідного рівня підготовки фахівців для підрозділів боротьби з кіберзлочинністю передбачити в Законі «Про вищу освіту» виключення для відомчих ВНЗ, що дозволяють готувати фахівців з вищою освітою за двома спеціальностями одночасно у разі обґрунтування такої необхідності. Це надасть можливість повноцінно використовувати для надання освіти такого рівня базу Харківського національного університету внутрішніх справ, в якому існує

вже перевірена роками потужна основа як для юридичної освіти, так і в галузі комп'ютерних технологій, а також досвід підготовки фахівців одночасно за двома спеціальностями. З іншого боку, слід забезпечити використання фахівців такого рівня на користь держави в сфері протидії кіберзлочинності шляхом встановлення відповідного до кваліфікації рівня оплати праці або розробки надійного юридичного механізму відпрацювання терміну, що відповідає вартості навчання, чи повернення цих коштів державі у разі звільнення з правоохоронних органів.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеціаліста і магістра : *постанова Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 № 787 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/787-2010-n>.*

2. Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра : *постанова Кабінету Міністрів України від 13.12.2006 № 1719 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1719-2006-n>.*

3. Про вищу освіту : *закон України від 1 лип. 2014 р. № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.*

Одержано 19.09.2014

УДК 159.9:371.13

Олена Володимирівна ПЕТЛЕНКО,

кандидат психологічних наук, доцент,

доцент кафедри психології та педагогіки

факультету з підготовки фахівців для підрозділів міліції

громадської безпеки та кримінальної міліції у справах дітей

Харківського національного університету внутрішніх справ

**Зміни когнітивних професійних установок
курсантів ВНЗ МВС України під час навчання**

Психологія відноситься до числа тих професій, у яких особистість фахівця має винятково важливе значення. Фактично в сучасних умовах питання психологічного забезпечення основних видів діяльності в межах правоохоронних органів залишаються без належної уваги. На сьогодні існують розбіжності в поглядах представників різноманітних спеціальностей в системі МВС, щодо необхідності та можливості використання психологічної науки в питаннях профілактики та розкриття злочинів. В процесі професійного співробітництва спеціаліста-психолога

з представниками різних підрозділів та відділень ОВС виникають принципово нові проблеми, визнані різними професійними позиціями спеціалістів по відношенню до значимих об'єктів сумісної діяльності. Крім того, існуюча система професійної підготовки психологів-практиків недостатньо приділяє уваги особистісному розвитку курсантів вищих навчальних закладів системи МВС і практично не розглядає самосвідомість курсантів як ресурсне джерело професійного формування і розвитку, хоча ця проблема вимагає активної участі і розробок. Важливим фактором формування особистості фахівця психолога ОВС є система навчання спеціаліста, яка б передбачала надання професійно-освітньої підготовки та розвиток необхідних особистісних якостей відповідно умовам діяльності. Дана робота присвячена дослідженню впливу практичних занять з психологічного консультування на самосвідомість курсантів, майбутніх психологів.

Для проведення дослідження було сформовано дві групи – експериментальну та контрольну, з двадцяти осіб кожна. До групи входили випробовувані – курсанти 1-го та 4-го курсів Харківського національного університету внутрішніх справ у віці від 17 до 21 року, що навчаються за спеціальністю «Психологія». Кількість дівчат в експериментальній групі склала 17 осіб, юнаків – 3. У контрольній групі – 18 дівчат і 2 хлопця. У групах виділяються і вимірюються досліджувані нами явища і цілеспрямовано змінюються шляхом впливу проведення практичних занять з психологічного консультування в експериментальній групі. По завершенні експерименту, а в контрольній групі після закінчення певного терміну, рівному часу проходження практичних занять, знову проводяться виміри, явищ, які нас цікавлять.

У дослідженні були використані наступні методи: тестування – тест двадцяти відповідей «Хто Я?», опитування щодо життєвих цілей та експеримент у вигляді практичних занять з психологічного консультування на основі тренінгових занять в рамках наукового гуртка при кафедрі психології та педагогіки факультету з підготовки фахівців для підрозділів міліції громадської безпеки та кримінальної міліції у справах дітей Харківського національного університету внутрішніх справ.

Для виявлення особистісних установок і соціальної ідентифікації піддослідних був проведений тест 20 відповідей «Хто Я». Необхідно відмітити, що усі досліджені нами курсанти позначали свою стать на самому початку списку, тобто ідентифікували себе як належаними до своєї статі. Це говорить про сформованість позитивної статевої ідентичності, певне різноманіття ролевої поведінки, прийнятті своєї привабливості як представника статі, та дозволяє робити сприятливий прогноз відносно успішності встановлення і підтримки партнерських взаємовідносин.

В цілому по експериментальній групі можна зробити висновок, що особистісні установки піддослідних потрапляють під категорію С (46,7 %), що включає суб'єктивні визначення, які тим не менш пов'язані з соціально релевантними характеристиками поведінки. Рефлексія піддослідних спрямована на конкретні статусні та рольові позиції, які вони займають або могли б займати в групі і в суспільстві в цілому, про що свідчить тенденція до збільшення відповідей типу В (ставлення до себе як до об'єкта соціального світу) (від 26,7 % до 33,3%). Такі зміни доводять підвищення соціалізованої форми поведінки курсантів експериментальної групи. На третьому місці залишилися відповіді типу А (сприйняття себе як об'єкта в часі та просторі, який не наділений характеристиками поведінки та відношення до інших) з незмінним результатом (13,3 %). Як до, так і після практичних занять виявилась найменша кількість вибору відповідей типу D (сприйняття себе, абстраговане від будь-якої конкретної соціальної ситуації та інших суб'єктів), що склала 6,7 %, що може свідчити про серйозне ставлення до тестування.

Отримані нами перші і повторні результати когнітивного самосприйняття контрольної групи за ранжуванням типів відповідей не відрізняється від даних експериментальної групи до проведення експерименту.

Таким чином, порівняльний аналіз когнітивного самосприйняття майбутніх психологів до і після їх участі у практичних заняттях з психологічного консультування показав, що результати тестування до участі в практичних заняттях в експериментальній групі після проходження тренінгу зазнали деяких змін. Стан випробовуваних після тренінгу дещо стабілізувався, виросла значимість сімейних відносин, що проявилось в таких відповідях, як: «брат», «дочка», «майбутня мама», «хрещеник», на відміну від контрольної групи, відповіді якої лишилися в тій самій позиції: «міліціонер», «подруга», «курсант». Також в експериментальній групі змінився і зміст відповідей, тобто соціальна роль стала самовизначатися через відповіді: «психолог», «спеціаліст», «помічник», «консультант». Тобто ми бачимо тенденцію зростання самосприйняття курсантами себе через усвідомлення своєї професії.

Для виявлення цільових орієнтацій випробовуваних їм було запропоновано завдання, в ході якого вони були повинні написати 10 життєвих цілей і проранжувати їх. В цілому по експериментальній групі можна говорити про достовірні зміни в цілях, що стосуються сім'ї, особистісному розвитку та прагнення щастя (актуальність зростає) та зниження значущості матеріальних благ. У контрольній групі випробовувані найбільше націлені на створення сім'ї, виховання дітей, турботу про близьких і на професійні цілі. Збільшилася значимість професійного самовизначення. Не актуальними виступають мети поліпшення або зміни

кола спілкування. Багато в чому, на результати тестування в контрольній групі вплинув факт тісного контакту з експериментальною групою та позбавлення їх цінностей участі у практичних заняттях.

Отже, досліджуючи особливості цільових орієнтацій майбутніх психологів ОВС під впливом практичних занять, слід зауважити, що у майбутніх психологів відбулась переоцінка цінностей. Простежується сприйняття себе, як психолога, професіонала, а не просто працівника міліції; має місце наукова діяльність, а не просто підвищення звання. Тобто ми бачимо тенденцію зростання у самосприйнятті курсантами через усвідомлення своєї професії. Також, після проходження практичних занять, помітно змінилось ставлення до сім'ї та сімейних цінностей, курсанти експериментальної групи вже більш підготовлені до сепарації, яка зумовлена життєвим циклом сім'ї.

Враховуючи те, що майбутній психолог-спеціаліст повинен мати не тільки фундаментальну теоретичну базу в обраному ним терапевтичному напрямку, але й вміти застосовувати ці знання на практиці, ми вважаємо за необхідним ввести факультативні курси навчання з психологічного консультування, де б курсанти змогли виступати у ролі консультантів з так званими «живими» клієнтами. Також, необхідно продовжувати роботу наукового гуртка кафедри психології та педагогіки та більш активно використовувати цей ресурс. На наш погляд, це має бути перспективним шляхом покращення якості вищої психологічної освіти ВНЗ МВС України.

Список використаних джерел:

1. Сибгатуллина И. Ф. Особенности формирования профессионального самосознания слушателей специального факультета переподготовки педагогов-психологов / Сибгатуллина И. Ф., Ахметшина Э. Н. // Психолого-педагогическое сопровождение образовательного процесса: теория и практика : регион. сб. науч. тр. – Вып. 3. – Казань, 2003. – С. 43–47.

Одержано 18.09.2014

УДК [351.743:378.141](477)

Юрій Ігорович ПЕТРЕНКО,

*случай магістратури факультету підготовки фахівців для підрозділів
слідства Харківського національного університету внутрішніх справ*

**Тенденції, особливості та удосконалення
нормативно-правового забезпечення
навчального процесу у ВНЗ системи МВС України**

Необхідність розвитку кадрового потенціалу органів системи Міністерства внутрішніх справ України, системи роботи з персоналом активізувала проблему удосконалення нормативно-правового забезпечення

професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу у вищих закладах освіти. Для якісного функціонування державної служби в цих органах необхідний високий ступінь розвитку правового регулювання підготовки майбутніх державних службовців органів внутрішніх справ, що створюють реальну можливість оптимізувати відповідний навчально-виховний процес підготовки високоякісного фахівця своєї справи.

Наповнення завдань та функцій органів внутрішніх справ соціальним змістом обумовлює необхідність перегляду, подальшого удосконалення нормативно-правового забезпечення організації змісту навчального процесу у відомчих закладах освіти. Сьогодні до загальних тенденцій нормативно-правового забезпечення навчально-виховного процесу, здійснюваного у відомчих закладах освіти, слід віднести наступне. По-перше, відбувається його радикальна якісна новелізація, спостерігається інтенсивність як загальної, так і відомчої правотворчості, тобто зростання кількості нормативно-правових актів у сфері організації та функціонування досліджуваної складової національної правоохоронної системи. По-друге, триває урізноманітнення форм (джерел) правотворчості. Найважливіші питання побудови, організації та функціонування органів системи Міністерства внутрішніх справ України, відомчої освіти та діяльності їх особового складу регулюються найрізноманітнішими за юридичними силою і формою нормативно-правовими актами: Конституція України, закони, укази, постанови, положення, розпорядження, інструкції, накази, рішення різних загальних і соціальних об'єктів правотворчості. По-третє, зменшення рівня формалізованості нормативно-правового забезпечення, ступеня визначеності і його норм, що до них відносин, які можуть бути вирішеними на місцях безпосередніми учасниками службово-трудова чи навчально-виховних відносин.

Відповідно до означених тенденцій доцільно визначити такі особливості даного різновиду нормативно-правового забезпечення:

Його міжгалузевий характер, оскільки воно містить норми різних галузей права. Найбільше значення в ньому мають норми адміністративного та трудового права. Разом з тим багатогранність самої освітнянської діяльності у відомчих закладах освіти Міністерства внутрішніх справ дає підстави включати до складу досліджуваного нормативно-правового забезпечення також норми цивільного, фінансового, кримінального, цивільно-процесуального та інших галузей права.

Другою особливістю нормативно правового забезпечення організації змісту навчального процесу у відомчих закладах освіти є множинність нормативних актів, що регулюють різноманітні аспекти і питання розглядуваного різновиду професійної підготовки особового складу для

органів, служб та підрозділів внутрішніх справ України. Привертає увагу незначна кількість законів у галузі даного нормативно-правового забезпечення. Недостатня кількість законів у цій сфері пояснюється, з одного боку, складною і повільною процедурою їх прийняття, а з іншого, тим, що навчально-виховні відносини надто рухомі та динамічні, а це вимагає внесення змін, спрямованих на вдосконалення навчально-виховної діяльності. Це забезпечується оперативним прийняттям підзаконних нормативних актів, у зв'язку з цим спостерігається перекіс даного нормативно-правового забезпечення на бік відомчих нормативних актів. Відомчі нормативні акти (постанови, інструкції, положення і правила) видаються на виконання і в межах закону і покликані усувати прогалини у відповідному правовому регулюванні [1, с. 63].

Основний масив нормативно-правового забезпечення організації змісту навчального процесу у відомчих закладах освіти складається із результатів відомчої нормотворчості.

На фоні означених тенденцій розвитку і особливостей нормативно-правового забезпечення навчально-виховного процесу в закладах освіти Міністерства внутрішніх справ України виразно простежуються дефекти та недоліки останнього: безсистемність розвитку позитивного правового забезпечення, величезна кількість змін і доповнень до правового забезпечення, причому в основному до актів, прийнятих уже після проголошення незалежності України; внутрішня суперечливість; правова нерегульованість багатьох службово-трудова та навчально-виховних відносин, що об'єктивно вимагають такого регулювання; недостатня наукова обґрунтованість нормативно-правових актів, іноді їх декларативність, без адресності, відсутність у багатьох актах механізмів їх реалізації; відсутність цілісної відомчої програми розвитку нормативно-правового забезпечення та визначення пріоритетності у прийнятті відповідних актів; негайна необхідність перегляду і доповнення Концепцій відомчої системи підготовки кадрів МВС України [2].

Ці недоліки і дефекти очікують свого позитивного вирішення, що можливо лише за умов здійснення науково виважених і практично перевірених удосконалюючих заходів. Вважаємо, що удосконалення нормативно-правового забезпечення організації змісту навчального процесу у відомчих закладах освіти має відбутися у двох найзагальніших напрямках. З одного боку, воно повинно віддзеркалювати потреби безперервного реформування органів системи Міністерства внутрішніх справ та відомчої освіти. З іншого – подальший розвиток відповідного загального і спеціального законодавства має чинити дієвий вплив на той же процес реформування органів внутрішніх справ та професійної

підготовки осіб рядового і начальницького складу у відомчих закладах освіти. До більш конкретних удосконалюючих заходів нормативно-правового забезпечення навчально-виховного процесу відомчих закладів освіти, слід віднести:

розробку нових законів, необхідність прийняття яких впливає з місця і ролі відомчої професійної підготовки працівників органів внутрішніх справ;

приведення чинного нормативно-правового забезпечення організації змісту навчального процесу здійснюваного в навчальних закладах Міністерства внутрішніх справ України, у відповідність з Конституцією України;

адаптація розглядуваного нормативно-правового забезпечення до норм європейського, міжнародного права;

забезпечення цілковитої відповідності між нормативними актами та процесами їх реалізації;

при прийнятті будь-якого нормативно-правового акту, особлива увага має приділятися до необхідності його прийняття та можливості його реалізації.

Список використаних джерел:

1. Костюченко О. Перспективи вдосконалення законодавства / О. Костюченко // *Право України*. – 1998. – № 9. – С. 63–65.

2. Кравченко Ю. Ф. Освіта і наука в системі МВС: сучасний стан і перспективи розвитку / Ю. Ф. Кравченко // *Матеріали науково-практичної конференції «Становлення, розвиток відомчої освіти та науки, основні напрямки удосконалення підготовки кадрів органів внутрішніх справ України»*. – Харків : Ун-т внутр. справ, 2000. – С. 10.

Одержано 19.09.2014

УДК [351.743:37.001.1](477)

Ігор Митрофанович ПОГРІБНИЙ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри загальноправових дисциплін

факультету права та масових комунікацій

Харківського національного університету внутрішніх справ

**Методологічний підхід як основа
підготовки фахівця для ОВС**

У процесі розбудови правової держави центральне місце на рівні правового принципу займає проблема встановлення якісно нового характеру відносин між особою та державною владою, її органами та

посадовими особами. Причому тягар забезпечення надійного функціонування юридичного механізму, що гарантує громадянам реальне здійснення своїх прав, покладається на державу та її агентів – посадових осіб усіх рівнів.

У зв'язку з цим закономірно зростають і вимоги до рівня підготовки та перепідготовки фахівців для органів внутрішніх справ і особливо її методологічного аспекту.

Безпідставне, на наш погляд, незбалансоване зміщення акцентів у висловлюваннях багатьох вчених і практиків, що знайшло своє відображення у навчальних програмах відповідних курсів на вивчення переважно галузевих дисциплін призводить до вкрай небажаних результатів. Так, майбутні правознавці, володіючи досить великим за обсягом масивом фахової інформації, відповідними навичками, досить приблизно уявляють собі систему права і систему законодавства; структуру, функцію, компетенцію та порядок діяльності органів державної влади та управління, систему правоохоронних органів, принципи їх взаємодії по вертикалі, з громадянами та їх об'єднаннями; тлумачення законів та процес їх реалізації; поняття і, нарешті, структуру механізму правового регулювання в цілому.

Не проявляється інтерес і до інших правових категорій і конструкцій, важливих з точки зору їх ефективного застосування у правозастосовчій практиці, що в свою чергу може призвести до порушення вимог законності, нехтуванням правами і свободами особи, що повинні забезпечуватися державою.

Зокрема, це відноситься до викладання і засвоєння теорії юридичного процесу, яке, на наше глибоке переконання, може розглядатися як відносно замкнутий науковий феномен, об'єднуючу систему знань про процедуру здійснення найрізноманітніших нормативно-правових приписів регулятивного та охоронного призначення. Вона уніфіковано і узагальнено визначає всі різновиди юридичної практики як комплексної системи і показує інтегративну картину категоріального арсеналу, понятійного апарату, роз'єданого по різних галузях процесуальної юридичної науки: адміністративної, цивільно-процесуальної, кримінально-процесуальної і так далі. Безсумнівно, що використання моделей процесуального механізму, запропонованих теорією юридичного процесу, сприятиме ефективному, доцільному і економічному сприйняттю, приміром, кримінально-процесуального права. Таким чином, проблема забезпечення дієвості підготовки професіоналів високої якості для МВС України не обмежується сферою галузевих юридичних наук. Особливу роль в даному випадку відіграють методологічні аспекти правової

матерії. Відомо, що загальна теорія держави і права, як наука, що досліджує найбільш загальні закономірності виникнення, становлення і розвитку держави і права, по відношенню до різних галузевих і прикладних юридичних наук виконує функцію методологічної основи вивчення конкретних державно-правових явищ.

Особлива роль у цьому процесі відводиться і методології права. В межах цієї дисципліни передбачено розвиток загально-правової культури, подолання прагматичної, вузькоспеціальної підготовки майбутнього фахівця у відповідності до концепції гуманітарної освіти в Україні.

На підставі методологічного підходу до розуміння державно-правових явищ вони повинні вільно оперувати складними юридичними поняттями і категоріями з подальшим їх використанням при поглибленому вивченні галузевих дисциплін, проведенням відповідних наукових досліджень.

Спираючись на засвоєні методологічні прийоми і способи юрист-фахівець зможе безпомилково застосовувати правові приписи при виконанні своїх повноважень і правовиховних функцій з метою подолання правового нігілізму у громадян, поширення правових знань серед населення, формувати у громадян повагу до права і закону.

Думається, що одним з вирішальних моментів у визнанні та професійної придатності наших юристів-практиків міжнародним юридичним співтовариством послужить їх загальний високий рівень загальнотеоретичної культури, володіння всім арсеналом категорій юридичної науки.

Одержано 17.09.2014

УДК 351.74

Олена Сергіївна ПОДОЙНІК,

викладач-методист із впровадження і використання

технічних засобів навчання навчального відділення

Сумського училища професійної підготовки працівників міліції,

підпорядкованого УМВС України в Сумській області

Професійна підготовка поліцейських із захисту прав дітей: досвід правоохоронних систем світу

Діти – найбільш уразливі індивідууми в нашому суспільстві; вони також найбільш дорогоцінний товар у світі. Досить часто вони стають жертвами або свідками злочинів та правопорушень. Права дитини можуть порушуватися на вулиці, в навчальному закладі і навіть у сім'ї, коли діти стають жертвами домашнього насильства, недбалого

ставлення чи жорстокого поводження в родині. В таких ситуаціях вони потребують захисту своїх прав, реабілітації, допомоги [1, с. 41].

Система захисту дитинства орієнтована на охорону життя та здоров'я неповнолітніх, їх освіту і розвиток, захист від впливу злочинного, антигромадського середовища. Наразі у світовій практиці одним із найважливіших інструментів комплексної стратегії протидії злочинам проти дітей, що спонукає вдосконалювати заходи реагування на її насильницькі прояви, визнається професійне навчання працівників правоохоронних органів.

Зокрема, настанови щодо отримання максимально високого рівня освіти в контексті проблем захисту прав дітей містяться у ряді нормативних та рекомендаційних положень міжнародного взірця (Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії від 01.01.2000; Конвенція Ради Європи про кіберзлочинність від 23.11.2001; Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства від 25.10.2007; Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22.01.1993; Європейська конвенція про усиновлення дітей (переглянута) від 27.11.2008; Конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей від 25.10.1980; Європейська конвенція про здійснення прав дітей від 25.01.1996; Конвенція про контакт з дітьми від 15.05.2003 та ін.).

Міжнародний консенсус щодо необхідності вироблення комплексних стратегій протидії явищу злочинів проти дітей свідчить про спільне розуміння світовим співтовариством ідеальної «реальності» прав дитини, фундаментальну позицію у цьому питанні.

З-поміж іншого, головна увага концентрується на проблемах професійного та неупередженого функціонування національних поліцейських систем як авторитетної частини державної влади, провідної інституції у сфері охорони і захисту прав і свобод людини; на проблемах створення такої моделі організації роботи поліції, яка б відповідала сучасним викликам суспільства.

В багатьох європейських країнах сьогодні накопичено великий, різноманітний і різноаспектний досвід підготовки фахівців для поліцейських служб. Організація діяльності поліції щодо забезпечення правопорядку, громадської безпеки, боротьби зі злочинністю у всіх її проявах в кожній країні має свою специфіку і особливості. Відповідно до структури, завдань, правового регулювання органів внутрішніх справ в різних країнах будуються і національні системи підготовки кадрів.

Запобігати злочину та особливо уберегти дитину від зловживань – мета всіх співробітників правоохоронних служб. Щоб досягти цієї мети Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол) здійснює навчання та поширює передову практику поліції держав-членів. Інтерпол об'єднує спеціалістів в підрозділ боротьби зі злочинами проти дітей. Створений в 1992 році підрозділ складається з декількох підгруп, в яких розглядаються конкретні питання під головуванням слідчих всього світу. Інтерпол також вживає заходів у різних регіонах світу з метою гарантування того, що офіцери правоохоронних служб розуміють потребу оперативно діяти на сигнали про перебування дітей у небезпеці і рятувати дітей від сексуальних зловживань та порнографічної експлуатації. Держави-учасниці підтримують виконання Інтерполом досліджень з питань комерційної експлуатації дітей, педофільних мереж, а також у розслідуванні справ [2, с. 69].

Позитивним є і досвід Швеції, де необхідність спеціалізованої підготовки поліцейських у цій галузі передбачено навчальними курсами, на яких детально вивчається проблема дитячої порнографії. Це є елементом початкового та професійного навчання в Шведській національній поліцейській академії [3].

Заслугує на увагу досвід підготовки працівників поліції не лише у європейських державах, але й у інших розвинених країнах, які мають позитивні напрацювання, зокрема – у Сполучених Штатах Америки.

Наприклад, в штаті Техас створений підрозділ поліції для боротьби зі злочинами проти дітей (The Crimes Against Children Section), який складається із 13 висококваліфікованих детективів та 2 сержантів. Підрозділу доручено розслідування різних видів злочинів, вчинених відносно дітей, а саме – торгівлю дітьми, сексуальну експлуатацію неповнолітніх, розповсюдження дитячої порнографії, викрадення дітей та ін. Детективи обов'язково проходять спеціальну підготовку з метою найбільш ефективного розслідування подібних справ [4].

Проблемні питання забезпечення ефективного функціонування інституту ОВС в умовах зростаючої багатоманітності, а також розробки і впровадження комплексних багаторівневих освітніх технологій у сфері протидії злочинам відносно дітей на всіх рівнях професійної підготовки працівників ОВС усе ще потребують свого вирішення.

Тому можна констатувати, що важливою умовою розробки стратегії вдосконалення системи формування правової культури майбутніх працівників міліції України виступає вивчення європейського досвіду, який допомагає зрозуміти особливості і закономірності розвитку сучасної

системи освіти поліції, яка готує їх працівників до відповідального виконання професійних обов'язків, утвердженням і захистом правових норм у всіх сферах життєдіяльності громадян, дотримуючись при цьому правової культури.

Підбиваючи підсумки, слід підкреслити, що сьогодні висуває нові вимоги до підготовки кадрів для поліції. На ефективність діяльності органів внутрішніх справ за сучасних умов суттєво впливає визнання наявності психологічних, фізіологічних, емоційних, розумових та інших особливостей дітей, які пов'язані з їх віком. Поводження з дітьми має відрізнятися від поведінки з дорослими особами в таких самих ситуаціях. Це є одним із найважливіших напрямків підвищення професіоналізму працівників ОВС України в умовах існування сучасного суспільства. Отже, на шляху вдосконалення системи та структури органів внутрішніх справ України та впровадження нової ідеології відносин із населенням на засадах пріоритетності прав та інтересів дитини доречним є вивчення, аналіз та використання досвіду тих держав, що вже досягли позитивних змін, здійснюючи реформування правоохоронної системи.

Список використаних джерел:

1. Левченко К. Б. Державна політика України щодо формування та запровадження ювенальної юстиції / Катерина Борисівна Левченко // Актуальні проблеми забезпечення практичної спрямованості підготовки кадрів для органів внутрішніх справ України : матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 5 трав. 2012 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2012. – С. 41–47.

2. Старжинський В. С. Інтерпол. Міжнародна організація кримінальної поліції : навч. посіб. / В. С. Старжинський, С. В. Старжинський, П. В. Хотенець. – Харків : Бурун Книга, 2006. – 112 с.

3. The Swedish National Police Academy [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://polisen.se/en/Languages/The-Swedish-Police/Direction-/The-Police-Academy>.

4. Crimes against children [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://home.elpasotexas.gov/police-department/crimes-against-children.php>.

Одержано 18.09.2014

УДК 342.9

Євген Юрійович ПОДОРОЖНІЙ,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри адміністративного права та процесу

Харківського національного університету внутрішніх справ

Окремі проблеми вдосконалення підготовки професіоналів у системі МВС

Процес професійного становлення високопрофесійного працівника міліції починається з моменту вступу на службу до ОВС і закінчується з виходом на пенсію. Однак фундамент професіоналізму і початок формування конкурентоспроможного працівника закладається саме з належної, якісної підготовки в вищих навчальних закладах системи МВС.

Складність підготовки працівників органів внутрішніх справ полягає в тому, що окрім загальних знань, якими повинен володіти юрист, неабияку увагу слід приділяти спеціальним знанням, що притаманні лише діяльності працівників міліції. Підготовка в певній мірі ще ускладнюється тим, що тільки «в органах внутрішніх справ України, за статистичними даними, працюють фахівці більш ніж 150 спеціальностей» [1, с. 211]. І в кожній спеціальності є своя специфіка роботи.

У сучасних умовах специфіка контингенту молоді, яка здобуває професію працівника ОВС, висуває особливі вимоги до процесу навчання. Ця обставина зумовлює постановку питання щодо впровадження у навчальний процес інноваційних педагогічних технологій. Головними напрямками у розвитку та використанні технологій набуття знань є: а) розробка інтенсивних методів навчання, навчальних курсів і програм; б) системи модульного навчання; в) науково-методичне забезпечення навчального процесу; г) комплексні діагностичні методики, тести з професійної орієнтації, методики соціально-психологічної оцінки.

Упровадження інноваційної форми освіти стає важливим чинником оновлення професійної освіти, увідповіднення її сучасним педагогічним технологіям. Розвиток особистісно орієнтованої професійної освіти, в свою чергу, слугуватиме підґрунтям упровадження нових продуктивних технологій. Чинник науково-технічного прогресу стає надзвичайно важливим у процесі відтворення та формування сукупної робочої сили, її структури, у визначенні вимог до загальнокультурної та професійної підготовки працівників. Особливого значення набуває подальший розвиток особистості працівника, до того ж не тільки щодо озброєння людини професійно необхідними науково-технічними знаннями, а й щодо гуманістичної її сутності, оволодіння нею, суспільно-науковими та

гуманістичними знаннями. Без цього неможливе становлення людини, а звідси і її здібностей, опанування сучасною наукою і технікою [2, с. 5].

У ситуації, коли необхідно забезпечити найбільш ефективну адаптацію курсантів до майбутньої праці в складних умовах, особливу актуальність набуває підхід, який з перших років навчання дає можливість: а) навчити майбутнього спеціаліста співвідносити всі його знання, набуті за час освіти, з кінцевою метою навчання; б) ознайомити курсанта з реаліями праці в структурних підрозділах міліції; в) на основі такого ознайомлення зацікавити в набутті найбільшого обсягу знань, для виконання у майбутнього своїх професійних обов'язків. Орієнтація на використання у процесі підготовки кадрів різних категорій перспективної професіограми, спрямованої на «зону найближчого професійного розвитку», дасть можливість комплексно здійснювати підготовку спеціалістів у ВНЗ системи МВС України.

Отже, підготовка високопрофесійного працівника повинна передбачати, що уже під час навчання він набуде комплекс загальних і спеціальних знань, які будуть йому необхідними для подальшої реалізації своєї знань у практичній діяльності. Для цього необхідно, щоб в кінцевому результаті працівник ОВС відповідав ряду загальних і спеціальних вимог.

Загальні вимоги. Працівник ОВС повинен професійно володіти усіма фундаментальними та професійно-орієнтованими дисциплінами, особливо у правових галузях, творчо оцінювати суспільні та економічні явища, брати участь у реалізації завдань, що стоять перед державою та органами внутрішніх справ, приймати науково обґрунтовані рішення, поєднувати високий професійний рівень з моральністю і культурою, володіти сучасним мисленням, здібністю до ділового спілкування.

Спеціальні вимоги. Працівник ОВС у соціальній діяльності повинен мати такі якості як прагнення до істини, до торжества справедливості, професійну гордість та етику. Щодо своєї конструктивної діяльності, він повинен мати добру пам'ять, уяву, мислення, загальний та спеціальний інтелект, а у своїй організаційній діяльності бути зібраним і цілеспрямованим, мати організаційні здібності щодо спілкування з людьми. Працівник органів внутрішніх справ мусить бути також комунікативним – суди відноситься його товариськість, емоційна стійкість, чуйність, уміння слухати та розмовляти з людиною. Щодо пошукової діяльності фахівець повинен мати такі якості, як спостережливість, цікавість, обсяг і стійкість уваги, її концентрацію, високу орієнтацію [3, с. 30, 31].

Аналіз діючого законодавства, що регулює підготовку майбутніх працівників міліції, дозволяє зробити висновок, що підготовка кадрів

законодавчо недостатньо врегульована. На нашу думку, під час підготовки висококваліфікованих працівників міліції повинна існувати певна модель працівника міліції – професіонала – до якої слід максимально наближувати кінцевий результат підготовки.

Список використаних джерел:

1. Бандурка О. М. Основи управління в органах внутрішніх справ України: теорія, досвід, шляхи удосконалення / О. М. Бандурка. – Харків : Основа, 1996. – 398 с.

2. Протасова Н. Г. Теоретичні основи навчання державних службовців у системі підготовки та підвищення кваліфікації : навч. посіб. / Н. Г. Протасова. – Київ : Вид-во УАДУ, 2000. – 160 с.

3. Ануфрієв М. І. Вищий заклад освіти МВС України : наук.-практ. посіб. / М. І. Ануфрієв, О. М. Бандурка, О. Н. Яриш. – Харків : Вид-во ун-ту внутр. справ, 1999. – 369 с.

Одержано 19.09.2014

УДК [343.98:378.14](477)

Оксана Василівна ПЧЕЛІНА,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри криміналістики, судової медицини та психіатрії

факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства

Харківського національного університету внутрішніх справ

**Вплив викладання дисципліни «Криміналістика»
на якість підготовки фахівців
у правоохоронній сфері**

Українська держава покликана забезпечувати своїх громадян і людей повним обсягом прав, свобод і законних інтересів. Окрім того, державним обов'язком є захист наданих прав, свобод і законних інтересів з метою недопущення їх порушення та/або поновлення в разі такого порушення. І невід'ємну роль в такій сфері відіграють правоохоронні органи. Адже сама назва цих підрозділів вказує на їх основне завдання – охорона права.

Однак діяльність правоохоронних органів базується не тільки на нормативно-регламентованих завданнях, а й на професійних якостях їх співробітників. А це, в свою чергу, вказує на суб'єктивізм у правоохоронній сфері. Останнє означає, що така діяльність може бути не ефективною. І однією з основних причин неналежного функціонування правоохоронних органів, зокрема органів внутрішніх справ, є неналежна підготовленість працівників вказаних органів. Тобто мова йде про

професіоналізм, а точніше – його низький рівень, а то й взагалі його відсутність.

Тож відсутність такої версти в структурі правоохоронних органів як «фахівці» підриває авторитет цих органів, порушує порядок їх функціонування та зводить нанівець результати діяльності зазначених органів. Як наслідок, правоохоронна функція органів виконавчої влади підривається, адже не виконується або неналежно виконується. А, отже, апарат влади не виконує поставлені на нього завдання, що безумовно вказує на невиконання Українською державою закріплених і проголошених правових, демократичних і соціальних зобов'язань перед своїм суспільством. Тому вважаємо за необхідне розглянути проблемні питання, пов'язані з підготовкою фахівців у правоохоронній сфері.

Так, фахівцем у будь-якій галузі є особа, яка наділена необхідним обсягом знань, потрібних для виконання нею своїх посадових обов'язків. Під фаховими знаннями слід розуміти власне знання своїх повноважень, завдань і шляхів їх реалізації, а також уміння правильно, своєчасно, об'єктивно та коректно приймати й реалізувати професійні рішення, та навички з ефективного виконання своїх обов'язків.

Професіоналізм прищеплюється особі, причому ще в стінах вищих навчальних закладів. Важлива й невід'ємна роль альма-матер у вихованні фахівців, у тому числі й у правоохоронній сфері, не підлягає аргументації. Вказане є аксіомою. Саме тому вважаємо за необхідне в представленому дослідженні висвітлити вплив викладання дисципліни «Криміналістика» на якість підготовки фахівців у правоохоронній сфері.

Криміналістика є прикладною наукою, що вказує на її практичний характер і призначення. Криміналістика покликана озброювати практичних працівників правоохоронних органів, у тому числі й органів внутрішніх справ, знаннями та навичками, необхідними для належного виконання ними своїх професійних зобов'язань. Криміналістика наділяє працівників правоохоронних органів знаннями щодо правильного й ефективного планування та організації кримінального провадження. Причому, такого роду знання потрібні й є практично значущими як для слідчого, так і для дільничного інспектора міліції, працівника оперативного блоку тощо. Тому її викладання на високому професійному рівні неодмінно допоможе вищому закладові підготувати фахівця.

Однак, викладачі криміналістики під час виконання своїх професійних обов'язків, спрямованих на виховання морально, етично та фахово вихованого працівника, стикаються з окремими труднощами. Зміст деяких з останніх ми висвітлимо в цьому дослідженні.

Сьогодні в суспільстві панують ідеї необхідності реформування Міністерства внутрішніх справ України (далі – МВС України) з метою зміни напрямку його діяльності. А саме – на забезпечення інтересів людини. З цією метою перед вищими навчальними закладами системи МВС України за ціль поставлена підготовка висококваліфікованих, практично орієнтованих фахівців. Тому насамперед потрібно прививати курсантам практичні навички, а не навчати їх «сухої» теорії, абстрагованої від потреб «практики». І тут виникає парадокс, так як під час вивчення дисципліни «Криміналістика» переважна частка аудиторного навантаження повинна припадати на практичні заняття, на яких і будуть відшліфовуватись і доводитись до автоматизму навички з правильної тактичної та методичної організацій розслідування кримінальних правопорушень. З кожним роком аудиторне навантаження зменшується, а існуюча «погодинівка» використовується нерационально. Години навантаження кількісно розділяють між семестрами, не розбираючись із його змістовним компонентом. Причому такий розподіл диктується робочим планом, а матеріали методичного забезпечення дисципліни «Криміналістика» розробляються викладачами на його основі. Тому викладач змушений підстроюватися під нав'язаний йому розподіл годин навантаження. Як наслідок ряд тем упускаються із тематичного плану, а інша (не менша) частина виносяться на самостійне вивчення. У зв'язку із зазначеним курсанти не отримують необхідного обсягу знань та практичних навичок.

Інша група труднощів пов'язана з відсутністю достатньої кількості обладнаних аудиторій для проведення практичних занять із дисципліни «Криміналістика».

Також виникають складності під час викладання дисципліни «Криміналістика» через свідому незрілість переважної кількості курсантів, яка проявляється в їх небажанні сприймати матеріал, запропонований викладачем. Курсанти переконані, що всьому їх навчать в практичних підрозділах органів внутрішніх справ, а на занятті викладач нічого цікавого їм не може запропонувати. Така ситуація, окрім зазначеного, обумовлюється ще бажанням курсантів після випуску (працюючи в практичних підрозділах органів внутрішніх справ) до швидкого збагачення, яке вони вбачають в корумпованих діяннях і зв'язках. А викладачі на заняттях навчають як слід провадити досудове розслідування у відповідності до букви до закону, що само собою різниться від корумпованої діяльності.

Таким чином, ми глибоко переконані, що для покращення рівня підготовки фахівців у правоохоронній сфері в частині викладання дисципліни «Криміналістика» відповідним кафедрам необхідно самостійно розробляти й пропонувати розподіл годин навантаження (тематичний

план) для вивчення вказаної дисципліни. І саме цей темплан повинен в подальшому лягти в основу робочого плану. Також потребує вдосконалення матеріально-технічне забезпечення викладання дисципліни «Криміналістика». Остання ж група труднощів повинна вирішуватися на загальнодержавному рівні шляхом пропагування престижності та важливості діяльності правоохоронних органів, а на відомчому рівні – шляхом більш ретельного й якісного відбору кандидатів на навчання до навчальних закладів системи МВС України.

Одержано 17.09.2014

УДК 351.741

Віталій Володимирович РОМАНЮК,

викладач кафедри кримінального процесу

факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства

Харківського національного університету внутрішніх справ

Кадрове забезпечення ОВС потребує адекватного правового регулювання

Найскладнішим напрямком реформування МВС залишається робота з підготовки кадрів для системи МВС України. Робота з кадрами – одна з найважливіших функцій суб'єкта управління органами внутрішніх справ, яка зводиться не лише до її формування та організаційно-штатної побудови, а охоплює також процеси розвитку та цілеспрямованого впливу на стан виконання завдань, дозволяє визначити можливості перспективного використання кадрового потенціалу системи для виконання нових завдань. Однією з причин такого становища є те, що правоохоронна система не може швидко змінити методи та форми своєї діяльності, тому що це потребує зміни свідомості не тільки всього начальницького складу органів внутрішніх справ, особового складу всієї системи МВС, але й, мабуть, переважної частини українського суспільства.

Крім цього, правоохоронна система до цього часу ґрунтується на заснованих соціалістичною системою державного управління принципах жорстко централізованої побудови та функціонування державних органів. У найзагальнішому вигляді проблемність кадрового забезпечення полягає у виникненні значного розриву між реальними можливостями органів внутрішніх справ та вимогами суспільства щодо діяльності працівників міліції по задоволенню соціальних потреб, зокрема можна виділити декілька найсуттєвіших правових проблем.

По-перше, процес вдосконалення законодавства, що регулює кадрове забезпечення органів внутрішніх справ, обумовлюється

залежністю від законодавства про державну службу, яке також потребує відповідного оновлення.

По-друге, потребує перегляду стан правового регулювання систем відбору осіб для виконання управлінських функцій в органах внутрішніх справ, а також підготовки та їх перепідготовки. Рівень сучасного управління органами внутрішніх справ вимагає залучення до роботи високопрофесійних керівників, а саме, які вміють стратегічно мислити, впевнено володіють педагогічними якостями, теорією управління, соціологією і логікою, керуються принципами роботи з особовим складом, використовують основи оперативного мистецтва і тактики тощо.

По-третє, потребує докорінного вдосконалення система оцінки результатів стану кадрового забезпечення та діяльності управлінського персоналу в органах внутрішніх справ України.

Робота з керівним складом органів внутрішніх справ – це складний, різноплановий процес, під час якого необхідно враховувати комплекс показників:

- соціально-демографічні – стать, вік, соціальне походження, сімейний стан, рівень життя;

- статусно-професійні – освіта, спеціальність, стаж служби, спеціальне звання, нагороди і заохочення, дисциплінарні стягнення і інші заходи покарання, стаж знаходження на займаній посаді;

- особисто-психологічні та мотиваційні – стан здоров'я, розвиненість інтелекту і загальної культури, включаючи правову культуру та рівень правосвідомості, ініціативність при виконанні службових обов'язків та відношення до інновацій, комунікабельність, мотивація і цільова спрямованість служби в органах внутрішніх справ;

- духовно-етичні – інтелігентність, ставлення до ідеалів добра і зла, гуманізм і розвинене відчуття справедливості;

- кар'єрні – націленість на просування по службі, успішність просування, задоволеність службовою кар'єрою.

Цей перелік не є вичерпним, критерії оцінки керівних кадрів органів внутрішніх справ до цих пір чітко не визначені, відсутні також і технології роботи з керівними кадрами, а вживані у даний час форми і методи інколи схильні до суб'єктивізму.

Впровадження нової кадрової технології – основне джерело позитивних змін в органі (підрозділі) внутрішніх справ, оскільки вона сконцентрована на:

- орієнтацію людських ресурсів, тобто використання індивідуальних здібностей працівників відповідно до стратегічних цілей системи органів внутрішніх справ;

– інтеграцію потреб працівників із загальними інтересами МВС України;

– врахування вимог та інтересів суспільства.

Отже, ефективне кадрове забезпечення органів внутрішніх справ потребує адекватного правового регулювання. Тому управління кадрами виступає комплексною системою, елементи якої пов'язані з основними напрямками кадрового забезпечення, до яких належать як напрями реалізації кадрової функції управління, так і загальні та допоміжні (забезпечувальні) функції управління. Комплексне нормативне регулювання різних аспектів впливу на проходження служби в органах внутрішніх справ доцільно закріпити в Законі України «Про проходження служби в органах та навчальних закладах внутрішніх справ», який би регламентував комплекс правовідносин у системі МВС, створив би необхідні умови для вдосконалення управління кадрами, сприяв би чіткому визначенню їхнього правового статусу.

Одержано 17.09.2014

УДК 81'243:340

Світлана Миколаївна РОМАНЮК,

кандидат філософських наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов № 2

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Формування полікультурної професійної компетентності за допомогою використання технологій дистанційної освіти

Викладання іноземної мови у вищому навчальному закладі має бути спрямоване на формування полікультурної професійної компетентності. Для формування такої компетентності необхідні спеціальні знання та вміння, що у свою чергу вимагає розробку і реалізацію особливих підходів і методів викладання іноземних мов.

З розвитком Інтернет технологій та поширенням тенденцій глобалізації у сфері освіти все більшої популярності набуває так званий гнучкий або відкритий підхід у професійній освіті – дистанційна освіта (ДО). Технології ДО мають ряд переваг: економічність, практичність, збільшення кількості учнів, розширення можливості вибору, індивідуалізація процесів викладання та навчання, широке поле для творчості та досліджень, самостійність учня, підвищення якості освіти та відповідальності за результат як учня, так і викладача. ДО – це сукупність

освітніх технологій, при яких цілеспрямована та опосередкована або не повністю опосередкована взаємодія учня та викладача, здійснюється незалежно від місця їх знаходження та розподілу в часі, на основі педагогічно організованих інформаційних технологій, насамперед з використанням засобів телекомунікації та телебачення.

Формування полікультурної професійної компетентності може успішно здійснюватися в рамках ДО, де технології ДО можуть служити єдиним джерелом оволодіння знаннями, навичками або вміннями або застосовуватися як допоміжний засіб у поєднанні з традиційними підходами викладання. Наприклад, технології ДО можуть бути ефективно використані у випадках, коли студент, бажає:

- самостійно вивчити певний курс (Legal English, Business English, Academic Writing) отримавши відповідний сертифікат;
- екстерном скласти іспит з дисципліни;
- поглибити знання з окремих тем;
- удосконалити окремі навички та уміння;
- ліквідувати прогалини у своїх знаннях через значний час пропуску занять через хворобу або з інших причин;

Технології ДО повинні базуватися на таких методичних принципах як принципи свідомості, доступності, опори на рідну мову, наочності, на принципі комунікативного підходу та ін. [1]. При цьому повинно враховуватися, що основою ДО є самостійна робота студента, де викладач є керівником інтерактивного процесу навчання. Навчальний процес повинен бути побудований таким чином, щоб викладач систематично і ретельно відстежував, коригував, контролював і оцінював усі види роботи студента у різних форматах (індивідуальний, парний або груповий).

Для формування полікультурної професійної компетентності викладачеві необхідно створити такі комунікативні ситуації спілкування, які б стимулювали студентів використовувати та постійно поповнювати активний словниковий запас, добувати та обробляти інформацію, яку вони отримують з різних джерел, складати різні формати письма, бути готовим до комунікативних актів на іноземній мові.

Досвід свідчить, що комбінування технологій ДО та традиційних методів викладання іноземної мови є дуже ефективним, особливо у випадках, коли при недостатній кількості годин за навчальним планом необхідно вивчити об'ємну тему, або, коли академічна група складається зі студентів з різним рівнем володіння іноземною мовою. Так в Національному юридичному університеті ім. Ярослава Мудрого в рамках одного року підготовки за магістерською програмою відводиться всього 86 годин практичних занять. Програма «Іноземна мова професійного

спрямування» передбачає, що по закінченню навчання за програмами для отримання освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», студенти повинні досягти однакового рівня володіння мовою (B2) [2, с. 1], що, нажаль, не є реальністю. Тому, коли за робочою навчальною програмою за темою «Зовнішня політика України» передбачено усього 4 години аудиторного часу для засвоєння основного матеріалу, викладач може організувати самостійну роботу студентів з використанням технологій ДО, наприклад, у форумі. Цей асинхронний інструмент комунікації дозволяє створити умови, коли студент набуває вмінь, які передбачені Програмою, зокрема здійснювати пошук та відбір інформації; осмислення та аналізування інформації, яку було отримано з оригінальної, в тому числі зі спеціальної та країнознавчої літератури, оглядів, документації, наукових статей, новин; усний та письмовий переклад літератури за фахом; підтримувати письмові контакти (ділове листування, анотування, реферування, написання тез або есе), готувати презентації і доповіді та брати участь у дискусіях на теми, пов'язані з досліджуваною проблемою [2]. Для обговорення на форумі може бути запропонована одна або декілька тем. Необхідно встановити строки і кінцеву мету обговорення, наприклад, підготуватися до дискусії в аудиторії за темою «Роль України у збереженні миру: історичний огляд».

Суть самостійної роботи студентів полягає в тому, що вони мають можливість підготувати відповідь, використовуючи можливості Інтернету, перевірити правопис і структуру пропозицій, а викладач може відкоригувати їх, використовуючи різні функції: підкреслення, виділення мовної помилки в тексті, зміна порядку слів у реченні та інше. Критерієм оцінювання такого виду роботи є грамотність, чіткість та повнота відповіді, його відповідність заданій темі. Викладач може також рекомендувати відповідні Інтернет ресурси, провести проміжний контроль результатів індивідуальних або групових досліджень студентів у письмовій або усній формах.

Таким чином, форум-технологія ДО, яка ефективно комбінується з традиційними методами викладання іноземної мови та інтегрується у навчальний процес, що дозволяє вести змістовну бесіду, розширює часові рамки аудиторного заняття, мотивує студента до вивчення іноземної мови та створює атмосферу для творчої та дослідницької самореалізації студента, а головне сприяє формуванню полікультурної професійної компетенції.

Список використаних джерел:

1. Шуневич Б. І. Розвиток дистанційного навчання у вищій школі країн Європи та Північної Америки : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 /

Шуневич Богдан Іванович. – Київ, 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/349779.html>.

2. Програма навчального курсу «Іноземна мова професійного спрямування» : ф-т підготовки юристів для МЗС України, освіт.-кваліфікац. рівень «магістр» / [уклад.: І. П. Липко, С. М. Романюк, М. О. Зайцева]. – Харків : Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2012. – 12 с.

Одержано 19.09.2014

УДК 378.14

Яна Михайлівна САДИКОВА,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри юридичних дисциплін Сумської філії

Харківського національного університету внутрішніх справ

До питання про форми самостійної роботи студентів

Зміни в устрої життя, перехід до інформаційного суспільства логічно мали б привести до кардинальних коректив освітнього процесу, методики його організації тощо. На сьогодні все частіше зауважують на те, що сучасна реформа вищої школи акцентує велику увагу на впровадженні методів і прийомів формування професійно значущих умінь і навичок майбутніх спеціалістів [1, с. 4].

Самостійна робота студентів є одним з компонентів навчального процесу, а її організація – одним з пріоритетних напрямів роботи викладачів в навчальному закладі будь-якого рівня. Проблеми методичного забезпечення, проблеми методики викладання та організації різних видів робіт є нагальними і такими, що потребуються проведення спеціальних методичних семінарів, конференцій та інших заходів.

Традиційно самостійна робота студентів організовується за такими формами:

- індивідуальні (реферативні повідомлення, курсове, дипломне проектування, самостійна науково-дослідницька робота, індивідуальні консультації, олімпіади тощо);

- групові (проектне та проблемне навчання, навчання у співпраці, ігрове проектування, групові консультації, факультативні заняття, заняття в гуртках);

- масові (проектне навчання, програмоване навчання) [2, с. 69].

При підготовці фахівців у галузі права видається, що такі види як реферативне повідомлення, курсове чи дипломне проектування мають на сьогоднішній день більше недоліків, аніж переваг. Їх застосування

ускладнюється тим, що програмне забезпечення не дає можливості відслідкувати всі випадки академічного плагіату. При розробці завдань для написання рефератів, курсових чи проектних робіт слід враховувати цей момент, а тому самі завдання мають бути новими, неординарними, слід звужувати предмет дослідження або викладати його у вигляді практичного завдання.

З бурхливим розвитком науки і техніки, інформаційних технологій одним з пріоритетних напрямків має стати робота з використанням таких технологій (створення відеовідповідей на навчальні питання, участь у створенні навчальних фільмів, презентації тощо).

Виявилася цікавою та виправданою методика наукових перекладів, суть якої зводиться до з'ясування змісту іноземного закону та порівняння його зі змістом відповідних норм національного законодавства.

Таким чином, зміни в організації життя призводять до розробки нових форм в організації навчального процесу, втому числі і самостійної роботи студента. Повсякчас змінюються форми та методи її організації.

Список використаних джерел:

1. Кашканова Г. Г. Ігрові форми навчання загальнотехнічним дисциплінам як засіб формування професійної спрямованості студентів : монографія / Г. Г. Кашканова, А. А. Кашканов. – Вінниця : ВНТУ, 2012. – 124 с.

2. Демченко О. Дидактична система організації самостійної роботи студентів / О. Демченко // Рідна школа. – 2006. – № 5. – С. 68–70.

Одержано 19.09.2014

УДК 37.018.432

Олександр Олександрович СВЄЖЕНЦЕВ,

науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем організації навчального процесу заочного та дистанційного навчання навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання Харківського національного університету внутрішніх справ

**Проблеми дистанційного навчання:
можливі шляхи вирішення**

Розвиток телекомунікаційних технологій та технологій програмного забезпечення зумовлює швидке становлення та розвиток дистанційної освіти в Україні та світі. Дистанційне навчання вже зайняло своє місце на ринку освітніх послуг та стало одним з форм надання освіти разом з очною та заочною формами. Проблемам розвитку дистанційної освіти присвячено багато праць вітчизняних науковців (В. Кухаренко, В. Олійник, В. Рибалко, Н. Сиротенко, П. Стефаненко, О. Рукавішнікова,

К. Бугайчук та інші) та закордонних науковців (Р. Бел, Дж. Блумстук, Д. Кіган, Дж. Коумі), а також російських вчених (О. Андреев, М. Моїсєєва, Є. Полат, В. Солдаткін, А. Хуторський та інші). В науковій літературі наведено багато визначень терміну дистанційна освіта. Наприклад, під дистанційною освітою розуміється комплекс освітніх послуг, що надаються широким верствам населення за допомогою спеціалізованого інформаційно-освітнього середовища, що базується на засобах обміну навчальною інформацією на відстані [1]. Можна також навести таке визначення: дистанційне навчання – сукупність технологій, що забезпечують доставку учнем основного обсягу досліджуваного матеріалу, інтерактивна взаємодія учнів і викладачів в процесі навчання, надання студентам можливості самостійної роботи з освоєння досліджуваного матеріалу [2]. Використання дистанційних форм і методів навчання сприяє індивідуалізації процесу професійного становлення, спонукає учнів до самостійної роботи, формує в них інформаційну культуру, налаштовує на оволодіння інноваційними засобами здобуття та застосування інформації [3]. Можливості дистанційного навчання цілком відповідають соціальному замовленню щодо підготовки майбутнього професійного, мобільного та кваліфікованого робітника. Це знайшло відображення в Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті, законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», у державних програмах «Освіта (Україна ХХІ століття)», «Учитель», Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні. У цих державних документах передбачено заходи, спрямовані на формування майбутнього фахівця як носія ефективних форм взаємодії із суб'єктами виробничого процесу. Разом з тим, процес дистанційного навчання має певні недоліки та проблеми, більшість з яких обумовлена рисами процесу дистанційного навчання. Зупинимось на основних з цих недоліків.

Необхідність підвищеної мотивації та самоорганізації. Навчання за дистанційною формою має інші форми контролю ніж очна форма навчання, та має невеликий об'єм вербального контакту між студентом та викладачем, між студентами, що разом навчаються. У зв'язку з цим, навчання за дистанційною формою потребує набагато більшої самоорганізації та мотивації ніж очна форма навчання. Нажаль, досить часто такі риси у молодих людей студентського віку є нерозвинутими або відсутніми. Проблема мотивації можна вирішити, ретельно плануючи та фіксуючи проходження дистанційного курсу, а також віртуально спілкуючись із викладачем та особами, які також проходять або проходили такий самий дистанційний курс. Для цього вищі навчальні заклади створюють спеціалізовані віртуальні форуми.

Складність контролювання рівня отриманих знань та верифікації особи. Контроль знань, отриманих в результаті дистанційного навчання зазвичай здійснюється шляхом виконання завдань різних форм. Проте дистанційно важко проконтролювати чи використовував студент при виконанні завдань зайві учбові або довідникові матеріали. Також потрібно контролювати, чи сам студент виконував завдання, чи хтось сторонній допомагав йому, чи робив завдання за студента. Проблема верифікації особи та умов виконання завдань – одна з найсерйозніших. Деякі ВНЗ вирішують цю проблему шляхом організації звичайних екзаменів, де студенти особисто присутні в аудиторії. Цим нівелюється можливість заміни однієї особи іншою та використання сторонніх матеріалів при виконанні завдань. Можливим вирішенням цієї проблеми є також організації відеоконференції з виконанням екзаменаційних завдань, але назвати цей метод повним вирішенням проблеми не можна.

Необхідність вкладення коштів для первинного створення дистанційних курсів. Для більшої взаємодії між студентом та викладачем, підвищення цікавості до навчання навчальний матеріал дистанційного курсу повинен бути актуальним, максимально інтерактивним, структурно-побудованим з виділенням важливих частин тексту. Первинна розробка дистанційного курсу потребує вкладення коштів та витрат робочого часу. Проте ці вкладення поступово окупаються впродовж навчання студентів на дистанційній формі освіти, швидкість окупності вкладень у дистанційне навчання залежить від кількості студентів, які навчаються дистанційно.

Висока залежність від технічної інфраструктури та швидкості пропускових каналів зв'язку. Використання засобів мережі Інтернет, з одного боку, забезпечує зв'язок, швидку передачу даних та користування дистанційними курсами, а з іншої сторони, будь-який збій у роботі серверів дистанційної освіти та роботи мережі Інтернет призводить до складнощів або неможливості користування навчальними матеріалами дистанційних курсів. Якщо стабільність роботи серверів дистанційної освіти можна підвищити з допомогою додаткових технічних рішень (створення резервних серверів), то проблема стабільної роботи мережі Інтернет – це відповідальність компанії-провайдера, що надає послуги з користування мережею Інтернет. Також на якість послуг з надання дистанційної освіти впливає нерівномірний розвиток мереж передачі даних. Недостатня пропускну здатність каналів передачі даних (особливо в сільській місцевості) обмежує здатність користування мультимедійним контентом, відео, аудіо матеріалами або призводить до погіршення якості користування ними.

Також проблемами дистанційної освіти є:

– відсутність достатньої кількості спеціалістів, які мають знання та навички із адміністрування дистанційних курсів та є викладачами вищих навчальних закладів;

– різниця у часі у разі великої відстані між особою, що навчається та серверами дистанційної освіти при навчанні в режимі реального часу;

– недостатня довіра у абітурієнтів до дистанційної форми освіти, викликана частково вищевказаними причинами та нерівномірною якістю дистанційних курсів у різних вищих навчальних закладах.

Дистанційна форма освіти найбільше ефективна в навчанні теоретичних дисциплін. Натомість, навчання за дисциплінами, які мають на меті отримання практичних навичок, які неможливо отримати за допомоги користування відеоматеріалів, потребує проведення окремих практичних занять (наприклад, навчання лікарів, водіїв, пілотів літаків, освоєння робітничих спеціальностей).

Незважаючи на недоліки, дистанційна форма освіти розвивається, удосконалюються технології її надання та підвищується кількість вищих навчальних закладів, які мають дистанційну форму освіти. Дистанційне навчання, за своєю суттю, є особистісно-орієнтованою формою навчання. Воно характеризується свободою вибору викладача (тьютора), можливістю підбору навчального матеріалу в залежності від інформаційної потреби того, хто навчається, можливістю обрання зручного графіку та часу навчання. Але це накладає додаткову відповідальність на особу, що навчається, вимагає від неї додаткової самоорганізації, мотивації та дисципліни. Якщо порівнювати дистанційну форму освіти із заочною, то дистанційна форма освіти має суттєві переваги у порівнянні із заочною (можливість доступу до електронних навчальних матеріалів у зручний час, консультування із викладачем, використання мультимедійного контенту). Дистанційна форма освіти у порівнянні із очною має як переваги так і вищевказані недоліки (проблеми). Частина з них є проблемами, які можуть бути вирішені, а частина є відображенням особливостей самого процесу дистанційного навчання. Пріоритетними завданнями для вищих навчальних закладів є удосконалення дистанційних курсів, підвищення якості навчальних матеріалів, своєчасне їх оновлення. У разі слідування цим цілям та за наявності необхідного рівня контролю Міністерства освіти та науки, частка дистанційної форми освіти на загальному ринку освітніх послуг буде поступово підвищуватись.

Список використаних джерел:

1. Семкин Б. В. *Дистанционное образование: проблемы и перспективы.* [Електронний ресурс] / Б. В. Семкин. – Режим доступу: <http://edu.secna.ru/media/f/semkin.pdf>.

2. Дистанционное обучение [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.web-learn.ru/biblioteka-online/12-дистанционное-обучение>.

3. Рукавішнікова О. В. Теоретичні питання організації дистанційного навчання в освітній роботі [Електронний ресурс] / О. В. Рукавішнікова. – Режим доступу: http://www.mcprpv.ho.com.ua/docs/st_rykavishnikova1.htm.

4. Данилишена Т. Етапи становлення дистанційної освіти як інноваційної форми навчання магістрів / Тетяна Данилишена // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – Вип. 24. – 2008. – С. 46–52.

5. Зубашева Л. І. Проблема дистанційної освіти у сучасній Україні [Електронний ресурс] / Зубашева Л. І. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/26_OINXXI_2009/Pedagogica/52242.doc.htm.

Одержано 19.09.2014

УДК 343.851

Ігор Олегович СВЯТОКУМ,

*науковий співробітник науково-дослідної
лабораторії з проблем протидії злочинності
навчально-наукового інституту підготовки фахівців
для підрозділів кримінальної міліції
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Превентивні ради як перспективний напрям взаємодії правоохоронних органів з громадськістю у сфері попередження правопорушень

Необхідність та доцільність взаємодії правоохоронних органів, передусім поліції, з населенням, інститутами громадянського суспільства, органами місцевого самоврядування у сфері протидії злочинності є одним із загально визнаних у світі принципів правоохоронної діяльності. Така взаємодія дозволяє досягти цілої низки цілей, серед яких забезпечення довірливих та партнерських відносин між поліцією та громадськістю; отримання громадянами більш повної та об'єктивної інформації про діяльність органів поліції; підвищення ефективності протидії правопорушенням, передусім – шляхом їх попередження; підвищення загальної правової культури населення.

Світовою практикою вироблено низку форм взаємодії між поліцією та населенням. Серед них можна виділити комунальне поліціювання, волонтерство, участь громадських формувань у забезпеченні громадського порядку, робота превентивних рад. Діяльність останніх є особливо цікавою з огляду на специфіку їх функціонування. На відміну від програм комунального поліціювання та подібних їм, формування

даних утворень не потребує внесення змін до чинних нормативно-правових актів, а гнучкість структури дозволяє пристосовувати їх до особливостей соціально-економічного розвитку окремих регіонів.

Значного поширення діяльність превентивних рад набула у ФРН. Там вони створюються як на рівні міста, частини міста, общини при органі місцевого самоврядування, так і на рівні земель; об'єднання з профілактики правопорушень діють і на федеральному рівні.

Єдиної структури та визначеного кола учасників превентивні ради не мають. Як правило, до їх складу входять представники поліції, судових органів, органів місцевого самоврядування, соціальних служб, освітніх закладів, релігійних та громадських організацій, засобів масової інформації, місцевих підприємств тощо. Конкретний склад відрізняється у залежності від декількох факторів: особливостей соціально-економічного розвитку населеного пункту, його розмірів, зацікавленості окремих груп населення у їх роботі, розміру населеного пункту, конкретних проблем, що стоять перед громадою тощо цілей, які ставляться перед превентивною радою, криміногенної ситуації тощо. Подібний підхід дозволяє достатньо гнучко реагувати на виклики, що виникають безпечі громади, а також максимально повно враховувати інтереси та використовувати досвід усіх органів державної влади, місцевого самоврядування та громадянського суспільства.

Завдання, які ставлять перед собою подібні утворення, різняться в залежності від проблем, з якими стикається громада. Наприклад, превентивна рада міста Бремерхафен (земля Бремен) визначає своїми цілями:

- співпрацю всіх інституцій та суспільних груп, що діють у сфері превенції злочинності та порушень правил дорожнього руху, таких як органи влади, поліції, юстиції, об'єднання та особи, що здійснюють соціальну роботу та роботу з молоддю, церкви, благодійні та конфесійні організації і об'єднання з метою надання підтримки міждисциплінарній роботі в сфері превенції;

- інформування населення, а також зазначених вище інституцій, суспільних об'єднань, індивідуальних осіб, організацій та спілок про вітчизняні та закордонні інновації, новаторські пілотні проекти, публікації, сучасні тенденції і потреби у сфері превенції злочинності та порушень правил дорожнього руху;

- розробку модельних проектів, напр., у галузі роботи з дітьми та молоддю, організації дозвілля молоді, а також політики в сфері освітньої, виховної, сімейної, житлової, містобудівної, культурної, міграційної політики, політики у сфері забезпечення прав жінок [1].

Метою діяльності превентивної ради міста Франкфурт-на-Майні (земля Гессен) є «формулювання та розвиток підходів до попередження та профілактики злочинів. Також метою є розвиток стратегії реалізації даних підходів за участі всіх суспільних сил цього міста» [2].

Діяльність превентивних рад носить подвійний характер. З одного боку – вироблення спільної стратегії гарантування безпеки та профілактики правопорушень у населеному пункті, в якому вони створюються. Другим напрямом є налагодження взаємного обміну інформацією та постійного зв'язку між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства, зацікавлених у забезпеченні громадського порядку та формуванні безпечного середовища у громаді.

Слід зауважити, що досвід діяльності консультативних органів у сфері протидії правопорушенням існує і в Україні (зокрема, Громадська рада МВС України). Разом з цим, слід підкреслити, що суттєвою особливістю діяльності превентивних рад є те, що органи поліції є в них одним з рівноправних партнерів, тобто такі ради створюються не при органах поліції, а за їх участі. Разом з цим, у випадку реалізації пілотних проєктів превентивних рад можливе застосування саме досвіду роботи громадських рад при МВС України та його територіальних управліннях, а також використання зв'язків з громадськістю, налагоджених у ході такої роботи.

Список використаних джерел:

1. Ziele des Präventionsrates Bremerhaven [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.praeventionsrat-bremerhaven.de/index.php?menuitem=40>.

2. Präventionsrat Stadt Frankfurt am Main [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.gewalt-sehen-helfen.de/index2.htm>.

Одержано 18.09.2014

УДК [351.74:378](477)

Вадим Сергійович СЕЛЮКОВ,

кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри конституційного та міжнародного права факультету підготовки фахівців для підрозділів боротьби з кіберзлочинністю та торгівлею людьми Харківського національного університету внутрішніх справ

**Деякі питання післядипломного навчання
працівників органів внутрішніх справ України**

Актуальність дослідження процесу післядипломної освіти в органах внутрішніх справ України на сучасному етапі продиктована стрімкими змінами у політичному та суспільному житті держави. Прагнення до

вдосконалення професійної майстерності працівників ОВС пов'язане з постійним збільшенням об'ємів службової навантаженості на службі. Дієвим засобом подолання деформації працівника ОВС як професіонала є постійне удосконалення своїх знань, а саме післядипломна освіта. Післядипломна освіта – це спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення і оновлення її професійних знань, умінь і навичок або отримання іншої спеціальності на основі здобутого раніше освітньо-кваліфікаційного рівня та практичного досвіду. По суті, сьогодні нагальними є питання щодо нових підходів до організації підготовки кадрів для Міністерства внутрішніх справ України, освітньо-професійних програм їх навчання, поєднання навчально-виховного процесу та практичного виконання функціональних обов'язків, покладених на працівників органів внутрішніх справ. Виконання цих вимог неможливе без якісної організаційної та нормативної бази начальніково-виховної підготовки спеціалістів, фахівців високого класу у справі встановлення правопорядку у суспільстві, захисту, охорони й забезпечення прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина. До того нормативна база, яка регламентує порядок і правила післядипломної освіти характеризується безсистемністю, нестабільністю, внутрішньою суперечливістю, дублюванням окремих норм, наявністю прогалин та упущень, а особливо, варто наголосити на відсутності чіткої, чинної та дієвої нормативної бази для отримання працівниками органів внутрішніх справ післядипломної освіти.

Кадрова політика в органах внутрішніх справ базується на цілому ряді принципів. Професіоналізм і компетентність працівників органів внутрішніх справ тісно пов'язані з процесом підготовки, навчання особового складу.

Сьогодні суспільству не потрібні правоохоронці, які не навчені постійній роботі над собою, самоосвіті, самовихованню, самовдосконаленню, здатні лише на механічне застосування норм загального і спеціального законодавства в сфері діяльності ОВС України, не виховані у дусі гуманізму, служіння винятково закону, не здатні з повагою ставитися не лише до підлеглих, колег по роботі і службі, але й до кожного пересічного громадянина як представника народу – головного носія державної влади і суверенітету.

Такі принципи діяльності правоохоронних органів як дисциплінованість та законність є «китами», на яких тримається вся система. Саме від повного, неухильного дотримання цих істин і залежить рівень професіоналізму працівників правоохоронних органів.

Підготовка висококваліфікованих спеціалістів для роботи в правоохоронних органах є одним з найактуальніших та важливих

завдань, що стоїть перед професорсько-викладацьким складом навчальних закладів МВС України. Це, у свою чергу, ставить особливі вимоги та завдання до організації та здійснення як навчального процесу в цілому, так і проведення занять по конкретній дисципліні. Одним із таких є використання в цьому процесі сучасних прогресивних методик викладання, вдосконалення форм і методик проведення занять, спрямованих на прищеплення студентам та курсантам навичок та умінь вирішення практичних завдань.

Важливим питанням є питання мотивації курсантів до отримання знань, а тим самим створення підґрунтя до чіткого, неухильного виконання своїх службових обов'язків в процесі проходження служби в органах внутрішніх справ. Внутрішнє спонукання, цікавість, мотивація саме ці поняття вносять вагомий вклад у «створення» позитивного правоохоронця.

Варто звернути увагу на шляхи підвищення активної роботи працівників ОВС над вдосконаленням своїх професійних навичок та умінь. Якщо працівник усіма способами намагається відповідати своїй посаді та виконувати у повному обсязі свої посадові обов'язки, такий працівник заслуговує на заохочення. Говорячи про післядипломну освіту працівників ОВС, не можна забувати і про мотивацію до покращення своєї професійної майстерності шляхом самоосвіти, поряд із післядипломним навчанням. Отже, удосконалення професійних навичок працівників ОВС залежить в першу чергу від бажання працівника удосконалюватись.

Становлення мотивації є не просто посилення позитивного ставлення до навчання, а результатом ускладнення структури усієї мотиваційної сфери, знищення застарілих і появи нових, більш зрілих мотивів. Серед провідних структурних компонентів мотиваційної сфери науковцями виділяються такі: потреба в навчанні, сенс, мотиви, мета навчання, емоції, ставлення до навчання й інтерес. Навчальна мотивація може мати внутрішній і зовнішній характер. Мотивація першого виду пов'язана насамперед з пізнавальними потребами людини. Мотивація другого виду спостерігається тоді, коли результати навчання є значущими для підвищення соціального статусу особи.

Все вказане дозволяє підвести підсумок, що основними напрямками удосконалення навчально-виховного процесу в відомчих закладах післядипломної освіти слід вважати наступні: викорінення дублювання навчальних дисциплін; їх розділ на обов'язкові та вибіркові; створення нових програм навчання, концепцій, планів проведення занять; удосконалення процесу управління навчально-виховним процесом;

застосування практики виїзних занять та занять в умовах наближених до реальних; оновлення матеріальної бази бібліотек відомчих закладів освіти; максимальне наближення навчання до потреб практики. Але починати реформування необхідно зі зміни, узагальнення, згрупування нормативно-правової бази з питань регулювання та організації післядипломної освіти в органах внутрішніх справ.

Одержано 18.09.2014

УДК 378

Анастасія Вікторівна СЕРГІЄНКО,

*старший викладач кафедри гуманітарних дисциплін Сумської філії
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Деякі аспекти організації міжнародного співробітництва у Сумській філії Харківського національного університету внутрішніх справ

Сучасні процеси державотворення вимагають постійних реформаторських заходів, які тим чи іншим чином взаємодіють зі всіма сферами суспільного буття. Освітня ланка не є винятком, адже саме вона покликана створювати спеціалістів, які в подальшому зможуть гідно продовжити шлях становлення та розвитку незалежної України. Досвід вітчизняних педагогів та набутий досвід колег з-за кордону чітко дає зрозуміти, що розбудова системи освіти не є можливою без інтеграції до світового наукового товариства.

Одним з найперспективніших шляхів вирішення зазначеного питання є ведення вищими навчальними закладами та освітніми установами міжнародного співробітництва у сфері підготовки кадрів та наукової діяльності. Міжнародне співробітництво, на сьогодні, є основою для забезпечення сталого економічного зростання, підвищення якості життя, оновлення технологій знань, підвищення рівня суспільної захищеності. Вищі навчальні заклади об'єднуються в пошуках колективних рішень і механізмів, спрямованих на подолання спільних проблем і досягнення спільних завдань в рамках формальних і неформальних інститутів на регіональному і глобальному рівнях. Сумська філія Харківського національного університету внутрішніх справ не є винятком. Міжнародна діяльність є одним з пріоритетних форм організації роботи вказаного навчального закладу протягом всього періоду існування. Метою проведення заходів з цього напрямку є підвищення рівня конкурентоспроможності установи серед ВНЗ України та світу, інтеграція до міжнародного

наукового співтовариства та підвищення мобільності серед науково-педагогічного та студентського загалу.

Задля досягнення поставленої мети працівниками філії було розроблено стратегічний план розвитку співробітництва, що виходить з основної концепції міжнародної діяльності ХНУВС. Ключовими позиціями даного плану є:

– Організація міжнародних конференцій, семінарів, круглих столів. Так, у стінах Сумської філії ХНУВС щорічно проходить Міжнародна науково-практична конференція «Держава і право: проблеми становлення та стратегія розвитку». Метою проведення конференції є інформування громадськості про результати наукової роботи викладачів і співробітників Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ, наукові здобутки вітчизняних та зарубіжних науковців у царині юриспруденції, економіки, філософії, історії, психології, лінгвістики, гуманітарної освіти, окреслення подальших перспектив наукових пошуків на шляхів розбудови державності України та інших країн. Кожного року до участі в конференції надсилаються роботи, авторами яких є провідні науковці, працівники судових, правоохоронних та правозастосовних органів з України, Російської Федерації, Угорщини, Республіки Білорусь, Республіки Польща, Сполучених Штатів Америки, Австрії, Федеративної Республіки Німеччини, Китайської Народної Республіки та інших країн світу. Конференція спрямована на інтеграцію академічної та галузевої правової науки, подолання ізольованості та роз'єднаності правових досліджень та забезпечення координації наукових пошуків, формування пріоритетних напрямків подальших наукових досліджень.

– Співробітництво з міжнародними фондами та організаціями. Науково-педагогічний та студентський склад філії проводить тісну співпрацю з провідними міжнародними юридичними та правоохоронними організаціями. Яскравим прикладом є те, що на сьогодні, Сумська філія є єдиним навчальним закладом в місті Суми, що входить до міжнародної студентської асоціації ELSA (The European Law Students' Association). Дана організація об'єднує студентів-правників та молодих юристів, що зацікавлені в науковому та особистому вдосконаленні. Організація надає стартовий досвід для розвитку юридичного потенціалу, здобуття нових знань і можливість обміну досвідом зі студентами правознавчих спеціальностей та фахівцями у царині юриспруденції з усієї Європи. Сьогодні вона є однією з найбільших незалежних студентських організацій і представлена у більш ніж 200 правничих факультетах в 40 країнах Європи, членами якої є 30 000 студентів та молодих юристів.

Також заслуговує на увагу проведення спільних заходів науково-педагогічним складом СФ ХНУВС та представниками Корпусу Миру. Прикладами співпраці є проведення інтегрованих занять з правових та гуманітарних дисциплін, а також залучення співробітників вказаної агенції до підвищення кваліфікаційного рівня співробітників філії. Так, викладачі кафедри гуманітарних дисциплін взяли участь у міжнародному семінарі «Гуманітарні засади розвитку міжнародного права в Україні» англійською мовою за участю магістра з міжнародного права Арден Стоун та магістра з менеджменту Давида Маленфанта та отримали відповідні сертифікати представництва Корпусу Миру в Україні.

– Незмінним напрямом розвитку міжнародного співробітництва є співпраця Сумської філії ХНУВС з закордонними навчальними закладами, підтвердженням чого є щорічні публікації співробітників в міжнародних наукових виданнях та участь у науково-практичних конференціях, що відбуваються далеко за межами України.

Підсумовуючи, варто зазначити, що незважаючи на успіхи навчального закладу у веденні міжнародного співробітництва, науково-педагогічний склад філії має на меті подальший розвиток цього питання та вивчення нових форм, методів та засобів розширення кола міжнародних науково-педагогічних інтересів.

Одержано 19.09.2014

УДК 316.334.4

Олексій Олександрович СЕРДЮК,

*кандидат соціологічних наук, доцент,
начальник науково-дослідної лабораторії з проблем організації
навчального процесу заочного та дистанційного навчання
навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Міжнародний досвід оцінки роботи поліції на основі опитування громадської думки як основа втілення стратегії community policing в Україні

Наукові соціологічні інструменти, що ґрунтуються на основі опитувань громадської думки, вже давно використовуються в світі для вимірювання ефективності правоохоронної діяльності. Цим шляхом йдуть Європа та США. Головною перешкодою для впровадження в практичну діяльність ОВС комплексних методів її оцінки на основі опитувань громадської думки є постійна нестача фінансування. Втілення

науково обґрунтованих методик оцінки діяльності ОВС потребує значних матеріально технічних і кадрових ресурсів, яких постійно не вистачає для боротьби зі злочинністю. Проте в Україні були спроби використати закордонний досвід, зокрема, впровадити опитування громадської думки про діяльності міліції й інших державних інститутів. В структурі МВС існують науково-дослідні підрозділи, які мають тривалий досвід виконання подібних досліджень.

Добрим прикладом можна вважати експеримент, що мав місце в Харківській області в 2000–2003 рр. [1]. У ході спільного проекту Національного університету внутрішніх справ, ГУМВС України в Харківській області, Центру імені Лорда Скармана при університеті Лестера (Великобританія) зроблено безпрецедентну спробу змінити методи роботи міліції з населенням у двох районах – Комінтернівському й Дергачівському (сmt Солоницівка). Протягом трьох років у цих районах впроваджувалися нові методи поліцейської діяльності, засновані на підтримці громадськості (community policing). Серед безлічі видів діяльності, які мали місце (зустрічі із представниками громади, інформаційна кампанія, запровадження в структурі райвідділів посади фахівця зі зв'язків із громадою та ін.) використовувалося також соціологічне опитування як новий метод оцінки діяльності міліції, що доповнює існуючі статистичні дані. Так, у ході проекту двічі опитувалося по 1000 респондентів у Дергачівському і Комінтернівському районах. Однак, незважаючи на те, що експеримент був визнаний успішним як у регіоні, так й у Міністерстві внутрішніх справ, а його результати високо оцінені міжнародними експертами, більша частина напрацювань так і не набула подальшого розвитку й не було широко застосовані в діяльності органів внутрішніх справ.

Харківським інститутом соціальних досліджень проводилися загальноукраїнські дослідження громадської думки про роботу міліції, які показали себе дієвим інструментом в оцінці роботи ОВС [2]. В ряді досліджень таких центрів, як Інститут соціології НАН України, КМІС, Києво-Могилянська Академія, Інститут ім. Горшеніна, спрямованих на вивчення побоювань жителів країни, час від часу присутні блоки питань щодо оцінки рівня злочинності. Беручи до уваги, що саме страх стати жертвою злочину є одним із ключових показників ефективності роботи органів правопорядку, ці дослідження можуть служити додатковим джерелом інформації для керівництва МВС.

Але у багатьох працівників органів внутрішніх справ, можливість незалежної оцінки діяльності ОВС і збір даних про ефективність роботи міліції за допомогою відкритих процедур, заснованих на вимірі громадської

думки, викликає масу побоювань. Серед них найпоширенішими є страх того, що «роботу професіоналів оцінюватимуть непрофесіонали» і що «населення не зможе правильно витлумачити отриману інформацію». Опір змінам є нормальною реакцією будь-якого суспільного інституту, особливо такого організованого й формалізованого, як органи внутрішніх справ. Це неминучий процес, через який, свого часу, проходили країни із міцними демократичними традиціями такі, як Великобританія та США. В результаті у 80-х роках XX ст. у світі сформувався новий напрям в поліцействі – «community policing», що означає «діяльність поліції, заснована на співробітництві з населенням». У його рамках поліція розглядається не як державний орган, що один бореться зі злочинністю, а як інститут, що служить суспільству й опирається на сили й потенціал місцевих жителів для того, щоб боротися зі злочинністю. Модель «community policing» зумовлює цілий ряд змін у діяльності поліції, яка тепер більше підзвітна громадянам, орієнтована на їхні потреби, опирається на їхню допомогу. Надалі, поступово розвиваючись, ця модель поліцейської діяльності привела у Великобританії і США до переходу від системи традиційної оцінки поліції до оцінки, заснованої на думці населення.

У США з 1973 року щорічно проводиться Національне Опитування Жертв Злочинів (NCVS, National Crime Victimization Survey). Найважливішою його функцією є те, що результати опитування показують масштаб злочинів, які хоча й мали місце, але з тих або інших причин залишилися поза увагою поліції й кримінальної статистики. Опитування проводиться двічі на рік за національно репрезентативною вибіркою у 49000 родин (домогосподарств), що в підсумку дозволяють проаналізувати досвід майже 100000 родин протягом року. Незважаючи на те, що організацією й проведенням опитування керує Американське Статистичне Бюро (що перебуває під юрисдикцією Департаменту Комерції США), генеральним замовником і кінцевим споживачем отриманих даних виступає Міністерство Юстиції США.

У Великобританії з 1981 року проводиться Британське Кримінологічне Опитування (BCS, British Crime Survey), що збирає інформацію про досвід зіткнення людей зі злочинами. Це опитування віктимізації населення. Його завдання – вимірювати масштаби злочинів на певній території шляхом інтерв'ювання людей про те, з якими злочинами вони стикалися протягом року. Крім цього, опитувальник є джерелом важливої інформації про особливості чинної юридичної системи, сприйняття антисоціальної поведінки. Сьогодні це вибірка у 47000 осіб, що у підсумку представляє думку всіх громадян (у тому числі й представників меншостей), що проживають в Англії й Уельсі (Шотландія проводить

власне Шотландське Кримінологічне Опитування за аналогічною методологією). В 1982 році такий вид опитувань був узятий на озброєння Міністерством внутрішніх справ Великобританії, і сьогодні є найбільш вагомим альтернативним джерелом статистики злочинів у Великобританії.

Особливо слід відмітити, що дані кримінологічних опитувань сьогодні розглядаються у порівнянні з доступною поліцейською статистикою. Більш того, саме Home Office (Міністерство внутрішніх справ у Великобританії) і Міністерство Юстиції (у США) є споживачами цих досліджень і публікують власні звіти з двома видами даних – поліцейською статистикою та результатами загальнонаціональних опитувань. Це дозволяє заміряти кількість злочинів, які залишилися за «бортом» поліцейської статистики з тих або інших причин. Завдяки регулярному інтерв'юванню жертв злочинів вдається виявляти нові тенденції в злочинності, виявляти нові види злочинів і фактори віктимізації. Регулярне проведення таких опитувань забезпечує виявлення прихованих тенденцій в злочинності, оскільки на нього не впливають ніякі соціальні зміни, які часто визначають і спотворюють поліцейську статистику.

Підсумовуючи, цілком очевидно, що оцінка діяльності ОВС повинна базуватися не лише на об'єктивних показниках (кримінальній статистиці), але враховувати й суб'єктивні показники (громадська думка). Співвідношення об'єктивних і суб'єктивних показників в методиці оцінки діяльності ОВС дозволить мінімізувати ризик маніпулювання кримінальною статистикою і використання її в адміністративних і політичних цілях.

Список використаних джерел:

1. Взаимодействие милиции и населения: к итогам харьковского эксперимента : монография / [Бандурка А. М., Адриан Бек, Голованова М. В. и др.]. – Харьков : Изд-во Нац. ун-та внутр. дел, 2003 – 285 с.

2. Оцінка діяльності міліції за допомогою громадської думки : звіт за результатами нац. соціол. дослідж. / [Кобзін Д. О., Черноусов А. М., Шейко Р. В. та ін.] ; Харків. ін-т соціал. дослідж. – Харків : ХІСД, 2012. – 136 с.

Одержано 19.09.2014

УДК 351.74

Сергій Олександрович СИЧОВ,

*старший викладач кафедри кримінального процесу
факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Окремі питання щодо проходження стажування на посаді у вищих навчальних закладах МВС України

В умовах реформування системи освіти в Україні, її інтеграції до єдиного європейського простору підвищуються вимоги до функціонування органів управління вищими навчальними закладами, а також правоохоронних структур, діяльність яких спрямована на забезпечення необхідних умов для повної реалізації громадянами права на освіту.

Система відомчої освіти є органічною складовою національної системи освіти з притаманними їй специфічними властивостями. Особливість такої освіти в МВС полягає в безпосередньому впливі на неї замовників (структурних підрозділів Міністерства) на підготовку висококваліфікованих кадрів. Саме тому необхідно чітко усвідомлювати, що, на відміну від орієнтирів на підготовку фахівців широкого профілю, освіта у навчальних закладах МВС спрямована передусім на якісне кадрове забезпечення конкретних напрямів діяльності органів внутрішніх справ. Таким чином, основне завдання відомчих навчальних закладів – це підготовка висококваліфікованих фахівців за відповідними напрямками діяльності органів внутрішніх справ.

Зазначимо, що у нинішніх умовах розвитку вищих навчальних закладах виникає протиріччя між потребою суспільства у професійних правоохоронних кадрах і відсутністю бажання великої кількості випускників працювати за фахом. Тому завдання вищого навчального закладу полягає в переорієнтації курсантів, які формально обрали майбутню професію, і, у зв'язку з цим, науково-обґрунтованому розвитку їхньої професійної спрямованості.

Одним з найважливіших напрямів підготовки майбутніх правоохоронців є стажування на посаді в практичних підрозділах органів внутрішніх справ. Зокрема, згідно з навчальними планами у Харківському національному університеті внутрішніх справ, на факультеті підготовки фахівців для підрозділів слідства здійснюється стажування на посаді слідчого на 4 курсі навчання. Під час чого курсанти у практичних органах спільно з наставниками приймають участь у розслідуванні кримінальних

правопорушень, а у разі призначення їх на посаду слідчого самостійно розслідують кримінальні провадження.

В ході стажування курсанти повинні зібрати матеріали макету кримінального провадження з остаточним процесуальним рішенням. Закінчив стажування на посаді курсанти повинні прийти до навчального закладу та здати на перевірку матеріали стажування на посаді.

Після перевірки матеріалів стажування викладачами кафедри кримінального процесу та виправлення виявлених помилок й усунення зауважень, курсанти допускаються до захисту матеріалів стажування на посаді.

Під час перевірки матеріалів стажування викладачі кафедри, використовуючи свій навчально-методичний та практичний досвід, виявляють процесуальні помилки та інші зауваження, також так звані «регіональні» особливості розслідування кримінальних проваджень, які вказують на порушення вимог Кримінального процесуального кодексу та Кримінального кодексу України, що є неприпустимим. Зокрема, типовими зауваженнями є: неякісне проведення огляду місця події, допитів, оглядів та інших процесуальних дій; складання процесуальних документів не від імені курсантів та з порушенням вимог КПК України (наприклад, не вказана дата, час та місце, документ не підписаний особами, що були присутні під час процесуальної дії, тощо); надання кримінальних проваджень без остаточного процесуального рішення; не вірна кваліфікація кримінальних правопорушень; не відповідність кримінального провадження методиці розслідування; не виконання всіх можливих процесуальних дій для повного та всебічного встановлення обставин правопорушення, тощо. Крім того, у різних регіонах мають місце непоодинокі випадки не вірного тлумачення норм КПК України посадовими особами, які здійснюють досудове розслідування. В наслідок чого, у кримінальних провадженнях з'являються процесуальні документи, які не передбачені чинним законодавством (наприклад: постанова прокурора про затвердження обвинувального акту, постанова про прийняття відмови підозрюваного від захисника та інші). Подібні «перекручування» чинного законодавства також є неприпустимим, адже не відповідає процесуальній формі у кримінальному процесі.

Аналізуючи багаторічний досвід вивчення матеріалів стажування на посаді, пропонується посилити контроль за вивченням курсантами теоретичних знань під час семінарських та практичних занять з профілюючих навчальних дисциплін з метою успішного їх застосування у практичній діяльності; сприяти вихованню сумлінного відношення курсантів до виконання професійних обов'язків. Не менш важливим, є і

підвищення кваліфікації практичних працівників органів внутрішніх справ та прокуратури, з метою передачі свого досвіду майбутнім слідчим.

Одержано 17.09.2014

УДК 159.9:343.985(075.8)

Дар'я Миколаївна СУПРУН,

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри іноземних мов

Національної академії внутрішніх справ

Інноваційний аспект у реалізації інформаційно-комунікативних технологій у практиці навчання працівників ОВС іноземних мов

Питанням ефективності навчального процесу в різних ланках системи освіти присвячені роботи багатьох вчених-педагогів. Серед них гідне місце займають і питання дослідження вдосконалення навчального процесу різних категорій працівників ОВС. Результати наукових пошуків висвітлили складність і багатоаспектність проблеми. Дійсно, ефективність навчального процесу залежить від безлічі факторів: методики викладання, організації самостійної роботи слухачів, умов, в яких організовано навчальний процес, умов побуту і відпочинку слухачів і т. п. Також виправданості актуальності набуває використання інноваційних технологій [1, с. 47].

Розробка та оптимізація змісту навчального процесу як системи навчання являє собою динамічний інтеграційний процес, в якому виділяються основні етапи планування (проектування) його змісту: 1) розробка основних навчально-методичних документів; 2) підготовка навчальних занять в ході розробки навчально-методичних матеріалів; 3) впровадження самого процесу навчання на основі уточнення змісту навчально-методичних матеріалів з урахуванням психологічних характеристик конкретного складу слухачів; 4) коригування основних навчально-методичних документів і матеріалів на основі відображення змін соціального замовлення, досвіду попередніх циклів навчання; 5) впровадження інноваційних технологій у процес навчання; 6) врахування рекомендацій психолого-педагогічної науки.

Навчально-методичні матеріали повинні відповідати сучасним вимогам оптимальності і включати в себе інноваційне технічне забезпечення різних видів занять.

Бурхливий розвиток нових інформаційних технологій, їх впровадження в останні роки певною мірою позначилося на розвитку особистості правозахисника. Комп'ютерна грамотність диктується умовами сучасного життя і є ще одним ефективним засобом, за допомогою якого можна значною мірою урізноманітнити процес навчання.

На етапі формування загальних професійних стандартів серед високорозвинених країн Європи і світу, першочергового значення набуває якісна підготовка фахівців правоохоронних органів зі знанням англійської мови, оскільки саме знання англійської мови стає нагальною необхідністю в даний час сучасних інноваційних наукових технологій у всіх аспектах розвитку цивілізованого суспільства. Одним з напрямків підвищення ефективності та якості навчального процесу є впровадження методик, заснованих на використанні інноваційної техніки, зокрема, використанні інтерактивних підручників та навчально-методичних посібників, які передбачають застосування комп'ютера і його складових [2, с. 108].

Сучасне навчання англійській мові – це цілісний процес, система, яка складається з цілого ряду підсистем, кожна з яких виконує свою функцію. Кожен етап навчання має свою специфіку. Ця специфіка проявляється в лінгвістичному і психологічному планах. У першому – матеріал змінюється за структурою, складністю змісту. Щодо другого – передбачається розвиток мотиваційних компонентів діяльності, вдосконалення процесів і операцій мислення, формування професійних інтересів.

Мета застосування комп'ютерних технологій у процесі оволодіння іноземною мовою полягає в наданні користувачам навичок комунікації, які є необхідними для ефективної професійної діяльності в правоохоронній сфері, в розвитку їх мотивації для досягнення цілей, а отже, у розвитку їх управлінських та лідерських здібностей.

Аналізуючи досвід фахівців з методики використання інноваційних комп'ютерних технологій на практичних заняттях з іноземної мови можемо стверджувати, що роль комп'ютерної технології в навчально-виховному середовищі надає ряд переваг, зокрема :

- можливість вийти за межі традиційних методів навчання;
- полегшення сприйняття матеріалу, засвоєння словника;
- додаткова мотивація навчальної діяльності;
- проектування нових змістовних напрямків;
- розширення можливостей використання різних систем аналізаторів в процесі роботи;
- створення на занятті різних ситуацій спілкування;
- привчання до самостійності в навчанні і до самоконтролю.

Використання ТЗН (аудіо-, відеоматеріалів, мультимедійних презентацій) націлене на створення повністю англomовного середовища, тому не передбачає у формулюванні завдань (Tasks) до вправ і в обговоренні дискусивних питань (Dilemma & Discuss) використання рідної мови. Практичне заняття з іноземної мови має містити репродуктивні і продуктивні (некомунікативні, умовно-комунікативні та комунікативні) вправи, які презентуються за допомогою інноваційних комп'ютерних технологій і спрямовані на розвиток лексичних, граматичних та комунікативних навичок. Це відображено в новій системі поділу за цільовим призначенням (Themes and materials for studies, Language skills, Career skills, Vocabulary, Dilemma & Discuss, Listening etc.) [3, с. 4].

Особливого значення набувають завдання, пов'язані з стимулюванням розвитку інтелектуальної діяльності, до яких відносяться вправи із застосуванням операцій логічного мислення, формування здатності встановлювати асоціативні зв'язки між словами, прогнозування мовлення.

Слід зазначити, що визначальним фактором успішного вирішення завдань освіти завжди був і залишається її зміст, який виступає вираженням цілей навчання. Цілі і зміст навчання, його інноваційні методи та засоби є основними елементами, що характеризують навчальний процес в цілому. Цікаве і доступне інформативне викладення матеріалу в сучасній формі не тільки прискорює запам'ятовування змісту, але і робить його свідомим і довготривалим.

Отже, матеріал і форма його інноваційного впровадження повинні сприяти формуванню та розвитку світогляду, особистого ставлення до конкретної тематики і мотивації з вивчення англійської мови курсантами, слухачами магістратури та студентами Національної академії внутрішніх справ України, а також співробітниками правоохоронних органів.

Доцільно впроваджувати інноваційні технології з метою ефективної організації комунікативної діяльності та активізації потреби в застосуванні усного та письмового мовлення, як засобу спілкування, соціалізації та особистісного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Барко В. И. Психология управления командой милицейского подразделения : учеб. пособие / В. И. Барко, Ю. Б. Ирхин, П. П. Пидюков. – Киев : РВЦ НАВДУ, 2006. – 147 с.

2. Супрун Д. Н. К вопросу разработки учебно-методической документации на курсах повышения квалификации работников ОВД: цели и содержание / Д. Н. Супрун, В. И. Барко // Развитие систем і технологій підготовки керівних кадрів для органів державної влади : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 27 жовт. 2010 р.) / МВС України, Нац. акад. внутр. справ. – Київ : НАВС, 2010. – С. 108–109.

3. Сунрун Д. М. *Effective management in law enforcement agencies = Ефективне управління у правоохоронних органах : посіб. для працівників правоохорон. органів* / Д. М. Сунрун. – К., 2012. – 142 с.

4. Сунрун Д. М. *Effective Police Management & Leadership: Motivation for Achieving the Goals = Ефективне управління та лідерство керівників правоохоронних органів: мотивація щодо досягнення цілей : посіб. для працівників правоохорон. органів* / Д. М. Сунрун. – Біла Церква, 2011. – 94 с.

5. Baker T. E. *Effective Police Leadership* / Thomas E. Baker. – NY : Looseleaf Law Publications, 2000. – 277 p.

Одержано 17.09.2014

УДК 340.0:349.2

Марія Анатоліївна ТІХОНОВА,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри охорони інтелектуальної власності,
цивільно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для
підрозділів боротьби з кіберзлочинністю та торгівлею людьми
Харківського національного університету внутрішніх справ

Види гарантій трудових прав у системі якості підготовки фахівців

1. Конституція України закріпила основні соціально-економічні права громадян [1], забезпечення реалізації яких здійснюється за допомогою юридичних гарантій. Майже одна третя всіх статей Основного Закону нашої держави присвячена правам і свободам людини та громадянина. Питання юридичних гарантій прав та свобод людини у загальному контексті проблематики його правового положення залишаються одними із самих актуальних, особливо, на сучасному етапі формування в Україні правової державності.

2. Поняття «гарантії» охоплює усю сукупність об'єктивних і суб'єктивних чинників, спрямованих на практичну реалізацію прав та свобод, на усунення можливих перешкод їх повного або належного здійснення [2, с. 555]. Відповідно до цього – основним призначенням гарантій є забезпечення, зарука виконання усіх трудових прав та свобод працівника та роботодавця.

3. Чіткість термінології, чіткість визначень сприяє кращому функціонуванню всього механізму гарантій прав і свобод людини взагалі. А в науковій літературі вчені висловлюють неоднозначну, неоднакову позицію щодо тлумачення поняття «гарантії» – одні ототожнюють захист прав і свобод людини з охороною цих же прав і свобод [3, с. 36], інші

вчені розрізняють ці поняття [4, с. 41]. Ми вважаємо, що лише при наявності порушення «виникає», починає діяти інститут захисту прав і свобод людини, або інститут захисту виникає при вжитті заходів, що забезпечуватимуть відновлення порушеного права чи свободи. А інститут охорони прав і свобод забезпечує нормальну реалізацію прав та свобод людини, забезпечує власне недопущення їх порушень [4, с. 41].

4. Гарантії прав і свобод людини та громадянина поділяються на: політичні, економічні, ідеологічні, юридичні.

5. Політичні гарантії прав і свобод людини та громадянина це система політичних державних та недержавних соціальних інститутів, які діють в тому чи іншому політичному режимі, що забезпечують ефективне управління всіма справами суспільства.

Під політичними гарантіями трудових прав людини ми можемо розуміти саме ті гарантії, ту систему державних і недержавних соціальних інститутів, що складають стійку базу для забезпечення трудових прав працівників.

6. Не можна змішувати та ототожнювати економічні та матеріальні гарантії – не всі економічні гарантії є матеріальними і навпаки. Наприклад, під матеріальними гарантіями трудових прав людини ми можемо розуміти ту матеріальну базу, що робить можливим реалізацію права працю, – надання державою спецодягу, спеціальних пристроїв працівникам атомних електростанцій, спецодягу, спеціальної зброї працівникам органів внутрішніх справ, тощо. Під економічними гарантіями трудових прав людини ми можемо розуміти, власне право людини на працю, яке включає право кожної людини отримати можливість заробляти собі на життя працюю, яку вона вільно обирає або на яку вона вільно погоджується.

7. Ідеологічні гарантії прав і свобод особи в сучасній Україні виявляються у загальному визнанні та сприйнятті загальнолюдських гуманістичних цінностей, ідей демократичної правової соціальної держави і громадянського суспільства, верховенства права та соціальної справедливості. Культурні та духовні гарантії прав і свобод особи в Україні втілюються в законодавчому закріпленні свободи віросповідання, в існуючій системі освіти, науки та вільному доступі до них [5].

Ідеологічні (духовні) гарантії трудових прав людини – це і можливість людини вільно вибирати рід занять, професію. Це і право людини здійснювати право на працю, не вступаючи в трудові відносини, в індивідуальної трудової діяльності (письменники, художники і т. д.).

8. Під юридичними гарантіями ми можемо розуміти умови, які забезпечують реальність ймовірного явища, процесу, тобто умови, що допомагають забезпечити реальне здійснення трудових прав та свобод

учасників трудових правовідносин і за допомогою яких забезпечується реальне здійснення трудових прав та виконання обов'язків, передбачених трудовим законодавством.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко та ін. – Київ : Укр. енцикл., 1998. – Т. 1: А–Г. – 672 с.

3. Станик С. Оптимізація нормотворчої діяльності як правової міри затвердження прав і свобод людини / С. Станик. // Право України. – 1999. – № 8. – С. 34–37.

4. Магновський І. Й. Гарантії прав і свобод людини та громадянина в праві України (теоретико-правовий аспект) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Магновський Ігор Йосипович. – Київ, 2003. – 221 с.

5. Білозьоров Є. В. Правові гарантії прав і свобод людини та громадянина у сфері діяльності міліції : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Білозьоров Євген Вікторович. – Київ, 2008. – 194 с.

Одержано 23.09.2014

УДК 351.743:[378:655.41](477.54)

Анатолій Серафимович ТЯПКІН,

начальник дільниці оперативної поліграфії

відділу матеріального забезпечення

Харківського національного університету внутрішніх справ

**Видавнича діяльність Харківського національного
університету внутрішніх справ
як чинник якісної підготовки кадрів**

Історія становлення редакційної, видавничої діяльності Харківського національного університету внутрішніх справ починалась разом зі створенням Харківських вищих курсів МВС СРСР у далекому вже 1984 році і була спрямована від початку на якісну підготовку кадрів. У ті часи підрозділ називався Редакційно-видавничою групою, підпорядковувався заступнику начальника з навчально-методичної роботи і налічував 5 одиниць у штатному розписі – 2 посади атестовані (начальник групи підполковник міліції Курило Семен Григорович, досвідчений фахівець, що перейшов з обласного УВС; редактор лейтенант міліції Тяпкін Анатолій Серафимович), та три за вільним наймом – машиністка Е. О. Балабанова, брошурувальниця Н. М. Анашкіна, друкар В. В. Чесноков. Згодом до відділу прийшли Н. Є. Нестеренко, О. Ф. Півень, Н. Г. Орябинська. Підрозділу були виділені приміщення

площею приблизно 120 м² на першому поверсі адміністративної будівлі та поставлена задача – у короткий термін зібрати верстатний парк, відремонтувати приміщення і приступити до підготовки та друкування навчально-методичної літератури, переважно оперативно-розшукової тематики, оскільки провідною кафедрою на Вищих курсах була кафедра ОРД.

Спочатку за погодженням з начальником ХВК Л. І. Волощуком був узятий курс на створення невеликого, але дієвого підрозділу, що поєднував би редакційну і виробничу (видавничу) діяльність, тобто в одній групі поєднати редакцію і друкарню. І це вдалось зробити. За допомогою обласного УВС, яким тоді керував О. М. Бандурка, вдалось придбати дві малі офсетні машини Ромайор-314, які на той час були надсучасними та найдефіцитнішими друкарськими верстатами; прадідусь сучасного ксероксу – копіювальна установка «Ера-М» випуску 1962 року прибула з одного номерного НДІ; паперорізальний верстат був замовлений та прибув з м. Ромни, ну а гордість німецького машинобудування – друкарська машинка «Роботрон» з чіткими літерами російської та української абетки була чи не єдина у підрозділах МВС Харківської області. Паралельно з цим, власними силами, а також курсантською допомогою були відремонтовані приміщення. До речі, у складі тих, перших курсантів Харківських вищих курсів МВС СРСР був і нинішній проректор ХНУВС з економічних питань та ресурсного забезпечення полковник міліції О. В. Грищенко.

Першою продукцією групи були бланки усіляких дозволів, запитів, навчальних справ за різними обліками тощо, оскільки навчання на курсах було максимально наближене до практичної діяльності органів по боротьбі з розкраданням соціалістичної власності, а перша повнокольорова продукція з того часу – це програма навчально-методичного збору керівного та професорсько-викладацького складу ХВК МВС СРСР, яка пройшла 29 серпня 1984 року. На зборах виступили, крім керівного складу курсів, начальник Управління БРСВ УВС Харківського облвиконкому Є. О. Желєзов, завідувач кафедри Харківського юридичного інституту В. І. Астахова, заступник начальника навчального відділу Горьківської вищої школи МВС СРСР В. В. Маслєєв, начальник кафедри економічного аналізу ХВК О. К. Куліков, доцент кафедри юридичних дисциплін Ленінградських вищих курсів МВС СРСР Г. Г. Хараташвілі, начальники кафедр ОРД Московської вищої школи МВС СРСР В. Г. Самойлов, Ленінградських вищих курсів МВС СРСР Д. В. Ривман, Горьківської вищої школи МВС СРСР С. П. Голубятніков, відомі харківські вчені Р. С. Павловський, Г. О. Матусовський, В. О. Коноваленко та ін.

За чотири роки С. Г. Курило пішов на заслужений відпочинок, зайнявся журналістикою, а відділ очолив А. С. Тяпкін. З тієї пори і до 2006 року він очолював цей підрозділ. І не тільки очолював, а здійснював редагування, верстку, розробляв обкладинки, оформлював книги тощо. За цей період безпосередньо взяв участь у підготовці та випуску у світ 75 наукових фахових збірок, наукових журналів, матеріалів науково-практичних конференцій; 98 навчальних посібників, хрестоматій, лекцій; 33 підручників з грифами МВС України, МОН України; 264 монографій; 24 навчально-методичних, практичних посібників; іншої літератури (довідників, словників, науково-популярної, публіцистичної, бібліографічної, художньої літератури) – 47 найменувань. Загалом 541 найменування. У 2006 році, після виходу на пенсію А. С. Тяпкіна, відділ очолив підполковник міліції А. Є. Будрейко, який працював в університеті з 1990 р., а з 2008 р. – П. М. Львова. З 2010 по 2013 рр. відділом керував підполковник міліції П. О. Білоус.

У 2008 році Університет як суб'єкт видавничої справи був внесений до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції. На сьогодні центральними підрозділами Університету, на які покладено здійснення видавничої діяльності, є редакційне відділення відділу організації наукової роботи та дільниця оперативної поліграфії відділу матеріального забезпечення. Головні задачі цих підрозділів – підготовка та випуск навчальних, наукових, методичних та довідкових друкованих видань, а також бланкової та журнальної продукції для потреб ХНУВС.

Про необхідність і важливість видавничої діяльності для університету говорить той факт, що за 20-річний термін існування від допоміжної справи видавнича справа стала однією з головних для сучасного вищого навчального закладу, яким є університет. Щорічно видавничі плани університету налічують 40-50 найменувань монографій, фахових наукових збірників, підручників та навчальних посібників.

Слід пригадати й те, що університет є засновником та видавцем наукових фахових видань – збірника наукових праць «Вісник ХНУВС» (видається з 1996 р., на початок 2014 р. було випущено 63 номери) і журналу «Право і Безпека» (заснований у 2002 р., на початок 2014 р. було випущено 51 номер), електронного журналу «Форум Права», а також друкованого збірника «Вісник Кримінологічної асоціації України», який внесено до міжнародної наукометричної бази даних РІНЦ.

Видання університету неодноразово відмічались на конкурсах, виставках-ярмарках національних видавців – «Львівський форум видавців», «Райський куточок» тощо.

Одержано 23.09.2014

УДК 342.9+378

Наталія Володимирівна ФЕДОРОВСЬКА,

старший науковий співробітник

наукової лабораторії з проблем громадської безпеки

навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів

міліції громадської безпеки та національної гвардії України

Національної академії внутрішніх справ

Особливості розвитку науково-дослідної діяльності наукової лабораторії з проблем громадської безпеки Національної академії внутрішніх справ

Наукову лабораторію з проблем громадської безпеки створено в липні 2013 р. відповідно до наказів МВС України від 20 листопада 2012 р. № 1061 «Про організацію підготовки кадрів у Національній академії внутрішніх справ» та 8 квітня 2013 р. № 349 «Про затвердження штатів вищих навчальних закладів» у складі Навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів міліції громадської безпеки та Національної гвардії України Національної академії внутрішніх справ.

Діяльність наукової лабораторії спрямована на розробку інноваційних методик, вивчення та розв'язання проблем службової діяльності підрозділів громадської безпеки, наукове та науково-методичне забезпечення навчального процесу курсантів навчально-наукового інституту за відповідним напрямом.

Таким чином, фахівці наукової лабораторії проводять наукові дослідження на замовлення Департаменту громадської безпеки МВС України, результати яких, як правило, впроваджуються у практичну діяльність та навчальний процес; забезпечують підготовку проектів законів і підзаконних нормативно-правових актів, навчальної та методичної літератури; розробляють методики правоохоронної діяльності, рецензують наукові статті, навчальні посібники, підручники, монографії, беруть участь у наукових заходах різних рівнів.

Для якісного виконання завдань лабораторія плідно співпрацює з підрозділами блоку міліції громадської безпеки МВС України, вищими навчальними закладами, Державним науково-дослідним інститутом МВС України, іншими міністерствами та відомствами, державними та недержавними установами та організаціями, діяльність яких стосується проблематики лабораторії.

Отже, за рік існування наукової лабораторії її науковцями підготовлено понад 80 наукових праць з актуальних проблем громадської

безпеки, зокрема, навчальні та практичні посібники, монографії, методичні рекомендації, наукові статті, проекти законів, підзаконних нормативно-правових актів. З огляду на сьогодення, актуальними слід вважати праці:

- «Практичне право: на попередження насильства в сім'ї» (навчальний посібник);

- «Взаємодія підрозділів патрульної служби міліції та Національної гвардії України під час охорони громадського порядку на маршруті патрулювання» (методичні рекомендації);

- Довідник працівника патрульної служби міліції;

- Пам'ятка щодо охорони громадського порядку під час виборчого процесу;

- Пам'ятка дій батальйону патрульної служби міліції особливого призначення «Миротворець» в особливих умовах;

- Пам'ятка дій спеціального підрозділу міліції на марші в умовах загрози здійснення нападу.

На особливу увагу заслуговує діяльність юридичної клініки, яка функціонує в науковій лабораторії з проблем громадської безпеки. З метою набуття та вдосконалення професійних навичок та вмінь курсантів, які є її учасниками, вони мають можливість поєднувати навчання та практику без відриву від занять, шляхом надання безоплатної юридичної допомоги та правової інформації малозабезпеченим верствам населення, посилюючи практичну підготовку майбутніх правоохоронців на благо суспільства.

На закінчення зазначимо, що наукова лабораторія з проблем громадської безпеки є структурним підрозділом НАВС, діяльність якого спрямована на виявлення, аналіз та вивчення проблем практичної діяльності ОВС, що потребують наукового обґрунтування та вирішення.

Впровадження наукових здобутків лабораторії сприяє розширенню в інформаційному просторі сегменту об'єктивних відомостей про діяльність органів внутрішніх справ, удосконалення форм взаємодії МВС з громадянами, зокрема шляхом активізації співпраці щодо охорони правопорядку та профілактики злочинності, підвищення рівня правосвідомості курсантів та суспільства в цілому.

Одержано 17.09.2014

УДК 378.1

Олена Валеріївна ФЕДОСОВА,

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблем протидії злочинності навчально-наукового інституту
підготовки фахівців для підрозділів кримінальної міліції
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Практична спрямованість навчального процесу як запорука становлення майбутнього правоохоронця

Одним із основних завдань держави, згідно з Конституцією та Законом України «Про міліцію», є забезпечення захисту прав і законних інтересів громадян у всіх сферах суспільного життя. Саме від успішної реалізації цього завдання залежить формування правової держави в Україні. Тому, головним питанням для МВС України, на сьогодні, є реформування його роботи за всіма напрямками для перетворення міліції на правоохоронний орган, який би відповідав рівню розвитку суспільства та потребам сьогодення. У зв'язку з цим, особливу увагу керівництво МВС зосереджено на практичному спрямуванні навчального процесу правоохоронців.

Останнім часом, центральними проблемами, які найбільше на сьогодні турбують громадян нашої держави і потребують негайного вирішення, є низький рівень громадської довіри до органів міліції, порушення права громадян на незалежний захист, непоодинокі випадки корупції, непрозорість порядку добору та призначення співробітників на посади, недосконалість притягнення їх до дисциплінарної відповідальності, низький фаховий рівень кандидатів, які претендують на зайняття посад в органах внутрішніх справ тощо.

Необхідно зазначити, що протягом останніх років спостерігається суттєве омолодження працівників органів внутрішніх справ. У зв'язку з цим гостро постає питання щодо адаптації молодих фахівців в органах внутрішніх справ та оволодіння ними професійними навичками. Це потребує вжиття невідкладних заходів для зміцнення професійного ядра органів внутрішніх справ, передумовою якого постає якісна підготовка та перепідготовка співробітників ОВС, які з перших кроків роботи у практичних підрозділах повинні самостійно й у повному обсязі виконувати службові завдання.

У комплексі державних заходів, пов'язаних із реформуванням системи органів кримінальної юстиції та з прийняттям нового Кримінального

процесуального кодексу України, особливо актуалізується проблема удосконалення освітньої діяльності відомчих вищих навчальних закладів.

Згідно з наказом МВС України від 13.09.2012 № 318 «Про затвердження Положення з організації професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України» підготовка фахівців для органів внутрішніх справ у ВНЗ МВС України – це здобуття особами перемінного складу певного освітньо-кваліфікаційного рівня вищої освіти шляхом одержання знань в обсязі, що відповідає вимогам державного та галузевого стандартів вищої освіти, а також розвиток у них умінь та навичок, необхідних для якісного виконання покладених на ОВС завдань [1].

Отже, метою відомчої освіти є якісна та професійна підготовка висококваліфікованих фахівців, здатних на високому рівні забезпечувати права, свободи та законні інтереси учасників кримінального судочинства.

Важливо зазначити, що основним суб'єктом нової моделі досудового розслідування є слідчий, який під процесуальним керівництвом прокурора проводить розслідування кримінальних правопорушень, вживає всіх передбачених законом заходів, спрямованих на встановлення обставин вчиненого кримінального правопорушення та осіб, винних у його вчиненні [2].

Зазначені аспекти ставлять перед законодавчою та правоохоронною практикою, наукою та відомчою освітою завдання розробки й реалізації нових, більш ефективних засобів боротьби зі злочинністю з урахуванням підвищення якості підготовки кадрів для слідчих органів.

Для досягнення належного професійного рівня співробітник ОВС повинен не тільки опанувати теоретичні знання з таких базових дисциплін як кримінальний процес, криміналістика, кримінальне право, кримінологія, а й досконало оволодіти спеціальними знаннями з таких предметів і спецкурсів як оперативно-розшукова діяльність, судова експертиза, управління в ОВС, спеціальна техніка ОВС, судова медицина та психіатрія, особливості розслідування окремих видів злочинів, практикум зі складання процесуальних документів, професійно-психологічна підготовка співробітників ОВС, вогнева та спеціальна фізична підготовка, при цьому потрібно дотримуватися встановлених норм щодо тривалості практичної підготовки, виділення кількості годин на вивчення предметів, послідовності опрацювання дисциплін та курсів.

Необхідною передумовою якісної підготовки майбутніх правоохоронців є також організація постійного стажування науково-педагогічного складу ВНЗ у практичних підрозділах, особливо молодих викладачів і викладачів, які мають невеликий практичний стаж.

Окрім цього, з метою обміну досвідом, вважаємо за потрібне проводити виїзні заняття як у навчальних закладах ВНЗ МВС, так і в

практичних підрозділах органів внутрішніх справ; залучати досвідчених працівників ОВС до прийняття державних і семестрових іспитів, поширювати включення до авторських колективів із розроблення підручників, навчальних посібників та інших науково-методичних матеріалів досвідчених практичних працівників органів внутрішніх справ.

Під час проведення навчань слід частіше запрошувати практичних працівників органів внутрішніх справ, що дозволить максимально наблизити теоретичні знання до практичних дій.

Важливо також активніше сприяти участі курсантів і слухачів в проходженні позанавчальної практики, використанню здобутих теоретичних знань під час проведення тактико-спеціальних навчань, а саме: відпрацьовувати вміння та навички з розслідування окремих видів злочинів, навчатись взаємодіяти у складі слідчо-оперативних груп та проведенні окремих слідчих (розшукових) дій, та вмінню приймати процесуальних та організаційних рішень, а також правилам складання процесуальних документів тощо.

Варто відзначити, що в Харківському національному університеті внутрішніх справ все вище викладене вже виконується і, на нашу думку, вже можна спостерігати позитивні результати цієї роботи. Так, з метою підвищення якості навчального процесу, надання йому більшої практичної спрямованості в Університеті було створено навчальний відділ органів внутрішніх справ, практичне навчання в якому дає змогу моделювати професійні ситуації та шукати шляхи їх розв'язання. Такі заняття проводяться під керівництвом висококваліфікованого науково-педагогічного складу кафедр кримінально-правового спрямування. Адже, без перебільшення можна зазначити, що від підготовленості викладача та його обізнаності в проблемах практичної діяльності залежить ефективність підготовки майбутніх правоохоронців.

Узагальнюючи викладене, слід зазначити, що реалії сьогодення вимагають нової якості підготовки правоохоронців, підвищення рівня їхньої професійної майстерності, здатності до самовдосконалення. Тому, в Харківському національному університеті внутрішніх справ практична спрямованість розглядається як важливий резерв подальшого удосконалення навчального процесу, підвищення якості професійної підготовки майбутніх правоохоронців.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Положення з організації професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України : наказ МВС України від 13 квіт. 2012 р. № 318 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0728-12>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс України : від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

Одержано 18.09.2014

УДК 159.9

Світлана Вячеславівна ХАРЧЕНКО,

*кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри психології та педагогіки
факультету з підготовки фахівців для підрозділів міліції
громадської безпеки та кримінальної міліції у справах дітей
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Основні напрямки розвитку здібностей соціального інтелекту у майбутніх правоохоронців

Значну роль в різноманітних сферах діяльності особистості грає соціальний інтелект. Соціальний інтелект регулює міжособистісне спілкування, забезпечуючи соціальну адаптацію особистості до професійної діяльності. Високий рівень соціального інтелекту здатний забезпечити суб'єкту одержання та обробку максимуму інформації про поведінку людей, розуміння мови невербального спілкування, формулювання швидких й точних думок про інших людей та соціальні групи, успішно прогнозувати їх реакції в певних умовах.

Белоконь О. В. було показано, що високий рівень соціального інтелекту пов'язаний з ефективністю лідерства в малих групах і в трудових колективах, а також з орієнтацією на офіційну субординацію в колективі. За даними В. Н. Куніциної, чим вище рівень соціального інтелекту, тим більше розвинені саморегуляція, впевненість в собі, здатність впливати на інших в процесі спілкування.

Слід визначити, що актуальність проблеми підвищення рівня соціального інтелекту в умовах сьогодення набуває все більше значення. Професійна підготовка у ВНЗ спеціалістів низки спеціальностей (не тільки правоохоронців, а й журналістів, менеджерів, психологів, соціальних працівників, вчителів тощо) на думку багатьох вчених (Г. П. Геранюшкіна, І. Ф. Баширов, А. В. Берклунд, О. Є. Козлова, М. О. Лукічева, Г. В. Ожубко, С. В. Руденко та інших) повинна включати заходи розвитку саме соціального інтелекту.

Монастирний М. М. вивчив рівень соціального інтелекту значної кількості працівників ОВС та обґрунтовував доцільність визначення рівня соціального інтелекту в професійному психологічному відборі кандидатів

на службу до органів внутрішніх справ. Не викликає сумніву те, що соціальний інтелект є важливою складовою професійної компетентності працівника органів внутрішніх справ, а саме, такої її частини як соціальна компетентність. Авторами (Г. П. Геранюшкіна, Г. В. Ожубко, М. Л. Тарасенко) пропонується при викладанні у ВНЗ низки навчальних дисципліни (наприклад, «Психологія і педагогіка», «Психологія управління», «Проблеми міжособистісного спілкування») вдосконалювати здібності соціального інтелекту. До засобів активного навчання, які сприяють розвитку соціального інтелекту, вченими були віднесені психогімнастичні вправи (І. В. Харитонова), учбово-пізнавальні завдання (М. В. Оданович), рольові та ділові ігри (І. Ю. Ісаєва, О. Є. Козлова), соціально-психологічний тренінг (М. Л. Тарасенко, Г. П. Геранюшкіна), тренінги та семінари аксеологічного змісту (Н. О. Михальчук, Е. З. Івашкевич) тощо.

Психологічними умовами розвитку соціального інтелекту, на думку І. Ф. Баширова, в умовах професійного навчання є:

- а) розширення інформаційної основи діяльності;
- б) цілеспрямоване варіювання досвіду соціально-ролевої поведінки;
- в) забезпечення суб'єктної включеності в ситуації професійної діяльності і взаємодії, підвищення особистої відповідальності за результати діяльності;
- г) забезпечення випереджаючого самовизначення в цілях, умовах, засобах і критеріях оцінки своєї діяльності;
- д) збагачення досвіду в умовах професійного спілкування і взаємодії зі значимими фахівцями в професії.

На нашу думку, до основних соціально-психологічних чинників, які заважають адекватному функціонуванню соціального інтелекту особистості слід віднести:

- 1) відсутність достатнього комунікативного досвіду, обмеження розмаїття комунікативних ситуацій;
- 2) прояви професійної деформації, а саме, перенесення суб'єктом когнітивних особливостей службового спілкування на позаслужбові ситуації, зменшення раціонального в інтерпретуванні та передбаченні поведінки оточуючих та збільшення суб'єктивного;
- 3) різноманітні соціальні настанови, які формуються під впливом соціального середовища: етнічні, політичні, релігійні тощо. Сформована жорстка упередженість має значний вплив на ефективність функціонування соціального інтелекту особистості.

Таким чином, необхідно створення певних умов соціального середовища в умовах навчання та виконання службових обов'язків у вищому навчальному закладі для оптимального розвитку складових

соціального інтелекту у майбутніх правоохоронців як професіоналів високого рівня. Розвиток здібностей соціального інтелекту з необхідністю повинен бути включений в формування особистості професіонала та професіональної ідентичності курсанта та спрямований на:

1) розвиток загальних здібностей (сприйняття, уваги, пам'яті, мислення тощо) в ситуаціях соціальної взаємодії з метою вдосконалення процесу пізнання поведінкової інформації та здатності приймати неординарні рішення в процесі міжособистісних стосунків;

2) розвиток комунікативних здібностей та опанування соціально-психологічними техніками спілкування, спрямовані на успішну будову комунікативного процесу та готовність й вміння працювати спільно;

3) профілактику виникнення та проявів професійної деформації;

4) розвиток самосвідомості, перш за все, соціального прогнозування, а саме, формулювання планів власних дій, рефлексії власного розвитку і оцінки невикористаних альтернативних можливостей та інше;

5) вдосконалення навичок саморегуляції, перш за все, вміння регулювати власні емоції і настрій, адаптація до умов професійної взаємодії, що постійно змінюються, тощо;

6) актуалізацію мотивації на випереджаюче самовизначення в професійному розвитку або самовдосконаленні.

Одержано 18.09.2014

УДК [340.132.6:378](477)

Наталія Юрїївна ЦВІРКУН,

кандидат юридичних наук,

викладач кафедри кримінального права та кримінології

факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства

Харківського національного університету внутрішніх справ

Особливості основних положень нового Закону України «Про вищу освіту»

Новий закон про вищу освіту – це не точкові зміни, а системна реформа, яка пройшла всі етапи політичного діалогу, узгоджена з усіма зацікавленими суспільними групами. Це чітко вивірений проект кардинальних змін, яких бракує нашій країні і на які чекає українське суспільство. Цей закон буквально вистражданий освітянами, студентською спільнотою, ентузіастами освіти і науки. Новий закон про вищу освіту – плід п'ятирічної боротьби за європейські цінності в освіті [1].

Новий закон про вищу освіту має кілька стрижневих ідей. Перша – демонополізація управління. Друга – автономія університету, академічна

свобода викладача і студента. Третя – незалежне оцінювання якості вищої освіти. Четверта – розвиток науки в університетах і базування вищої освіти на новітніх наукових результатах. П'ята – академічна мобільність та інтеграція у європейський освітній простір.

Так, відповідно до нового Закону України «Про вищу освіту» право присуджувати наукові ступені передається від чиновників до спеціалізованих учених рад. Та разом із розширенням прав посилюється й відповідальність. Уперше в освітньому законодавстві запроваджуються антиплагіатні норми. З'являється вимога ще до захисту оприлюднювати роботу в Інтернеті. Якщо після захисту в дисертаційному дослідженні буде виявлено плагіат, то голова такої ради, а також її члени, які надали позитивний висновок про роботу, будуть позбавлені права впродовж двох років брати участь у роботі спецрад. Їхні прізвища оприлюднюватимуться. Це добрий запобіжник від неякісних рішень.

Учені ради зможуть самостійно здійснювати процедуру нострифікації, тобто визнавати закордонні дипломи викладачів, яких приймають на роботу, а також студентів, яких беруть на навчання. Нині дуже важко залучити до викладання навіть лауреата Нобелівської премії, бо це пов'язано із забюрократизованою довготривалою процедурою.

Університети отримують право розміщувати кошти, зароблені від освітньої та наукової діяльності, на рахунках у державних банках. Цими коштами вони зможуть розпоряджатися, бо сьогодні такої можливості фактично немає.

Разом зі збільшенням автономії університетів запроваджується система незалежного оцінювання результатів їхньої роботи. Зокрема, регуляторні функції виконуватиме не міністерство, а колегіальний орган – Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти. Задум полягає в тому, щоб ліцензійну й акредитаційну експертизу проводили не корумповані чиновники, а ретельно відібрані фахівці з бездоганною репутацією, за чітко визначеною процедурою. Передбачено створення незалежних установ для оцінювання та забезпечення якості вищої освіти [2].

Крім того, передбачено розширення участі роботодавців в управлінні вищими навчальними закладами, формуванні стандартів вищої освіти, оцінюванні результатів навчання.

Закон покликаний зробити нашу систему освіти більш упізнаваною і зрозумілою у світовому освітньому просторі. Запроваджуються визнані у світі три цикли вищої освіти: бакалавр, магістр, доктор філософії. Відповідно до європейських тенденцій зменшується максимальне навчальне навантаження на викладачів, що вивільнить час для їхньої наукової праці. Студенти також отримають більше можливостей для самостійної роботи [1].

Пропонуються нові механізми самоврядування у вишах. Наприклад, передбачено прямі вибори ректора, в яких зможуть брати участь усі члени трудового колективу і представники студентського самоврядування. Сьогодні ректорів обирають через делегатів від трудового колективу. Як наслідок – результати виборів часто спотворюються.

Зрештою, закон унормує статус зовнішнього незалежного оцінювання. Це – одна з небагатьох системних реформ, яка забезпечила рівність доступу до вищої освіти, радикально зменшивши обсяги вступного хабарництва. Бажаючи відновити цей тіньовий ринок, попередня влада весь час намагалася нівелювати значення ЗНО, а то й скасувати його.

Україна остаточно обрала європейський шлях розвитку. Ми повинні стати конкурентоспроможними поряд із найбільш розвиненими державами. А для цього необхідно стимулювати розвиток людського капіталу найціннішого ресурсу країни в сучасному світі.

Список використаних джерел:

1. Гриневич Л. Ключове рішення для України / Лілія Гриневич // Дзеркало тижня. – 13 черв. 2014 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/EDUCATION/klyuchove-rishennya-dlya-ukrayini_.html.

2. Рада ухвалила новий закон про вищу освіту // ТБі ; [РБК-Україна]. – 1 лип. 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tvi.ua/new/2014/07/01/rada_ukhvalyla_novyy_zakon_pro_vyschu_osvitu.

Одержано 19.09.2014

УДК 342.95

Ольга Юріївна ЧАПАЛА,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри адміністративного права та процесу

Харківського національного університету внутрішніх справ

**До питання забезпечення дисципліни
та законності під час проходження служби
в органах внутрішніх справ України**

Забезпечення законності і дисципліни в діяльності органів внутрішніх справ є одним з головних завдань МВС України, його місцевих органів, а також начальників та командирів всіх рівнів. Разом з тим діяльність органів внутрішніх справ настільки соціально важлива, що проблеми її законності не можуть не привертати увагу практично всіх ланок державної влади, а також політичної системи суспільства в цілому.

Законність та дисципліна – це такі властивості функціонування органів внутрішніх справ, які визначають ефективність їх діяльності,

належне виконання покладених на них завдань та функцій. Тому варто підкреслити, що для органів внутрішніх справ важливо забезпечити і законність, і дисципліну, тим більше, що ці поняття дуже тісно взаємопов'язані, стан одного визначається станом забезпеченості іншого і навпаки.

Дотримання дисципліни та законності під час проходження служби в органах внутрішніх справ забезпечується використанням різних організаційно-правових засобів, які в адміністративно-правовій літературі прийнято об'єднувати під двома поняттям – контроль і нагляд. Однак варто зауважити, що в термінологічному, етимологічному плані ці два слова мало відрізняються одне від одного.

Контроль за дотриманням законності в діяльності органів внутрішніх справ здійснюють органи всіх гілок державної влади: Верховна Рада України, Президент України, органи виконавчої та судової влади.

Особливе значення для забезпечення законності при проходженні служби в органах внутрішніх справ має внутрішньовідомчий контроль, тобто контроль, який здійснюють самі органи щодо підпорядкованих їм підрозділів та служб. Відповідно до п. 3 Положення про МВС України, одним із основних його завдань є забезпечення законності в діяльності працівників і військовослужбовців системи.

Начальники органів внутрішніх справ зобов'язані повсякденно, повсякчасно контролювати роботу підлеглих підрозділів та працівників, добиватися суворого дотримання особовим складом вимог законності, піклуватися про своєчасне доведення до виконавців наказів, інструкцій, вказівок, визначати обов'язки і права працівників щодо застосування законів та підзаконних актів про посилення охорони громадського порядку та про боротьбу зі злочинністю.

Функції контролю за додержанням законності в органах внутрішніх справ покладаються також на спеціально створені підрозділи – службу внутрішньої безпеки та інспекцію з особового складу.

Отже, основне призначення внутрішньовідомчого контролю полягає не лише в тому, щоб на основі вивчення стану справ виявити недоліки в роботі, але й знайти шляхи їх усунення, а в разі необхідності – допомогти розробити та здійснити конкретні заходи щодо покращання ситуації, надати методичну допомогу у виробленні та прийнятті управлінських рішень.

Крім контролю до системи способів забезпечення законності в діяльності органів внутрішніх справ належить прокурорський нагляд, який здійснюють всі ланки органів прокуратури.

Що стосується дисципліни в органах внутрішніх справ, то методи (способи) її забезпечення закріплено в Дисциплінарному статуті. В ньому

зазначається, що дисципліна досягається: вихованням у осіб рядового і начальницького складу високих моральних і ділових якостей, свідомого ставлення до виконання службових обов'язків; виробленням високого професіоналізму; додержанням законності і статутного порядку; повсякденною вимогливістю начальників до підлеглих, постійною турботою про них, виявленням поваги до їх особистої гідності, забезпеченням соціальної справедливості, вмілим поєднанням і правильним застосуванням засобів заохочення, переконання та примусу (ст. 3).

Зважаючи на викладене, до основних методів (способів) забезпечення дисципліни в органах внутрішніх справ, слід віднести:

- а) створення належних умов для виконання службових обов'язків;
- б) виховання у осіб рядового і начальницького складу високих моральних та ділових якостей, свідомого ставлення до виконання службових обов'язків;
- в) повсякденну вимогливість начальників до підлеглих, постійну турботу про них, виявлення поваги до їх гідності, забезпечення соціальної справедливості;
- г) застосування засобів переконання та заохочення (стимулювання);
- г') застосування до порушників службової дисципліни заходів державного примусу.

Одним з визначальних засобів забезпечення дисципліни в органах внутрішніх справ є створення необхідних, належних умов для виконання працівниками своїх службових обов'язків. Хоча стан дисципліни в цілому визначається дисциплінованістю кожного окремого працівника, але було б неправильно уявляти собі, що все залежить лише від самого працівника, його волі, бажання, старанності, необхідні ще й відповідні умови, сприятлива обстановка для продуктивної праці, до яких можна віднести, в першу чергу, належне правове, матеріально-технічне, фінансове, організаційне, соціально-культурне забезпечення органів внутрішніх справ, удосконалення системи забезпечення безпеки життєдіяльності працівників.

Одержано 19.09.2014

УДК 343.148(477)

Вадим Іванович ЧЕКОТИЛО,

здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

Особливості методики залучення експерта до кримінального провадження

Аналіз слідчої та судової практики надає можливість стверджувати, що однією з найбільш поширених процесуальних форм використання спеціальних знань під час кримінального провадження є залучення експерта.

Підстави для призначення судової експертизи регламентовані у ст. 242 КПК України. Згідно з її положеннями експертиза проводиться експертом за зверненням сторони кримінального провадження або за дорученням слідчого судді чи суду, якщо для з'ясування обставин, що мають значення для кримінального провадження, необхідні спеціальні знання.

Не допускається проведення експертизи для з'ясування питань права. Регламентація даного положення в КПК України є важливим кроком до завершення дискусії в науковій літературі щодо можливості призначення судової експертизи з приводу вирішення правових питань.

Слідчий або прокурор зобов'язаний звернутися до експерта для проведення експертизи щодо:

- 1) встановлення причин смерті;
- 2) встановлення тяжкості та характеру тілесних ушкоджень;
- 3) визначення психічного стану підозрюваного за наявності відомостей, які викликають сумнів щодо його осудності, обмеженої осудності;
- 4) встановлення віку особи, якщо це необхідно для вирішення питання про можливість притягнення її до кримінальної відповідальності, а іншим способом неможливо отримати ці відомості;
- 5) встановлення статеві зрілості потерпілої особи в кримінальних провадженнях щодо злочинів, передбачених ст. 155 Кримінального кодексу України.

Фактичною підставою для призначення експертизи є потреба в наукових, технічних або інших спеціальних знаннях, які необхідні для вирішення певних питань у кримінальному провадженні. До спеціальних знань належать знання у певній галузі науки, техніки, мистецтві або ремеслі та інших окремих сферах людської діяльності.

Спеціальні знання у відповідній галузі діяльності визначаються предметом експертизи. До спеціальних не належать загальновідомі і загальнодоступні наукові знання в галузі матеріального і процесуального

права, якими повинні володіти слідчі, прокурори, судді. Саме тому закон прямо забороняє проведення експертизи для з'ясування питань права.

У ст. 243 КПК України зазначається, що сторона обвинувачення залучає експерта за наявності підстав для проведення експертизи, у тому числі за клопотанням сторони захисту чи потерпілого. Сторона захисту має право самостійно залучати експертів на договірних умовах для проведення експертизи, у тому числі обов'язкової. Останнє положення є формою реалізації засади змагальності сторін та свободи в поданні ними своїх доказів. Залишається незрозумілою форма звернення сторони захисту до експерта для залучення його до кримінального провадження.

Слід зазначити, що право самостійно залучати експерта на договірних умовах для проведення експертизи у потерпілого відсутнє.

Отримання висновку експерта є одним із способів збирання доказів у кримінальному провадженні. Тому слідчий, прокурор, як правило, залучають експерта залежно від наявності до того підстав на свій розсуд, виходячи з конкретних обставин провадження і тих питань, на які має відповісти фахівець з певної галузі знань. Винятки становлять лише випадки, передбачені у ч. 2 ст. 242 КПК України, коли звернення до експерта є обов'язковим.

Заявити слідчому чи прокурору клопотання про залучення експерта на стадії досудового розслідування мають право також потерпілий та сторона захисту (підозрюваний, особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, їхні захисники та законні представники).

Заявлене клопотання слідчий, прокурор зобов'язані розглянути в строк не більше трьох днів з моменту його подання і задовольнити їх за наявності відповідних підстав.

У разі відмови слідчого, прокурора в задоволенні клопотання сторони захисту про залучення експерта особа, що заявила відповідне клопотання, має право звернутися з клопотанням про залучення експерта до слідчого судді. Слідчий суддя за результатами розгляду клопотання має право своєю ухвалою доручити проведення експертизи експертній установі, експерту або експертам (ч. 1, 6 ст. 244 КПК України).

Слід зазначити, що КПК України прямо не регламентує форму процесуального документу, яким стороною обвинувачення залучається експерт до кримінального провадження. Відповідь на це питання міститься у ч. 3 ст. 110 КПК України. Так, рішення слідчого, прокурора приймається у формі постанови. Постанова вноситься у випадках, передбачених КПК, а також коли слідчий, прокурор визнає це за необхідне.

Що стосується процесуального порядку призначення експертизи під час судового провадження у суді першої інстанції, то суд за клопотанням сторін кримінального провадження або потерпілого за наявності підстав, передбачених ст. 242 КПК України, має право своєю ухвалою доручити проведення експертизи експертній установі, експерту або експертам.

Суд має право своєю ухвалою доручити проведення експертизи експертній установі, експерту або експертам незалежно від наявності клопотання, якщо:

1) суду надані кілька висновків експертів, які суперечать один одному, а допит експертів не дав змоги усунути виявлені суперечності;

2) під час судового розгляду виникли підстави, передбачені ч. 2 ст. 509 КПК України (ч. 1, 2 ст. 332 КПК України).

Участь експерта у кримінальному провадженні не обмежується проведенням судової експертизи. Так, ст. 356 КПК України регламентує процесуальний порядок допиту експерта в суді. За клопотанням сторони кримінального провадження, потерпілого або за власною ініціативою суд має право викликати експерта для допиту для роз'яснення висновку.

Слід зазначити, що КПК України не регламентує процесуальний статус судового експерта під час допиту. Вважається, що судового експерта слід допитувати за правилами допиту свідка. Крім цього, допит судового експерта доцільно регламентувати також під час досудового розслідування.

Враховуючи вищевказане, доходимо висновку, згідно з яким однією з найбільш поширених форм використання спеціальних знань під час кримінального провадження є залучення експерта.

Під час досудового розслідування сторона захисту може залучити експерта до кримінального провадження шляхом:

а) заявлення клопотання стороні обвинувачення;

б) самостійного залучення експерта на договірних умовах;

в) звернення з клопотанням про залучення експерта до слідчого судді.

На відміну від цього, потерпілий може залучити експерта до кримінального провадження лише шляхом заявлення клопотання стороні обвинувачення. Отже, перелік прав потерпілого під час залучення експерта до кримінального провадження потребує розширення. Допит судового експерта доцільно регламентувати також під час досудового розслідування. Таким чином, сформульовані висновки свідчать про актуальність проведення подальшого дослідження зазначених питань.

Одержано 16.09.2014

УДК 351.74:378.11(477)

Мар'ян Васильович ЧЕРХАВСЬКИЙ,

*курсант факультету підготовки фахівців для підрозділів
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Іван Васильович КРІЦАК,

*кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри теорії та історії держави і права
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Перспективи розвитку студентського самоврядування в Україні

Самоорганізація студентства має давню історію і бере свій початок ще з Середньовіччя. Зачатки студентського самоврядування в Російській імперії, до складу якої входила Україна, пов'язують із заснуванням перших вищих навчальних закладів, які на зорі XIX ст. відкривають у російському консерватизмі ідеї демократизму і децентралізації. Таким чином, студенти починають боротися за автономію університетів та активно відстоювати свої права в період навчання [1, с. 1].

Варто наголосити, що після проголошення незалежності України проблема студентського самоврядування є однією з найбільш актуальних. Студентське самоврядування сприяє формуванню у молодій людини кращих рис майбутньої професії – почуття відповідальності, ініціативності, лідерські якості, ораторську майстерність тощо. Однак основною метою діяльності студентського самоврядування є виявлення і підготовка потенційних лідерів – представників еліти української нації у майбутньому [2, с. 1–2].

Говорячи про структуру студентського самоврядування, варто відзначити, що його організація як правило відбувається стихійно, переважає одноманітність форм та напрямів роботи; досить часто положення про органи студентського самоврядування дублюють одне одного і при цьому не створюється власна організаційно-функціональна модель цих органів з урахуванням специфіки навчального закладу, а також тих традицій, які започатковані в ньому.

Безумовно, вся система освіти потребує постійного вдосконалення, а організація навчання повинна бути приведена у відповідність з новими умовами стратегічного розвитку держави. Тому сьогодні, як ніколи, досить важливо створити та впровадити в освітній процес сучасні концепції та технології послідовної демократизації життя навчальних закладів, засновані на методах внутрішнього і зовнішнього самоврядування,

які були б направлені передусім на самоосвіту студента, як це передбачено у більшості європейських навчальних закладах.

Досить важливо з'ясувати, яке смислове навантаження несе в собі поняття студентське самоврядування? Так, на думку Л. М. Жалдака, студентське самоврядування – це складне соціально-педагогічне явище, яке в центр навчально-виховного процесу ставить особистість студента, а також участь студентів в управлінні, керівництві справами свого колективу [3, с. 36]. Натомість В. Г. Лемішко визначає студентське самоврядування як форму управління, за якої студентство має право самостійно вирішувати питання внутрішнього управління, або як виборну установу, що здійснює таке управління [2, с. 3].

Так Закон України про вищу освіту від 7 липня 2014 р. під студентським самоврядуванням розуміє передусім невід'ємну частину громадського самоврядування, що полягає в праві безпосередньої участі студентів в управлінні та керівництві справами свого колективу, а також вищого навчального закладу, за допомогою спеціальних колегіальних органів [4].

Зробивши порівняльний аналіз цих та інших дефініцій студентського самоврядування, а також детально ознайомившись з працями науковців, які в свій час займалися тематикою самоврядування студентської молоді, ми хочемо запропонувати власне поняття, яке на наш погляд найбільш повно відображає дане явище. Таким чином, студентське самоврядування – це право і можливість студентів діяти на засадах добровільності, рівноправності, єдності, відповідальності, взаємоповаги та доброзичливості, координації та самоврядності, партнерства в досягненні завдань, демократичності, законності та гласності з метою реалізації освітнього, наукового, культурно-просвітницького, творчого потенціалу курсантів, студентів та слухачів, захисту їхніх прав і представлення законних інтересів, сприяння гармонійному розвитку особистості, формування у кожного з них навичок майбутніх фахівців-професіоналів.

Досліджуючи принципи, на яких повинна будуватися діяльність органів студентського самоврядування, варто зауважити, що умовно їх можна поділити на два види: загальні та спеціальні.

Загальні принципи студентського самоврядування чітко відображені в п. 3 ст. 40 Закону України «Про вищу освіту». Відповідно до цього закону органи студентського самоврядування діють на принципах: добровільності, колегіальності, відкритості; виборності та звітності органів студентського самоврядування; рівності права студентів (курсантів) на участь у студентському самоврядуванні; незалежності від впливу політичних партій та релігійних організацій (крім вищих духовних навчальних закладів) [4].

До спеціальних принципів органів студентського самоврядування варто віднести ті принципи, які впливають із загальних і є необхідною умовою ефективного функціонування студентського самоврядування. До них відносять: змістовне та діяльне наповнення роботи органів студентського самоврядування; соціальна значимість діяльності органів студентського самоврядування; відповідність змістовного та організаційно-структурного компонентів самоврядування рівню розвитку студентського колективу; взаємозв'язок функцій, повноважень, реальних прав, можливостей органів студентського самоврядування; гласність та актуальність прийнятих рішень, колегіальність їх розробки; поєднання діяльності постійних і виборних органів студентського самоврядування, послідовність і систематичність їх роботи; обов'язкове представництво учбових колективів в органах студентського самоврядування; взаємодія всіх органів студентського самоврядування;

Розглядаючи студентське (курсантське) самоврядування як своєрідну організаційну форму варто зауважити, що на сьогодні існують традиційні форми студентського самоврядування (парламент, сенат, старостат, студентський ректорат, студентські деканати, студентські ради тощо (п. 4 ст. 40 ЗУ «Про вищу освіту»). Однак систему органів студентського самоврядування можна активізувати не лише шляхом збереження традиційних форм студентського самоврядування (припустимо, стипендіальних комісій, студентських рад гуртожитків, профспілкових комітетів тощо), а й за умови створення і розвитку нових форм самодіяльності студентів, що в деякій мірі зможе лібералізувати становище студентського самоврядування у ВНЗ України.

Серед нетрадиційних форм роботи органів студентського самоврядування можна виокремити організацію співпраці з ректором, яка зможе оперативно забезпечити реальність функціонування студентського самоврядування і вирішити проблему взаємодії керівництва ВНЗ і студентського самоврядування. Ректор повинен періодично зустрічатися зі студентським самоврядуванням вузу, наприклад, раз на тиждень, але не рідше одного разу на місяць. Ця порада поширюється й на роботу з деканом на факультеті. Крім того, варто організувати періодичні зустрічі ректора та проректорату з усіма бажаними студентами. На таких зустрічах студенти зможуть задати питання безпосередньо вищому керівництву ВНЗ, де ректор зможе обґрунтувати складність ухваленого рішення. Результатом таких зустрічей має стати перелік доручень проректорату, виконання яких буде обговорено на наступній зустрічі органів студентського самоврядування.

Підбиваючи підсумки, слід зауважити, що на сьогоднішній день психологічна готовність наших студентів до самоорганізації значно

нижча, ніж в Європі. Причинами є: вік наших студентів (на 2-3 роки молодші, ніж студенти європейських ВНЗ); матеріальна і психологічна залежність від батьків; відчуття соціальної незахищеності; у більшості випадків низький рівень матеріальної забезпеченості студентів та їх батьків; типовими є випадки, коли відсутня адекватна мотивація вступу до ВНЗ і вибір тієї чи іншої професії є випадковим. На наш погляд, що сьогодні перед органами студентського самоврядування постають дві важливі проблеми: недостатня кількість активістів, які б могли втілювати в життя намічені плани, та необізнаність студентів у діяльності таких студентських організацій, а також тих переваг, які вони можуть їм надавати.

Список використаних джерел:

1. Карпова І. Г. *Студентське самоврядування: історія, теорія, практика* / І. Г. Карпова. – Чернігів : Чернігів. держ. ін-т права, соціал. технологій та праці, 2010. – 5 с.

2. Лемішко В. Г. *Особливості організації студентського самоврядування у ВНЗ (на прикладі ННЦ ПТО НАПН України)* / В. Г. Лемішко. – Київ : ННЦ ПТО НАПН України, 2012. – 16 с.

3. Жалдак Л. М. *Відродження студентського самоврядування на рівні академічної групи у вищому аграрному закладі освіти* / Л. М. Жалдак. – Київ : Наук.-метод. центр вищ. освіти, 2004. – 219 с. – (Нові технології навчання / наук.-метод. зб.).

4. *Про вищу освіту : закон України за станом на 7 лип. 2014 р.* – Офіц. вид. – К. : Парлам. вид-во, 2006. – (Б-ка офіц. вид.).

Одержано 22.09.2014

УДК [351.743-057.87:001.89](477)

Володимира Валентиновича ЧУМАК,

кандидат юридичних наук,

провідний науковий співробітник відділу організації наукової роботи

Харківського національного університету внутрішніх справ

Організація науково-дослідної діяльності курсантів та студентів у вищих навчальних закладах системи МВС України

Одним із основних чинників стрімкого розвитку суспільства є наука. Вона завжди повинна випереджати практику і шукати все нові й нові шляхи вдосконалення правового, економічного, науково-технічного та соціального прогресу, адже наука починається не з фактів, а з питань та методів їх вирішення.

Одним з основних завдань вищих навчальних закладів системи Міністерства внутрішніх справ України є залучення курсантів, слухачів і студентів ВНЗ до науково-дослідної діяльності, підтримка обдарованої молоді, яка виявила здібності до наукової роботи, створення у вищих навчальних закладах творчої атмосфери та умов для інноваційного розвитку, проведення досліджень актуальних проблем розвитку суспільства і держави та діяльності органів внутрішніх справ.

Під час навчання у вищих навчальних закладах курсанти, слухачі та студенти можуть виконувати різні наукові роботи, які містять обґрунтовані теоретичні або практичні результати. Основна мета кожної наукової роботи полягає у систематизації, закріпленні та розширенні теоретичних знань, ознайомленні з методами, які напрацьовані іншими дослідниками в певній галузі, а також у науковому обґрунтуванні результатів власних досліджень. Наукова робота передбачає постановку проблеми, систематизацію дослідження, визначення методів перевірки вірності отриманих результатів, формування самостійних висновків та рекомендацій за результатами проведеного дослідження.

Велике значення у формуванні молодих науковців відіграє їх участь у конференціях, семінарах, «круглих столах», конкурсах, олімпіадах, які проходять як у Харківському національному університеті внутрішніх справ, так і в інших вищих навчальних закладах та установах.

Участь курсантів та студентів у таких науково-практичних заходах розвиває їх ораторські здібності, навчає відстоювати свою точку зору під час дискусій, спонукає курсантів до продовження навчання у магістратурі та ад'юнктурі після закінчення університету, а також позитивно впливає на формування нової когорти науковців.

Якщо проаналізувати життя багатьох відомих науковців України та світу, можна побачити, що більшість із них займалися науковою діяльністю зі студентських років.

Це пояснюється тим, що саме наукові навички сприяють досягненню професіоналізму в майбутній професії. До цих навичок можна віднести наполегливу працю, терпіння, виховання самостійності, відповідальності, всебічного формування характеру особистості та прагнення до нових знань і досягнення вищої мети.

Наукова діяльність у вищих навчальних закладах системи Міністерства внутрішніх справ України регулюється значною кількістю нормативних документів. Серед них найважливішими є Конституція України, закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову та науково-технічну діяльність», «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки».

Так, з метою вдосконалення організації науково-дослідної роботи курсантів та студентів університетом було затверджено Положення про

Наукове товариство курсантів та студентів Харківського національного університету внутрішніх справ та Положення про науковий гурток курсантів та студентів Харківського національного університету внутрішніх справ.

На сьогоднішній день Наукового товариства курсантів та студентів Харківського національного університету внутрішніх справ є не просто науковою спільнотою, а кузнею молодих науковців.

Саме тут кожен курсант чи студент може реалізувати себе в першу чергу як особистість, проявити свої найкращі розумові здібності, відстоювати свою позицію і доводити її правильність.

Доброю традицією можна назвати проведення в Харківському національному університеті внутрішніх справ науково-практичної конференції курсантів і студентів.

Історія проведення науково-практичної конференції «Актуальні проблеми сучасної науки і правоохоронної діяльності» бере початок від заснування Наукового товариства курсантів і студентів. Ця подія в житті нашого навчального закладу відбулася в травні 1993 р., коли до Дня науки й було проведено першу науково-практичну конференцію курсантів і студентів. З тих часів вона проводиться щорічно саме до Дня науки.

Проведенням щорічної науково-практичної конференції курсантів та студентів «Актуальні проблеми сучасної науки і правоохоронної діяльності» наш Університет засвідчує величезні потенціальні можливості у координації наукових розробок з найактуальніших питань правової теорії.

Таким чином Харківський національний університет внутрішніх справ створює належні умови для ефективного та сталого розвитку науково-дослідну роботи курсантів та студентів.

Одержано 17.09.2014

УДК 34.07

Владислав Вадимович ШЕВЧЕНКО,

*студент магістратури факультету права та масових комунікацій
Харківського національного університету внутрішніх справ*

Міжнародне співробітництво у сфері підготовки кадрів та наукової діяльності

Проблема підготовки фахівців для забезпечення міжнародного співробітництва у сфері протидії злочинності виникла разом із самою практикою міждержавної взаємодії в даній області. Вже в 30-х рр. XX ст. були організовані перші навчальні курси для навчання співробітників правоохоронних органів різних держав – учасниць Міжнародної організації кримінальної міліції та поліції. Необхідність такого навчання

диктувалася самою специфікою діяльності даної міжнародної організації: були потрібні фахівці не тільки із знанням іноземних мов, а й з широким кругозором щодо міжнародного права, дипломатичних і церемоніальних функцій і т. д. Крім того, підготовка таких співробітників повинна була вестися в рамках загальних стандартів, що влаштовують різні держави. З того часу практика міжнародного співробітництва у сфері підготовки поліцейських та міліцейських кадрів значно розширилася. В даний час створюються і ефективно функціонують спеціалізовані міжнародні організації та міжнародні навчальні центри підготовки поліцейських і міліцейських кадрів на території Європи та України.

Проаналізовано співпрацю органів внутрішніх справ України з правоохоронними органами зарубіжних держав щодо запобігання й розкриття злочинів. На підставі аналізу наукової літератури та результатів практики окреслено основні напрями імплементації міжнародно-правових актів у національне законодавство, організації співпраці та апробації форм і методів поліцейської діяльності у практику роботи оперативних підрозділів ОВС.

Запобігання й боротьба зі злочинністю належать до пріоритетних напрямів міжнародної співпраці. Міністерство внутрішніх справ України приділяє особливу увагу участі в такій співпраці, переходу до міжнародних правових стандартів правоохоронної діяльності. Це, зокрема, зазначено в Положенні про МВС України. У взаємодії з Міністерством закордонних справ України воно послідовно здійснює заходи, спрямовані на налагодження, поширення й поглиблення міжнародної поліцейської співпраці. Із цією метою створено розгалужену договірно-правову базу безпосередньої співпраці з більшістю потенційних партнерів близького й далекого зарубіжжя, яка постійно вдосконалюється.

Вступ до Ради Європи (яка об'єднує 47 країн-членів) і приєднання до багатьох європейських конвенцій (Україною підписано й ратифіковано 71 конвенцію), а також договори в галузі кримінального правосуддя створюють принципово нові умови організації взаємодії правоохоронних органів України з компетентними інституціями країн-членів Ради Європи в рамках єдиного правового простору. Понад 20 угод Ради Європи присвячено питанням міжнародного співробітництва у кримінальних справах, серед яких Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 р. та додаткові протоколи до неї, аналогічна конвенція про видачу правопорушників 1957 р. Крім цього, для України є чинними також європейські угоди, які містять окремі положення щодо надання взаємної правової допомоги: Конвенція про відмивання, пошук,

арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом 1990 р.; Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією 1999 р.; Конвенція про заходи щодо протидії торгівлі людьми 2005 р.; найбільший блок складають конвенції про запобігання незаконному обігу наркотиків. Більшість європейських угод називається «конвенціями», проте деякі мають інші назви: «угоди», «хартії», «кодекси» та «протоколи». Незважаючи на різноманітність назв, усі ці правові інструменти є угодами відповідно до положень Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р.

Згідно з європейськими правовими стандартами саме в процесуальних механізмах стикаються інтереси суб'єктів основних прав, інших осіб і суспільства в цілому. Це, у першу чергу, стосується визначення меж допустимості обмеження основних прав і свобод, із чим, як виняток, доводиться стикатись працівникам оперативних підрозділів ОВС. Ці питання зафіксовані в Конституції України й у всіх випадках повинні бути поставлені під контроль суду.

Водночас МВС України в ході концептуального реформування й виконання міжнародних угод повинно віднайти відповіді й на виклики транснаціональної злочинності, звернувши, передусім, увагу на запобігання й припинення міжнародного тероризму, торгівлі зброєю, наркотиками, людьми і їх органами та тканинами, кіберзлочинності й нелегальної міграції, та стати територією безпеки на європейському континенті. За дослідженням учених, одним із напрямів реформування діяльності ОВС в Україні є доцільність радикальної трансформації обліково-реєстраційної дисципліни з метою забезпечення об'єктивності й реального обліку злочинності в державі й недопущення фактів приховання злочинів від обліку. Водночас Україною недостатньо використовуються існуючі телекомунікаційні можливості Інтерполу для ефективного використання оперативними підрозділами в запобіганні й припиненні окремих видів злочинів.

16 січня 2010 р. у Київському національному університеті ім. Т. Г. Шевченка за сприянням Савойського університету й Української асоціації порівняльного правознавства відбулась міжнародна науково-практична конференція щодо сучасних тенденцій і перспектив розвитку Європейського права і досвіду його використання в Україні. За підсумками її роботи зроблено висновки, що пріоритетними й фундаментальними для наукового забезпечення розвитку відносин України з ЄС нині стає дослідження принципів диференціації й трансформації у спільній зовнішній політиці ЄС щодо України та правових передумов укладання угоди про асоціацію що підтверджує актуальність порушених у статті аспектів і проблем.

Список використаних джерел:

1. Литвинчук О. Конвенції Ради Європи: від підписання – до імплементації / О. Литвинчук // Вісник прокуратури. – 2009. – № 12. – С. 108–112.
2. Безрутченко С. М. Правові основи міжнародної діяльності МВС України : зб. міжнар.-прав. договор. док. : у 2 т. / [відп. за вип. С. М. Безрутченко, Г. О. Свисловський, О. М. Болбот ; від. міжнар. зв'язків МВС України]. – Т. 1. – Київ, 2003. – 345 с.
3. Хаабаш М. Проблеми імплантациї міжнародних стандартів прав людини / М. Хаабаш // Український часопис прав людини. – 2005. – № 2. – С. 32–37.
4. Медведько О. М. Виступ на спільній колегії Генеральної прокуратури України та Міністерства внутрішніх справ України 27.02.2007 р. / О. М. Медведько // Вісник прокуратури. – 2007. – № 3. – С. 3–14.
5. Нурулаєв І. С. Міжнародно-правове співробітництво в системі Ради Європи у боротьбі з корупцією : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Нурулаєв Ількін Садагат огли. – Харків, 2008. – 20 с.

Одержано 18.09.2014

УДК [351.743:343.85](477)

Володимир Володимирович ШИЛОВ,

здобувач Сумського державного університету

Кадрове забезпечення профілактики правопорушень

Середовище функціонування правоохоронних органів України за останні роки суттєво модифікувалося, динаміка і структура злочинності та адміністративної деліктності змінилися, як слід підвищилися вимоги до державно-службової діяльності працівників правоохоронної системи, що у свою чергу вимагає реформування системи кадрового забезпечення профілактики правопорушень.

На даний час правова наука не виробила єдиного підходу до визначення понять «профілактика», «попередження», «організація профілактики (попередження)» тощо. Зазначені поняття не визначені і в правових актах, хоча досить часто в них зустрічаються. Відразу ж зазначимо, що у абсолютній більшості наукових робіт, нормативних актах та методичних рекомендаціях терміни «профілактика», «попередження» та «запобігання злочинності» використовуються як синоніми. Термін «профілактика правопорушень» використовується не лише у спеціальній кримінологічній літературі, він фактично став міждисциплінарним терміном, який застосовується і в інших галузях правової науки, а також у суспільно-політичній та публіцистичній літературі. На даний час в правовій науці (кримінологічній, кримінальній, адміністративній тощо)

існує безліч визначень поняття профілактики правопорушень. Профілактика правопорушень коротко визначається у кримінології як сукупність державних і суспільних заходів, спрямованих на усунення або нейтралізацію причин і умов злочинів. Але слід відзначити, що до теперішнього часу серед кримінологів немає єдиного розуміння щодо поняття «профілактика правопорушень». Про профілактику часто говорять стосовно до припинення конкретних правопорушень, їх викриття, приготування до вчинення та реагування на ці факти.

Деякі автори у своїх працях відмічають, що до профілактики правопорушень відноситься діяльність, яка об'єктивно допомагає укріпленню законності та правопорядку в державі. Разом з тим, таке тлумачення поняття профілактики правопорушень розчинює її у багато чисельних і різноманітних процесах соціального розвитку. Відрізнити профілактику правопорушень від інших видів соціального управління необхідно за ознакою цілеспрямованості. Таке трактування поняття профілактики правопорушень дозволяє виділити більш конкретні ознаки профілактики, які відрізняють її від усіх інших видів діяльності, включаючи види, які об'єктивно мають профілактичне значення. Так, перша ознака – характер здійснення профілактики правопорушень, як певної функції управління, спрямованої на укріплення безпеки правоохоронних цінностей. Друга – міститься у природі згаданих вище наслідків, або у специфіці цілей профілактики правопорушень. Основною метою профілактики правопорушень є забезпечення надійної безпеки найважливіших цінностей – інтересів держави, суспільства, прав і законних інтересів окремих громадян, які породжують або сприяють таким діям. Третя ознака профілактики правопорушень полягає у тому, що вона являє собою цілісне утворення – систему. В ній, як і в іншій системі, є інформаційний механізм. Головною деталлю такого «механізму» є правові норми, регулюючі профілактику правопорушень.

Поняття профілактики необхідно тлумачити як у вузькому, так і в широкому розумінні. У широкому розумінні профілактика – це недопущення правопорушень взагалі тобто, утримання окремих членів суспільства від противоправних проступків, тобто це діяльність по недопущенню порушень норм права членами суспільства. У вузькому значенні під профілактикою розуміється діяльність, по-перше, по виявленню і усуненню причин конкретних правопорушень, а також умов, що сприяють їх вчиненню; по-друге, у виявленні конкретних осіб, схильних до вчинення правопорушень, і проведення з ними необхідної роботи.

Отже, під профілактикою правопорушень з точки зору теорії управління ми розуміємо особливий вид соціального управління

(підінститут правоохоронної діяльності), призначений забезпечити безпеку загальноприйнятих цінностей і полягає у розробці і здійсненні цілеспрямованих заходів по виявленню і усуненню причин та умов правопорушень, а також здійснення профілактичного впливу на осіб, схильних до протиправної поведінки. Отже профілактика правопорушень це методологічно складне суспільне явище, що пояснюється таким. По-перше, профілактика правопорушень – багаторівнева система заходів, що проводяться державними, недержавними органами та установами, громадськими формуваннями та окремими громадянами для мінімізації дії або нейтралізації причин, що породжують правопорушення або сприяють їх вчиненню. По-друге, профілактика правопорушень – це особливий вид соціального управління, що має за мету зниження інтенсивності процесів детермінації правопорушень, нейтралізацію дії її причин та умов для обмеження правопорушень до соціально прийнятного рівня. По-третє, профілактика правопорушень – це різноманітна за формами діяльність, яка спрямована на пошук шляхів, засобів та інших можливостей ефективного впливу на правопорушення. По-четверте, профілактика правопорушень – це вплив держави, суспільства та їх інститутів на негативні сторони соціального буття з метою усунення, послаблення та нейтралізації причин вчинення протиправних дій та умов, що сприяли їм. По-п'яте, профілактика правопорушень – це інтегрована, багаторівнева взаємодія та взаємозалежність елементів системи, яка створена для здійснення функцій боротьби із протиправними вчинками. Формулювання основних понять, пов'язаних з профілактикою правопорушень має важливе не лише теоретичне, але й практичне значення тому, що воно сприяє встановленню реальної суті тої чи іншої діяльності, їх змісту, ефективності та можливостей.

Одержано 16.09.2014

УДК 347.998.85(477)

Ганна Михайлівна ШОРОХОВА,

науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем організації навчального процесу заочного та дистанційного навчання навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання Харківського національного університету внутрішніх справ

Кадрове та інформаційне забезпечення як чинники удосконалення процесу управління в органах внутрішніх справ України

Удосконалення процесу управління в органах внутрішніх справ України вирішальною мірою залежить від розробки та впровадження комплексного підходу до кадрового та інформаційного забезпечення міліції України.

Відповідно до системного підходу щодо дослідження чинників ефективності управління ОВС існує інтегративний взаємозв'язок між інформаційним та кадровим забезпеченням процесу управління в ОВС України.

Інформаційне забезпечення органів внутрішніх справ України є однією з найважливіших складових удосконалення оперативно-службової діяльності ОВС в сучасних умовах.

У зв'язку з погіршенням криміногенної ситуації в країні, яка ускладнюється зростанням терористичних та сепаратистських проявів, проблема інформатизації діяльності ОВС стає особливо актуальною та потребує негайного вирішення питань щодо вдосконалення роботи інформаційних систем та їх інтеграції в єдине інформаційне середовище на державному та міжнародному рівнях.

Практика боротьби зі злочинністю переконливо свідчить про суттєву, а в багатьох випадках пріоритетну роль інформаційного забезпечення діяльності ОВС як ланки, що зумовлює ефективність роботи правоохоронних структур. Система інформаційного забезпечення здійснює інформаційну підтримку ОВС у виконанні ними різноманітних службових завдань з розкриття та розслідування злочинів, розшуку злочинців, які уникають кримінального переслідування, безвісті пропалих, встановлення місцезнаходження розшукуваного майна та цінностей.

Реалізація інформаційно-правового забезпечення ОВС України потребує розвитку інформаційного законодавства як системи взаємопогоджених правових норм.

Закономірним стає етап дослідження щодо взаємодії кадрового забезпечення та інформатизації правоохоронних органів. Співробітники

ОВС України у залежності від конкретної роботи повинні володіти різноманітними методами, а також мати відповідну підготовку в галузі права та інформаційних технологій, що потребує відповідної кадрової політики. Виникає питання щодо створення особливих умов для інтелектуального зростання співробітників ОВС України.

Потрібно визначити конкретні заходи щодо удосконалення відомчої системи підготовки кадрів для ОВС України. Зокрема, мова йде про поліпшення інформаційного забезпечення відомчої системи за рахунок використання найсучасніших інформаційних технологій. Правоохоронні органи функціонують в умовах невизначеності та неповноти інформації. У цих умовах традиційні методи управління, що засновані на так званому мистецтві керівника, повинні бути доповнені сучасними методами, що використовують новітні інформаційні технології.

Особливе значення має обов'язкова відповідність знань, спроможностей і схильностей робітників тому колу обов'язків, що їм належить виконувати. Поява сучасних інформаційно-комунікаційних технологій тягне за собою необхідність підготовки належного кваліфікованого персоналу.

Головним завданням у підготовці працівників ОВС є підвищення ефективності правоохоронної діяльності органів внутрішніх справ за допомогою використання сучасних засобів управління, впровадження комп'ютерних систем обробки та аналізу інформації, впровадження в діяльність правоохоронних органів сучасних інформаційних технологій та методик використання технічних засобів. При цьому слід зазначити випереджаючий розвиток нормативно-правової бази регулювання відносин учасників створення, поширення та використання інформаційних продуктів і послуг. Відповідно до цього пропоную наступні заходи:

- створення інфраструктури автоматизованого навчання;
- створення системи інформаційно-аналітичного забезпечення освіти та науки;
- створення і впровадження інтелектуальних комп'ютерних технологій навчання, тренувальних комплексів для автоматизованої підготовки кадрів.

В свою чергу, ефективність спеціальної підготовки залежить від інформаційної культури працівника. Яка повинна включати в себе не тільки добре володіння навичками роботи з комп'ютером, а й загальне орієнтування у інформаційному всесвіті. Тільки за такої умови, можливо значно підвищити та закріпити рівень підготовки співробітників правоохоронних органів України.

Одержано 18.09.2014

УДК 347.962:342

Дмитро Юрійович ШПЕНОВ,

*кандидат юридичних наук, заслужений юрист України,
народний депутат України*

Принципи проходження служби суддями в Україні

В сучасних умовах процес вироблення єдиної системи спеціально-галузевих принципів проходження служби суддями в Україні триває, про що свідчать два основних факти: по-перше, незавершеність судової реформи, по-друге, відсутність чітко визначеної системи цих принципів в законодавстві України. Таким чином, розробка та законодавче закріплення системи спеціально-галузевих принципів проходження служби суддями в Україні є актуальним напрямком дослідження сучасної правової науки.

Принципи проходження служби суддями в Україні можна класифікувати в залежності від різних підстав. Одним із критеріїв такої класифікації є спеціальна галузева ознака, яка визначає особливості проходження служби на посаді судді. Відповідно до цієї ознаки, принципи проходження служби суддями можна об'єднати в дві великі групи: загально-правові та спеціально-галузеві принципи. При цьому, загальні принципи проходження служби суддями є спільними з принципами проходження публічної (державної) служби в цілому. Спеціально-галузеві принципи включають лише ті засади та основи, на яких ґрунтується проходження служби виключно на посаді судді, як особливої державно-функціональної одиниці. Кожна з означених груп включає в себе відповідну систему принципів.

Таким чином, спеціально-галузеві принципи розповсюджуються на всі стадії та етапи проходження служби на посаді судді. Саме тому дані принципи повинні бути втілені в нормах спеціального галузевого законодавства. Враховуючи притаманні спеціально-галузевим принципам проходження служби суддями в Україні ознаки, слід звернутися до аналізу відповідного міжнародного та національного законодавства. Так, Європейською Хартією про статус суддів визначено такі галузеві принципи проходження служби суддями: незалежності; неупередженості; компетентності; загальної суспільної довіри; захисту від неправомірних дій та впливів зі сторони як органів державного управління, так і окремих громадян та організацій; суддівського самоврядування; незалежності та об'єктивності відбору та призначення на посаду судді; належності та високої якості професійної підготовки кандидатів на посаду судді; несумісності із зайняттям інших посад в державних органах або

недержавних організаціях; ґрунтування підвищення суддів по службі виключно на основі якості та достоїнствах судді, виявлених під час проходження служби; гарантування загальнолюдських та загальногромадських прав, свобод та інтересів судді та недопустимості їх обмеження, крім прямо визначених національним законодавством випадків; індивідуальної відповідальності судді не тільки за допущенні порушення законодавства, але і за недостойну високого звання судді поведінку; гарантування оплати праці та соціального захисту суддів за рахунок коштів державного бюджету на рівні, достатньому для уникнення можливого тиску на рішення та поведінку судді.

На сьогодні далеко не всі європейські галузеві принципи проходження служби на посаді судді втілені в нормах національного законодавства, а тим більше неможна вести мову про повну практичну реалізацію цих принципів. Так, наприклад, не знайшли свого відображення в законодавстві України і фактично не діють принципи загальної суспільної довіри до суддів, індивідуальної відповідальності судді перед суспільством та державою за якість та професійність виконання своїх обов'язків тощо.

Водночас, аналіз Закону «Про судоустрій і статус суддів» дозволяє визначити, що систему спеціально-галузових принципів проходження служби суддями в Україні складають такі, як:

- принцип безпосередності. Означає, що повноваження по здійсненню правосуддя реалізуються безпосередньо професійними суддями України і не можуть бути передані іншим посадовим особам або службовцям. Даний принцип відображений як в положеннях Конституції України, так і Закону «Про судоустрій і статус суддів»;

- принцип єдності означає, що в Україні діє єдиний порядок професійної підготовки (єдина державна програма) кандидатів на посаду судді, проведення конкурсу на заміщення цієї посади, призначення на посаду судді, обрання або призначення на адміністративну посаду, тобто всі судді України мають єдиний правовий статус;

- принцип спеціалізації. В Україні функціонує система судів загальної юрисдикції, які спеціалізуються на розгляді кримінальних, господарських, цивільних та інших категорій справ. Відповідну спеціалізацію отримують судді при проходженні ними професійної підготовки, з урахуванням якої здійснюється розподіл справ між суддями одного суду;

- принцип незалежності та самостійності означає, що суддя зобов'язаний підкорюватись лише вимогам закону, не допускати незаконного втручання в його діяльність, самостійно, керуючись своїм

внутрішнім переконанням та положеннями матеріального та процесуального законодавства, виносити справедливе, об'єктивне та обґрунтоване рішення по справі;

– принцип недоторканності означає, що суддя не може бути затриманим або заарештований без згоди Верховної Ради України до винесення судом обвинувального вироку щодо цього судді, а також те, що повідомити судді про підозру у вчиненні кримінального правопорушення або злочину може лише Генеральний прокурор України (ст. 48 Закону «Про судоустрій і статус суддів»);

– принцип незмінюваності включає в себе два положення: по-перше, суддя не може бути переведений на посаду до іншого суду без його згоди; по-друге, судді, який призначений на посаду довільно, гарантується перебування ним на посаді до досягнення пенсійного віку або настання інших підстав, які відповідно до законодавства допускають дострокове звільнення судді;

– принцип належної підготовки кандидатів на посаду судді та систематичного підвищення кваліфікації суддів. Законом встановлено єдиний порядок професійної підготовки суддів, а також критерії перевірки рівня відповідної підготовки;

– принцип особистої відповідальності судді за вчиненні порушення норма матеріального та процесуального законодавства, а також норм суддівської етики. Законодавством встановлено підстави та порядок притягнення судді до дисциплінарної відповідальності, а також не виключається можливість притягнення судді до адміністративної та кримінальної відповідальності в спеціально установленому порядку;

– принцип пріоритетності суддівського самоврядування в сфері державного управління суддями. Це означає, що адміністрування системи судів покладається, перш за все, на органи суддівського самоврядування (з'їзди суддів, конференції тощо). Таким чином, суддям гарантується право самостійно вирішувати питання внутрішньої діяльності суду (ст. 113 Закону «Про судоустрій і статус суддів»);

– принцип гарантованого та достатнього рівня забезпечення судді означає, що суддя отримує винагороду в порядку та розмірі, встановленому законодавством за вислугу років, перебування на адміністративній посаді, науковий ступінь, роботу, яка передбачає доступ до державної таємниці.

Вищенаведена система включає лише спеціально-галузеві принципи проходження служби суддями в Україні, які втілені в нормах національного законодавства. Однак, слід вказати на розрізненість відповідних норм та відсутність в Законі «Про судоустрій і статус суддів»

єдиної статті, яка б визначала галузеві принципи проходження служби на посаді судді. Крім того, в національному законодавстві відсутні такі важливі, з точки зору практичного значення, принципи, як об'єктивності та неупередженості проведення конкурсу на заміщення посади судді, громадського контролю за діяльністю суддів та деякі інші. Тому пріоритетним напрямком подальшої наукової розробки системи спеціально-галузевих принципів проходження служби на посаді судді в Україні, а також удосконалення законодавства в цій сфері, є розширення фактичної системи даних принципів, їх систематизація та узагальнення в єдиній статті Закону «Про судоустрій і статус суддів».

Одержано 16.09.2014

УДК. 340.0

Анатолій Матвійович ШУЛЬГА,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри загальноправових дисциплін

факультету права та масових комунікацій

Харківського національного університету внутрішніх справ

Форми захисту прав, свобод, законних інтересів людини і громадянина

«Форми захисту» прав, свобод, законних інтересів людини і громадянина визначає законодавець. Під «формою захисту» у юридичній літературі зазвичай розуміється порядок або різновид відповідної юрисдикційної діяльності уповноважених на те органів (насамперед судів загальної юрисдикції та ін. органів). Наприклад, форма захисту «суб'єктивного права» – це визначена законом діяльність компетентних органів, спрямована на його захист. Ця діяльність припускає розгляд або вирішення справи у передбаченій законом формі, виражається у встановленні фактичних обставин, застосуванні до них норм права, визначенні способу захисту, винесенні рішення, здійсненні контролю над його виконанням.

Серед «форм захисту» можна виокремлювати: юрисдикційну діяльність уповноважених на те органів (приклад: судова, адміністративна форми захисту) та інші форми захисту (приклад: самозахист). Інакше кажучи є такі «форми захисту» як захист в юрисдикційному порядку («юрисдикційна форма захисту») і захист в неюрисдикційному порядку («неюрисдикційна форма захисту»).

Захист в юрисдикційному порядку – це захист, який здійснюється юрисдикційними органами. Юрисдикційні органи – це насамперед

державні органи (судові та адміністративні), які уповноважені приймати рішення у юридичних справах відповідно до їх компетенції. Приклад недержавного юрисдикційного органу – «Комісія з трудових спорів», котра є альтернативним (позасудовим) юрисдикційним органом щодо вирішення правових спорів. «Третейський суд» також є аналогічним недержавним юрисдикційним органом (традиційна точка зору). Проте існує і нова точка зору: третейський суд – це процесуальний інститут саморегулювання громадянського суспільства (приватного права).

Загалом термінологічно доцільно насамперед розрізнявати такі основні форми захисту як: 1) судова («захист у судовому порядку»); 2) позасудова («захист у позасудовому порядку»).

В Україні будь-які «права», «свободи», «законні інтереси» припускають можливість їхнього захисту безпосередньо в суді (ч. 1 ст. 55 Конституції України). Відповідно до Закону України «Про судоустрій України» правосуддя в Україні здійснюється у формі цивільного, господарського, адміністративного, кримінального та конституційного судочинства. Законодавство іноді прямо передбачає можливість захисту порушеного права у певному позасудовому порядку (приклад: захист трудового права в Комісії з трудових спорів), проте це не означає, що зацікавлена особа не може прямо, безпосередньо звернутися до суду. Конституційний Суд України (КСУ) зобов'язав місцеві суди приймати до свого розгляду скарги особи про захист порушених прав навіть у випадку відсутності в законі спеціального положення про їхній судовий захист (рішення КСУ від 25.12.1997 № 9).

Захист в судовому порядку є найбільш ефективним способом захисту порушеного права (за відсутності добровільного виконання прийнятого судом рішення для його виконання застосовується державний примус). Основні ознаки судової форми захисту: детальна регламентація нормами процесуального права; передбачені законом гарантії дозволяють реально встановити існуючі права й обов'язки; забезпечує примусове здійснення обов'язків.

Позасудові форми захисту прав, свобод, законних інтересів людини і громадянина припускають: а) захист особистими («власними») діями, тобто здійснення самозахисту («особиста» форма захисту). б) захист в адміністративному порядку («адміністративна» форма захисту). в) захист шляхом звернення до третейського суду; ж) захист шляхом звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; г) захист шляхом звернення до органу прокуратури; д) захист шляхом звернення до нотаріального органу; е) й т. ін.

Список використаних джерел:

1. Загальна теорія держави і права : [підруч. для студентів юрид. спец. вищ. навч. закладів] / [М. В. Цвік, В. Д. Ткаченко, Л. Л. Богачова та ін.] ; за ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина. – Харків : Право, 2002. – 432 с.
2. Колесов П. П. Процессуальные средства защиты права / П. П. Колесов ; НовГУ им. Ярослава Мудрого. – Великий Новгород, 2004. – 220 с.
3. Керимов Д. А. Методология права (предмет, функции, проблемы философии права) / Д. А. Керимов. – 2-е изд. – М. : Аванта+, 2001. – 560 с.
4. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави : навч. посіб. / П. М. Рабінович. – Львів : Край, 2008. – 224 с.

Одержано 19.09.2014

УДК 351.74

Ксенія Володимирівна ЮРТАЄВА,

кандидат юридичних наук,

старший викладач кафедри кримінального права та кримінології

факультету підготовки фахівців для підрозділів слідства

Харківського національного університету внутрішніх справ

**Ефективність підготовки кадрів для ОВС України
в умовах реформування Міністерства внутрішніх
справ**

Сьогодні Україна існує в умовах швидкої політичної, економічної та ідеологічної трансформації. Зміни стосуються всіх інститутів держави, у тому числі й органів внутрішніх справ України (далі – ОВС України). У нових умовах ще більш очевидною стала необхідність проведення докорінного реформування всієї системи правоохоронних України, закладення нових принципів їх побудови, діяльності, взаємодії із громадськістю та підготовки професійних кадрів, здатних виконувати завдання, що ставляться перед ними державою.

З цією метою Міністерством внутрішніх справ був розроблений проект Стратегії розвитку органів внутрішніх справ України (далі – Стратегія), який був представлений 10 вересня 2014 р. у м. Львів у рамках роботи комісії з питань організаційно-методичного супроводження експерименту по пілотному реформуванню міліції у межах Львівської області. Проект Стратегії ґрунтується на цінностях та досвіді поліції країн Європейського Союзу і був розроблений Центром досліджень правоохоронної діяльності. Стратегічне бачення розвитку МВС та поліції, презентована комісією, включає в себе наступні принципи реформування ОВС України:

1. Оптимізація структури МВС.
2. Верховенство права.
3. Деполітизація.
4. Демілітаризація.
5. Децентралізація.
6. Підзвітність та прозорість в роботі.
7. Тісна співпраця з населенням та місцевими громадами.
8. Кадрова політика, професіоналізація персоналу [1].

Вказана Стратегія передбачає реформування системи відомчої освіти МВС і побудови її за ступеневим принципом. Автори Стратегії пропонують поділ підготовки кадрів ОВС України на три рівні:

- першопочатковий рівень знань з орієнтацією на набуття професійно-важливих вмінь та навичок у конкретних ситуаціях;
- надання освітнього рівня «бакалавр» для керівників середньої ланки;
- підготовка керівників вищої ланки.

Перші два рівні підготовки пропонується реалізовувати відомчими коледжами, що діють у складі цивільних університетів, що також мають надавати послуги підвищення кваліфікації. Підготовку керівників вищої ланки пропонується передати академії МВС.

Безперечним є той факт, що процес реформування системи ОВС України не можливий без реформування системи відомчої вищої освіти. При цьому слід враховувати сучасні вимоги суспільства та держави до виконання своїх функцій ОВС України, аналогічний досвід іноземних країн та навчитися ефективно використовувати наявні матеріальні та інтелектуальні ресурси в цій сфері.

Беручи до уваги положення Стратегії, досвід реформування та побудови поліцейських систем в інших країнах, спираючись на значний багаторічний досвід підготовки кадрів ОВС України на базі Харківського національного університету внутрішніх справ (далі – ХНУВС), пропонується взяти до уваги наступні пропозиції:

1. Визначити необхідний перелік дисциплін для проходження першочергової підготовки для служби в ОВС України, що відповідно до вимог початкового рівня вищої освіти (короткий цикл), передбаченого ст. 5 Закону України «Про вищу освіту» [2]. У той же час не слід відмовлятися від надання базових юридичних знань з дисциплін кримінально-правового та адміністративно-правового блоку, оскільки вони, як засвідчує дослідження, є найбільш необхідними для ефективного виконання завдань охорони правопорядку, боротьби зі злочинністю, попередження злочинів та інших правопорушень фахівцями будь-якого підрозділу і ланки ОВС України. Втім зазначені курси слід

зорієнтувати на набуття професійно-важливих вмінь та навичок вирішення проблемних завдань у конкретних ситуаціях.

2. Базуючись на принципі децентралізації поліції та формування інституту муніципальної поліції, пристосованої до потреб певного регіону, закласти регіональний принцип в основу побудови системи підготовки кадрів ОВС України. Наприклад, ХНУВС як провідний галузевий навчальний заклад може стати базою для підготовки фахівців для всіх східних областей України.

3. Закріпити певні спеціалізовані напрямки підготовки працівників ОВС України за кожним навчальним закладом в системі підготовки кадрів ОВС України. Наприклад, у ХНУВС розроблений та втілений у життя курс підготовки кадрів з наступних спеціалізацій: розслідування кіберзлочинів, боротьба з кіберзлочинністю, протидія торгівлі людьми, злочинам проти моральності та у міжнародній сфері. Таким чином для підготовки фахівців з певних вузьких спеціалізацій правоохоронної діяльності слід використовувати вже існуючі матеріально-технічні, педагогічні, методичні та наукові можливості кожного регіонального навчального закладу для підготовки кадрів для підрозділів ОВС України на всій території країни.

Список використаних джерел:

1. Стратегічна візія розвитку МВС та поліції. Центр досліджень правоохоронної діяльності / Центр дослідж. правоохорон. діяльності – ЦДПД. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/clear.org.ua>. – Матеріал доступний після відкриття інформації за 03.09.2014.

2. Про вищу освіту : закон України від 01.07.2014 № 1556-VII // Офіційний вісник України. – 2014. – № 63. – Ст. 1728.

Одержано 19.09.2014

УДК 378.14

Олена Геннадіївна ЮШКЕВИЧ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри загальноправових дисциплін

факультету права та масових комунікацій

Харківського національного університету внутрішніх справ

**Щодо практичної спрямованості навчального
процесу у вищих навчальних закладах**

Головним недоліком навчання у вищому навчальному закладі є проблема використання отриманих знань у практичній діяльності. Дослідження, яке здійснювалося Міжнародним інститутом менеджменту у рамках дослідницької програми Консорціум з удосконалення бізнес-

освіти в Україні (CEUME) [1], виявило незадоволеність роботодавців якістю освіти випускників вузів, які не мають практичних навичок та компетенції для роботи в бізнесі. У результаті роботодавець змушений нести додаткові витрати по підготовці фахівця. На жаль, така ситуація спостерігається у всіх вузах України.

Сьогодні існує ряд проблем, що пов'язані з якістю освіти в Україні, а саме: у ВНЗ студенти недостатньо вивчають предметну область, мають низький рівень знань щодо технологій виробництва продукції або надання послуг; у них також спостерігається відсутність достатнього рівня практичних навичок, тобто існує суттєвий відрив теорії від практики; спостерігається відставання від комп'ютерних технологій, тому що підприємства часто використовують нові програмні продукти, які є дуже дорогими для ВНЗ; корпоративна культура та морально-етичні норми є одним із суттєвих бар'єрів швидкої адаптації молодих спеціалістів у колективі у зв'язку з невизнанням загальних норм та традицій, бунтарською поведінкою, підвищеною самооцінкою, наявністю шкідливих звичок тощо; молоді спеціалісти часто не вміють готувати документи щодо інвестиційних проєктів, тендерів, конкурсів тощо [2].

З метою усунення вказаних проблем в системі вищої освіти повинні відбуватися наступні зміни:

1) викладач повинен перейти від традиційних педагогічних концепцій до нових педагогічних стратегій, виступати не в ролі джерела знань, а керівником і організатором процесу навчання; виступати не транслятором знань, а супроводжувачем і консультантом;

2) студенти повинні бути мотивовані для отримання знань з тієї чи іншої спеціальності, що дозволить самостійно й усвідомлено здобувати знання та домагатися поставленої мети [2];

3) тісний зв'язок вузу із підприємствами, установами та організаціями, на базі яких проходять практику студенти. Практична підготовка фахівців має здійснюватися на взаємній зацікавленості цих підприємств, установ та організацій у висококваліфікованих кадрах і навчального закладу, який їх готує. Перш за все, базою практики має бути підприємство, установа та організація, де майбутній фахівець буде працювати після набуття відповідної кваліфікації. Одночасно, обидві сторони мають бути зацікавленими у вирішенні реальних прикладних наукових завдань з метою інноваційного розвитку цих підприємств, установ та організацій. Це має прояв у тому, що підприємства, установи та організації ставлять завдання, надаючи базу практики з відповідним інформаційним забезпеченням про їх діяльність, а студент під керівництвом наукового керівника з університету його вирішує [3].

В результаті навчання студенти повинні розвинути навички практичного застосування знань про основні принципи організації та діяльності підприємств, установ та організацій, на базі яких проходять практику студенти, розробки нових ідей, процесів, продуктів для створення стійко функціонуючих підприємств, установ та організацій відстеження тенденцій у розвитку країни і коригування у відповідності зі сформованою ситуацією діяльність зазначених підприємств, установ та організацій.

Підсумовуючи слід зазначити, що отримуючи сьогодні вищу освіту за державними освітніми стандартами вищої освіти впродовж чотирьох або шести років, студенти повинні навчитися застосовувати свої знання на практиці. Це можливо досягнути за допомогою внесення змін до навчального процесу як з боку викладачів, так і студентів. Викладачі повинні орієнтуватися на впровадження в навчальний процес різних підходів до навчання, що базуються на всебічному розвитку і постійній активізації пізнавальної діяльності студента. В той самий час належна ступінь продуктивності навчання багато в чому залежить від рівня активності й самої мотивації навчально-пізнавальної діяльності студента [4, с. 226.].

Відмінність між словами «дати знання» і «зрозуміти» величезне. Установка на механічне запам'ятовування знань призводить до швидкого забування цих відомостей учнями. На нашу думку, тільки осмислені і всебічно перевірені на практиці знання стають справжнім надбанням людини – наш розум не розлучається з тими істинами, які для себе вважає доведеними.

Список використаних джерел:

1. Аналіз потреб українських підприємств у бізнес-освіті на сучасному етапі розвитку економіки / Консорціум з удосконалення бізнес-освіти в Україні ; Міжнар. ін-т менеджменту. – Київ, 2000. – 33 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.management.com.ua/stat/count_pdf.php3?art_id=be012&link=be/be012.pdf.

2. Волошенко В. В. Сучасні вимоги до якості підготовки молодих спеціалістів/ В. В. Волошенко, В. В. Чорнобаєв // Удосконалення системи моніторингу забезпечення якості вищої освіти України : зб. тез доп. наук.-практ. конф. – Дніпропетровськ : ДВНЗ «НГУ», 2013. – С. 12–17.

3. Швець В. Я. Проблеми забезпечення якості вищої освіти в умовах економічної кризи / В. Я. Швець, З. С. Стеханова // Удосконалення системи моніторингу забезпечення якості вищої освіти України : зб. тез доп. наук.-практ. конф. – Дніпропетровськ : ДВНЗ «НГУ», 2013. – С. 55–61.

4. Рендюк С. П. Професійно-практична спрямованість занять як умова активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів / С. П. Рендюк // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2013. – № 6 (32). – С. 223–231.

Одержано 18.09.2014

УДК 342.93

Валентина Петрівна ЯЦЕНКО,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри адміністративного права та процесу

Харківського національного університету внутрішніх справ

Контроль як запорука функціонування кадрової системи ОВС

В складних умовах сьогодення болючі питання стосовно становлення правової держави, дотримання принципів верховенства права та законності, прав і свобод громадян сприймаються дуже гостро. Особлива увага прикута до діяльності правоохоронних органів. Разом з тим, не менш важливим є дотримання дисципліни та законності в діяльності самих правоохоронних органів, що обумовлює необхідність створення дієвої системи контролю за їх діяльністю. Необхідність існування системи контролю пояснюється низьким рівнем дисципліни та законності в правоохоронних органах. Незважаючи на численну нормативно-правову базу щодо дотримання дисциплін та законності в ОВС, а також на проведені заходи, реальний стан у цій сфері викликає занепокоєння як у керівництва держави, так і у пересічних громадян, про що свідчить велика кількість скарг на їх діяльність. Багато претензій до діяльності правоохоронних органів висувають міжнародні та вітчизняні правозахисні організації, звіти та висновки яких, на жаль, не завжди є об'єктивними.

Випадки порушення службової дисципліни завдають шкоди авторитету правоохоронних органів, ставлять під сумнів, а іноді й унеможливають виконання їх соціальної ролі – гаранта законності, захисника законних прав і свобод людини. Особливу стурбованість викликають факти корупції, зловживання службовим становищем, непрофесіоналізму працівників правоохоронних органів, що сприяє зростанню недовіри до них, викликає сумнів у їх спроможності виконувати правоохоронні завдання та функції.

В зв'язку з цим актуальним є реформування всієї кадрової системи органів внутрішніх справ. При цьому окрему увагу слід приділити відбору та безпосередній підготовці співробітників ОВС. Адже подолання проблем, що виникають перед ОВС можливе за рахунок підготовки спеціаліста високого рівня, закладання бази для ефективної професійної діяльності, саморозвитку і самовдосконалення. Кадровий склад повинен виконувати не тільки професійні завдання, що належать до різних галузей діяльності, а й широко застосовувати для їх вирішення під час

отримання наукових знань і методів. Також необхідно самостійно приймати рішення, нести відповідальність за їх наслідки, працювати з підлеглими. Досягаючи цього, виховується почуття впевненості у собі, своїх знаннях і можливостях, висока вимогливість до себе, можливість критично оцінити свою роботу [1, с. 127].

Слід зазначити, що реалізація кадрової політики в колективі повинна проводитись в двох напрямках: організаційному і соціально-психологічному. Організаційні засоби включають підбір, розстановку кадрів, професійне навчання особового складу. Соціально-психологічне зв'язане з регулюванням міжособових відносин, згуртованістю колективу, мобілізацією його на виконання оперативно-службових завдань, формуванням ідейної і організаційної єдності членів колективу. При цьому особливу увагу має бути приділено контролю за навчальним процесом у вищих навчальних закладах МВС України мета якого встановити:

1) відповідність організації навчального процесу вимогам директивних документів, наказів та інших нормативних правових актів, що регламентують діяльність вузу;

2) якість підготовки фахівців, рівень знань, умінь і навичок слухачів;

3) реалізацію робочих навчальних планів і програм;

4) теоретичний і методичний рівень проведення занять;

5) організацію та проведення самостійної роботи слухачів;

6) рівень матеріально-технічного забезпечення навчальних занять і стан навчально-матеріальної бази;

7) стан дисципліни на заняттях, виконання особовим складом розпорядку дня.

Безперечно контроль має виявити як позитивний досвід так і недоліки в організації навчальної та методичної роботи і поєднуватися з наданням практичної допомоги кафедрам, забезпечуючи в результаті підвищення якості навчального процесу. Разом з тим слід підкреслити, що існуючі форми контролю та оцінки якості освіти, показників достовірності та максимальної ефективності навчального процесу є недостатньо ефективними. Контрольна діяльність має бути спрямована не лише на комплексні та тематичні перевірки кафедр, заслуховування їх методичній раді, перевірку дотримання розкладу занять, тематичних планів та ін. Значна увага має бути приділена показникам успішності, відповідності поточного та підсумкового контролю, якості освіти слухачів (курсантів). При цьому окрему увагу має бути приділено поточному контролю, контролю за якістю самопідготовки, рівень якої в переважній більшості є досить низький. Крім того, відсутність дієвих заходів впливу на осіб, що

не виконують вимог навчальних планів породжує ланцюгову реакцію в групі та зводить до мінімуму засвоєння теоретичних та практичних знань з навчальних дисциплін. У зв'язку з цим лише нерозривне поєднання контролю, заходів дисциплінарного впливу до осіб, що порушують вимоги навчального процесу та стимулювання осіб за досягнення в даній сфері дадуть змогу створити належну кадрову базу ОВС.

Список використаних джерел:

1. Коненко С. Я. Проблеми і шляхи вдосконалення кадрового забезпечення системи МВС України / С. Я. Коненко // *Кадровий вісник*. – 2011. – № 1. – С. 115–135.

2. Зозуля Є. В. Кадрове забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України: історія, сучасний стан і тенденції розвитку / Є. В. Зозуля // *Гілея: науковий вісник*. – Вип. 49. – 2011. – С. 339–353.

3. Діденко І. В. Шляхи вдосконалення правового забезпечення роботи з кадрами в ОВС України / І. В. Діденко // *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. – 2011. – № 3. – С. 33–42.

4. Манжула А. Кадрове забезпечення органів внутрішніх справ на тлі становлення демократичних процесів в Україні / А. Манжула, О. Янко // *Підприємництво, господарство і право*. – 2005. – № 3. – С. 82–85.

Одержано 22.09.2014

X21 **Харківський** національний університет внутрішніх справ в системі підготовки кадрів України : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 26 верес. 2014 р. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : ХНУВС, 2014. – 376 с.

Збірник містить більше 120 тез доповідей учасників конференції з 14 навчальних закладів і науково-дослідних установ Харкова, Києва, Одеси, Дніпропетровська, Сум, Донецька, Запоріжжя, а також працівників органів прокуратури і народних депутатів України за напрямками: навчальна робота і методичне забезпечення підготовки кадрів; розвиток науково-дослідної діяльності та вдосконалення її організації; практична спрямованість навчального процесу та наукових досліджень; кадрове, психологічне та соціально-виховне супроводження навчального процесу; міжнародне співробітництво у сфері підготовки кадрів та наукової діяльності; організація діяльності вищих навчальних закладів та науково-дослідних установ МВС України в контексті впровадження нового Закону України «Про вищу освіту».

УДК [351.743:378] (477.54)(063)

ББК 67.9(4УКР-4ХАР)301.163рз431

Наукове видання

Харківський національний університет внутрішніх справ в системі підготовки кадрів України

Матеріали

*Всеукраїнської науково-практичної конференції
26 вересня 2014 р.*

Відповідальні за випуск *Головко О. М., Мірошниченко О. С., Чумак В. В.,*

Білоус П. О., Тяпкін А. С.

Комп'ютерне верстання *Білоус П. О., Зозуля А. О.*

Дизайн обкладинки *Тяпкін А. С.*

Формат 60х84/16. Ум.-друк. арк. 21,93. Обл.-вид. арк. 22,01.

Тираж 150. Зам. № 2014-14.

Видавець і виготовлювач –

Харківський національний університет внутрішніх справ,
просп. 50-річчя СРСР, 27, м. Харків, 61080.

Свідцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.